

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ
ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΣΤΟΧΟΣ
ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ 25° ♦ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2006 ♦ ΑΡ. 294

Κωδ.
ΕΛ.ΤΑ.:
3187

€6

ΔΑΥΛΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΣΤΗ ΡΟΚ ΜΟΥΣΙΚΗ!

Σάτυροι-Σειληνοί-Βάκχες
καὶ τὰ «τέρατα» τῶν «Λόρντι»

ISSN 1105-9486

9 771105 948009

**Ν. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ: “ΕΠΙΝΑ
ΟΥΖΟ, ΟΤΑΝ ΜΕ ΑΦΩΡΙΖΑΝ...”!**

Ίδρυτής - ιδιοκτήτης,
εκδότης - διευθυντής
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ

Κυδαθηναίων 29, Πλάκα,
105 58 Αθήνα.
Τηλέφωνα: 2103223957,
2103314986, 2109841655
Τηλεομοιότυπος: 2103314997

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ:
<http://www.davlos.gr>
Ηλεκτρονική αλληλογραφία:
davlos@davlos.gr

Τα Γραφεία του «Δ» λειτουργούν
πρωινές ώρες 9:30-14:30
καθημερινά (καὶ Σάββατο).

Εκτύπωση: PRESS LINE
Μάγερ 11, Αθήνα,
Τηλ.: 210 5225479.

- Τιμή αντίτυπου: €6.
- 12μην συνδρομή: €53.
- Ὁργανισμῶν κ.λπ.: €80.
 - Φοιτητῶν: €43.
 - Ἐξωτερικοῦ: €80.
- Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται
κατὰ τὴν ἐγγραφὴ.
- Ἡ συνδρομὴ ἀνανεώνεται αὐτομάτως
μετὰ τὴ λήξιν τοῦ 12μήνου.
Διακοπὴ τῆς συνδρομῆς γίνεται μόνον
κατόπιν τηλεφωνήματος
τοῦ ἐνδιαφερομένου.

**ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ.**

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.
Γιὰ ἐξοικονόμηση χώρου τὸ περιοδικὸ
διατηρεῖ τὸ δικαίωμα σύμπτυξης ἢ δημοσί-
ευσης σὲ συνέχειες τῶν προσφερομένων
συνεργασιῶν.

Ὅλες οἱ συνεργασίαι καὶ τὰ
ταχυδρομικὰ ἐμβάσματα στὴ διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ,
Πόστ Ρεστάντ 175 01, Π. Φάληρο.

- Παραγγελίες μέσω Διαδικτύου
βιβλίων, τόμων, παλαιῶν τευχῶν «Δ»
καὶ ἐγγραφῆς συνδρομητῶν:
στὴν ἰστοσελίδα μας www.davlos.gr
- Ἐπίσης ἐγγραφῆς συνδρομητῶν μὲ
ἓνα ἀπλὸ τηλεφώνημα στὰ
τηλέφωνα τοῦ «Δ».

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητῆς
ποὺ ἀλλάζουν διεύθυνση, νὰ τὸ
γνηστοποιοῦν στὸ περιοδικό.

Ἀπαγορεύεται ἡ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει
ἀναδημοσίευση ἢ ἀναιτιμολόγητη καθ'
οἷονδήποτε τρόπον δημοσιευμάτων
τοῦ «Δαυλοῦ» χωρὶς τὴ γραπτὴ ἀδεία
τοῦ ἐκδότη.

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαῖο Περιοδικὸ Πρωτοποριακῆς Ἔρευνας
Ἔτος 25°, Σεπτέμβριος 2006, Ἀριθ. 294

ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Γιουροβίζιον καὶ Διόνυσος 20062

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Χριστιανικά δρώμενα στὴ Μακεδονία 20065

ΕΡΕΥΝΕΣ

Ὁ Διονυσιασμός καὶ ἡ Ροκ Μουσικὴ 20072

Ἑλληνες θεοὶ ὡς θέματα τῆς Ροκ 20089

Ταλέντο: Χάρισμα ἢ ἀπόκτημα; ... 20097

Ἡ Ἐπιστήμη στόχος
τῆς Ὁρησκείας 20125

Ἡ γενοκτονία τῶν Ἑλλήνων
τῆς Ἀρμενίας 20129

Ἡ παθολογία τῶν σημερινῶν
κοινωνιῶν 20149

«Ἀνάγνωση» καὶ «διάβασμα» 20155

ΓΕΝΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ

Ἑλληνορθόδοξο τόξο καὶ Παιδεία 20070

Αἴσιμα καὶ ἀδύριτα 20095

Ὁψεις τῆς Παγκοσμίας Εὐσεβείας 20103

Ὁ Κοσμὸς ὁ Αἰτωλὸς καὶ ὁ κ. Κ. Σαρδελῆς 20146

Ἡ Κινησις τῶν ἰδεῶν 20162

Τὸ αὐγὸ τοῦ κούκκου 20162

ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Τὸ πρόσχημα τῶν πετρελαίων 20069

Στὸ σπαστήρα βραχογραφίες τοῦ 5.000 π.Χ. 20105

Τὸ ἀρχαῖο θέατρο Μυτιλήνης 20114

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

Δημ. Σταθόπουλος 20116

Ξενοφῶν Μουσᾶς 20135

Νίκος Καλογερόπουλος 20139

Ὁ «Δ» ἔχει τὴν εὐθύνη τῶν κειμένων ποὺ δημοσιεύει στὶς
σελίδες του. Γιὰ τὶς δραστηριότητες, δημοσιεύσεις, διατυ-
πώσεις θέσεων κ.λπ. ἐκτὸς «Δαυλοῦ» ἀπὸ πρόσωπα ποὺ
γράφουν ἢ ἔγραψαν στὸ Περιοδικό, ὁ «Δ» δὲν εὐθύνεται.

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ «ΓΙΟΥΡΟΒΙΖΙΟΝ»:

κπληκτη ή ἀποστεωμένη τάξη πραγμάτων στην Τέχνη και τὴ Διανόηση, ἡ ἐγγώρια καὶ ἡ διεθνὴς, ἔφριξε ἀπὸ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ψηφοφορίας τῶν Εὐρωπαίων πολιτῶν γιὰ τὴν ἀνάδειξη τοῦ νικητῆ τοῦ μουσικοῦ διαγωνισμοῦ τῆς «Γιουροβίζιον 2006» πρὶν ἀπὸ τρεῖς μῆνες. Τῆς ἦταν ἀδιανόητο, ὅτι ἓνα συγκρότημα «τεράτων», τὸ φινλανδικό, μὲ μουσικοὺς ρυθμοὺς καὶ τρόπους ὅπως οἵποτε ἐντελῶς ἀπαράδεκτους συγκριτικὰ μὲ τοὺς ρυθμοὺς καὶ τρόπους τῆς βαθύτατα χριστιανικῆς Κλασικῆς Μουσικῆς, τοῦ «κορυφαίου» αὐτοῦ εὐρωπαϊκοῦ ιδεώδους τῆς Τέχνης τῶν Ἦχων, ἀλλὰ καὶ τῶν λαϊκῶν μουσικῶν παραδόσεων τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν ποὺ τὴν ἀποτελοῦν, ὑπερψηφίστηκε ἀπὸ τοὺς λαοὺς τῆς Γηραιᾶς ἡπείρου μὲ «ἱστορικὴ πλειοψηφία». Καὶ δὲν ἔλειψαν διαπρεπεῖς ἐκπρόσωποι τοῦ πνευματικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κατεστημένου, ποὺ καθύβρισαν καὶ κατασυκοφάντησαν καὶ τοὺς νικητὲς καὶ τοὺς ψηφίσαντες γιὰ τὴν «βαρβαρότητα» καὶ «βανανυσότητα» τοῦ τραγουδιοῦ, τὴν «ἀπρέπεια» τῆς κίνησης τῶν ἐκτελεστῶν του καὶ πάντως ἀπ' ὅλα τὸ «τερατῶδες» τῆς ἀμφίσεως καὶ μεταμφίσεως τῶν προσώπων τους. Καὶ εἶναι ἀξιοπαρατήρητο, ὅτι μαζὶ μ' αὐτοὺς ἔφριξαν καὶ οἱ ντόπιοι ἑλληναῖοι πάσης ἀποχρώσεως γιὰ τὸν ἴδιο λόγο, ἀλλ' αὐτοὶ πολλὸν περισσότερο καὶ διότι στὴν τελετὴ ἑναρξης τοῦ διαγωνισμοῦ παρουσιάσθηκαν Ἕλληνες θεοὶ νὰ τραγουδοῦν καὶ νὰ χορεύουν.

ἶναι τραγικὸ τὸ νόημα τῶν φαινομένων, ποὺ χονδρικὰ σημειώσαμε στὴν προηγούμενη παράγραφο. Βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ τρεῖς ὅψεις μιᾶς πραγματικότητας, ποῦ, ἂν τὴν «διαβάσῃ» κανεὶς πίσω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειά της, θὰ ἀντιληφθῇ:

α ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῆς Εὐρώπης, ὁ βαρὶὰ καταπιεσμένος καὶ κακοποιημένος ψυχικὰ ἐπὶ αἰῶνες, ὁ κλεισμένος ἐρημητικὰ καὶ ἀσφυκτικὰ στὸν ψυχοπνευματικὸ νάρθηκα τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς, ὅταν δεχθῇ τὸ κατάλληλο ἐρεθίσμα, μπορεῖ καὶ ἀπελευθερώνει τὴν ἀφωπλισμένη ἕως τώρα δυναμικὴ τῆς «βαθειᾶς ψυχῆς», τοῦ ἀπαγορευμένου διονυσιακοῦ τοῦ ἀσυνει-

Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ

δήτου, τῆς ἴδιας τῆς ἐνταφιασμένης σήμερα ἀρχαίας «φύσης του» ἀλλὰ καὶ τῆς Φύσης ὡς σύμπαντος, καὶ σπάξει τὰ δεσμὰ μιᾶς παρὰ φύσιν δεοντολογίας ἐξ-ουσίας μπορεῖ, ἀπὸ ἀφύσικος ὅπως τὸν κατάντησαν, νὰ ξαναγίνει φυσικός, νὰ «**ζῇ ὁμολογουμένως τῇ φύσει**» του, ὅπως θὰ ἔλεγε ὁ μεγάλος Προσωκρατικός,

Β ὅτι ἡ κατεστημένη τάξη ἰδεῶν, ὅπως ἐκφράστηκε ἀπὸ τὶς βλακώδεις ἀντιδράσεις τῶν πνευματικῶν ταγῶν της, ἔχει ἀποκοπῇ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο, τὸν ὁποῖον ὑποτίθεται ὅτι ἐκφράζει καὶ ὅτι τὸν ὁδηγεῖ πρὸς τὴν ἀληθινὴ ζωή, καὶ ἔχει ἀγκυλωθῇ μέσα σὲ ἓνα φαντασιακὸ δογματισμὸ, σ' ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν ἀλήθεια καὶ τὴν πραγματικότητα, τέτοιο, ὥστε, ὅταν αὐτὲς κάποια στιγμή ξεσποῦν καὶ βγαίνουν στὴν ἐπιφάνεια, νὰ αἰφνιδιάζεται ἀπόλυτα καὶ νὰ ἀντιδρᾷ σπασμωδικά,

Υ ὅτι οἱ δῆθεν φορεῖς τῆς Ἑλληνικότητας στὴ σημερινὴ Ρωμιοσύνη, πὺν ἐξοργίζονται, ὅταν οἱ θεοὶ λειτουργοῦν ὅπως π.χ. ὁ Ἀπόλλων, ἡ Τερψιχόρη, τραγουδῶντας καὶ χορεύοντας, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι θεοί, ὅπως ἀκριβῶς τὴν ἴδια μέρα τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Γιουροβίζιον ἐξωργίσθηκαν οἱ χριστιανοί, γιατί σ' ἓνα μυθιστόρημα-κινηματογραφικὴ ταινία παρουσιάστηκε ὁ θεὸς τους νὰ ἔχη γυναῖκα καὶ παιδιὰ· θὰ ἔλεγε κανεῖς, ὅτι ἡ ἀπέχθεια πρὸς τὴν ἰδέα τοῦ (ἐλληνικοῦ) ἀνθρώπινου θεοῦ καὶ ἡ μεταφυσικὴ καὶ φαντασιακὴ πίστη στὸν (ἄσιατικό) ἀπάνθρωπο θεὸ εἶναι ἰσχυρότερες στοὺς «Ἕλληνες ἀρχαιολάτρες» παρὰ στοὺς ἐβραιοχριστιανούς...

* * *

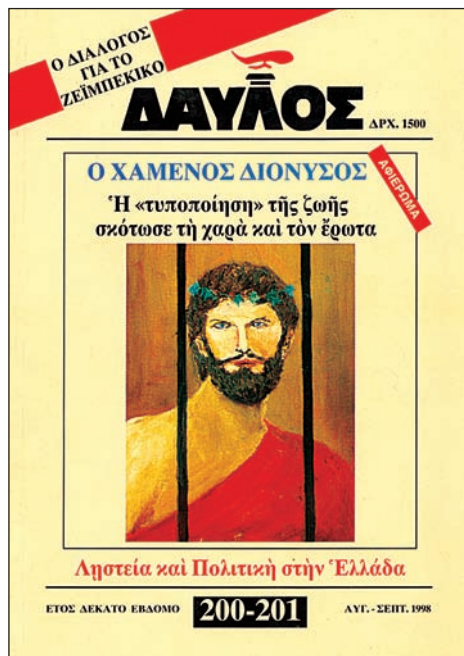
ὁ περιοδικὸ πὺν κρατᾶτε στὰ χέρια σας κυκλοφόρησε πρὶν ἀπὸ 25 χρόνια καὶ κυκλοφορεῖ ἀνελλιπῶς ἔκτοτε χωρὶς κανένα ἄλλο κίνητρο, ἐπιχειρηματικὸ, κτητικὸ, ἐθνικιστικὸ καὶ γενικώτερα σκοποθηρικὸ, παρὰ μόνον τὴν ἐπιθυμία του νὰ ἐρευνήσῃ στοιχεῖα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ζωῆς, τὰ ὁποῖα κάποτε ὑπῆρχαν καὶ τ' ἀπολάμβαναν οἱ ἄνθρωποι, ἀλλὰ στὴ συνέχεια καταδιώχθηκαν, κατασυκοφαντήθηκαν καὶ θάφτηκαν βαθιὰ ἀπὸ δυνάμεις ἀπάνθρωπες, μισάν-

θρωπες, έχθρικες πρὸς τὴν φυσικὴ καὶ ψυχικὴ ἀλήθεια. Τὰ στοιχεῖα αὐτὰ τὰ ὠνομάσαμε **Ἑλληνικότητα** καὶ ὑπάρχουν ἑκατοντάδες σελίδες στοὺς τόμους μας, ὅπου αὐτὴ ἡ τόσο παρεξηγημένη καὶ διαστρεβλωμένη, ὅσο καὶ ζωτικὴ, ἔννοια παρουσιάστηκε ὄχι ὡς ἱστορισμός, ὄχι ὡς μανιέρα, ὄχι ὡς ἓνα νέο δόγμα, ἀλλὰ ὡς ζητούμενο ζωῆς, ὡς ἀγώνισμα ἐλευθερίας, ὡς ρέουσα ἀλήθεια, ὡς ξέσπασμα νοῦ καὶ ψυχῆς. Καὶ τονίζαμε πάντοτε, ὅτι τὸ διονυσιακὸ στοιχεῖο τῆς ζωῆς εἶναι αὐτὸ πὺν κυνηγήθηκε

περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο ἀπὸ τὸν ἀπάνθρωπο Ἐξουσιασμό, πὺν πρὶν ἀπὸ 16½ αἰῶνες ἐξαφάνισε τὴν Ἑλληνικότητα καὶ ἀγωνίζεται ἔως καὶ σήμερα νὰ ἀλλοιώσῃ τὴν ἴδια τὴν ἀνθρώπινη φύση, νὰ στρεβλώσῃ τὸ ἴδιο τὸ ἀνθρώπινο μυαλό, ὥστε νὰ τὰ φέρῃ στὰ μέτρα του, γιὰ νὰ μπορῇ νὰ τὰ δυναστεύῃ εὐκόλα. (Τὸ ἀφιέρωμά μας «**Ὁ Χαμένος Διόνυσος**», τ. 200-201, Αὔγ.-Σεπτ. 1998, εἶναι μία ἀπὸ τὶς πολλὰς αὐτὰς ἀπόπειρές μας, πὺν ἡ δυσκολία τους γίνεται προφανὴς, ἂν σκεφθῇ κανεὶς πόσο βαθιὰ νυχτωμένοι σχετικὰ μ' αὐτὸ τὸ ζητούμενο εἶναι ἀκόμη καὶ ἐκεῖνοι πὺν νομίζουν ὅτι σκέπτονται καὶ ζοῦν κάτω ἀπὸ τὴν αὔρα μιᾶς δῆθεν Ἑλληνικότητος.) Τὸ φαινόμενο τοῦ διαγωνισμοῦ τῆς Γιουροβίζιον ἐπαληθεύει τὴν σταθερὴν πεποίθησή μας, ὅτι ὁ Ἐξουσιασμός κατῶρθωσε μὲν νὰ διώξῃ ἀπὸ τὸν Κόσμο τὸν Διόνυσο, ὡς ζωτικὸ μέρος τῆς ἐσωτερικῆς ἀλλὰ καὶ ἐξωτερικῆς Φύσεως, ὥστε ὁ σημερινὸς ἀνθρώπος νὰ τὸν ἔχῃ χάσει ἀπὸ τὰ μάτια του, ἀλλὰ δὲν κατῶρθωσε νὰ τὸν ἀποκολλήσῃ καὶ ἀποκόψῃ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς.

Δ.Ι.Α.

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Συνεχίζουν οι πληρωμένοι ύβριστές τοῦ «Δ»

Κύριε ἐκδότα,
Ἐντόπισα στοῦ Διαδίκτυο τὴν σελίδα μὲ διεύ-
θυνση http://www.oodegr.com/neoraganismos/syxnopo_xali/davlos1.htm, τὴν ὁποία κατώρ-
θωσα νὰ διαβάσω ὅλη. Ἀπὸ τὶς πρῶτες παρα-
γράφους δὲν ἔβγαινε κάποιο νόημα, ὁπότε ἡ
ἀνάγνωση ἦταν βαρετὴ, ἄρα δύσκολη... Τὸ μό-
νο ποὺ φαινόταν ξεκάθαρα ἦταν ἡ ἐπιθετικὴ
στάση τοῦ ἀρθρογράφου (κάποιου Γιώργου
Καραμπελιά) ἀπέναντι στοῦ Ἑλληνικὸ Πνεύ-
μα, στοὺν «Δαυλό», ἐσῶς προσωπικὰ καὶ πολ-
λοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι δημοσίευσαν ἄρθρα
στοὺν «Δαυλό» ἢ ζοῦν καὶ ἐκφράζονται ὡς
Ἑλληνες. Μέσα ἀπὸ ἀκατανόητους συλλογι-

σμούς, ἀβάσιμα ἐπιχειρήματα καὶ ἀναφορὲς
σὲ θέματα, γιὰ τὰ ὁποῖα ὁ ἀπλὸς ἀναγνώστης
δὲν γνωρίζει καὶ πολλὰ, ὁ ἀρθρογράφος προ-
σπαθεῖ νὰ περιπλέξῃ τὰ πράγματα καὶ νὰ πα-
ραπλανήσῃ τὸν ἀναγνώστη. Τὰ περιεχόμενα
τῆς «μητρικῆς» σελίδας ποὺ «φιλοξενεῖ» τὸ
ἄρθρο, καθὼς καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ ἁρθρου, κρί-
νω πὼς ἔχουν γραφτῇ ἀπὸ ὑποκριτὲς, ποὺ κά-
νουν πολὺ καλὰ τὴ δουλειά τους, χωρὶς νὰ ξέ-
ρουν οὐσιαστικὰ τίποτα ἀπὸ ὅσα πραγματεύ-
ονται. Ἔχω νὰ τοὺς πῶ αὐτό: Ἀμαθέστατοι,
μὲ ἐξοργίζει πάρα πολὺ ἡ ὑποκρισία σας.

Με τιμὴ
Δημήτριος Κτενιάδης

Ὁ ρατσισμός-φασισμός τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης

Κύριε διευθυντά,
Οἱ νόμοι τοῦ ἐβραϊκοῦ Θεοῦ εἶναι ἅγιοι, θε-
ϊκοί, δίκαιοι. Ἄς δοῦμε μερικὸν ἀπ' αὐτοὺς,
ὅπως διατυπώνονται στὴν Παλαιὰ Διαθήκη:
«...κληρονομίης (κατακτήσης) αὐτῇ, καὶ ἐκ-
διώξης ἔθνη πολλὰ, ...θέλεις πατάξῃ αὐτοὺς

κατὰ κράτος, θέλεις ἐξολοθρεύσῃ αὐτούς...
θέλετε καταστρέψῃ τοὺς βωμοὺς, τὰ ἀγάλμα-
τα θέλετε συντρίψῃ, τὰ ἄλσῃ (δάση) αὐτῶν
θέλετε κατακόψῃ, τὰ γλυπτὰ αὐτῶν θέλετε
καύσῃ ἐν πυρὶ...».

Δευτερονόμιον ζ', 16: «Καὶ θέλεις ἐξολο-

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

Κύριε διευθυντά,

Στὴν Κοζάνη ἡ 11η Ὀκτωβρίου ἐωρταζόταν ὡς ἐπίσημη ἁγία. Τὴν 11η Ὀκτωβρίου 1912 ὁ ἐλληνικὸς στρατός, μὲ τὴν πολεμικὴ του ἀρετὴ, μὲ τὴν ἀνδρεία του, μὲ τὴν αὐτο-
θυσία του, ἐλευθέρωσε τὴν πόλιν τῆς Κοζάνης ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγό. Ἡ ἐορτὴ τοῦ πολι-
οῦχου τῆς Κοζάνης, τοῦ ἁγίου Νικολάου (6η Δεκεμβρίου), εἶναι ἐπίσης ἐπίσημη ἁγία.
Τελευταῖα ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία ἔθεσε ἓνα δίλημμα στοὺς Κοζανίτες. Ἦρθε ἡ ὥρα νὰ
κρατήσουν ὡς ἐπίσημη ἁγία μίαν ἀπὸ τὶς δύο ἐορτές τους: εἴτε τὴν 11η Ὀκτωβρίου εἴτε
τὴν ἐορτὴ τοῦ ἁγίου Νικολάου. Χωρὶς αἰδῶ, χωρὶς δεύτερη σκέψη, οἱ τοπικοὶ ἄρχοντες
προτίμησαν τὴν ἐορτὴ τοῦ ἁγίου Νικολάου. Λὲς καὶ ὁ ἅγιος Νικόλαος πολέμησε, ἀγωνί-
σθηκε, θυσίασθηκε, γιὰ νὰ ἔχουν σήμερα οἱ Κοζανίτες τὴν ἐλευθερίαν τους.

Στὴν Κοζάνη, ὅταν πρὶν χρόνια ἀπεβίωσε ὁ δεσπότης Διονύσιος, διαδόθηκε, ὅτι δὲν
ἄφησε δεκάρα τσακιστὴ στοῦ ταμεῖο τῆς Μητροπόλεως. Ἔτσι διέδωσε καὶ ὁ ἐπόμενος
δεσπότης τῆς Κοζάνης κ. Ἀμβρόσιος, πού, ἐνῶ δὲν βρῆκε δραχμὴ, ἀνήγειρε δίπλα ἀπὸ
τὴν Μητρόπολιν μίαν μεγάλην οἰκοδομή, μοντέρνα, γυάλινη. Δὲν πρόλαβε νὰ τὴν τελειώσῃ,

θρεύσει πάντα τὰ ἔθνη, τὰ ὁποῖα ὁ Κύριος ὁ Θεός σου θέλει παραδώσει εἰς σέ, ὁ ὀφθαλμός σου δὲν θέλει σπλαγχνισθῇ δι' αὐτούς...»

Δευτερονόμιον ιδ', 21: «Δὲ θὰ τρώτε τὸ πτωμα κανενὸς ζώου (“οὐδὲν θνησιμαῖον θέλετε τρώγει”), εἰς τὸν ξένον τὸν ἐντὸς τῶν πυλῶν σου θέλεις δίδει αὐτό, διὰ νὰ τρώγῃ αὐτό, ἢ θέλεις πωλεῖ αὐτὸ εἰς ἀλλογενῆ, διότι λαὸς ἅγιος εἶσαι εἰς Κύριον τὸν Θεόν σου.»

Δευτερονόμιον ιε', 2-3: «Καὶ οὗτος εἶναι ὁ νόμος τῆς ἀφέσεως (παραγραφῆς). Πᾶς δανειστής, ὅστις ἐδάνεισέ τι εἰς τὸν πλησίον αὐτοῦ, θέλει ἀφήσῃ αὐτό. Δὲν θέλει ἀπαιτεῖ

αὐτὸ ἀπὸ τὸν πλησίον αὐτοῦ ἢ ἀπὸ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ (ἐννοεῖ τοὺς Ἰσραηλίτες)... ἀπὸ τοῦ ξένου δύνασαι νὰ ἀπαιτήσῃς αὐτό...»

Δευτερονόμιον κ', 1-13: «Ὅταν ἐξέλθῃς εἰς μάχην ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν σου... καὶ ἀφοῦ Κύριος ὁ Θεός σου παραδώσῃ αὐτὸν εἰς τὰς χεῖρας σου, θέλεις πατάξῃς πάντα τὰ ἄρσενικὰ αὐτοῦ ἐν στόματι μαχαίρας.»

Καὶ ὅμως οἱ ἀπανταχοῦ Ἑβραῖοι μαίνονται κατὰ τοῦ ρατσισμοῦ καὶ φασισμού. Ὁ νοῶν νοεῖτω.

Φιλικὰ
Α.Ε.
Ἀθήνα

Φῶς μέσα σ' ἓνα σκοτεινὸ θεοκρατούμενο κόσμος

Κύριε διευθυντά,

Σὲ καμμία βαθμίδα τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαίδευσης δὲν διδάσκεται ἡ ἱστορία τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό. Τέτοια ἱστορικὰ γεγονότα μόνον μέσα στὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη Ἀθηνῶν εἶναι δυνατὸν νὰ βρῇ ὁποῖος ἐνδιαφέρεται. Καὶ πῶς νὰ διδαχθῇ ἱστορία σὲ ἑλληνικὰ σχολεῖα, ὅταν ἡ Ἑλλάδα βρίσκεται ὑπὸ κατοχὴ ἐπὶ 1700 χρόνια ἀπὸ τὸν Χριστιανισμό; Ἐνας ὁλόκληρος κόσμος ποδοπατᾶται καὶ ἰσοπεδῶνεται χάριν ἐνὸς δόγματος, τὸ ὁποῖο γεν-

νήθηκε στὴν Ἰουδαία καὶ γιγαντώθηκε μὲ τὴν βοήθεια τοῦ ρωμαϊκοῦ ξίφους.

Εἶναι εὐλόγο νὰ συμπεράνῃ ὁ κάθε ἕνας, ὅτι, ἐὰν δὲν εἶχε μεσολαβήσει ὁ βίαιος ἐκχριστιανισμὸς τῶν Ἑλλήνων, οἱ Ἕλληνες τοῦ σήμερα δὲν θὰ εἶχαν καμμία θρησκεία, διατηρῶντας μόνον τὸν πολιτισμὸν τοὺς σὰν οἰκουμένικὸ, μοναδικὸ στὸν κόσμον φῶς σὲ ἓνα σκοτεινὸν κόσμον μὲ χιλιάδες θρησκευτικὰς αἰρέσεις.

Μετὰ τιμῆς
Γιάννης Γρηγορέας

διότι γιὰ ἀγνώστους λόγους παράτησε τὸ ποίμνιό του καὶ παραιτήθηκε. Μόλις ἀνέλαβε ὁ νέος δεσπότης κ. Παῦλος, ἀκούσθηκε, ὅτι δὲν βρῆκε οὔτε ἓνα εὐρὼ στὸ ταμεῖο τῆς Μητροπόλεως. Ὡς καὶ τὰ σερβίτσια τῶν πιάτων, ὡς καὶ τὰ χρυσὰ κουταλοπήρουνα ἔλειπαν, ἐνῶ δὲν ὑπῆρχε φράγκο, ξαφνικὰ ὁ Παῦλος ἀνήγειρε ἓνα μεγάλο ἡσυχαστήριον σ' ἓνα χωριὸ κοντὰ στὴν Κοζάνη.

...Κοντὰ στὴν Σιάτιστα ἦταν μίᾱ παμπάλαια ἐκκλησίᾱ, τῆς Παναγίας. Τῆς ἔκαναν κατάληψη ἡ ἡγουμένη Θεολογία καὶ ὁ ἀδελφός της παπα-Στέφανος. Σταδιακὰ τὴν μεταμόρφωσαν σὲ μοναστήρι. Στὴν ἀρχὴ ἡ μονὴ ἦταν ταπεινὴ, ἀπλὴ. Γέμιε σιγὰ σιγὰ καλόγριες. Γύρω-γύρω ὑπάρχουν ἀπέραντα χωράφια, τῆς μονῆς. Τελευταῖα ἀπὸ τὸ πολὺν χρῆμα, ἀπὸ εὐρωπαϊκὰ πακέττα, μεταμορφώθηκε σὲ Βατικανὸ. Ἐκτὸς τῶν πολλῶν πολυτελῶν κτισμάτων, γύρω-γύρω κτίσανε ἓνα ἀπόρθητο τεῖχος. Πολὺν χρῆμα.

Ὁ παπα-Στέφανος τὰ τελευταῖα χρόνια ἔκανε κατάληψη καὶ στὸ μοναστήρι τοῦ Δρυόβουνου, ἓνα παλιὸ μοναστήρι. Ἄραγε ὑπάρχουν γύρω-γύρω πλούσια χωράφια; Μᾶλλον σὲ λίγα χρόνια θὰ ἔχῃ καὶ αὐτὸ τὴν τύχη τοῦ Μικρόκαστρου.

Νομίζω, στὸν «Δαυλὸ» διάβασα ἓνα ἄρθρον γιὰ τὴν μετονομασίᾱ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου τῆς Θεσσαλονίκης σὲ Δημήτριο. Ὁρμώμενη ἀπὸ τὸ ἄρθρον σας, ὅταν τε-

Ἡ ἐγκατάλειψη καὶ καταστροφὴ τοῦ Διόλκου

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

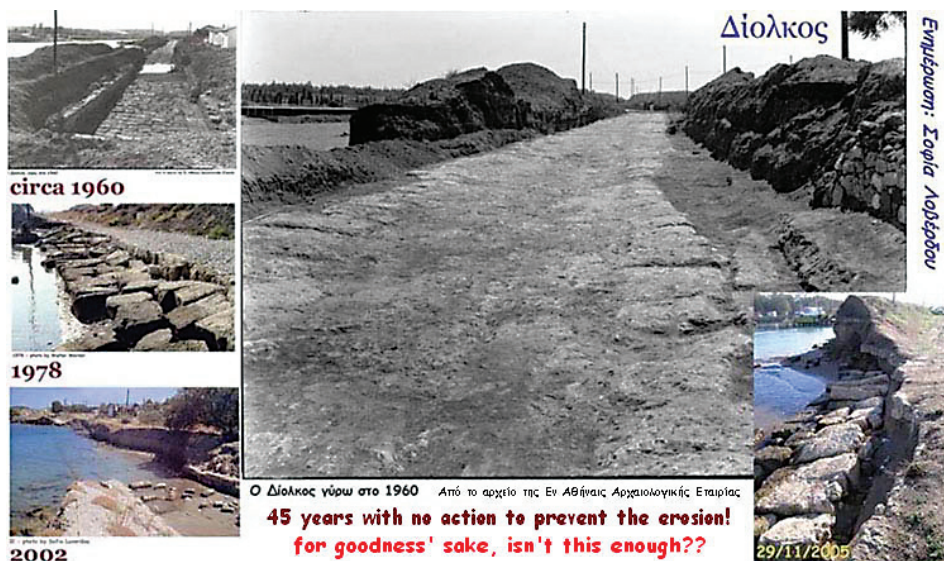
Σχετικὰ μὲ τὸ δημοσίευσμά σας γιὰ τὸν Διόλκο τῆς Κορίνθου («Δ», τ. 290) σᾶς στέλνω μία σύνθεση εἰκόνων, ποὺ ἀφορᾷ στὴν ἀνεπανόρθωτη καταστροφὴ τοῦ ἀρχικοῦ τμήματος τοῦ Διόλκου. (Μιὰ ἐκτεταμένη πλατφόρμα, ποὺ συνδεόταν χρηστικὰ μὲ τὸ μνημεῖο καὶ

ἦταν τὸ μόνο σημεῖο ποὺ βρισκόταν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸ νερὸ ὅταν ἔγινε ἡ ἀνασκαφή, ἔχει ἐπίσης ρημάξει.)

Φιλικὰ

Σοφία Λοβέρδου

Δημοσιογράφος, Ἀθήνα

λενταῖα πῆγα σὲ μία ἐκδήλωση στὴν αἴθουσα τελετῶν τοῦ Ἀριστοτελείου, παρατηροῦσα γύρω-γύρω μπὰς καὶ ἐντοπίσω κάποιον τὴν προτομή, τὸ ἄγαλμα τοῦ Ἀριστοτέλη. Τζάμπα κόπος. Πουθενὰ οὔτε σὲ μία ἀγκρίτσα τῆς βυζαντινῆς ἀγογραφίας δὲν ἀντίκρουσα τὸν Ἀριστοτέλη. Μόνον στὸ κάτω μέρος διακρίνονται ἀμυδρὰ κάποιοι πεσμένοι ἀρχαῖοι κίονες καὶ αὐτοὶ σπασμένοι. Ἐτσι κατήντησαν οἱ Γενίτσαροι τοῦ ἔθνους τὸν Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ, σὰν τὶς σπασμένες ἀρχαῖες κολῶνες. Σκοταδιστικὸς βυζαντινισμὸς στὸ ἔπακρον. Θὰ πάψη πλέον νὰ ὀνομάζεται Ἀριστοτέλειον Π.Θ. καὶ θὰ ὀνομασθῇ «Ἀι-Νεστόριο»; Τόσοι πολλοὶ θεολογοῦντες ποὺ μαζεύτηκαν στὸ Α.Π.Θ., μᾶλλον θὰ τὸ μεταβάλουν σὲ μοναστήρι.

Ἐκτὸς ἐὰν μὲ τὸ Διεθνὲς Πανεπιστήμιο, ποὺ θὰ ἰδρυθῇ στὴν «πρωτεύουσα τῆς Κεντρικῆς Βαλκανικῆς», τὴν Θεσσαλονίκη, καταργήσουν ἐντελῶς τὸ Α.Π.Θ. Ὁψόμεθα.

Καταλήγοντας θέλω νὰ δηλώσω, ὅτι πολὺν χάρηκα, ποὺ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας δὲν διάβασε τοὺς ἐπὶ ἀναθεματισμοὺς κατὰ τοῦ Ἑλληνος Λόγου. Δικαιώθηκε ὁ ἀγῶνας τοῦ «Δαυλοῦ».

Ἐγραψα ἐντελῶς ἀνθρώριμα, ὅπως ὀμιλῶ.

Γιολάντα Χρυσοστόμου

Ἡ ἀνάλυση γιὰ τὸν συνδικαλισμὸ

Κύριε διευθυντά,
Ἡ ἀνάλυσή σου στὸ τεῦχος 292 γιὰ τὸν συνδικαλισμὸ ἦταν λίαν εὔστοχη, ὀρθολογική καὶ ἀμειγρῶς ἐλληνική. Ἔχω πολλὰ χρόνια νὰ διαβάσω ἄρθρο μὲ τόση καθαρότητα ἀπόψεων, τὸ ὁποῖο δὲ ἐπιπροσθέτως ἐπεξηγεῖ μερικὰ ἀπὸ τὰ αἷτια τῆς καταπτώσεως

τῆς νεοελληνικῆς κοινωνίας. Ἡ προσέγγισή σου φανερώνει τὴν ἀληθινὴ Ἑλληνικὴ σου Παιδεία καὶ τὴν ἐκείνων φιλοσοφία καὶ στάση ζωῆς. Πρωτοτυπωμένο δὲ τὸ 1982. Εὐγε, εἶσαι γνήσιος.

Σὲ συγχαίρω
Ἄγγελος Κασάνης

Δὲν χρειάζεται ὁ Κ.Ο.Κ., ἀρκεῖ ὁ ἀγιασμὸς τῶν ὀχημάτων

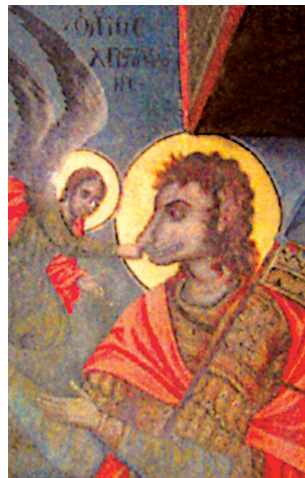
Κύριε διευθυντά,
Γράφω πρὸς τὸ περιοδικό σας, γιατί μόνο σ' αὐτὸ βρῖσκω ἀνακούφιση ἀπὸ αὐτὰ ποὺ συμβαίνουν στὸ ρωμαϊκό κράτος τῶν γραφικῶν ἐλληνορθόδοξων. Θὰ ἤθελα λοιπὸν μέσω τοῦ «Δαυλοῦ» νὰ προτείνω στὸ Ὑπουργεῖο Συγκοινωνιῶν νὰ καταργήσῃ τὸν Κ.Ο.Κ., διότι εἶναι ἄχρηστος, ἀφοῦ μὲ τὸ ὄχημά μας φτάνουμε στὸν προορισμὸ μας, μόνον ἐπειδὴ

τὸ θέλει ὁ Θεός! Αὐτὰ διδάσκουν στὰ ἄθῳα παιδιά μας οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν, ποὺ δολοφονήσαν τὸ ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Πνεῦμα. Σὰς ἀποστέλλω φωτοτυπία τοῦ αἰσχροῦ κειμένου τοῦ σχετικοῦ βιβλίου τῶν Θρησκευτικῶν. Ἐγὼ εὐτυχῶς ἔχω ἀπαλλάξει τίς κόρες μου ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἀπαράδεκτο μάθημα ταλμπατιστικῆς κατηχήσεως.

Ἀγιασμὸς νέου οχήματος

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Θεέ μας, που ἔχεις τὸ θρόνο σου στὸν οὐρανὸ καὶ περπάτησες στὴ γῆ σὲ πολιτείες καὶ χωριά· εσύ που μπήκες στὴν ἀγία πόλη καθισμένος πάνω στο γαῖδουράκι· εσύ που ἔστειλες τὸν ἀγγελοῦ σου καὶ εἶπε στο Φίλιππο νὰ πάει διπλὰ στο ἀμάξι τοῦ Αἰθίοπα· εσύ, Κύριε, εὐλόγησε καὶ τοῦτο τὸ ἀμάξι καὶ δῶσε τὴ χάρη στο δούλο σου τὸν (τάδε*) νὰ πηγαίνει στο δρόμο τοῦ χαρούμενου καὶ νὰ ἀποτελειώσει τὴν πορεία του καὶ τὴν ἀποστολὴ που πῆρε ἀπὸ σένα. Γιατί δὲν τελειώνουμε τὴν πορεία ἐπειδὴ θέλουμε καὶ ἐπειδὴ τρέχουμε, ἀλλὰ γιατί μας προστατεύεις εσύ, ὁ Θεός. Γι' αὐτὸ καὶ σε παρακαλοῦμε, δώσ' μας ἀγγελο φωτεινὸ, γιὰ νὰ πηγαίνει μπροστὰ μας καὶ νὰ μας γλιτώνει νύχτα καὶ μέρα ἀπὸ κάθε κακὸ. Κι ἔτσι, ὁδηγημένοι ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, νὰ τρέχουμε σωστά καὶ νὰ μὴν κοπιαζομε ἀδίκᾳ. Γιατί εσύ εἶσαι ἡ οδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ, καὶ σ' εσένα υψώνουμε τὴ δοξολογία καὶ τὴν εὐχαριστία, μαζί καὶ στὸν Πατέρα σου, που υπήρχε πάντα, καὶ στο πανάγιο καὶ ἀγαθὸ Πνεῦμα σου, που δίνει τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἰσχύ. Ἀπὸ τὸ Εὐχολόγιο, (ἀπόδοση)

*Τάδε: τὸ ὄνομα ἐκείνου γιὰ τὸν ὁποῖο διαβάζεται ἡ εὐχή.

Ἐπάνω ἀριστερὰ εἰκονίζεται ἡ φωτοτυπία ἀπὸ τὴ σελίδα 93 τοῦ σχολικοῦ βιβλίου «Ὁ δρόμος τοῦ Χριστοῦ» τῆς Δ' Δημοτικοῦ, στὴν ὁποία ἀναγράφεται ἡ εὐχὴ γιὰ τὸν ἀγιασμὸ νέου οχήματος. Οὐρὲς σχηματίζουν αὐτοκίνητα ρωμιῶν ἔξω ἀπὸ ναὸ στὴν Ἀττικὴ, προκειμένου νὰ τοὺς διαβάσῃ ὁ ἱερέας αὐτὴ τὴν εὐχὴ καὶ νὰ τοὺς εὐλογήσῃ τὸ νέο τους αὐτοκίνητο. Ὁ ἱερέας πάντως δήλωσε ἀπὸ τηλεοράσεως, ὅτι τὰ τεράστια κέρδη «ὁ μητροπολίτης τὰ παίρνει». Οἱ αὐτοκινητιστὲς ἔχουν καὶ τὸν προστάτη τους, τὸν -κννοκέφαλο- Ἅγιο Χριστόφορο, ποὺ εἰκονίζεται ἐπάνω δεξιὰ σὲ τοιχογραφία τῆς Μονῆς Λειμῶνος Λέσβου.

Μάνος Κουρμουλάκης
Κυβερνήτης ἀεροσκαφῶν
Βοῦλα Ἀττικῆς

ΤΟ ΠΡΟΣΧΗΜΑ ΤΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΩΝ

Τουρκία επικαλείται λόγους σχετικούς με την συνεκμετάλλευση των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων, που κρύβονται στην ύφαλοκρηπίδα του Αιγαίου, και προσπαθεί έτσι να κυριαρχήσει στο Αρχιπέλαγος τόσο στην θάλασσα όσο και στον αέρα. Είναι όμως έτσι τα πράγματα;

❶ Η παλαιογραφία της Έλληνικής Χερσονήσου, συμπεριλαμβανομένων του Αρχιπελάγους του Αιγαίου και του Ιονίου Πελάγους, δείχνει, ότι αυτή –με λίγες εξαιρέσεις– ήταν σκεπασμένη καθ' όλη την Μεσοζωική γεωλογική Έποχή από την «Τηθύν Θάλασσα». Δεν πρέπει συνεπώς να αναμένονται κοιτάσματα υδρογονανθράκων Προτριάδικης, Τριάδικης ή Κρητιδικής γεωλογικής Έποχής.

❷ Η διερεύνηση νεογενών ιζημάτων (Τριτογενής και Τεταρτογενής γεωλογική Έποχή) στην Δυτ. Ελλάδα και κατ' επέκταση στο Ιόνιο Πέλαγος, με 11 γεωτρήσεις στην Β.Δ. Πελοπόννησο, 2 γεωτρήσεις στο Ιόνιο Πέλαγος, 7 γεωτρήσεις στην Ήπειρο και 3 γεωτρήσεις στην Ζάκυνθο, κατέδειξε ένα όριακο κοιτάσμα φυσικών αερίων (γεώτρηση δυτικά του Κατακόλου-1Α), χωρίς ενδιαφέρον για βιομηχανική εκμετάλλευση.

❸ Από τις 4 γεωτρήσεις του Δέλτα Νέστου-Κομοτηνής, τις 4 γεωτρήσεις της Θεσσαλονίκης, τις 3 γεωτρήσεις του Στρυμόνος Σερρών, τις 6 γεωτρήσεις της Δυτ. Θράκης, τις 2 γεωτρήσεις του Θερμαϊκού Κόλπου, από το σύνολο των γεωτρήσεων και πετρελαιομιάστευσης του κοιτάσματος Πρίνος νότια της Καβάλας και των έρευνητικών γεωτρήσεων ανατολικά της νήσου Θάσου, από την γεώτρηση «Λήμνος-1» και με βάση την ιστορική αναδρομή των έρευνητικών εργασιών για ανίχνευση πετρελαιοπιθανών σχηματισμών στη Ανατολική Ελλάδα και στο Αρχιπέλαγος του Αιγαίου, βγαίνουν τα εξής συμπεράσματα:

α Οί «μολασσικοί» πετρελαιοπιθανοί σχηματισμοί, που καλύπτουν την χερσαία περιοχή της Ανατολικής Ελλάδος, πρακτικά πρέπει να θεωρηθῇ, ότι έχουν ήδη έρευνηθῇ για κοιτάσματα υδρογονανθράκων (περιοχές Θεσσαλίας, Θεσσαλονίκης, Δέλτα Νέστου-Ξάνθης-Κομοτηνής, Αλεξανδρουπόλεως, Ορεστιάδας).

β Έρευνητικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν ακόμη ώριμα «μολασσικά ιζήματα» στο βόρειο μέρος του Αρχιπελάγους του Αιγαίου και διημεταξὺ Θάσου-Σαμοθράκης με πιθανότητες έντοπιςμὸς ώριςμένων κοιτασμάτων με κάποιος έμπορικὸς ένδιαφέρων. Αὐτά όμως –έν ύπάρχουν– και τὰ πιθανὰ κοιτάσματα Βαβούρας και Νίκης ανατολικά της Θάσου, που έγκαταλείφθηκαν κάτω από την τουρκική άπειλή πολέμου, έχασαν άνεπιστρεπτι κάθε ένδιαφέρων πετρελαιομιάστευσης μετά την έξάντλησή τους από τὸ κοιτάσμα Πρίνος.

Τί μᾶς έμποδίζει συνεπώς να πάμε στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης;

Γεώργιος Θ. Χατζηθεοδώρου
Υψηγής Πολυτεχνείος Άαχεν

Η ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ, Ο Σ. ΧΑΝΤΙΓΚΤΟΝ

ὕδεποτε τὸ ἐλλαδικὸ κρατίδιον ἀνέπτυξε κάποιο ἐπίπεδο δημόσιας ἐκπαίδευσης ποὺ θὰ ἄρμοζε στὴν Ἱστορία τοῦ τόπου αὐτοῦ ἢ τοῦλάχιστον στὶς ἀπαιτήσεις ἐνὸς σύγχρονου κράτους, ποὺ θέλει μάλιστα νὰ κοιτάξῃ (αὐτὸ δηλώνει) πρὸς δυσμάς. Ἡ κυρίαρχη ἐλληνοχριστιανικὴ ἰδεολογία καὶ οἱ πανίσχυροὶ ἐκφραστές της (Κράτος καὶ Ἐκκλησία) ἀποτέλεσαν τὸν ὁδοστρωτῆρα, ὅπου πάτησαν καὶ ἔλυσαν τὶς λίγες, μεμονωμένες φωνές, ποὺ τόλμησαν νὰ ζητήσουν Παιδεία Ἑλληνικὴ ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς Ἐθνεγερσίας ὡς σήμερα.

Ἡ σημερινὴ ὁλοκληρωτικὴ ἐξαθλίωση τῆς ρωμαϊκῆς ἐκπαίδευσης δὲν ἐξυπηρετεῖ μόνο τοὺς ἐγγώριους δυνάστες, ἀλλὰ σχετίζεται καὶ μὲ τὰ παγκόσμια σχέδια τῆς Διεθνοῦς Ἐξουσίας. Ἡ θεωρία τοῦ Σαμουήλ Χάντιγκτον περὶ «Σύγκρουσης τῶν Πολιτισμῶν» ἦρθε στὸ φῶς σὲ μιὰ ἐποχὴ (στὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ '90), ποὺ ἄρχισε νὰ διαφαίνεται ἡ ἀνοδος τῆς Γνώσης καὶ τῆς Πληροφορίας, ὡς βασικῶν συντελεστῶν τοῦ Παγκόσμιου Πολιτισμοῦ, σὲ βάρος τῆς στρατιωτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἰσχύος. Ἡ πίστη σὲ μιὰ παγκόσμια εἰρηνικὴ κοινωνία, ποὺ θὰ στηρίζεται στὴν Γνώση καὶ τὴν Ἐπιστήμη, κέρδιζε συνεχῶς ἔδαφος. Ἐπρεπε νὰ ὑπάρξῃ ἀντίδραση στὸ ἐνδεχόμενο αὐτό· καὶ εὐφυνῶς ἐδόθη ἀπὸ τὸν Σ. Χάντιγκτον: Ὁ Παγκόσμιος Πολιτισμὸς διασπάστηκε σὲ ὀκτῶ διαφορετικοὺς καὶ ἀλληλοσυγκρουόμενους πολιτισμοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐπιφυλάσσουν γιὰ τὸ μέλλον πολλοὺς καὶ ἐξοντωτικοὺς μεταξὺ τους πολέμους. Κατέδειξε προκλητικῶτα, ὅτι ὁ σημερινὴ ἀνθρωπότητα μπορεῖ νὰ χειραγωγηθῇ εὐκολώτερα ἀπὸ τὸν Διεθνῆ Ἐξουσιασμό, ἂν ἐξακολουθήσῃ νὰ διαιρῆται καὶ νὰ συγκρούεται στὴν βάση τῶν πολιτισμικῶν της διαφορῶν.

Ἡ Ἑλλάδα τοποθετήθηκε στὸ ἓνα ἄκρο τοῦ ὀρθόδοξου τόξου, ποὺ τεντώνεται καὶ καταλήγει στὴν Ἁγία Πετρούπολη, συγκροτῶντας μιὰ ἐνιαία καὶ ξεχωριστὴ ὄντοτητα πολιτισμοῦ, τὸν Σλαβορθόδοξο κόσμον. Ἡ σημαντικὴ αὐτὴ γεωστρατηγικὴ τῆς θέσης καθορίζει καὶ τὸν ὑψηλὸ βαθμὸ ἐπιτήρησης, ποὺ ὑπόκειται ἡ σημερινὴ Ἑλλάδα σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα, κυρίως ὅμως στὸ πνευματικόν.

ΚΑΙ Η ΕΞΑΘΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Οἱ τρόποι χειραγώγησης ποὺ χρησιμοποιοῦνται εἶναι γνωστοί: αὐστηρὴ ἐπιλογὴ τῶν πολιτικῶν προσώπων, μόνιμη στρατιωτικὴ ἀπειλὴ ἀπὸ ἀνατολὰς (Τουρκία), καί, τὸ κυριώτερο, ἔλεγχος τῆς συλλογικῆς συνείδησης διὰ τῆς ἑλληνοχριστιανικῆς ιδεολογίας. Τὰ πρότυπα τοῦ ὀρθόδοξου πιστοῦ καὶ τοῦ ἐθνικόφρονος ἢ ἐθνικιστῆ, ποὺ ἐμπεριέχονται στὸν ἑλληνοχριστιανισμό, ἐνισχύονται περὶτετρα καὶ προβάλλονται σήμερα μὲ μιὰ πρωτόγνωρη ἐμμονή. Ὅπως καὶ τὸ ἀντίπαλο δέος τους, ποὺ φτειάχτηκε, γιὰ νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν κοινωνικὴ ἐκτόνωση: Ἕνας ἰδιότυπος ἀριστερισμός, ποὺ διαπερνᾷ ὅλες τὶς δημόσιες ἐκφάνσεις τῆς κοινωνίας, χωρὶς πολιτικὸ ἢ ιδεολογικὸ περιεχόμενο πέραν αὐτῆς τῆς ἀπλῆς, ἀνόητης ιδέας τῆς «σύγκρουσης μὲ τὸ κατεστημένο».

Στὰ πλαίσια τῶν μεθοδεύσεων αὐτῶν τὸ ἐπίπεδο τῆς ἐκπαίδευσης, ποὺ προσφέρεται ἀπὸ τὸ ρωμαίικο, εἶναι τραγικὸ καὶ καθημερινὰ γίνεται τραγικώτερο, θυμίζοντας ἔντονα τὰ Βαλκάνια. Ἄλλωστε προβάλλονται διαρκῶς σήμερα οἱ «μακραίωνοι θρησκευτικοὶ δεσμοί» τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης, ὅλο καὶ περισσότεροι «διανοούμενοι» ἀναφέρονται στὴν κοινὴ βαλκανικὴ κουλτούρα, γράφονται μυθιστορήματα καὶ γυρίζονται ταινίες μὲ Βαλκάνιους ἥρωες, θέλουν τὴ Θεσσαλονικὴ κέντρο τῶν Βαλκανίων κ.λπ.

Οἱ νέες γενιὲς τῶν Ἑλλήνων ὑφίστανται –μαζὶ μὲ τοὺς γονεῖς τους– ἕναν ἰδιότυπο καὶ σκληρὸ ἐκβιασμό: Ὅποιος ἐπιθυμεῖ νὰ μορφωθῇ ἢ νὰ σπουδάσῃ, δὲν ἔχει θέση ἐδῶ, πρέπει νὰ μεταναστεύσῃ στὴ Δύση καὶ ἂν ἐπιθυμῇ νὰ σταδιοδρομήσῃ ἀξιοπρεπῶς, νὰ μείνῃ ὀριστικὰ ἐκεῖ. Χιλιάδες γηγενεῖς νέοι ἐγκαταλείπουν κάθε χρόνο τὴν Ἑλλάδα καὶ οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἐπιστρέφουν μονίμως ποτέ. Τὴν ἴδια στιγμὴ δεκάδες χιλιάδες Βαλκάνιοι μεταναστεύουν στὴν Ἑλλάδα καί, ὁμοίως, οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς δὲν ἐπιστρέφουν ποτὲ στὴν πατρίδα τους. Τὸ κάτω ἄκρο τοῦ σλαβορθόδοξου τόξου πρέπει νὰ εἶναι δεμένο γερά...

Παναγιώτης Κουβαλάκης

Ο ΔΙΟΝΥΣΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΑΙ Η ΕΚΣΤΑΣΗ ΣΤΗ ΡΟΚ ΜΟΥΣΙΚΗ

Σάτυροι, Σειήηνοί, Βάκχες
καὶ τὰ «τέρατα» τῶν Λόρντι

Ὀν Ἑλληνικὸ Λόγο, τὸ μεγαλύτερο ἐπίτευγμα τοῦ πανανθρώπινου Πολιτισμοῦ, ἐπιχείρησε νὰ καταστρέψῃ ὁ ἰουδαιο-χριστιανισμός, ἐξολοθρεύοντας ὄχι μόνον τὸ Ἀπολλώνειο Πνεῦμα (κηρύττοντας τὸν πόλεμο ἐναντίον τῆς Φιλοσοφίας καὶ τῆς Ἐπιστήμης, ἐκδιώκοντας καὶ σκοτώνοντας φιλοσόφους, πυρπολῶντας βιβλιοθήκες κ.λπ.), ἀλλὰ καὶ τὸ Διονυσιακό, κύρια στοιχεῖα τοῦ ὁποίου ἦταν ὁ ἔρωτας, ἡ χαρά, τὸ γέλιο, ἡ διασκέδαση, ὁ χορός, τὸ τραγούδι, τὸ θέατρο κ.λπ.

Ὁ Διόνυσος ὅμως, ἂν καὶ ἐξαφανισμένος ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ἀνθρώπων, συνέχισε νὰ ζῇ φωλιασμένος στὸ ἀσυνείδητο τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς καὶ –παρὰ τὴς διώ-

Περισσότερο δεμένη με τὸ Διονυσιακὸ Πνεῦμα ἦταν ἡ βάρβιτος (ἀρχαῖο ἔγχορδο μουσικὸ ὄργανο), ἡ ὁποία συχνὰ συνώδευε τὸ τραγούδι τοῦ Διονύσου. Ὁ διονυσιασμὸς στὴ σύγχρονη ροκ μουσικὴ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἠλεκτρικὴ κιθάρα. Στὴν ἀριστερὴ φωτογραφία εἰκονίζεται ἀρχαῖος, ποὺ ἐκστασιάζεται παίζοντας βάρβιτο, ἐνῶ στὴ δεξιὰ ἕνας –ὁμοίως ἐκστασιαζόμενος– κιθαριστὴς τῆς ροκ.

ξεις- νὰ λατρεύεται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους –συνειδητὰ ἢ ἀσυνείδητα– καθ’ ὅλη τὴ διάρκεια τῶν σκοτεινῶν αἰώνων τοῦ Μεσαίωνα.

Στὶς ἡμέρες μας ὁ διονυσιασμὸς ἐπιβιώνει ἀτόφυνος στὴ ροκ μουσικὴ, πρόσφατα δὲ ὁλόκληρη ἡ Εὐρώπη στὸ διαγωνισμὸ τῆς Γιουροβίζιον ψήφισε μὲ πρωτόγνωρη πλειοψηφία ἕνα καθαρὰ διονυσιακὸ ροκ συγκρότημα Φινλανδῶν καλλιτεχνῶν ἐκπλήττοντας τὰ συντηρητικὰ καὶ θεοκρατούμενα μέλη τῆς κοινωνίας, τῶν ὁποίων οἱ χριστιανοὶ ταγοί, ὅπως ἔκαναν καὶ μὲ τὸν Πᾶνα αἰῶνες νωρίτερα, τοὺς ὠνόμασαν Σατανᾶδες! Στὴν παρούσα ἔρευνα θὰ παρουσιάσουμε ἱστορικὰ στοιχεῖα τοῦ Διονυσιακοῦ Πνεύματος καὶ τῶν ἐκδηλώσεών του στὴν Ἀρχαιότητα καὶ στὴ συνέχεια θὰ κάνουμε τὶς συγκρίσεις καὶ ὁμοιότητές του μὲ τὴν σύγχρονη ροκ μουσικὴ καὶ τὴν ἔκσταση ποὺ δημιουργεῖ στοὺς θαυμαστές της.

Ὁ Διόνυσος τῶν ἀγρῶν καὶ τῆς πόθews

Ὑπατος θεὸς τῶν Ἑλλήνων Ζεὺς γέννησε τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸν Διόνυσο. Ταυτόχρονα ὅμως πέτυχε τὴ «ζευξή» (Ζεύς) τῶν δύο τέκνων του, ἥτοι τοῦ Ἀπολλωνείου καὶ τοῦ Διονυσιακοῦ Πνεύματος, ἡ ὁποία ὑπῆρξε σημαντικώτατη γιὰ τὸν ἀνθρώπινο Πολιτισμὸ, ἀφοῦ γέννησε τὸ Λόγο. Ὁ Ἀπόλλων ἀντιπροσωπεύει τὴ Γνώση, τὴν Ἀρμονία, τὴν Τέχνη, τὴν Ἐπιστήμη, τὸν

Πολιτισμό. Στους αντίποδες του ό Διόνυσος είναι ό θεός τής ύποκειμενικής άναγεννήσεως, τών συναισθημάτων, τών έπιθυμιών και τοϋ ένθουσιασμοϋ. Και οι δύο έχουν τις άκολουθίες τους. Ό μόν Άπόλλων ως «Μουσαγέτης» ήγείται τών Μουσών, ή κάθε μία άπό τις όποιες είναι προστάτιδα μιās ξεχωριστής τέχνης ή έπιστήμης, ό δέ Διόνυσος άκολουθείται άπό τδ θίασό του, τις Βάκχες, τοϋς Σειληνούς, τοϋς Σάτυρους και τις Μαινάδες, πρόσωπα τὰ όποια ένσαρκώνουν την ύποκειμενικότητα, τις φυσικές όρμές, τις έπιθυμίες και τὰ συναισθήματα.

Αϋτός είναι κι ό λόγος, πού οι Έλληνες δημιούργησαν έναν άπαράμιλλο Πολιτισμό. Δέν δημιούργησαν ποτέ μη άνταποκρινόμενα στην πραγματικότητα κοσμοειδώλα. Ζοϋσαν πάντοτε σύμφωνα με τις έπιταγές τής Φύσης, άποδίδοντάς της ιερή σημασία, και με άπόλυτο σεβασμό στοϋς κανόνες, πού διέπουν όλόκληρο τδ Σύμπαν. Τελούσαν γιορτές, οι όποιες ήταν ψυχαγωγικές. Η λέξη ψυχαγωγία είχε την έννοια τής άγωγής τής ψυχής κι όχι τή διαστρεβλωμένη σημερινή τής έννοια. Μερικές φορές οι γιορτές ήταν έκστασιακές κι έρωτικές κι έκπορεύονταν άπό μία βαθειά κατανόηση τής Φύσης και τής έννοιας τών θεών, καθαρά φυσικών ένδοσυμπαντικών δυνάμεων. Οι δυνάμεις αϋτές κωδικοποιήθηκαν στη Μυθολογία μας, με την όποία διδάσκεται συμβολικά, πώς ό άνθρωπος θα συμβιοί άρμονικά μαζί τους, δηλαδή κατὰ φύση.

Μαινάδες-Βάκχες-Ληναί

Διόνυσος συνωδευόταν άρχικά άπό θηλυκούς άκόλουθους με μορφή φυτών και πνευμάτων τοϋ δάσους, τών όποίων έργο και καθήκον ήταν νά χορεύουν, νά πηδούν και νά έπαγρυπνούν για την άνάπτυξη τής βλάστησης, έξυπηρετώντας τον έτσι ως θεο τής γονιμότητας. Αϋτές ήταν οι Μαινάδες. Κατ' έπέκταση Μαινάδες λέγονταν άπό τοϋς ποιητές οι γυναίκες, πού διακονούσαν στη λατρεία τοϋ Διονύσου. Οι Μαινάδες, μυθολογικές και ιερατικές, έπωνομάζονταν Βάκχες, σπανιώτερα δέ Ληναί.

Σύμφωνα με τόν Όμηρικδ Ύμνο (Ζ 132) οι Μαινάδες ήταν καλλίκομες Νύμφες, οι όποιες έπιμελούνταν τδ Διόνυσο, «συνοργιάζουσαι αϋτῶ». Έστεμμένες με φύλλα άμπέλου, ένδεδυμένες με δέρματα θηρίων και κρατούσες θύρσο, δᾶδα, κρόταλο ή τύμπανο, οι Μαινάδες «χορεύουσι, θεραπεύουσι, μέλπουσι τόν Δεσπότην αϋτῶν Διόνυσον, μαινόμεναι», δηλαδή κατεχόμενες ύπό «οϊστρου, μανίας, λύσης, έκστάσεως», «ένθεοι γίνονται». Οι Μαινάδες φέρουν όνόματα δηλωτικά τών διεγειρομένων, όπως: Εϋδαιμονία, Εϋδία, Εϋθυμία, Μακαρία κ.λπ.. Τόποι διαμονής τους είναι «αί κορυφαί τών όρέων, όρη δάσκια ή νάπαι πετρώδεις». (Άριστοφ., «Θεσμοφοριάζουσαι», στ. 997.)

Οι ιερατικές Μαινάδες, οι όποιες με οίνο και άλλα έρεθιστικά μέσα καταλαμβάνονταν άπό φρενιτιώδη ένθουσιασμό, έλάμβαναν πρωτεύοντα ρόλο στις ιεροτελεστίες τών όργίων τοϋ Διονύσου, πού έωρτάζονταν ανά διετία στδν Παρνασσό και ανά

Ὁ θύρσος (ἀριστερά) ἀποτελεῖ σημαντικώτατο διονυσιακὸ σύμβολο. Ὁ θύρσος δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἓνα ἀπλὸ φαλλικὸ σύμβολο. Ὁμοιάζει μὲ τὸ κεντρικὸ νευρικὸ σύστημα (μέση), ἡ διεγερση τοῦ ὁποῖου ἐπιτυγχάνεται μὲ τὸ διονυσιασμὸ. Οἱ ἱερατικὲς Μαινάδες ἐκτελοῦσαν τὰ καθήκοντά τους κρατῶντας θύρσο, ὁ ὁποῖος ἦταν φτειαγμένος ἀπὸ καλάμι, ποὺ τὸ στόλιζαν μὲ κορδέλλες ἢ μὲ φύλλα κισσοῦ ἢ κλήματος. Οἱ κορδέλλες, ὁ κισσὸς ἢ τὸ κλήμα παριστοῦν τὰ νεῦρα, ποὺ ξεκινοῦν ἀπὸ τὸν κεντρικὸ νευρικὸ ἄξονα τοῦ ἐγκεφαλικοῦ στελέχους καὶ διακλαδίζονται σὲ ὅλο τὸ σῶμα. Σχετικὸ παραδοσιακὸ διονυσιακὸ δρώμενο, ποὺ ἀναπαριστᾷ τὸ θύρσο καὶ τὸ ἀνθρώπινο νευρικὸ σύστημα, εἶναι τὸ γαῖτανάκι τῆς Ἀποκριᾶς (δεξιά).

τριετία στὰ στενὰ τοῦ Κιθαιρώνα (Πανσανίας, Χ. 32,5.) Κατὰ τὴ διάρκεια τῶν ὀργιαστικῶν αὐτῶν τελετῶν οἱ ἱερατικὲς Μαινάδες χόρευαν καὶ ἔμελπαν ὕμνους, ποὺ τοὺς τραγουδοῦσαν στὸ θεὸ τῆς γονιμότητος. Στὴ Θράκη οἱ ἱερατικὲς Μαινάδες ἐκτελοῦσαν τὰ καθήκοντά τους στεφανωμένες διὰ κισσοῦ, κρατῶντας θύρσο καὶ φίδια, ἐνῶ σὲ ἄλλες περιοχὲς ἔκαναν χρῆση καὶ τυμπάνων.

Σάτυροι Σειληνοί-Κορύβαντες

χώριστοι ἀκόλουθοι τοῦ Διονύσου ἦταν καὶ οἱ Σάτυροι, δαίμονες τῶν δασῶν καὶ τῶν ὀρέων, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν προσωποποίηση τῆς γονιμότητος τῆς Φύσης. Στὰ ἔργα τοῦ Λόγου καὶ τῆς Ποίησης ἐμφανίζονται ὡς θρασεῖς, ἀκόλαστοι, φιλοπαίγμονες καὶ ὀκηροί, ρέποντες πρὸς τὴν οἰνοποσία καὶ τὶς ἐρωτικὲς κατακτήσεις. Εἶναι φίλοι τῆς μουσικῆς (ιδίως τοὺς γοητεύει ὁ αὐλός) καὶ τοῦ χοροῦ. Ἀπὸ τοὺς ποιητὲς περιγράφονται ὡς «σκιρτόποδες» (χορεύοντες διὰ σκιρτημάτων), «γλευκοπόται» (πίνοντες ἀφθονο οἶνο), «κερασταί» (λόγῳ τῶν κεράτων) καὶ «αἰγίποδες» (μὲ σκέλη τράγων). Στὴ δραματικὴ ποίηση εἶναι οἱ κύριοι φορεῖς δράσης στὸ σατυρικὸ δρᾶμα, τὸ ὁποῖο ἀπὸ αὐτοὺς ἔλαβε τὴν ὀνομασία του. Σὲ αὐτὸ ἐμφανίζονται ἐνδεδυμένοι μὲ δέρματα τράγων καὶ ὀνομάζονται μάλιστα «τράγοι». Οἱ κλασικοὶ συγγραφεῖς συνέχισαν συστηματικὰ Σάτυρους καὶ Σειληνοὺς, ἀπὸ τοῦ δ' ὅμως αἰῶνα π.Χ. καὶ ἐφεξῆς οἱ Σειληνοὶ παρίστανται σὰν γέροντες καὶ πάντοτε μὲ

Σάτυρος καὶ Μαινάδα, πὺν κρατᾶνε θύρσους, σὲ ἑξαλλη χορευτικὴ κίνηση, πὺν θυμίζει τὶς κινήσεις καλλιτεχνῶν τῆς ῥόκ μουσικῆς. (Ἀνάγλυφο στὴ Βίλλα Ἀλμπάνι τῆς Ρώμης.)

αὐτιά ἵππου, ἐνῶ οἱ Σάτυροι παρίστανται σὰν νέοι (Παυσαν. I 23,5), ἔχουν δὲ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ τράγου.

Οἱ Κορύβαντες –χωρὶς νὰ ἀνήκουν στὴν ἀκολουθία τοῦ Διονύσου– ὠρχοῦνταν μετὰ μανιώδους φανατισμοῦ, μὲ ἱλιγγιώδεις κινήσεις τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν μελῶν καὶ ὑπὸ τοὺς ἐκκωφαντικοὺς ἤχους μουσικῆς ἐκ πνευστῶν ὀργάνων καὶ κρουστῶν. Ὁ θόρυβος τῶν συγκρουόμενων κυμβάλων, οἱ συριστικοὶ ἤχοι τῶν αὐλῶν, ὁ ἤχος τῶν κρουόμενων τεραστίων τυμπάνων μαζὶ μὲ τὴν ἀένανι γοργγὴ περιστροφικὴ κίνηση τῶν χορευτῶν προκαλοῦσαν καὶ στοὺς ἴδιους, ἀλλὰ καὶ στοὺς παρακολουθοῦντες τὴν ὀργιαστικὴ τους ὄρχηση, ἓνα εἶδος ἐνθουσιώδους ἔκστασης. Ἀργότερα οἱ Κορύβαντες συγχύσθηκαν στὴ λατρεία μὲ τοὺς Κουρῆτες, τοὺς Ἰδαίους Δακτύλους καὶ τοὺς Καβείρους, ἀναλόγως τῶν περιοχῶν.

Ὁ Διόνυσος ἴσως νὰ λατρεῖτο περισσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους θεοὺς, ποτέ του ὅμως δὲν βρῆκε θέση στὴν ἀριστοκρατία τοῦ Δωδεκαθέου. Στὰ πρῶτα στάδια τοῦ Πολιτισμοῦ λατρεύτηκε στοὺς ἀγρούς· ἐκεῖ ὑπῆρχε καὶ ἡ Φύση καὶ ὁ ἄνθρωπος ὁ φυσικός, πὺν θέλει νὰ διονυσιάζεται. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἄρχισε νὰ ζῇ σὲ ὠργανωμένες κοινωνίες, σὲ πόλεις, κατ' ἀρχὴν φάνηκε νὰ τὸν ἀποδιώχνῃ. Ὁ Διόνυσος

Οἱ Κορύβαντες χορεύοντες. Ἦσαν ἕξι, τρεῖς ἄνδρες καὶ τρεῖς γυναῖκες. Προῆλθαν ἀπὸ τὴν Αἰολίδα, ὅπου τοὺς ἀφιέρωναν ὕμνους μὲ ὀργιαστικὴ μουσικὴ ὑπόκρουση («φρυγιστί» καὶ «λυδιστί»). Στὴν Ἀθήνα τῆς Κλασικῆς Περίοδου ἀναφέρεται «Σύλλογος Κορυβαντιόντων», στὸν ὁποῖο τὰ μέλη γίνονταν δεκτὰ ὕστερα ἀπὸ ἐπίδειξη τῶν χορευτικῶν ἱκανοτήτων τους, μὲ ἔκσταση, ποὺ ἔφτανε μέχρι μανίας (Πλάτων, «Εὐθύδημος» 277d καὶ «Νόμοι» 2790e). Ὁ Ἀπολλόδοτος (Α', 3) λόγῳ τοῦ ἐκστασιακοῦ χοροῦ τους τοὺς θεωρεῖ γυιοὺς τῆς Μούσας τοῦ Χοροῦ Θάλειας καὶ τοῦ Ἀπόλλωνα. Ὁ Ἀριστοφάνης («Σφήκες», στ. 8) θεωρεῖ, ὅτι σκοπὸς τῶν συλλόγων τῶν Κορυβαντιόντων ἦταν ἡ ψυχικὴ ἐκτόνωση διὰ τοῦ μουσικοῦ καὶ χορευτικοῦ ἐκστασιασμοῦ τῶν μελῶν τους. (Τοιχογραφία στὴν Ὑπερα τοῦ Παρισιῦ.)

ὅμως, ὁ ὁποῖος τοῦ εἶναι ἀπόλυτα ἀπαραίτητος, σύντομα μῆκε καὶ στὶς πόλεις, ὡς ὁ πολιτικὸς πλέον Διόνυσος τοῦ Θεάτρου καὶ τῶν Διονυσίων. Στους ἀγροὺς ἦταν φυσικὸς ὁ Διόνυσος, στὶς πόλεις πολιτικός. Στὴν τραγωδία «Βάκχαι» τοῦ Εὐριπίδη (407 π.Χ.) περιγράφεται, πὼς ὁ θεὸς ἔφτασε στὴ Θήβα, προκειμένου νὰ ἐπιβάλῃ τὴ λατρεία του ἐκεῖ. Κάθε ὀργανωμένη κοινωνία χρειάζεται τὸ Θεάτρο καὶ τὰ Διονύσια, ὅπου θὰ μπορῇ νὰ ξεδινή ὁ ἀνώνυμος πολίτης. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ῥήση τοῦ Ἡρακλείτου: «Εἰ μὴ γὰρ Διονύσω πομπὴν ἐποιοῦντο καὶ ὕμναιον ἄσμα αἰδοίοισιν, ἀναιδέστατα εἵργαστ' ἄν.» Δηλαδή σὲ ἐλευθερὴ ἀπόδοση: καλὰ ποὺ ὑπάρχουν κι οἱ πομπές τοῦ Διονύσου, γιατί ἂν δὲν ὑπῆρχαν, δὲν θὰ ξέδινε ὁ κόσμος καὶ μετὰ θὰ ἔκαναν χειρότερα.

Ἡ ἐπίθεση τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τοῦ Διονύσου

Διόνυσος - Βάκχος - Ἰακχος ἀπὸ τὴν Κρήτη μέσῳ τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδας ἢ ἀπ' εὐθείας μέσῳ τῶν Κρητῶν ἀποίκων στὴ Μέση Ἀνατολὴ (Φιλισταίων) πέρασε ὡς Γιαχβὲ στοὺς Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ὅμως ἀλλοίωσαν τὸ περιεχόμενό του ὡς θεότητας εἰσάγοντας στὴ λατρεία του «ιουδαϊκά δόγματα», ὅπως περιγράφει ὁ Πλούταρχος στὰ «Συμποσιακά» (βιβλ. Δ', στ', 671E-672C). (Βλ. «Ὁ Ἰακχος - Διόνυσος τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ ἐβραιοχριστιανικὸς Ἰαχβέ», «Δ», τ. 228.)

Ὅταν ἀργότερα οἱ Ἰουδαῖοι κατάφεραν νὰ ἐπιβάλουν τὸ Χριστιανισμὸ ἀρχικὰ στὴ Ρώμῃ καὶ ἀργότερα σὲ ὁλόκληρῃ τὴν Εὐρώπῃ, ἡ ἀρχαία ἀντίληψη γιὰ τὴν Φύση καὶ τὸ θεῖο διαστρεβλώθηκε, καὶ ἐπιβλήθηκε ἡ ἰουδαϊκὴ ἀντίληψη περὶ Γιαχβέ. Πρόκειται γιὰ ἓνα θεὸ ὑπερφυσικό, προσυμπαντικό καὶ ἐξωσυμπαντικό. Ἐτοί τὸ ἐλληνικὸ κατὰ φύσιν ἀντικαταστάθηκε μὲ τὸ παρὰ φύσιν. Σήμερα ἱερεῖς μὲ πένθος μαῦρα ἐνδύματα ἐορτάζουν τὸ πένθος καὶ τὸ θάνατο, ἅγιους ἀσκητὲς τῆς ἐρήμου καὶ τῶν σπηλαίων, ποὺ βασανίζουν τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴ τους μὲ στερήσεις καὶ μίσος γιὰ τὴν ἴδια τὴν Φύσιν καὶ τὴ Ζωή. (Βλ. «Ἰακχος, ὁ θεὸς τῆς Χαρᾶς ἀρχὼν τοῦ τρόμου», τ. 228.)

Ὁ Χριστιανισμὸς διὰ τοῦ μεταφυσικοῦ φόβου προσπάθησε νὰ καταργήσῃ τὸ «Διόνυσος», νὰ κἀνὴ τοὺς ἀνθρώπους νὰ μὴν διασκεδάσουν, νὰ μὴν χαίρωνται καὶ ὅλα αὐτὰ, γιατί, ἂν κάνουν κάτι τέτοιο, θὰ τιμωρηθοῦν μετὰ θάνατον! Ἕνας ἀνθρώπος ἐλευθερὸς, ποὺ τραγουδᾷ, ποὺ χορεύει, ποὺ χαίρεται τὴν φύσιν καὶ τὴ ζωὴ, ποὺ –μὲ ἄλλα λόγια– διονυσιάζεται, εἶναι ἀδύνατον νὰ χειραγωγηθῇ, σὲ ἀντίθεση μὲ κάποιον ἄλλον μοιρολάτρην μὲ σκυμμένο κεφάλι, ἓνα δοῦλο Θεοῦ. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ φράσις τοῦ Ἰωάννη Δαμασκηνοῦ: «Τὶς Κυριακὲς καὶ τὶς γιορτὲς οὔτε νὰ παίξῃς οὔτε νὰ χορεύῃς, γιατί τὰ παιχνίδια καὶ οἱ χοροὶ ἔργα διαβόλου εἶναι. Οἱ Ἕλληνες οἱ ἄθεοι καὶ οἱ πεπλανημένοι..., ἐκεῖνοι τὰ ἔκαναν αὐτὰ καὶ χόρευαν καὶ ἐχαίροντο μὲ τὰ παιχνίδια. Ὅμως ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ δὲν εἶναι σωστὸ νὰ τὰ κάνουμε σὲ γιορτὲς μας, ἀλλὰ νὰ θυμᾶσαι σὲ τί ἔφταιξες τοῦ Θεοῦ, νὰ θυμᾶσαι τὸν θάνατο καὶ ὅτι πρόκειται νὰ τιμωρηθῇς.»

Οἱ χριστιανοὶ θεωρητικοὶ στρέφονταν κατὰ τῆς διασκέδασης, τοῦ χοροῦ, τῶν γιορτῶν καὶ τῶν τραγουδιῶν, κατηγορῶντας ὅλες αὐτὲς τὶς ἐκδηλώσεις ὡς σατανικές. Χαρακτηριστικὰ ὁ Ἐφραίμ ὁ Σύρος παρώτρυνε: «Μίσῃσε φορέματα μαλακά, μίσῃσε βαψίματα ὁμορφα, μίσῃσε ὁμορφιὰ καὶ τὰ συνοδεύοντα αὐτὰ δαιμονικὰ ἄσματα, κιθάρες καὶ αὐλοὺς, τοὺς κρότους τῶν χορῶν καὶ τὶς ἄτακτες φωνές. Δὲν γνωρίζεις ἄθλιε, πὼς ὅλα τοῦτα σπορὰ τοῦ διαβόλου εἶναι;... Ποιὰ γραφὴ ἐπαινεῖ τοὺς αὐλίζοντες, τοὺς κιθαρίζοντες, τοὺς γελῶντες, τοὺς χορεύοντες καὶ τοὺς ἀγαπῶντες τὸν κόσμον καὶ ὅλα τὰ τοῦ κόσμου; Ἄς τιμήσωμε τὶς ἐορτὲς τοῦ Κυρίου ὅχι μὲ αὐλοὺς καὶ μὲ κιθάρες, ὡς χριστιανοὶ καὶ ὅχι ὡς Ἕλληνες μὲ δάφνες καὶ ἄνθη ἢ μὲ κάτι ἄλλο ποὺ θὰ προδίδῃ ἐλληνικόν.» Ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος ἔλεγε: «Ἐχὼ μαζί μου ἀντὶ γιὰ μουσικὰ ὄργανα τὶς φασκιὲς ποὺ τυλίχθηκε ὁ Χριστός.» (Λόγος «Εἰς

Μαινάδες (Βάκχες) σε κατάσταση διονυσιασμού. Οί κινήσεις τους αποδίδουν την ψυχική τους διέγερση, κάτι ανάλογο πρὸς τὴ διέγερση τῶν ἀκροατῶν μιᾶς συναυλίας ῥοκ μουσικῆς. (Αγγειογραφία τοῦ 420 π.Χ., Μουσείο Νεάπολης.)

τὸ Γενέθλιον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»). Ὁ ἴδιος ἔλεγε γιὰ τὶς ἀρχαιοελληνικὲς γιορτὲς: «Αὐτὸ γίνεται ἡ αἰτία γιὰ ἀκολασίες καὶ γλέντια, ποὺ κρατοῦν ὅλη τὴ μέρα, ὅλη τὴ νύκτα, γιὰ αὐλοὺς καὶ τύμπανα, γιὰ ὅλα τὰ τελείως ἀδιάντροπα, ποὺ εἶναι αἰσχρὰ νὰ τὰ πῇ κανεὶς καὶ αἰσχροτέρα νὰ τὰ πράξῃ... Διώξαμε μακριὰ ξεφαντώματα κι ὅλη τὴν ἄλλη μανία κι αἰσυχρότητα.» Προχώρησε δὲ ἀκόμα περισσότερο χαρακτηρίζοντας τὶς διονυσιακὲς γιορτὲς ἔργο τοῦ Σατανᾶ: «...Ἐπειδὴ δαίμονες ἔκαναν παρέλαση στὴν ἀγορά. Διότι τὰ διαβολικὰ ὀλονύκτια γλέντια, ποὺ γίνονται σήμερα, καὶ τὰ πειράγματα καὶ οἱ κοροϊδίες καὶ οἱ νυκτερινοὶ χοροὶ καὶ ἡ καταγέλαστη αὐτὴ κωμωδία αἰχμαλώτισαν τὴν πόλη μας χειρότερα ἀπὸ κάθε ἐχθρό, καὶ πρέπει γιὰ αὐτὰ νὰ ντρέπωνται, νὰ πενθοῦν, νὰ κρυφτοῦν.» («Λόγος εἰς τὰς Καλένδας», παρ. α΄.)

Τὰ μετέπειτα χρόνια κι ἀφοῦ ὁ λαὸς ἐπέμενε στὴ λατρεία τοῦ Διονύσου, ἡ χριστιανικὴ ἡγεσία ἔλαβε σκληρότερα μέτρα. Ἡ ἐν Τρούλλῳ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος (ζ' αἰ.) ἀπαγόρευσε μὲ ἀπειλὴ ἀφορισμοῦ τὶς Καλένδες, τὴν γιορτὴ τῶν Βρουμαλίων πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου, τὸν ἑορτασμὸ τῶν Βοτῶν πρὸς τιμὴν τοῦ Πανός, τὰ Ρουσάλια,

Δὲν εἶναι μόνον οἱ διονυσιακὲς γιορτές, ποὺ ἔχουν λυσσαλέα πολεμηθῇ ἀπὸ τῆ χριστιανικῆ ἡγεσία μὲ ἀποφάσεις Οἰκουμενικῶν Συνόδων (βλ. «Κάθε Ἑλληνικὸ νὰ ἀφορίζεται καὶ νὰ μισῆται», «Δ», τ. 274), ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἡ χαρὰ καὶ τὸ γέλιο στὸ Χριστιανισμὸ τελοῦν ὑπὸ ἀπαγόρευση (βλ. «Τρία ἱερὰ κείμενα κατὰ τοῦ γέλιου καὶ τῶν γυναικῶν», «Δ», τ. 279). Τὸ «Χαῖρε πενθῶν», ποὺ ἀπεικονίζεται στὴν ἀγιογραφία τοῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς Ἀρκαδίας ἐκφράζει πλήρως τὴ χριστιανικὴ ἀπέχθεια γιὰ τὴ Ζωὴ καὶ τὴν Φύση.

τὶς Ἀποκριὲς καὶ τὶς μεταμφιέσεις –καθαρὰ Διονυσιακὰ ἔθιμα– καθὼς καὶ τὶς γιορτὲς τῆς Ἀνοιξης, ποὺ ἀργότερα ἀντικαταστάθηκαν ἀπὸ τὸ ἐβραϊκὸ Πεσάχ.

Στὸ «Πηδάλιο» (βλ. «Πηδάλιον»: Τὸ ἐπίσημο βιβλίο «ὁδηγιῶν» πρὸς τοὺς ἱερεῖς τῆς Ἑλλάδος. Κάθε Ἑλληνικὸ νὰ μισῆται», «Δ», τ. 274) ἀναγράφεται: «Ἐως τῆς σήμερον ἐνεργεῖται ἡ ἑλληνικὴ αὐτὴ συνήθεια τῶν Κληδόνων εἰς πολλοὺς τύπους... ἐπιλέγοντες εἰς καθένα εὐγάλμα ἓνα διαβολικὸν τραγοῦδι... ὁμοίως καὶ οἱ Μάιοι, ἦτοι τὰ διάφορα ἄνθη καὶ λουλουδία, ποὺ βάνουσι τινὲς εἰς τὰς θύρας των τῇ ᾠδῇ Μαΐου, ἐπειδὴ καὶ αὐτὴ εἶναι συνήθεια Ἑλληνικὴ καὶ ἐθνικὴ καὶ ἀλλότρια πρὸς τοὺς χριστιανούς, καθὼς καὶ ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος Πατριάρχης Μιχαὴλ, ὁ τῶν φιλοσόφων ὕπατος, ἔλαβε μεγάλην ἐπιμέλειαν καὶ κατήργησε πάντα τὰ τοιαῦτα σατανικὰ καὶ ἑλληνικὰ ἐπιτηδεύματα.»

Τὸ γέλιο ἀπαγορεύτηκε ἀπὸ τοὺς χριστιανούς, θεωρούμενο σατανικὸ, εἰδωλολατρικὸ καὶ πρᾶξι ἀκολασίας. Ἀντὶ νὰ γελοῦν, οἱ πιστοὶ ἔπρεπε νὰ θρηνοῦν. «Σὺν δὲ γελᾷς;... Οὐκ ἀκούεις τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, “οὐαὶ οἱ γελῶντες, ὅτι κλαύσονται”... Μετὰ δακρύων δούλευε τῷ Θεῷ. Πενθήσωμεν τοίνυν, ἀγαπητοί, πενήθσωμεν, ἵνα ὄντως γελάσωμεν, ἵνα ὄντως ἡσθῶμεν ἐν τῷ καιρῷ τῆς χαρᾶς τῆς εἰλικρινοῦς.» (Ι. Χρυσόστομος, «Πρὸς Ἑβραίους», ιε’)

Ὁ θεὸς Πάν, σύμβολο ἐρωτισμοῦ, γίνεται ἀπὸ τοὺς χριστιανούς Σατανᾶς. Τὸ γυνὸ θεωρεῖται ἁμαρτία, γι’ αὐτὸ ἐπὶ Βυζαντίου καταργεῖται ἡ τέχνη τῆς Γλυπτικῆς καὶ ἡ ἀγαλματοποιία. Ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Διόνυσος εἶναι κατὰ τοὺς χριστιανούς ἀναίσχυντοι: «Τί μοι λοιπὸν καταλέγειν τὰ περὶ Διονύσου... καὶ Ἀφροδίτης τῆς ἀναισχύντου;» (Θεόφιλος Ἀντιοχείας, «Πρὸς Αὐτόλυκον», βιβλ. Γ’, παρ. 3.) Ὁ Ἐφραίμ ὁ Σύρος συμβούλευε: «Μίσησε τὴν ὁμορφιά».

Ἡ σπουδαιότερη ὅμως διονυσιακὴ ἐκδήλωση τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ ἦταν τὸ Θέατρο. Ἄς δοῦμε, ποιά ἦταν ἡ γνώμη τῶν θεωρητικῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ γι’ αὐτό. Ὁ Τερτυλλιανὸς γράφει: «Ἄν ὁ κόσμος εἶναι τοῦ Θεοῦ, τὰ ἔργα τοῦ κόσμου εἰ-

ναι τοῦ Δαίμονα. Μᾶς ἔχει ρητῶς διδαχθῇ νὰ μισοῦμε κάθε ἀκολασία. Αὐτὴ ἡ ἐντολὴ κλείνει γιὰ ἐμᾶς τὸ Θέατρο, κέντρο ἰδιαίτερης ἀκολασίας, ὅπου δὲν ἐπιδοκιμάζεται παρὰ ὅ,τι ἀποδοκιμάζεται παντοῦ... Αὐτὴ ἡ ἐντολὴ μᾶς ἀπαγορεύει τὴ σκηνὴ τῆς τραγωδίας καὶ τὴ σκηνὴ τῆς κωμωδίας. Ἡ τραγωδία καὶ ἡ κωμωδία εἶναι σχολεῖο ἐγκλημάτων καὶ ἀκολασίας, αἵματος καὶ διαφθορᾶς, ἀσέβειας καὶ βλασφημίας, ἡ ἐπίδειξι βιαίων ἢ ἐπονείδιστων πράξεων, ποὺ ἐκπορνεύουν αἰσθήσεις καὶ σώματα.» Ἡ ἐν Τρούλλφ Οἰκουμένηκῃ Σύνοδος ἀφορίζει αὐτοὺς ποὺ πηγαίνουν στὸ θέατρο: «...Τοὺς διδασκομένους τοὺς πολιτικοὺς νόμους μὴ δέον τοῖς ἑλληνικοῖς ἔθεσι κεχρησθαι, μήτε τὴν ἐπὶ θεάτρῳ ἀνάγεσθαι. Εἰ δέ τις ἀπὸ τοῦ νῦν πράξαι τολμήσῃ, ἀφοριζέσθω.» (Περὶ σφόδρα στοιχεῖα γιὰ τὸ διωγμὸ τοῦ Διονυσιακοῦ Πνεύματος βλέπετε στὸ ἀφιέρωμα: «Ὁ χαμένος Διόνυσος», «Δ», τ. 200-201.)

Ἡ ἀνάσταση τοῦ Διονύσου στὸν 20ῦ αἰ.

Διόνυσος ὅμως μπορεῖ κάποτε νὰ διώκεται, νὰ ἐξαφανίζεται πρόσκαιρα, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ χαθῇ· ζῇ κρυμμένος στὴν ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων. Ἐτσι λοιπὸν στὰ μέσα τοῦ περασμένου αἰῶνα, στὴν χριστιανοκρατούμενη δυτικὴ κοινωνία ἔκανε τὴν ἐμφάνισή της μιὰ νέα μορφή διονυσιασμοῦ μέσα ἀπὸ ἓνα νέο ἦχο, μιὰ νέα μουσικὴ, ἡ ὁποία συνεπῆρε τὶς καρδιὲς τῶν νέων καὶ ὄχι μόνον. Πρόκειται γιὰ τὴ μουσικὴ, ἡ ὁποία κατὰ τοὺς ὁπαδοὺς της δὲν εἶναι ἀπλᾶ μιὰ μουσικὴ, ἀλλὰ τρόπος ζωῆς, ποὺ ἔχει νὰ κάνῃ καὶ μὲ ποίηση καὶ μὲ συνήθειες, μὲ ἔνδυση κ.τ.λ., μιὰ καθαρὰ διονυσιακὴ ἔκφραση.

Ἦταν τὸ 1949, ὅταν κυκλοφόρησε ὁ πρῶτος δίσκος βινυλίου 45 στροφῶν. Τὸ 1954 ὁ Ἑλβις Πρίσλεϋ ἠχογράφησε τὸ πρῶτο του τραγούδι. Ὁ νέος ἦχος καὶ τὰ διονυσιακὰ λικνίσματα τοῦ καλλιτέχνη ἐκστασίασαν τοὺς Ἀμερικανοὺς νέους τῆς ἐποχῆς. Στὴ συνέχεια ὁ Μπιλ Χάλεϋ ἠχογράφησε τὸ «Ρὸκ ἀράουντ δὲ κλόκ» καὶ ὁ Τσακ Μπέρυ τὸ «Ρὸλλ ὄβερ Μπετόβεν». Στὰ 1962 τὸ ρὸκ διασχίζοντας πλησίον τὸν Ἀτλαντικὸ ἔκανε τὴν ἐμφάνισή του στὴ Βρεταννία μὲ τὴν ἐμφάνιση τῶν Μπήτλς, τῶν ὁποίων τὴν ἐμφάνιση σὲ τηλεοπτικὸ πρόγραμμα παρακολούθησαν 73 ἑκατομμύρια Ἀμερικανοί. Τὸ 1967 σὲ ζωντανὴ μετάδοση μέσω δορυφόρου τὸ «Ὁλ γιοῦ νιντ ἱς λάβ» παρακολούθησαν 400 ἑκατομμύρια τηλεθεατὲς προερχόμενοι ἀπὸ 26 χώρες καὶ πέντε ἡπείρους. Ἐν τῷ μεταξὺ εἶχαν ἤδη κάνει τὴν ἐμφάνισή τους οἱ Ρόλλινγκ Στόουνς στὴν Ἀμερικὴ καὶ ὁ Ἐρικ Κλάπτον στὴν Ἀγγλία. Μυριάδες συγκροτήματα ἄρχισαν νὰ ξεπηδοῦν σὰν τὰ μανιτάρια. Τὸν Αὐγούστο τοῦ 1969 500.000 Ἀμερικανοὶ συμμετείχαν στὸ ἱστορικὸ ρὸκ φεστιβάλ τοῦ Γουὐντστοκ.

Ἡ ἑλληνικὴ νεολαία δὲν ἄργησε νὰ ἀγκαλιάσῃ τὸ ρὸκ. Τὴν δεκαετία τοῦ '60 δημιουργήθηκαν οἱ «Ἀφρονταῖτς Τσάιλντ» καὶ τὸ πρῶτο ἑλληνικὸ συγκροτῆμα σκληροῦ ρόκ, οἱ «Σώκρατες». Στὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '70 εἶχε ἤδη διαμορφωθῇ ἡ ἑλληνικὴ ρὸκ σκηνὴ μὲ στέκια, συναυλίες, χιλιάδες ὀργανισμένους ὁπαδοὺς, τὰ περίφημα «φρικιά», τοὺς περιθωριακοὺς μὲ τὰ μακριὰ μαλλιά καὶ τὰ τζήν, τοὺς ἀρνούμενους νὰ ἐνταχθοῦν στὸ κοιμητικὸ κράτος, δίνοντας ἔτσι καὶ τὴν πολιτικὴ διάσταση τοῦ ρὸκ κινήματος.

Χαρακτηριστικό του διονυσιασμού είναι η άθυροστομία. Οί κομαστές έσερναν «τὰ ἐξ ἀμάξης» στὰ κατ' ἀγροὺς Διονύσια. Ἡ άθυροστομία είναι ἐπίσης πολὺ συνηθισμένη σὲ ροκ τραγούδια. Πολλὲς φορὲς στὸ παρελθὸν καὶ σὲ διάφορες χῶρες ροκ τραγούδια ἔχουν λογοκριθῇ.

Στὶς φωτογραφίες **ἀριστερά**: Τὸ ἐξώφυλλο δίσκου τοῦ πᾶνκ ροκ συγκροτήματος τῶν Σέξ Πίστολς (Πιστόλια τοῦ Σέξ) μὲ τίτλο: «Δὲν μὲ νοιάζουν τὰ ἄ..., ἐδῶ εἶναι οἱ Σέξ Πίστολς», τὸ ὁποῖο προκάλεσε θύελλα ἀντιδράσεων στὴ συντηρητικὴ Βρεταννία στὰ τέλη τῆς δεκαετίας τοῦ '70. Πούλησε 150.000 ἀντίτυπα μέσα στὶς πέντε πρώτες ἡμέρες, παρ' ὅτι εἶχε ἀπαγορευθῇ ἡ μετὰδοσή του ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο καὶ ἡ διάθεσή του ἀπὸ τὶς μεγάλες ἀλυσίδες τῶν δισκοπωλείων.

Δεξιά ὁ φημισμένος γιὰ τὴν άθυροστομία του Φρᾶνκ Ζάππα, ὁ ὁποῖος -ἐκτὸς τῶν ἄλλων- σατίριζε τὰ καθολικὰ κορίτσια, ποὺ πῆγαιναν στὸ κατηχητικό. [«Κάθολικα Γκέρλς» ἀπὸ τὸ δίσκο «Τζόζ Γκαράζ, I» (1979).]

Συγκρίσεις καὶ ὁμοιότητες Διονυσιασμοῦ-Ροκ Μουσικῆς

Μολλὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ τῶν ροκάδων, ποὺ μᾶς παραπέμπουν στὸ διονυσιασμὸ καὶ στοὺς ἐκστασιαζόμενους Σατύρους, στὶς Μαινάδες καὶ στοὺς Σειληνοὺς. Κατ' ἀρχὰς ἡ ἐμφάνισή τους. Τόσο οἱ διονυσιαζόμενοι στὴν Ἀρχαιότητα ὅσο καὶ οἱ σύγχρονοι ροκάδες δὲν ἔχουν ἀναστολὲς χριστιανικοῦ τύπου στὴν ἐμφάνισή τους, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραδέκτη γιὰ τοὺς ὑπολοίπους. Στὴ συνέχεια οἱ ἱλιγγιώδεις κινήσεις τοῦ κεφαλοῦ καὶ τοῦ σώματος καὶ ὁ τρόπος παιξίματος τῶν ὀργάνων. Ἡ κλασικὴ μουσικὴ εἶναι στὸ σύνολό της βαθιὰ χριστιανικὴ. Οἱ ὀργανοπαῖκτες μιᾶς κλασικῆς ὀρχήστρας κρατοῦν καὶ παίζουν τὰ ὄργανά τους μὲ πολὺ εὐπρεπῇ τρόπο, σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς ροκ καλλιτέχνες, τῶν ὁποίων

*Ἐπάνω ἀρχαῖοι σὲ ἐρυθρόμορφη κύλικα (Πα-
ρίσι, Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη) καὶ δεξιὰ σύγχρο-
νοι καλλιτέχνες τῆς ρόκ, ὅλοι σὲ κατάσταση
διονυσιασμοῦ.*

ὁ τρόπος παιξίματος εἶναι καθαρὰ διονυσιακός. Κουνιοῦνται οἱ ἴδιοι, κουνοῦν καὶ ση-
κώνουν ψηλὰ τὰ ὄργανά τους, πηδοῦν κ.τ.λ... Ἡ μουσικὴ τόσο τῶν διονυσιαζόμενων
ὅσο καὶ τῶν σύγχρονων ροκάδων εἶναι ἐκκωφαντικὴ καὶ συνοδεύεται ἀπὸ δυνατὰ
κρουστά. Ἕνας τρόπος ποὺν ὑποβοηθοῦσε τοὺς διονυσιαζόμενους νὰ φτάσουν σὲ
φρενιτιώδη ἐνθουσιασμό στὴν Ἀρχαιότητα ἦταν ἡ χρῆση οἴνου ἢ ἄλλων ἐρεθιστικῶν
μέσων, ὅπως καὶ τῶν σύγχρονων ροκάδων. Ἄλλο κοινὸ χαρακτηριστικὸ εἶναι οἱ βωμο-
λοχίαι. Τέλος ὁ ἐρωτισμός. Οἱ Σάτυροι ἦταν ἀκόλαστοι κι ἐρρεπαν πρὸς τὶς ἐρωτικὲς
κατακτήσεις. Τὰ λικνίσματα τῆς μέσης καὶ τῶν γοφῶν τοῦ Πρίσλεϋ εἶχαν σκανδαλίσει
τὴν ἀμερικανικὴ κοινωνία στὸ ξεκίνημα τῆς ρόκ. Ἀπὸ τότε σὲ πολλὲς ρόκ συναυλίες
ἔχει ἐπέμβει καὶ τὶς ἔχει διακόψει ἡ ἀστυνομία, λόγω τῆς ἀπρεποῦς συμπεριφορᾶς
τῶν μελῶν τῶν συγκροτημάτων, ἢ ὅποια ἀρκετὲς φορὲς ἐνείχε ἐρωτικὰ στοιχεῖα.

Ἡ μουσικὴ ρόκ ἐκδιώχθηκε ἀπὸ τὰ συντηρητικὰ μέλη τῆς κοινωνίας, μὲ πρωτοστα-
τοῦσα τὴν Ἐκκλησία. Ἡ ἐχθρότητα, ποὺ ἐξαπολύουν οἱ ἀνὰ τὸν κόσμον ἐκπρόσωποι
τῆς χριστιανικῆς πίστεως στὸ ρόκ καὶ εἰδικὰ στὸ φρενιτιώδες χάρντ ρόκ (σκληρὸ ρόκ)
καὶ στὸ χέβυ μέταλ (βαρὺ μέταλλο), εἶναι ἐνδεικτικὴ τοῦ διαχρονικοῦ χριστιανικοῦ
μίσους γιὰ τὸ Διόνυσον. Εἰδικὰ στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ κανένα ἐκκλησιαστικὸ ραδιοφω-
νικὸ σταθμὸ δὲν ἀκούγεται ρόκ μουσικὴ, πόσο μάλλον χάρντ ρόκ καὶ χέβυ μέταλ. Γιὰ

Ο Τζιμ Μόρρισον (1943-1971) ήταν Αμερικανός ροκ μουσικός, ποιητής και τραγουδιστής του ιστορικού και πολύ δημοφιλούς ροκ συγκροτήματος «Δε Ντόρς». Στον τάφο του, στη «Γωνιά των Ποιητών», στο νεκροταφείο Πιερ Λασέζ του Παρισιού δεν υπάρχει σταυρός ή άλλο θρησκευτικό σύμβολο, αλλά αναγραμμένη στα ελληνικά η φράση: «ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΛΑΙΜΟΝΑ ΕΑΥΤΟΥ».

τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ἐκκλησίας, ὅσοι νέοι ἀκοῦν ροκ καὶ μέταλ, ἐξ ὀρισμοῦ ἀνήκουν στὰ «τέκνα τῆς ἀπωλείας». Ἡ ἐμφάνισή τους ἄλλωστε δὲν παραπέμπει στὸ συντηρητικὸ ἐνδυματολογικὸ κώδικα τῶν «καθὼς πρέπει» χριστιανόπουλων. Δεδομένου δέ, ὅτι τὰ συγκροτήματα τοῦ εἴδους δὲν δείχνουν νὰ τρέφουν ἰδιαίτερη συμπάθεια γιὰ τὸ Χριστιανισμό, οἱ ιεράρχες τοὺς ἀποκαλοῦν σατανᾶδες. Κατηγοροῦν δὲ τοὺς ροκ καλλιτέχνες, ὅτι στὰ λόγια τῶν τραγουδιῶν τους περνοῦν σατανιστικὰ μηνύματα, τὰ ὁποῖα ὅμως εἶναι γραμμένα ἀνάποδα κι ἀκούγονται, μόνο ἂν παιχτῇ τὸ τραγούδι ἀπὸ τὸ τέλος πρὸς τὴν ἀρχή! Ἀναρωτιέμαι, πόσοι ἔχουν καταστρέψει τὶς συσκευές τους βάζοντάς τες νὰ παίζουν ἀνάποδα, γιὰ νὰ ἐξακριβώσουν τὰ λεγόμενα τῶν εὐφάνταστων ρασοφόρων.

Άριστερά ένα προσωπείο σατύρου, τὸ ὁποῖο μοιάζει ἐκπληκτικὰ μὲ τὸ βαμμένο πρόσωπο τοῦ κραδαίνοντα τὸν διπλὸ πέλεκυ τραγουδιστῇ τῶν νικητῶν τῆς Γιουροβίζιον, Λόρντι.

Ἡ μεγάλῃ ἐκπῆξη τῆς Γιουροβίζιον

ια πρόσφατη περίπτωση ἐπανεμφάνισης τοῦ Διονυσιακοῦ Πνεύματος στὴν Εὐρώπη ἦταν ὁ διαγωνισμὸς τῆς Γιουροβίζιον, ὁ ὁποῖος οὕτως ἢ ἄλλως περιέχει πλείστα διονυσιακὰ στοιχεῖα (χαρὰ, ρυθμὸς, τραγούδι, χορὸ κ.τ.λ.). Στὸν τελευταῖο διαγωνισμὸ, ποὺ ἔλαβε χώρα στὴν Ἀθήνα, κατ' ἀρχὴν προκάλεσε ἐντύπωση καὶ ξεσήκωσε θύελλα ἀντιδράσεων ἐκ μέρους δωδεκαθεϊστῶν ἢ τελετῇ ἑναρξῆς, ὅπου παρουσιάστηκαν οἱ Ἑλληνες θεοὶ νὰ τραγουδοῦν καὶ νὰ χορεύουν.

Ὡρύνονταν οἱ δωδεκαθεϊστές, ὅπως ἀκριβῶς θὰ ὠρύνονταν κι οἱ χριστιανοί, ἂν στὴν τελετῇ εἶχε παρουσιασθῇ νὰ χορεύῃ καὶ νὰ τραγουδᾷ γιὰ παράδειγμα ὁ Χριστός. Ὁ γιὼς τοῦ Γιαχβὲ μαζί μὲ τὸν πατέρα του ὅμως εἶναι τοποθετημένοι σύμφωνα μὲ τὴ χριστιανικὴ ἔννοια τοῦ θεοῦ ἔξω ἀπὸ τὸ Σύμπαν, στὸ ἀπυρόβλητο. Δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ ἴδιο μὲ τοὺς ἐνδοσυμπαντικούς Ἑλληνες θεοὺς, κάθε ἓνας ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶναι προσωποποίηση κάποιου μέρους τῆς φυσικῆς τάξης. Οἱ θεοὶ συζοῦν μεταξύ τους καὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους μέσα στὸ Σύμπαν, ὑποκείμενοι στοὺς ἴδιους φυσικοὺς νόμους. Ὁ Ἀπόλλων, ὁ θεὸς τῆς Μουσικῆς, διαγωνίστηκε σὲ διαγωνισμὸ Μουσικῆς μὲ τὸν Μαρσύα. Ὁ Ἑρμῆς θεωρεῖται ἀπὸ τὴ Μυθολογία ὡς ὁ ἐφευρέτης τῆς λύρας. Ἡ κόρη τοῦ Διὸς Τερψιχόρη εἶναι ἡ Μοῦσα τοῦ Χοροῦ. Ἀσφαλῶς καὶ παίζουν μουσικὴ καὶ χορεύουν οἱ Ἑλληνες θεοὶ, ἐπὶ πλέον χαίρονται, κάνουν ἔρωτα καὶ σατιρίζονται. Ἄν οἱ γεμάτοι ἱερὴ ἀγανάκτηση δωδεκαθεϊστές βγάλουν τοὺς Ἑλληνες θεοὺς ἔξω ἀπὸ τὸ Σύμπαν, τότε τὸ μόνο ποὺ θὰ ἔχουν καταφέρει εἶναι στὴ θέση τοῦ ἐνὸς Γιαχβὲ νὰ φτειάξουν δώδεκα «Γιαχβέδες» ἀκόμα.

Σύσσωμοι οί ταγοί τῆς ρωμιοσύνης ἐξέφρασαν τὴν ἱερή τους ἀγανάκτηση ἐνάντια στὸ διονυσιασμὸ τῶν Λόρντι. Ὁ εἰκονιζόμενος εὐσεβὴς κυβερνητικὸς ἐκπρόσωπος κ. Ρουσόπουλος ἀποφάσισε τὴν τελευταία στιγμή νὰ μὴν ἀπονεύμῃ τὸ βραβεῖο στὸ πρωτεῦσαν φινλανδικὸ συγκρότημα. Τὴν ἐπόμενη ἡμέρα ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος δήλωσε: «Ποιὸς περίμενε, ὅτι στὴ χώρα μας ἀλλὰ καὶ σὲ ὁλόκληρη τὴν Εὐρώπη θὰ δινόταν τὸ πρῶτο βραβεῖο σ' αὐτούς, ποὺ παρουσιάστηκαν σὰν τέρατα, σὰν σατανᾶδες;»

Πολὺ καλῶς ἔπραξε ὁ σκηνοθέτης λοιπόν, ποὺ ἔβαλε τὸ Δία νὰ τραγουδᾷ. Ὁ Ζεὺς δὲν εἶναι Γιαχβέ. Ἡ μόνη ἔνστασις, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ συζητηθῇ, εἶναι κατὰ πόσο τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν καλόγουστο ἢ ὄχι. Ἄν ἦταν ἐπιτυχημένη ἡ ἐπιλογή τοῦ τραγουδιοῦ «Βολάρε», ποὺ τραγούδησε ὁ Ζεὺς, ἢ τοῦ «Τζενγκλς Χάν», ποὺ τραγούδησε ὁ Ἄρης, ἢ ἂν ἔπρεπε νὰ εἶχαν ἐπιλεγῇ κάποια ἄλλα τραγούδια. Μήπως ὁ Ἑρμῆς δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ κουνιέται τόσο πολὺ ἢ μήπως τὰ ἐνδύματα ἦταν κακόγουστα καὶ θύμιζαν στοὺς παλαιώτερους τὶς ἐορτές, ποὺ διωργάνωνε τὸ δικτατορικὸ καθεστῶς στὸ Παναθηναϊκὸ Στάδιο γιὰ τὴν Πολεμικὴ Ἀρετὴ τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ μέχρι ἐκεῖ. Τὸ ἱερὸ μένος τῶν δωδεκαθεϊστικῶν ἀντιδράσεων δεικνύουν βαθεῖα χριστιανικὴ σήψη στὰ μυαλὰ αὐτῶν, ποὺ ἀντικαθιστώντας ἐπιφανειακὰ τὸ Γιαχβέ μὲ τὸ Δία, νομίζουν ὅτι ξαναέγιναν Ἑλληνες.

Τὴ μεγάλη ἔκπληξη ὅμως τὴν ἐπιφύλασσε ὁ -κυνηγημένος- Διόνυσος γιὰ τὸ τέλος. Τὸ πρῶτο βραβεῖο τοῦ διαγωνισμοῦ ἀπέσπασε τὸ συγκρότημα Λόρντι ἀπὸ τὴν Φινλανδία, τοῦ ὁποῖου τὰ μέλη ἦταν «ἀπαράδεκτα» ἐνδεδυμένα, ἔφεραν ἀποτρόπαιες μάσκες, τὸ δὲ τραγούδι τοὺς ἦταν σκληροῦ ρόκ. Τὸ προσωπεῖο τοῦ τραγουδιστῆ τοῦ συγκροτήματος ἔμοιαζε πολὺ μὲ ἀρχαῖες παραστάσεις Σειληνῶν καὶ Σατύρων, οἱ ὁποῖοι ἦταν ἐπίσης ἀποτρόπαιοι στὴ θέα. Οἱ κινήσεις κι ἡ σκηνικὴ ἐν γένει συμπεριφορὰ

τοῦ συγκροτήματος ἦταν μίμηση ἀπὸ κάθε ἄποψη τῆς ἀκολουθίας τοῦ Διονύσου.

Τὰ μέλη τοῦ συγκροτήματος ἀσφαλῶς καὶ δὲν εἶχαν ἐπίγνωση, ὅτι ἡ μουσικὴ τους, τὰ ἐνδύματά τους, οἱ κινήσεις τους, τὰ προσωπεῖα τους καὶ ἡ συμπεριφορὰ τους ἦταν ἄκρως διονυσιακές. Δὲν γνώριζαν, ὅτι, ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ ποὺ βρίσκονταν στὴ σκηνή, διονυσιάζονταν, ὅπως ἀκριβῶς ἐλεύθερα διονυσιάζονταν οἱ ἄνθρωποι πρὶν ἀπὸ χιλιάδες χρόνια, ὅπως διονυσιάζονταν οἱ ἀκόλουθοι τοῦ Διονύσου. Οὔτε ὁλόκληρη ἡ Εὐρώπη, τὴ στιγμὴ ποὺ ψήφιζε καὶ ἀνακήρυττε νικητὲς τὰ «τέρατα» μὲ πρωτοφανῇ γιὰ τὴ Γιουροβίζιον συντριπτικὴ πλειοψηφία, εἶχε ἐπίγνωση, ὅτι κατὰ βάθος Διόνυσος ψήφιζε, ὁ ὁποῖος περιέμενε αἰῶνες καταπιεσμένος στὰ βάθη τῆς ψυχῆς τους, νὰ βρῇ τὸ κατάλληλο ἐρέθισμα, γιὰ νὰ ἀπελευθερωθῇ. Τὸ τραγούδι καὶ ἡ ἐμφάνιση τῶν Λόρντι ἀπευθύνθηκε κατ' εὐθείαν στὸ ἀσυνείδητο τοῦ Εὐρωπαίου, ὁ ὁποῖος -χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ- εἶναι διονυσιακός.

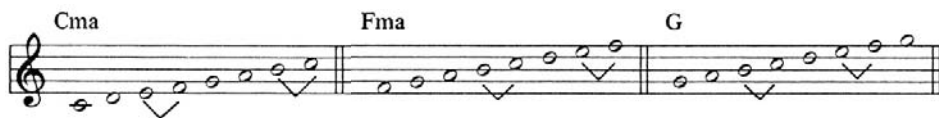
Μετὰ τὴν ἀρχικὴ ἔκπληξη, ἡ χριστιανικὴ ἀντίδραση ὑπῆρξε ἄμεση. Ὁ παρουσιαστής τῆς βραδιάς ἀνήγγειλε τὸν κυβερνητικὸ ἐκπρόσωπο, ὅπως προβλεπόταν ἀπὸ τὸ πρόγραμμα, προκειμένου νὰ ἀπονεύμῃ τὸ βραβεῖο στοὺς νικητὲς. Ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ του ὅμως δὲν τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἀνεβῇ στὴ σκηνή, νὰ συγχαρῇ τὸ συγκροτῆμα καὶ νὰ τοὺς ἐπιδόσῃ τὸ βραβεῖο. Ἀντ' αὐτοῦ προτίμησε νὰ ἐξαφανισθῇ καὶ ἔστειλε στὴ θέση του γιὰ τὴν ἀπονομὴ τὸν πρόεδρο τῆς Ε.Ρ.Τ.. Τὴ σκυτάλη ἀνέλαβε τὴν ἐπόμενη ἡμέρα ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος, ὁ ὁποῖος ἀποκάλεσε τὰ μέλη τοῦ συγκροτήματος -τί ἄλλο;- σατανᾶδες!

Λόγω τοῦ διονυσιασμοῦ του τὸ ρὸκ τρομοκρατεῖ κάθε συντηρητικὸ ἀκροατή, πόσο μάλλον κάθε χριστιανὸ ἀκροατή. Στὴ Γιουροβίζιον ἀποδείχτηκε ὅμως, ὅτι, παρὰ τὸ διαχρονικὸ κυνήγι τοῦ διονυσιακοῦ στοιχείου τῆς ζωῆς ἐκ μέρους τῆς θεοκρατίας, ὁ Διόνυσος συνεχίζει νὰ ζῇ στὸ ἀσυνείδητο τῆς ψυχῆς κάθε ἀνθρώπου.

Ἰωάννης Λάζαρης

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Ἀρχαῖες ἑλληνικὲς κλίμακες χρησιμοποιοῦνται στὴ ρὸκ μουσικὴ

Τὰ δυνατὰ τραγούδια τῆς ρὸκ μουσικῆς χρησιμοποιοῦν συνήθως τὸν Λύδιο καὶ τὸν Φρύγιο Τρόπο, καθὼς καὶ συνδυασμούς τους, ἐνῶ τὰ τραγούδια μὲ ἀργὸ ρυθμὸ τὸν Δῶριο. Στὸ παραπάνω πεντάγραμμο εἰκονίζονται τρεῖς ἀρχαῖοι τρόποι (κλίμακες), ποὺ χρησιμοποιοῦνται εὐρέως στὰ (διονυσιακά) δυνατὰ ρυθμικά τραγούδια τῆς ρὸκ μουσικῆς.

- Cma = Ντὸ ματζόρε (ὑπάτη μείζων) = Λύδιος Τρόπος.
- Fma = Φὰ ματζόρε (μέση μείζων) = Ὑπολύδιος Τρόπος.
- G = Σὸλ ματζόρε (παραμέση μείζων) = Ὑπερλύδιος Τρόπος.

Ear - ly in the eve - nin' and just a - bout sup - per time,
 Roos - ter hits the wash - board and peo - ple just got to smile,
 You don't need a pen - ny just to hang a - round,

Μέρος του τραγουδιού «Ντάουν ον δέ κόρνερ» των Κρίνενς Κλήαρ Γουότερ Ριβάιβαλ, γραμμένο σέ Λύδιο Τρόπο (ντό ματζόρε).

I see a bad moon a - ris - ing.
 I hear hur - ri - canes a - blow - ing.
 Hope you got your things to - geth - er.

Ἀπὸ τὸ τραγούδι «Μπάντ Μούν ράιζινγκ» τῶν Κρίνενς Κλήαρ Γουότερ Ριβάιβαλ, γραμμένο σέ Ὑπολύδιο Τρόπο (φά ματζόρε).

Vx. Hey la - dy, you got the love I need,
 Ac. Gtr. 2
 Ac. Tab.

Μέρος του τραγουδιού «Ὁβερ δέ χιλς ἐντ φάρ ἀγουέυ» τῶν Λέντ Ζέπελιν, γραμμένο σέ Ὑπερλύδιο Τρόπο (σὸλ ματζόρε).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Κάρλ Νέφ, «Ιστορία τῆς μουσικῆς», ἐκδόσεις «Ἀπόλλων», 1960.
- Μιλτιάδης Κουτούγκου, «Βάσεις γιὰ τὴ μουσικὴ (θεωρία), τεῦχος Β΄», ἐκδόσεις «Νάκας», Ἀθήνα 1973.
- Ἰωάννη Λάζαρη, «Ἡ ἐβραϊκὴ βυζαντινὴ μουσικὴ», «Δαυλός», τ. 288.
- Νεφέλη Διακογιάννη, «Ἡ ἐκτέλεση ἀρχαίας ἐλληνικῆς μουσικῆς», «Δαυλός», τ. 290.
- «The best of Creedence Clearwater Revival», Wise Publications.
- «Led Zeppelin, Houses of the holy», Warner Chappell Music Limited, Λονδῖνο 1992.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΘΕΟΙ ΔΙΝΟΥΝ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΤΗ ΡΟΚ

ψυχαγωγία με την αρχαία έννοια, δηλ. «θεραπεία της ψυχής» μέσα από διαδικασίες «αποδομήσεως» και αναγεννήσεώς της, απέτελεσε ζητούμενο σχεδόν όλων των παραδοσιακών κοσμοαντιλήψεων. Από τις ἐπὶ τούτου ἐνστικτώδεις μαγικές πρακτικές τῶν πρωτογόνων μέχρι τις πιδ συνειδητοποιημένες ἑλληνικὲς λατρεῖες τοῦ Διονύσου καὶ τοῦ Πανὸς ἡ μουσικὴ ὑπῆρξε τὸ κοινὸ μέσο αὐτῆς τῆς μορφῆς ἀναζήτησης.

Ἔχει εἰπωθῆ, ὅτι ἡ ροκ μουσικὴ ἀποτελεῖ ἴσως τὴν μοναδικὴ ἰσχυρὴ διονυσιακὴ ἐπιβίωση στὸν σημερινὸ Δυτικὸ Πολιτισμὸ (διευκρινίζουμε, ὅτι ἐννοοῦμε τὴν αὐθεντικὴ ροκ καὶ ὄχι τὶς εὐτελεῖς ἀπομιμήσεις της, ποὺ κατασκευάζονται καὶ προβάλλονται μαζικὰ ἀπὸ πολυεθνικὲς δισκογραφικὲς ἐταιρεῖες). Οἱ πηγὲς της μποροῦν νὰ ἀναζητηθοῦν στὶς πρὸς τιμὴν κυρίως τοῦ Διονύσου ὀργιαστικὲς τελετουργικὲς μουσικὲς τῆς Ἀρχαιότητος, οἱ ὁποῖες –παρὰ τὴν γνωστὴ χριστιανικὴ ἀπαγόρευση– ἐπιβίωσαν στὸ εὐρωπαϊκὸ δημοτικὸ τραγούδι, καὶ τῶν ὁποίων τὰ ὕδατα διακλαδίστηκαν μέσα στοὺς αἰῶνες, γιὰ νὰ ξαναβρεθοῦν μετὰ τὸν Β΄ Παγκόσμιον Πόλεμον σὲ κοινὴ ροὴ στὴ σύνθεση τῶν πολιτισμικῶν καταβολῶν τῶν ἀποίκων τῆς βορειοαμερικανικῆς ἡπείρου. Ἀπὸ ἐκεῖ ὁ συγκεκριμένος μουσικὸς τρόπος ἐπαναδιαδόθηκε ἀνανεωμένος τεχνικὰ (π.χ. τὸν θεμελιώδη ρόλο τῶν διαφόρων ἔθνικων παραλλαγῶν τοῦ πανάρχαιου ζουρνᾶ ἀνέλαβε παγκοσμίως ἡ ἠλεκτρικὴ κιθάρα, ἐπιτυγχάνοντας παρόμοια ψυχολογικὰ ἀποτελέσματα) καὶ ἐκφραστικὰ σὲ ὅλον σχεδὸν τὸν Δυτικὸ Κόσμον μὲ τέτοια σαρωτικὴ πνευματικὴ ἐπιρροή, ὥστε νὰ συνδράμῃ μαζὶ μὲ ἄλλους παράγοντες στὴ δημιουργία ἐποικοδομητικῶν κοινωνικῶν ἐκρήξεων, μὲ ἀποκορύφωμα τὸ γνωστὸ φαινόμενο τῆς δεκαετίας τοῦ 1960 καὶ τῆς μόνιμης ἐπιδραστικότητάς του στὶς σύγχρονες κοινωνίες.

Μετά ἀπὸ τὰ παραπάνω δὲν μπορεῖ νὰ χαρακτηριστῇ ὡς τυχαία ἡ κατ' ἐπα-
νάληψιν (ἐπι)στροφὴ τῶν ροκ καλλιτεχνῶν στὶς μυθολογίες-θεολογίες τῆς Εὐρώ-
πης, τῆς Ἰνδίας ἢ τῆς βορείου Ἀμερικῆς πρὸς ἀναζήτηση ἔμπνευσης καὶ καλλιτε-
χνικῆς ἐπικύρωσης. Ὅπως ἦταν ἀναμενόμενο, οἱ Ἕλληνες θεοὶ καὶ θεᾶς κατέχουν
σημαντικὸ μερίδιο στὶς προτιμήσεις τους.

Σειρῆνες, Ποσειδῶν, Ζεὺς, Ἄρτεμις...

[Σημ. Ἐπειδὴ οἱ παρακάτω ἀναφορὲς προέρχονται κυρίως ἀπὸ τὴν δισκοθή-
κη τοῦ γράφοντος, εἶναι ἀναμενόμενο, ὅτι τὸ παρὸν κείμενο σὲ καμμία πε-
ρίπτωση δὲν θὰ ἐξαντλή τὸ θέμα του.]

Ὁ εὐρωπαϊκὸ δημοτικὸ τραγούδι ἀπὸ πλευρᾶς μετρικῆς καὶ θεματολογι-
κῆς εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ποὺ ἐπιβιώνουν ἀκμαιότατα στὴ ροκ μου-
σική, σὲ σημεῖο ποὺ θὰ λέγαμε, ὅτι μέσα σὲ αὐτὴν διανύει ἓναν νέο κύ-
κλο ὑπαρξῆς. Ἀντιπροσωπευτικὸ παράδειγμα ἀποτελεῖ τὸ τραγούδι *Song*
To The Siren τοῦ Ἀμερικανοῦ Τιμ Μπάκλεϋ. Ἀπὸ ποιητικῆς-στιχουργικῆς πλευρᾶς
πρόκειται γιὰ μία ἐπὶ κλίση καὶ ἄνευ ὄρων παράδοση τοῦ ποιητῆ στὴν ἐν λόγῳ ὄν-
τότητα. Ἀπὸ ἐκτελεστικῆς-ὄρχηστρικῆς πλευρᾶς σὰν βασικὸ μουσικὸ ὄργανο χρησι-
μοποιεῖται ἡ ἀνθρώπινη φωνὴ μὲ τὴ διακριτικὴ συνοδεία μιᾶς κιθάρας. Βρίσκεται
στὸν δίσκο *Starsailor* τοῦ 1970, καὶ ὅποιος τὸ ἀκούσῃ, θὰ καταλάβῃ, πὼς ἡ πραγ-
ματικὰ μεγάλῃ τέχνῃ μπορεῖ νὰ ἀνακαλύψῃ τὸ νῆμα ποὺ συνδέει π.χ. ἓναν ἀρχαῖο
ἢ νεώτερο Ἕλληνα αὐτοσχεδιάζοντα δημοτικὸ ποιητὴ μὲ ἓναν ὁποιονδήποτε πε-
ριπλανώμενο βορειοευρωπαϊὸ βάρδο τοῦ Μεσαίωνα ἢ ἓναν ἔντεχνο Ἰταλὸ ποιητὴ
τῆς Ἀναγέννησης. Τὸ τραγούδι γνώρισε μία διασκευὴ ἀπὸ τὸ ἀγγλικὸ συγκρότημα
τῶν Δις Μόρταλ Κοιλ τὸ 1984. Ἐρμηνευμένο μὲ συναρπαστικὸ τρόπο ἀπὸ τὴν τρα-
γουδίστριά τους Ἐλίζαμπεθ Φραϊήξερ δημιουργεῖ αὐτὴ τὴν φορὰ τὴν ζωντανὴ ψευ-
δαίσθησι, ὅτι ἡ φωνὴ ποὺ ἀκούγεται ἀνήκει σὲ πραγματικὴ σειρήνα. Γιὰ ὅσους ἐν-
διαφέρονται βρίσκεται στὸν δίσκο *It 'll End In Tears*.

Ἐνα ἄλλο στοιχεῖο ἀρχαιοπρεποῦς πρόσληψης τῆς λαϊκῆς μουσικῆς, ποὺ ἐπιβι-
ώνει ἐπίσης ἀκμαιότατο στὴ ροκ εἶναι τὸ τελετουργικὸ -κάτι τὸ ὁποῖο γίνεται εὐ-
κολὰ ἐμφανὲς σὲ μία σχετικὴ συναυλία. Οἱ Γερμανοὶ Ἑλόν στὸν δίσκο τους *Ocean*
τοῦ 1976 ἔχουν περιλάβει ἓνα σχεδὸν δωδεκάλεπτο ἔπος ἀφιερωμένο στὸν Ποσει-
δῶνα, τὸ *Poseidon's Creation*. Τὸ τραγούδι ἔχει πολλὲς ἐναλλαγές καὶ παρ' ὅλο ποὺ
χρησιμοποιοῦνται μὲ ἐξαντλητικὸ τρόπο ὅλα τὰ συνήθη στὴ ροκ μουσικὰ ὄργανα
-ἠλεκτρικὲς κιθάρες, μπάσο, τύμπανα, κάθε εἶδους πλῆκτρα κ.λπ.-, ἡ ὅλῃ ἐκτέλεση
ἰσορροπεῖ ἀριστουργηματικὰ ἀνάμεσα στὸ βαρὺ καὶ στὸ ὑπερβολικὰ αἰθέριο. Διη-
γεῖται μία ἱστορία γιὰ τὸν Ποσειδῶνα· καὶ πρόκειται κυριολεκτικὰ γιὰ ὕμνο, γραμ-
μένον μάλιστα κατὰ τὰ ὑφολογικὰ πρότυπα τῶν ἀντιστοίχων ὁμηρικῶν.

Ὁ Ποσειδῶν φαίνεται ὅτι ἀποτελεῖ προσφιλὲς θέμα γιὰ τοὺς ροκ καλλιτέχνες.
Τὸ 1970 οἱ Ἀγγλοὶ Κινγκ Κρίμσον κυκλοφοροῦν τὸν δίσκο τους *In The Wake Of*

«Το παιδί της Αφροδίτης» (Άφρονταίτς Τσάιλντ), ιστορικό ελληνικό ροκ συγκρότημα της δεκαετίας του '60. Στην φωτογραφία οι Βαγγέλης Παπαθανασίου, Ντέμης Ρούσος και Λουκάς Σιδεράς σε φωτογράφιση του 1967.

λη Παπαθανασίου στις συνθέσεις *Statue of Zeus* και *Temple of Artemis*, από τον δίσκο του *The Seven Wonders of the World* του 1995.

Poseidon, όπου υπάρχει και το όμώνυμο τραγούδι.

Η ατμόσφαιρα είναι και εδώ έπική, αν και λιγότερο τελετουργική, ενώ με μία σχεδόν έντελως συμβολική στιχουργική ασκείται (όπως τουλάχιστον το αντιλαμβάνεται ο γράφων) κριτική στην υποκρισία των διανοουμένων, στην κτηνωδία των κυριάρχων και στην ηλιθιότητα των «μιαζών», καθώς και στο ότι αυτή η κατάσταση έχει σπρώξει τον πλανήτη στα όριά του. Ίσως κατά τον καλλιτέχνη όλα αυτά να προηγούνται από –και να προοιωνίζονται– την Αφύπνιση του Ποσειδώνα και τον καθαρισμό της Γης από το μίσημα της έναντίον της διαπραχθείσης Ύβρεως.

Επίσης ο Ζεύς και η Άρτεμις τιμώνται έμμεσα πλην σαφώς από τον Ρικ Ουαίχημαν, τον κλασικής μουσικής παιδείας οργανίστα των σπουδαίων Γκιές και συνεργάτη του Βαγγέ-

Διόνυσος-Βάκχος, Πάν, Μούσες

ν ή ροκ είναι ή πιό πρόσφατη έκφραση ενός τρόπου αντίληψης και χρήσης της μουσικής, πού ανιχνεύεται σχεδόν μέχρι την Προϊστορική Έποχή, τότε δεν θα μπορούσαν να «διαφύγουν» από τους ροκ μουσικούς οί... προστάτες θεοί τους, ο Διόνυσος και ο Πάν. Οί Καναδοί Ράς, συγκρότημα του έντεχνου «σκληρού» ροκ με πολλά μελωδικά περάσματα, αναφέρονται στον πρώτο στο τραγούδι τους *Bacchus Plateau* (το Όροπέδιο του Βάκχου) από τον δί-

σκο τους *Caress Of Steel* τοῦ 1975. Πρόκειται γιὰ μέρος ἐνὸς μεγαλύτερου τραγουδιοῦ, στὸ ὁποῖο περιγράφεται ἡ ἱστορία ἐνὸς ἀγοριοῦ, ποὺ προσπαθεῖ σκληρὰ νὰ πετύχῃ τὸν σκοπὸ τῆς ζωῆς του. Γηράσκοντας ἔχει μάθει, ὅτι αὐτὸ ποὺ ἄξιζε τελικὰ περισσότερο ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν προορισμὸ εἶναι τὸ ταξίδι ποὺ ἀπαιτήθηκε. Τετριμμένο θέμα, ἀλλὰ δοσμένο μὲ πρωτοτυπία, καθὼς (ὅπως τοῦλάχιστον τὸ ἀντιλαμβάνεται ὁ γράφων) ὁ Διόνυσος ὑπονοεῖται ἐδῶ ὡς ὁ θεὸς τῶν ἀνωτέρων σταδίων τῆς προσωπικῆς ἐξέλιξης (ὑπενθυμίζουμε, ὅτι στὴν Ἀρχαιότητα ἀπεκαλεῖτο καὶ «ἀνθρωπορραίστης», δηλαδὴ κατὰ μία ἐρμηνεία αὐτὸς ποὺ διαρρηγνύει τὸν παλαιὸ ἐαυτό, γιὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἀναδυθῇ ὁ νέος). Τὸ ἴδιο συγκρότημα στὸν δίσκο του *Hemispheres* τοῦ 1978 ἔχει συμπεριλάβει ἐνωμένα τὰ τραγούδια *Apollo Bringer Of Wisdom/ Dionysus Bringer Of Love*. Ἐδῶ, μὲ ἓναν τρόπο ποὺ παραπέμπει σὲ τραγικὴ ποίηση στὶς καλύτερες στιγμὲς τῆς, παρουσιάζεται «κάθε ἀνθρώπινη ψυχὴ ἓνα πεδίο μάχης», καὶ οἱ φαινομενικὰ ἀντίθετοι ἀλλὰ συμπληρωματικοὶ θεοὶ ἔρχονται ἄρωγοὶ μιᾶς ἀνθρωπότητας, ποὺ τοὺς ἔχει ἀπελπισμένα ἀνάγκη, γιὰ νὰ ἰσορροπήσῃ καὶ νὰ πορευθῇ πρὸς τὴν εὐδαιμονία.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὁ Πᾶν δέχεται μεγάλες τιμὲς ἀπὸ τὸν Σκωτσέζο Μάικ Σκὸττ καὶ τὸ προσωπικὸ μουσικὸ του ὄχημα, τοὺς *Γουώτερ μπὸϋς*. Στὸ τραγούδι *The Pan Within* ἀπὸ τὸν δίσκο *This Is The Sea* τοῦ 1985 οἱ ἐραστές ἀναζητοῦν καὶ ἀφουγκράζονται τὸν ἐσώτερο Πᾶνα ὑπὸ τὴν καταιγιστικὴ ρυθμικὴ συνοδεία ἠλεκτρικῆς κιθάρας, πιάνου καὶ βιολιοῦ.

Ἀλλὰ ἡ μεγάλη ἀνατριχίλα ἔρχεται μὲ τὸ τραγούδι *The Return Of Pan* ἀπὸ τὸν δίσκο *Dream Harder* τοῦ 1993, ὅπου μὲ ἀφορμὴ μία ἱστορία τοῦ Πλουτάρχου ἀπὸ τὸ «Περὶ τῶν ἐκκλελοιπότων χρηστηρίων» ὁ Σκὸττ εἰρωνεύεται καὶ πετάει τὸ γάντι σὲ ὅσους πιστεύουν τὴν φήμη γιὰ τὸν ὑποτιθέμενο θάνατο τοῦ ἐν λόγῳ θεοῦ: «ἀπὸ τίς πανάρχαιες ἡμέρες καὶ σὲ ὅλα τὰ χρόνια/ ἀπὸ τὴν Ἀρκαδίᾳ μέχρι τὰ πέτρινα πεδία τοῦ Ἰνισχῆρ/ κάποιον λένε, πὼς οἱ θεοὶ εἶναι ἀπλῶς ἓνας μύθος/, ἀλλὰ μάντεψε μὲ ποιὸν ἔχω χορέψει/, ὁ Μέγας Πᾶν ζῇ!... «Λοιπόν, ἀκολούθησε τὸν Χριστὸ ὅσο καλύτερα μπορεῖς/ Pan is dead-Long Live Pan!».

Στὸ τραγούδι ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κατὰ παράδοση χρησιμοποιούμενα στὴ ρὸκ μουσικὰ ὄργανα γίνεται καὶ ἐκτεταμένη χρῆση κλαρίνου (!), ἐνῶ ὁ ἐκρηκτικὸς συνδυασμὸς του μὲ τὴν ἠλεκτρικὴ κιθάρα ἀμέσως μετὰ τὴν ἰαχὴ «ὁ Μέγας Πᾶν ζῇ!» ἴσως κάνει τὴν συγκεκριμένη φράση νὰ ἀκούγεται ἀνησυχητικὰ πειστικὴ γιὰ κάποιους...Γιὰ τὴν ἱστορία νὰ ἀναφέρουμε, ὅτι ὁ Μάικ Σκὸττ ἐπισκέπτεται συχνότατα τὴν Ἀρκαδίᾳ.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη ἄκρῃ τοῦ πλανήτη οἱ Αὐστραλοὶ Ντέντ Κᾶν Ντάνς ὑποκλίνονται στὶς Μοῦσες καὶ στὴν Κόρη. Τὰ τραγούδια *Summoning Of The Muse* καὶ *Persephone (the gathering of flowers)* βρῖσκονται στὸν δίσκο τους *Within The Realm Of A Dying Sun* τοῦ 1987, ἓνα ἐξωτικὸ μείγμα ρὸκ καὶ ἐπιρροῶν ἀπὸ ἀρχαία ἑλληνικὴ καὶ κλασικὴ μουσικὴ τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰῶνα.

Και τώρα φίλοι μου είν' αργά
 μια καληνύχτα στη μαμά
 και λίγη στάχτη στα μαλλιά
 καιρός να πούμε αντίο.

Σκεπάσαμε όλους τους νεκρούς
 με αρωστιάριους ψαλμούς

Παύλος Σιδηρόπουλος
 "Εν Καταλείδι", τραγούδι
 από το δίσκο του "Φλοι" - 1978.

Άρκετοί Έλληνες ροκ μουσικοί δεν κατάφεραν να απεγκλωβισθούν από το πνευματικό βραχνύκλωμα του έλληνοχριστιανισμού και της ρωμιοσύνης.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα ρωμιο-ροκ:

- «Να μᾶς ἔχη ὁ Θεὸς γερούς, πάντα ν' ἀνταμώνουμε καὶ νὰ ξεφαντώνουμε» ἢ «καὶ τί ζητάω, τί ζητάω, μὴ εὐκαιρία στὸν Παράδεισο νὰ πάω...» τραγουδάει ὁ ἐλληνορθόδοξος Δ. Σαββόπουλος.
- Ἀριστερὰ χριστιανικὸ ἐξώφυλλο δίσκου τοῦ Παύλου Σιδηρόπουλου, ποὺ πέθανε ἀπὸ ὑπερβολικὴ δόση ἡρωίνης σὲ ἡλικία 42 ἐτῶν. Σὲ πολλὰ τραγούδια του ἔκανε ἀναφορὲς στὸ Θεό. Τὸ ἐλληνορθόδοξο κατεστημένο τὸν ἀντάμειψε ἐπιλέγοντας τὰ τραγούδια του ὡς ἀρωγὸς στὴν ἐπιχείρηση ποιμνιοποίησης τῶν ἐλληνόπουλων διὰ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος. Ἡ δεξιὰ φωτοτυπία εἶναι ἀπὸ τὴ σελίδα 50 τοῦ βιβλίου *Θρησκευτικῶν τῆς Γ' Ἑνιαίου Λυκείου*, ὅπου ἀναλύονται οἱ στίχοι ἐνὸς τραγουδιοῦ τοῦ Παύλου Σιδηρόπουλου. *Στάχτη στὰ μαλλιά, ὅταν πενθοῦσαν, ἔρχιγαν οἱ Ἑβραῖοι. (Ματθ. 11:21.)*

Ρωμαίικο κατεστημένο καὶ ροκ μουσικὴ

Ἄν μετὰ τὰ παραπάνω λογικὰ σκεπτόμενος ὁ ἀναγνώστης περιμένῃ, ὅτι κάτι ἀνάλογο θὰ συμβαίνῃ καὶ στὴν Ἑλλάδα, μᾶλλον πλανᾶται. Σὲ μιά χώρα, τῆς ὁποίας οἱ σημερινοὶ κάτοικοι ἐνδιαφέρονται περισσότερο γιὰ σκουπιδοθεάματα τύπου *Φαίημ Στόρν*, δὲν ἀπομένει καὶ πολὺς χῶρος γιὰ τὴν καλλιέργεια καὶ τὴν προβολὴ ποιοτικῶν μουσικῶν ιδιωμάτων. Πόσο μᾶλλον γιὰ μίαν ἐλληνικὴ ροκ, ἢ ὁποία ὀφείλει περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴ σχέση της μὲ τὴν παγκοσμιότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, κατὰ πού, ὅπως εἶδαμε, ἔχουν ἐπιτύχει πρὸ πολλοῦ οἱ ροκ (καὶ ὄχι μόνο) μουσικοὶ σὲ ὅλον τὸν Δυτικὸ Κόσμο.

Τὰ πράγματα γίνονται ἀκόμα δυσκολώτερα, ἐὰν ἀναλογιστῇ κανεὶς τὶς κατὰ καιροὺς ἐχθρικὲς πρὸς τὴν ροκ κορῶνες σπουδαίων ἴσως ὡς μουσικῶν ἀλλὰ προ-

τρεχόντων κατὰ τὰ ἄλλα Ἑλλήνων, οἱ ὅποιοι τὴν χαρακτηρίζουν ὡς «ξενόφερτη», ἐνῷ εἰδικὰ αὐτοὶ θὰ ἔπρεπε νὰ γνωρίζουν, ὅτι τὸ συγκεκριμένο μουσικὸ εἶδος βασίζεται, ὅπως δείξαμε πρὶ πάντων, πρῶτα καὶ κύρια στὴν δημοτικὴ παράδοση ὅλων σχεδὸν τῶν ἀρχαίων εὐρωπαϊκῶν λαῶν, κατ' ἐπέκτασιν καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ. Ἀντιθέτως, καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφθαναν τὰ παραπάνω, ἡ σημερινὴ Ἑλλάδα μπορεῖ νὰ καυχᾶται γιὰ μίαν παρὰ φύσιν διεθνὴ εὐρεσιτεχνία: Τὴν καταγέλαστη κομπανία τῶν «παπαροκάδων»...

Πάντως ὡς πρὸς τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα ὁ γράφων ἔχει ὑπ' ὄψιν του δύο περιπτώσεις. Ἡ πρώτη εἶναι τὸ τραγούδι «Ὁ Πάν» τοῦ Σταύρου Λογαρίδη ἀπὸ ἑναν μικρὸ δίσκο του τοῦ 1973. Ἡ ἄλλη ἀφορὰ στὸ σύνολο Δαμιόνια Νύμφη, (βλ. «Δαυλόν», τ. 270), τὸ ὁποῖο δραστηριοποιεῖται τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχοντας στὸ ἐνεργητικὸ του ἀξιολογώτατες ἐργασίες σὲ δίσκους βινυλίου καὶ σύμπακτους, προσανατολισμένες σὲ μίαν ἀρχαιοελληνικῆς ἐμπνεύσεως ὑμνολογικὴ μουσικὴ (εἶναι ὅμως ἀμφίβολο, ἐὰν θὰ πρέπει νὰ τοὺς κατατάξουμε στὸν ἔστω καὶ εὐρύτερο χῶρο τῆς ρόκ). Θὰ χαρῶ ιδιαίτερος, ἐὰν κάποιος καλύτερα ἐνημερωμένος ἀναγνώστης ἔχει ἐντοπίσει καὶ ἄλλα παραδείγματα.

Ἐάν, ὅπως λένε, τὸ ὄνομα εἶναι προίκα, τότε δὲν πρέπει νὰ παραλείψουμε μίαν ἀναφορὰ στὸ φαινόμενο τῶν ἀναρίθμητων ροκ συγκροτημάτων, ποὺ διάλεξαν τὸ ὄνομά τους ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ μυθολογία-θεολογία, δημιουργώντας μίαν μονιμότερη σχέση μαζί της. Νὰ ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ δύο ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα ὀνόματα στὴν ἱστορία τῆς ρόκ, τοὺς Ἀμερικανοὺς Στὺξ καὶ τοὺς δικούς μας Ἀφρονταῖτες Τσαίλντ (τὸ πρῶν συγκρότημα τοῦ Βαγγέλη Παπαθανασίου). Ἐπίσης ὑπάρχουν τοὐλάχιστον δύο ἀνεξάρτητες (δηλ. μὴ πολυεθνικές), δισκογραφικὲς ἐταιρεῖες μὲ ὄνομα δανεισμένο ἀπὸ τὸν κατ' ἐξοχὴν θεὸ τῆς ρόκ, οἱ ἀμερικανικὲς Ντιόννους Ρέκορντς καὶ Μπάκχους Ἀρκαῖβς.

* * *

Ὡτως ἢ ἄλλως, ἀκόμη καὶ ὅταν οἱ ροκ μουσικοὶ δὲν τὸν ἐπικαλοῦνται εὐθέως, ὁ Διόνυσος τιμᾶται μὲ κάθε ἀπογείωση τῆς ἡλεκτρικῆς κιθάρας, μὲ κάθε ἐπιδιωκόμενη βακχικοῦ τύπου κατάσταση, στὴν ὁποία περιέρεχεται τὸ ἀκροατήριον μιᾶς αὐθεντικῆς ροκ συναυλίας καὶ μὲ κάθε συνειδησιακὴ ἀλλαγὴ καὶ ἐξέγερση, ποὺ ἡ μουσικὴ αὐτὴ μπορεῖ διαπιστωμένα νὰ ἐπιφέρει. Εἶναι σημαντικὴ ἐπιβεβαίωση γιὰ ὅσους τὰ τελευταῖα πενήντα χρόνια ἀγάπησαν καὶ θεώρησαν αὐτὴ τὴ μουσικὴ ὡς κάτι παραπάνω ἀπὸ διασκέδαση, δηλαδὴ ὡς ψυχαγωγία, ὅτι τὸ ἴδιο ἀκριβῶς πιστεύει καὶ φοβᾶται σὲ αὐτὴν καὶ ὁ –ὅποτε τοῦ δόθηκε εὐκαιρία– μεγαλύτερος διώκτης της: ὁ παγκόσμιος Χριστιανισμός.

Θεόδωρος Α. Λαμπρόπουλος

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ

Τὸ Σύνταγμα τῶν καλογέρων!

Αφιερωμένο ἐξαιρετικὰ στὴν Βουλὴ: 18 Ἀπριλίου 2001, «ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ»: Εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ Ἀδιαιρέτου Τριάδος... Ἄρθρο 3: Ἐπικρατοῦσα θρησκεία στὴν Ἑλλάδα εἶναι ἡ θρησκεία τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ποὺ γνωρίζει κεφαλὴ τῆς τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, ὑπάρχει ἀναπόσπαστα ἐνωμένη δογματικὰ μετὰ τὴ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κωνσταντινούπολης... Ἄρθρο 18 §8: Δὲν ἐπιτρέπεται ἡ ἀπαλλοτρίωσις [μόνον] τῆς ἀγροτικῆς ιδιοκτησίας τῶν Σταυροπηγιακῶν Ἱερῶν Μονῶν, τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακολύτριας τῆς Χαλκιδικῆς, τῶν Βλατάδων..., τοῦ Εὐαγγελιστῆ Ἰωάννου... Ὁμοίως... ἡ περιουσίᾳ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ.

Χωρὶς σχόλια, μετὰ ὑπογράμμιση δική μου.

Κ.Κ.

Παιδεία-Κατήχησις

Στα βουνά ἀπάνου εἶναι χτισμένα ρημοκλήσια σαν βίγλες·
του Προφήτη Ηλίας εἶναι τα ψηλότερα. Λένε πως οἱ ἀρχαῖοι Ἑλ-
ληνες χτίζανε κι ἐκεῖνοι ἐκκλησιές ἀπάν' ἀπάνου στα βουνά.

Ὁ προσηλυτισμὸς στὰ σχολικὰ ἐγχειρίδια δὲν περιορίζεται μόνον στὰ βιβλία τῶν Θρησκευτικῶν, ἀλλὰ ἔχει ἐπεκταθῇ στὸ σύνολο τῆς σχολικῆς γνώσης. (Βλ. «Δ», τ. 272-273, 279, 281.) Ἡ ἐικονιζόμε-
νη φωτοτυπία εἶναι ἀπὸ τὴ σελίδα 46 τοῦ ἐγχειριδίου τῆς Γ' Δημοτικῆς «Ἡ Γλῶσσα μου (2)». Πρό-
κειται γιὰ κείμενο τοῦ γνωστοῦ ἀγιογράφου καὶ φανατικοῦ χριστιανοῦ Φώτη Κόντογλου μετὰ τίτλο
«Ἀκρογιαλιές», στὸ ὁποῖο μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι κι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔκτιζαν ἐκκλησίες!

Ι.Α.

«Γλῶσσα, ἣν οὐκ ἄλλος ἢ ψυχὴ ἔχει»

Ὁ κ. Γιώργος Σταματόπουλος θαυμάσια ἀναπτύσσει στὴν ἐπιφυλλίδα του τὸ θέμα: «ἡ γλῶσσα, τὸ ὕφος, ἡ μετάφρασις». («Ε», 4/2/2006.) Ἀναμφισβήτητα καὶ τὰ τρία αὐτὰ στοιχεῖα στὴν Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Γλῶσσα δὲν ἐπιδέχονται ἀλλοίωσις, μετάφρασις, ἐπέμβασις. Ἡ μετάφρασις εἶναι μὴτέρα τῆς ἡσωνος προσπάθειας, ἐπιφέρει τὴ στέγνωση τοῦ νοῦ καὶ περιορισμὸ τῆς γνώσης, ἀλλοιώνει τὸν Πολιτισμὸ. Ὅρθα γράφει: «Ἡ καθαρεύουσα... εἶναι ἡ μήτρα ποὺ κωδικοποιεῖ καὶ ἐνσωματώνει τὸν ἐκάστοτε πολιτισμὸ...»

Ἡ γλῶσσα μας εἶναι μητρίδα τῶν λοιπῶν γλωσσῶν: «Εἰ θεοὶ διαλέγονται, τῇ τῶν Ἑλλήνων γλώσσῃ χρῶνται» (Κικέρων). Ὁ φιλόσοφος Βιτγκενσταϊν λέγει: «τὰ ὄρια τῆς γλώσσης μου σημαίνουν τὰ ὄρια τοῦ κόσμου μου». Ὁ δὲ Χάιντεγκερ λέγει: «ἡ γλῶσσα εἶναι ἡ οἰκία τοῦ εἶναι». Στὸν σπουδάζοντα μετὰ τὴ μετάφρασις, ἀλλοίωσις, ἀλλαγὴ τῆς γλώσσας, ἰδοὺ ἡ ἀπάντησις: «ὅστις γὰρ αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ ἢ γλῶσσα, ἣν οὐκ ἄλλος ἢ ψυχὴν ἔχειν, οἷτο διαπνυχθέντες ὥφθησαν κενοί» (Σοφοκλ., «Ἄντιγ.» 707). «Ἡ παραφθορὰ τῆς γλώσσης σημαίνει, ὅτι αἱ ψυχὰ ἐκ τῶν ὁποίων προέρχονται οἱ λόγοι, εὐρίσκονται ἐν παρακμῇ» (Σενέκας). Ὁ Κοραῆς σημαίνει: «Τὸ φῶς, τὸ ὁποῖο ὅλοι προθυμούμεθα νὰ ἐξανάψωμεν εἰς τὴν σκοτισθεῖσαν Ἑλλάδα, εὐρίσκεται εἰς πολλὰ βαθὺν πηγάδιον.»

Σ.Φ.

Ὁ παραλογισμὸς τῆς Μεταφυσικῆς

Ἡ νόησις ἀνήκει ἀποκλειστικὰ εἰς τὴν Ἐπιστήμην καὶ τὴν μεγάλη Τέχνην. Μόνον αὐτὲς ἔχουν κατὰ ἐξουσιοδότησιν τῆς Φύσεως (τάλαντο) τοὺς κωδικούς της, καὶ ὅσο ἡ βιολογικὴ καὶ ὀντολογικὴ μας κα-
τασκευὴ ἐπιτρέπει. Πάντα θὰ βλέπωμε τὸν Κόσμον μέσα ἀπὸ τὸ πεπερασμένο (νομοτέλεια) τῆς ὑπαρ-
ξεως. Οἱ θρησκείες, χωρὶς τὸ τίμημα τῆς Ἐπιστήμης καὶ Τέχνης, μετὰ ἀπλὲς εἰκασίες, λένε ὅτι θέλουν.

Ἀναπληροῦν τὸ μέγα τους ἔλλειμμα μὲ αὐθαιρεσία λόγου, χρησιμοποιώντας καὶ τὴν βία σὰν δεκα-
νίκι καὶ ἔτσι κάνουν τὴ νόηση μεταφυσική-ὑπερβατική. Ἀπὸ ἐργαλεῖο τὴν καταντοῦν πλάνη.

Εἶναι δυνατὸν οἱ γίγαντες Ἵωνες φιλόσοφοι καὶ οἱ μεγάλοι καλλιτέχνες τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδας
νὰ συγκριθοῦν μὲ τοὺς προφήτες καὶ μάγους τῆς ἀνυπόστατης Θεολογίας; Προωθοῦν ἕναν ἀνύ-
παρκτο καὶ ἀνθρωποκατασκευασμένο θεὸ ἐμπρὸς ἀπ' οἱτιδῆποτε καὶ ἔτσι λύνουν τὸ πρόβλημα κα-
τὰ τὸ δοκοῦν. Χτυπᾶνε ἔρωτα, ἀμφισβήτηση, ἔρευνα καὶ ὅ,τι μέσα ἀπὸ τὴν Φύση προκύπτει. Ἀμαρ-
τία, ἐνοχή, κόλαση... Ἔχουν τοὺς πιὸ ἀντιβιολογικοὺς νόμους ἀπὸ ἄγνοια, γιατί, γιὰ νὰ συμβοῦν
τὰ παραμύθια τους (ἀνάσταση κ.λπ.), θὰ πρέπει νὰ ἔρθῃ ὁ Γαλαξίας ἀνάποδα... Κυριαρχοῦν μὲ τὸ
χρῆμα καὶ τῶν πολλῶν τὴν βλακεία.

Π.Γ.

Βιβλικὴ «δημοκρατία»

Καλὸ, πολὺ καλὸ, τί καλὸ δηλαδή, τὸ ἄριστο τῶν πολιτευμάτων ἡ δημοκρατία, ἀλλὰ πάντα μὲ
τὴν προϋπόθεση νὰ ἐκλέγωνται αὐτοὶ τοὺς ὁποίους ἐμεῖς, τὰ ἀφεντικά, ἐπιλέγουμε. Ἀλλῶς κινδυν-
νεύει ὁ Γιαχβισμός, ὁ Χριστιανισμός, ὁ Μουσουλμανισμός μὲ ὅλα τὰ παράγωγά τους. Ἐ, λοιπὸν
ἐμεῖς, οἱ φανατικοὶ «δημοκράτες», δὲν θὰ ἀφήσουμε κανέναν φασίστα νὰ ἀγνοήσῃ αὐτὴ τὴν βασι-
κὴ προϋπόθεση λειτουργίας τοῦ δημοκρατικοῦ μας πολιτεύματος.

Ἄς εἶναι λοιπὸν καλὰ ὁ μέγας δημοκράτης, σύμμαχος καὶ ἄσπονδος φίλος μας πρόεδρος τῆς με-
γάλης δημοκρατικῆς χώρας τῶν ΗΠΑ κ. Μπούς, ὁ ὁποῖος ἐπιβλέπει, ἂν τηροῦνται ὅλες οἱ προϋπο-
θέσεις τοῦ σύγχρονου καὶ προοδευτικοῦ δημοκρατικοῦ μας πολιτεύματος.

Δ.

Ἰδρυμα Μείζονος Συνμερισμοῦ

Ὅλος ὁ κόσμος ἀναγνωρίζει τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ὡς δημιουργὸν καὶ κοιτίδα τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀ-
γώνων. Τὸ «Ἰδρυμα Μείζονος Ἑλληνισμοῦ» στὴν ἱστοσελίδα του ὁμῶς μεταθέτει τὴν κοιτίδα τῶν
ἀγώνων ἀνατολικώτερα, πρὸς τὴν Αἴγυπτο καὶ τὴ Μεσοποταμία, καὶ ὑποστηρίζει, πῶς «ὁ ἀθλητι-
σμός καὶ τὸ ἀθλητικὸ πνεῦμα ὑπῆρχαν στὴ Μεσόγειο πολὺ πρὶν θεσμοθετηθοῦν οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀ-
γῶνες στὴν Ἑλλάδα τὸν ἡ' αἰ. π.Χ.». Φυσικὰ στὴν ἰδεολογικὴ αὐτὴ τυραννία τοῦ σύγχρονου Ἑλλη-
νισμοῦ συμμετέχει ὁλόκληρο τὸ ἐξουσιαστικὸ «κονφόρμ» τῆς Ρωμοσύνης. Ὁ «Δαυλός», (τ. 271,
Ἰούλιος 2004) ἔχει παρουσιάσει τὴν διαστρέβλωση ποὺ ἐπεχείρησε τὸ ἴδιο τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτι-
σμοῦ τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖο στὴν ἐπίσημη ἱστοσελίδα του ὑποστήριξε ἐπίσης, ὅτι οἱ Ἕλληνες πῆ-
ραν τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες ἀπὸ τοὺς Βαβυλώνιους.

Ἡ δὴθεν ἐξ ἀνατολῶν προέλευση τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων δὲν εἶναι μίᾶ θεωρία ποὺ παρουσι-
άζεται μόνη, ἀλλὰ ἐντάσσεται στὸ εὐρύτερο ἀντιεπιστημονικὸ καὶ ἀνθελληνικὸ πλαίσιο τοῦ διε-
θνοῦς ἐξουσιασμοῦ, τὸ προπαγανδιζόμενο ὡς «ἐξ ἀνατολῶν φῶς». Σύμφωνα μὲ αὐτὸ ὁ Ἑλληνικὸς
Πολιτισμὸς ἦταν ἐτερόφωτος, ἀφοῦ ἔλαβε τίς πρῶτες του ἀκτίνες ἀπὸ τὴν Ἀνατολή. Ἐτσι τὸ Ἀλ-
φάβητο οἱ Ἕλληνες τὸ πῆραν ἀπὸ τοὺς Φοίνικες, οἱ Ἕλληνες σοφοὶ πανεπιστήμονες εἶχαν φοιτή-
σει στὴν Ἀνατολὴ κ.λπ., θεωρίες ποὺ μὲ πληθώρα μελετῶν του ἔχει καταρρίψει ὁ «Δαυλός» στὴν
μέχρι σήμερα 25ετῇ του πορεία.

Στὸ ἐξουσιαστικὸ αὐτὸ πλαίσιο κινεῖται καὶ τὸ Ἰδρυμα Μείζονος Ἑλληνισμοῦ, τὸ ὁποῖο αὐτοδί-
καια πρέπει νὰ λάβῃ τὸν ἐν ἐπικεφαλίδι τίτλο.

Ι.Α.

Πιὸ «κοντά»

Δήλωση τοῦ πρύτανη τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Γεωργίου
Μπαμπινιώτη: «Οἱ πνευματικοὶ ἄνθρωποι ὀφείλουν νὰ στέκωνται κοντὰ στὴν Ἐκκλησία.» (11/6/
2006.)

Σχόλιο: Δηλαδή μέχρι σήμερα στέκονταν μακριά; Ἐντάξει, ἂς σταθοῦν πιὸ «κοντά». Πόσο πιὸ
κοντὰ ὁμῶς; Γιατὶ μὲ τόσα ποὺ ἀκούγονται καὶ βλέπονται, μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ παρεξήγηση... Ἐκτὸς
ἂν ἀμφοτέρωθεν δὲν ἔχουν κανένα πρόβλημα μὲ τὴν ἀπόσταση, ὅποτε θὰ ἔχουμε ἐμεῖς;

Π.Κ.

ΤΑΛΕΝΤΟ:

«Χάρισμα» ἢ ἀπόκτημα;

Πολλές χιλιάδες χρόνια ἀφ’ ὅτου ὁ ἄνθρωπος διαπίστωσε τὶς ἰδιαιτέρες μέχρι ἐξαιρετικὲς δεξιότητες κάποιων ἀτόμων, ταλανίζεται ἀπὸ τὸ πρόβλημα τῆς προέλευσής τους. Διστάμενες οἱ γνώμες: Ἀπὸ τῆς μίας ἡ φυσικὴ ἢ μεταφυσικὴ δωροδοσία (χάρισμα/ταλέντο), ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸ «διδασκτέον». Ἡ «Θεία Χάρις» (τώρα ἡ γονιδιακὴ δράση) ἐναντίον τῆς περιβαλλοντικῆς ἐπίδρασης (μάθησις).

Καὶ χρησιμοποιοῦνται ἔννοιες ἀφ’ ἐνὸς θρησκευτικῆς (ὅπως «πνεῦμα ἅγιον», «θεῖον χάρισμα», ταλέντο) ἢ γενετικῆς (κληρονομικότητα, DNA), ἀνθρωπολογικῆς (ἐνστικτο, ὁρμέφυτο), ἀφ’ ἑτέρου κοινωνικῆς (περιβάλλον, ἀνατροφή, γνωστικὴ ἰκανότητα, μαθησιακὴ δεξιότης, νοητικὴ δράση κ.ἄ.).

Ἀπὸ τὶς θεολογικὰς λέξεις θὰ ἐξετάσουμε μόνον τὴν λέξιν (λ.) *ταλέντο*, ὅχι μόνον γιατί εἶναι διεθνής: talent(o), ἀλλὰ καὶ λόγω τοῦ ὅτι εἶναι βασικώτατη λέξις-ἐννοία στὸ ὄπλοστάσιον τῶν ὁπαδῶν τοῦ «ἔμφυτου-δώρου».

ΤΟ ΤΑΛΕΝΤΟ-ΤΑΛΑΝΤΟΝ. Ἡ ἀρχικὴ ἐννοία «τάλαντον» (=μονὰς βάρους καὶ χρήματος) σήμερα ἄλλαξε καὶ σημαίνει: χάρισμα φυσικὸ ἢ θεϊκόν, ποὺ διαφοροποιεῖ τὸ ἄτομο ἀπὸ τὸ πλῆθος. Πότε καὶ γιατί; Μόνον καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν παρουσίασιν τῆς παραβολῆς τῶν ταλάντων στὴν Καινὴ Διαθήκη (Ματθ. 25.14). «Μετά», γιατί πρὶν ἀπὸ τὸν Χριστιανισμὸ οἱ ἑλληνικὲς πηγὲς ὡς καὶ οἱ λατινικὲς ἐννοοῦσαν ἄλλο (3.600 ἀναφορές)· τὸ ἴδιο καὶ ἡ Παλαιὰ Διαθήκη (73 φορές)· «Μόνον», γιατί σὲ ὅλη τὴν Κ.Δ. (ὅπου καὶ πρωτοεμφανίζεται ἡ ἐννοία «χάρισμα») ὑπάρχει 13 φορές καὶ μόνον στὴν ἴδια παραβολή. Τί σημαίνει ὅμως παραβολή;

Ἡ ΠΑΡΑΒΟΛΗ. Τὰ ἀρχαιοελληνικὰ λεξικά ἐξηγοῦν: (ἀντι)παράθεσις, σύγκρισις («τὴν παραβολὴν ἀπρεπῆ πεποιεῖσθαι», Ἰσοκρ. 28ο). Ἐπίσης: πλαγιότης, παραλληλία, διαίρεσις καὶ μαθηματικὴ καμπύλη. Ἀντιθέτως στὴν Παλαιὰ Διαθήκη σημαίνει: ὁμιλία, παρομιμία ἢ ἐξεντελισμὸς [«κατέστησας ἡμᾶς παρομιμίαν ἐν τοῖς ἔθνεσι» (=Ἑλλήσιν!), Ψαλμ. 43.15]. Παρομοίως στὴν Κ.Δ.: Πλαστόν τι διήγημα, ὅπερ περιέχει ἠθικὴν ἢ θρησκευτικὴν διδασκαλίαν.¹ Καὶ σήμερα: ἀλληγορία, συμβολισμός, τὸ αἰνιγματικόν, τὸ ἀκατανόητον.

Εἶναι τὸ κόλπο τοῦ Ἐξουσιασμοῦ γιὰ τὸ μπλοκάρισμα τοῦ ἐγκεφάλου, τὴν ἀποδιοργάνωσιν τοῦ νοῦ,² ἀφοῦ ἄλλα λένε κι ἄλλα ἐννοοῦν (διπλό, τριπλό ἐπί-

πεδο) και κυρίως άλλα περνάνε στο ασυνείδητο, με δηθεν κρυφό νόημα. Λ.Χ. Μάρκος 4.34: «χωρίς παραβολὰς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς (=ὄχλον), κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς ἐπέλυε (=ἐξηγοῦσε) πάντα». Σημ: Κανείς δὲν καταλάβαινε.

Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ. Ἐρευνώντας τὰς Γραφάς, ὅπως κάνουν καὶ οἱ καλοὶ Ἑβραῖοι καὶ χριστιανοὶ (Μάρκ. 5.39), μὲ κριτικὸ ὅμως πνεῦμα, «γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐλευθερώσει ὑμᾶς» (Ἰωάν. 8.32), ἀντιγραφὴ τοῦ «*ἡ ταῖς ἀληθείαις ἐλευθερία*», Ἐπίκτητος 4.1.114, διαπιστώνουμε, ὅτι ἡ Κ.Δ.: ❶ Ἀποτελεῖται ἀπὸ ἱστορία τοῦ Ἰησοῦ (γέννηση, πάθη), ἀπὸ θαύματα καὶ διδασχὴ του (ὁμιλίες, «λόγια», παραβολές). Ἡ ἀποδοχὴ θαυμάτων, ἱστορίας εἶναι θέμα πίστεως. Οἱ διδασχὲς ὅμως εἶναι θέμα κρίσεως. Τὰ λίγα «λόγια» (=ρητά)³, ἀντιγραφὲς ἀπὸ Ἀρχαιοέλληνες σοφοὺς, εἶναι ἐξαίρετα. Οἱ ὁμιλίες συζητήσιμες. Οἱ παραβολὲς ὅμως ὑποπτές, ἀπὸ τὴν ἐκλογὴ τῆς μυθιστορίας μέχρι τὸ περιεχόμενον μήνυμα. Ὅπως ἡ τῶν ταλάντων.

❷ Ἐργάφη ἡ Κ.Δ. πολλὴ μετὰ τὸν 1ον αἰ. ἀπὸ διαφόρους Ἑβραιοχριστιανούς, ποὺ ἐγνώριζαν πλημμελῶς τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἀλλὰ ἐξαίρετα τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἀφοῦ βριθεῖ ἀπὸ ἀποσπάσματά της (λ.χ. ὁ Ματθ. ἔχει 41 σὲ 61 σελίδες! «*ἵνα (ἐκ)πληρωθῇ τὸ ρηθὲν διὰ τοῦ προφήτου*», 21.4). Μιὰ ἀπόδειξις:

Κατὰ τὴν εἰσήγησιν τῆς Ἐπιτροπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου⁴ (Πρόλ. σελ. ζ+ια) γίνεται ἀποδεκτόν, ὅτι μέχρι τοῦδε (τὸ 1904) κυκλοφοροῦσαν διάφορα ἀτελῆ «ἐκλογάδια, εὐαγγελάρια, πρᾶξαπόστολοι», καὶ εἶναι ἀνάγκη ἡ «κατὰ τὸ ἐνὸν ἀποκατάστασις τοῦ κεμένου... ἐκ χειρογράφων οὐχὶ ἀρχαιοτέρων τῆς ἰ' καὶ νεωτέρων τῆς ις' ἑκατονταετηρίδος» (10ος ἕως 16ος αἰ.). «Ἄλλον παπᾶ εὐαγγέλιο», λέγει ἡ λαϊκὴ ρῆσις.

ΤΟ ΤΑΛΑΝΤΟΝ ΤΗΣ Κ.Δ. Μεταγράφω τὸ 25 (14-31) ἐδάφιο τοῦ Ματθαίου. [Σημ.: Τὸ Ε σημαίνει ἐπανάληψη.] «*Ἐνας ἄνθρωπος ταξίδεψε καὶ ἄφησε στοὺς δούλους του, στὸν πρῶτον πέντε τάλαντα, στὸν δευτέρου δύο, στὸν τρίτου ἓνα, ἀνάλογα μὲ τὴν ἰκανότητά τους (=δύναμιν)... Ἐπέστρεψε ὁ κύριός τους καὶ τοὺς ζήτησε λογαριασμὸ (=λόγον). Προσῆλθε ὁ πρῶτος: ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν προσήνεγκεν (=ἔφερε) ἄλλα πέντε τάλαντα λέγων πέντε τάλαντα μοὶ παρέδωκας, ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδισα ἐπ' αὐτοῖς (=τόκο ἀπὸ τὴν τράπεζα). Ε. Καὶ ὁ κύριος τοῦ εἶπε: εὖγε, δοῦλε καλὲ καὶ πιστέ, στὰ λίγα φάνηκες πιστός, στὰ πολλὰ θὰ σὲ ἐγκαταστήσω. Ἔμπα στὴ χαρὰ τοῦ κυρίου σου. [Ἐπαναλαμβάνει ἀκριβῶς τὰ τοῦ δευτέρου δούλου μὲ τὰ δύο τάλαντα.] Ε. Καὶ ὁ τρίτος μὲ τὸ ἓνα τάλαντο εἶπε: Κύριε ἔγνωσα σε ὅτι σκληρὸς εἶ(σαι) ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας! Ἔτσι φοβήθηκα καὶ ἔκρυψα τὸ τάλαντό σου στὴ γῆ (ἴδε ἔχεις τὸ σόν) πάρτο. Ὁ κύριος τοῦ ἀπάντησε: πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ἤξερες, ὅτι θερίζω ἐκεῖ ποὺ δὲν ἔσπειρα (Ε). Ἐπρεπε λοιπὸν σὲ βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις καὶ νὰ μοῦ τὸ φέρῃς μὲ τόκο ἄλλο ἓνα (100%). Πάρτε του τὸ τάλαντον καὶ δώστε το στὸν πρῶτον μὲ τὰ 10 τάλαντα. Γιατὶ σ' αὐτόν, ποὺ ἔχει, θὰ δοθοῦν καὶ ἄλλα καὶ σ' αὐτόν, ποὺ δὲν ἔχει, θὰ*

τοῦ πάροουμε κι' αὐτὰ ποὺ ἔχει! Καὶ τὸν ἀχρεῖον (!;) δοῦλο ρίξτε στὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. Ἐκεῖ θὰ εἶναι ὁ κλανθμὸς καὶ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.» Τέλος. Τὴν παραβολὴ θεωρῶ, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ τὴν εἶπε ἓνας θεὸς ἢ θεῖος ἄνθρωπος.

Κάτι παρόμοιο ἔγραψε καὶ ὁ Λουκᾶς 19 (12-27). Ἀντὶ ταλάντων μνῆς (1 τάλαντον = 100 μνῆς), μόνο ποὺ συμπληρῶνει ἐπὶ τὸ αἵματηρότερον: «πλὴν (=ἐπὶ πλέον) τοὺς ἐχθροὺς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντές με (βασιλεῦσαι) ἐπ' αὐτοὺς, ἀγάγετε ὧδε (=φέρετε μου τους ἐδῶ) καὶ κατασφάξατε αὐτοὺς ἐμπροσθέν μου».

❶ Ποῖος ἔγραψε τὸ κεῖμενο; Φυσικὰ ὄχι Ἕλληνας ὅποιασδήποτε θρησκείας. Τὸ αἰμοβόρικο καὶ τὸ ἐπαναληπτικὸ τοῦ κεμμένου θυμίζουσιν Π.Δ. Ἀπὸ χιλιάδες χωρία ἐπιλέγω τυχαίως: Δεύτερον, ζ' 22-24: «καὶ καταναλώσει (=ἐξαλείψει) ἀπὸ προσώπου γῆς Κύριος (=Γιαχβέ) ὁ θεὸς σου τὰ ἔθνη (=Ἕλληνες-Φιλισταῖους) ταῦτα ἀπὸ προσώπου σου... ἐξαναλώσαι... καὶ παραδόσει αὐτοὺς Κύριος ὁ θεὸς σου εἰς τὰς χεῖρας σου καὶ ἀπολέσει αὐτοὺς ἀπωλεία μεγάλη ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃ αὐτοὺς καὶ παραδώσῃ τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν εἰς τὰς χεῖρας ὑμῶν καὶ ἀπολεῖται τὸ ὄνομα αὐτῶν. Τὰ ἄλση αὐτῶν ἐκκόψατε καὶ τὰ γλυπτὰ τῶν θεῶν αὐτῶν κατακαύσετε πυρὶ (ὀλοκαύτωμα)» κ.ο.κ. Ἡ μετάφραση τῶν Ο' (70) ἑλληνομαθῶν Ἑβραίων (3ος αἰ. π.Χ.).

❷ **Πρώτη ἀνάγνωση:** Ὁ μύθος τῆς παραβολῆς ὁμιλεῖ γιὰ ἓναν ἀφέντη (κύριον), ποὺ δίνει τὰ τάλαντα στοὺς δούλους ἀνάλογα μὲ τὴν ἱκανότητά (:) τους (5,2,1) ἄνευ ὅρων. Ἐπιστρέφοντας ὅμως τοὺς ζητᾷ τὸν λόγο (λογαριασμό!). Ὁ πρῶτος δοῦλος δουλοπρεπῶς τοῦ ἐπιστρέφει κεφάλαιο καὶ τόκο (100% ἐπιτόκιο) καὶ ὁ κύριος τὸν ἀνταμείβει «μὲ τὴν χαρὰ του»! Ὁ δεύτερος τὸ ἴδιο. Ὁ τρίτος δοῦλος τοῦ ἐπιστρέφει τὸ κεφάλαιο (1 τ.) ἀποκαλῶντας τὸν λεβέντικα σκληρὸ καὶ ἄρπαγα. Ὁ κύριος δὲν θυμῶνει, τὸ παραδέχεται τὸν θεωρεῖ ὅμως ὑπεύθυνον γιὰ τὴν ἀπώλεια κέρδους (διαφυγόν). Τοῦ παίρνει τὸ τάλαντο καὶ τὸ δίνει στὸν πρῶτο λέγοντας: ἀπὸ τὸν «μὴ ἔχοντα» θὰ παίρνω ὅτι ἔχει καὶ δὲν ἔχει καὶ θὰ τὸ δίνω στὸν «κατέχοντα». [Τὸ περίφημο slogan τοῦ καπιταλισμοῦ: «ὁ πλούσιος πλουσιώτερος καὶ ὁ φτωχὸς φτωχότερος».] Τέλος τὸν ρίχνει στὸ σκότος (καὶ πῦρ) τὸ ἐξώτερον, στὴν ἐξαθλίωση, στὴν ἐξόντωση.

Δεύτερη ἀνάγνωση: Ἠθικὸ δίδαγμα δὲν βρίσκω. Θεολογικὸ ὅμως ναί. Ὅπως ἐξηγοῦν οἱ θεολόγοι: Ὁ Χριστὸς ὡς Θεὸς δίνει σὲ κάθε ἄνθρωπο ἓνα δῶρο (κατὰ τὴν γέννηση ἢ μετὰ), ἓνα ταλέντο. Ὅποιοι τὸ ἀξιοποιήσουν θὰ ἀμειφθοῦν –ἴσως– στὰ ἐγκόσμια μὲ περιουσία, παρουσία, ἐξουσία [*«Χαρὰ Κυρίου»* = *Opus Dei* τῶν Καθολικῶν], σίγουρα στὰ οὐράνια ὡς «πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ» οἱ ἄλλοι ὡς γίδια στὰ ἀριστερὰ (Ματθ. 25.33), στὴ Γέενα τοῦ πυρὸς = κόλαση (καὶ οἱ 4 εὐαγγελιστές)].

Τρίτη ἀνάγνωση: Ὁ Ἑξουσιασμὸς μέσῳ τῶν θρησκειῶν –ὄλων– περνᾷ τὸ ἰδεολόγημα «ταλέντο ἐκ Θεοῦ». Χωρίζει τοὺς ἀνθρώπους σὲ ἄτομα προικισμένα/χαρισματικά καὶ ὄγλο ἀτάλαντο ἐκ γενετῆς καὶ γιὰ πάντα: «ἔχοντες χαρίσματα, κατὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν (ἐκ Θεοῦ) διάφορα» (Παῦλος, «Πρὸς Ῥωμαίους 12.6

καὶ «Πρὸς Τιμόθ.» 1.6), «τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὃ ἐστὶ ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου».

Ἔτσι ἡ Γνώση, ἡ Ἐπίγνωση, ἡ Παιδεία, ἡ Μάθηση δὲν μποροῦν –δῆθεν– νὰ μεταβάλουν τὴν φύση τῶν ἀνθρώπων. Ἔστω βελτιώνουν λιγάκι, δὲν κάνουν ὅμως ἰδιοφυΐες. Αὐτὲς φντρώουν.

Συνοδοιοπόροι οἱ ἄτεγκτοι «ἐπιστήμονες», κυρίως βιολόγοι αὐστηρῶς «μαθηματικοί», μὲ ὄπλο τὴν –ἀπολύτως– μεταβιβαζόμενη κληρονομικότητα μὲ ἀφθονία ἱκανοτήτων στοὺς μέν, ἀνυπαρξία στοὺς δέ.

ΤΟ ΤΑΛΑΝΤΟΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ. Τὰ λεξικά¹: Τάλαντον = ζυγός, ζεύγος δίσκων, πᾶν ζυγισόμενον, τὸ βάρος ἐνδὸς ταλάντου, μονὰς βάρους = 26,2 γλγ., ποσὸν χρήματος = 100 μναί. Ἀρχαιότατη ἡ λέξις ἀπαντᾶται στὴ Γραμμικὴ Γραφὴ B: *ta-la-to* καὶ *talasija* = ταλάνσια = ζυγισμένα. Ὁ Ἡσύχιος: τελάσσαι < τλάω = ὑπομένω βάρος. Ἐξ οὗ τάλας, ἀ-ταλάντως = ἰσορρόπως (Ὅμηρ.), Ἀ-ταλάντη = ὑπεραντοχῆς γυνή. Μόνο στὸν Ὅμηρο μεταφορικὰ «ἐπὶν κλίνῃσι τάλαντα Ζεὺς... πολέμοιο» = ὅταν ἔγειρε τοὺς δίσκους ὁ Δίας τοῦ πολέμου [ποιητικά: ἄλλαξε ἡ ἔκβαση τῆς μάχης]. Τίποτα παραπάνω. Πουθενὰ χαρισματικοί, οὔτε δῶρα θεϊκά. Μόνο μετὰ τὸ χωρίο τῆς Κ.Δ. γεμίσαμε ταλαντούχους, θεία ἢ γονιδιακὴ χάριτι.

ΤΟ ΔΙΔΑΚΤΕΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ. Ἀπὸ τὰ βασικὰ προβλήματα πρὸς ἐπίλυσιν ἦταν καὶ τὸ «Ἐὰν εἶναι ἔμφυτες οἱ ἱκανότητες τοῦ ἀνθρώπου ἢ αἰτία τὸ «φιλόδορον» τῶν θεῶν ἢ ἂν εἶναι διδακτές».

Πράγματι ἀφ' ἐνδὸς ἡ παιδεία, ἡ ἀγωγή, ἡ μόρφωσις (χαρακτῆρος), ἀφ' ἑτέρου τὸ «ἔμφυτον» (Στοβ.: «ἐκ τῆς φύσεως φύεται»), τὸ «χάρισμα» ἐρευνῶνται ἐξαντλητικά, μέχρι νὰ ξεκαθαριστοῦν. Καὶ στὴν φιλοσοφικὴ μάχη μπαίνουν μεγάλα ὀνόματα, Πλάτων, Ἀριστοτέλης, Διογένης, Ἀντισθένης, Πλούταρχος, Σωκράτης, Πρωταγόρας, Ἡράκλειτος.

Ὅλοι καταλήγουν στὸ «διδακτόν» ὅχι μόνον τῆς Τέχνης, Ἐπιστήμης, Φιλοσοφίας ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἥθους. Θεωροῦν ἀδιανόητο οἱ θεοὶ νὰ φιλο-δωροῦν τοὺς ἀνθρώπους ἐκ γενετῆς ἀλλὰ καὶ ἀνήθικο, ἀνελεύθερο, ἄνισο.

Ἀκόμα καὶ ὁ ἀριστοκρατικὸς Πλάτων μὲ τὴν Θεωρίαν περὶ Ἰδεῶν δὲν δέχεται τὴν πριμοδότηση κάποιων ἀνθρώπων ἀπὸ τοὺς θεοὺς. Οὔτε ὁ θεοσεβούμενος πρωτιερεὺς τῶν Δελφῶν Πλούταρχος. Καὶ ἦταν φυσικό, ἀφοῦ ἡ ἰδέα τοῦ «χαρισματικοῦ» πολίτη, καλλιτέχνη, ἡγέτη ἀντέβαινε στὴ δημοκρατικὴ Πολιτεία/κοινωνία, ὅπου ἐξ ὀρισμοῦ ὅλοι οἱ πολῖτες ἔχουν ἴσες δυνατότητες διακυβέρνησης ἢ ὑπηρεσίας διὰ κλήρου. Ἀντίθετη καὶ ἄτεγκτη ἡ γνώμη τῶν Πατέρων, τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης.

Α **Τὸ χάρισμα** καὶ **δωρεὰ** ἦταν ἔννοιες στοὺς Ἕλληνες, ποὺ ἀφωροῦσαν σὲ σχέσεις μόνον μεταξὺ ἀνθρώπων ἢ τῶν ἀνθρώπων πρὸς τοὺς θεοὺς (προσφορά). Λ.χ.

«δωρεαὶ τοῖς θεοῖς», Πλάτων. Ἐνῶ οἱ Πατέρες ἀντιστρόφως. Ὁ Ἰωάννης Δαμασκη-
νὸς ἔγραψε βιβλίον «Περὶ χαρισμάτων καὶ δωρημάτων Θεοῦ». Ὁ δὲ Χρυσόστομος
ὠμιλοῦσε συνεχῶς περὶ «Θεοῦ δωρεᾶς», «θείας χάριτος» κ.ά.

Β Το ἔμφυτον. Παρ' ὅλο ποὺ ἀναφέρεται στὴν Ἑλληνικὴ Γραμματεία 1.600 φο-
ρές, πάντοτε ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ ἐνστίκτου/ὀρμεμφύτου («ἔρως ἔμφυτος», Πλάτ.
Συμπ., «τροφῆς... ἔμφυτον», Πολιτεία). Δὲν ἀφορᾷ σὲ δεξιότητες νοητικές.

Γ Εἶναι **διδασκτὸν** ἡ ἀρετὴ ἢ ἔμφυτον; Ἐρωτᾷ ἐπανειλημμένως ὁ Σωκράτης (Ἐρυ-
ξίας κ.ά.). Μαζί του ἀπαντοῦν θετικὰ καὶ ἄλλοι σοφοί: ὁ Ἀντισθένης, «διδασκτὴ ἡ
ἀρετὴ» (Διογ. Λ.). Ὁ Πλάτων στὸν «Πρωταγόρα»: «Εἰ δὲ γ' ἐστὶν ἐπιστήμη τις ἡ
ἀρετὴ, δηλον, ὅτι διδασκτὸν ἂν εἴη.» Καὶ στὸν «Ἐρυξία» 398: «Δὲν εἶναι ἡλίθιο νὰ
παρακαλᾷ τοὺς θεοὺς, νὰ γίνῃς γραμματικὸς ἢ μουσικὸς ἢ ἐπιστήμων, ἀντὶ νὰ
μαθαίνῃς ἀπὸ ἄλλον ἢ βρίσκοντάς το μόνος σου;»

Τὸ μόνο βιβλίον –ἂν καὶ τμῆμα μόνον– ποὺ ἀπόμεινε μὲ τίτλο «Εἰ διδασκτὸν ἀρετὴ»
εἶναι τοῦ Πλουτάρχου. Διαλέγω πέντε προτάσεις: «Ἀναρωτιόμαστε, ἂν εἶναι διδα-
κτὸν τὸ νὰ σκέπτεται κανεὶς καὶ νὰ πράττει σωστά. Κι ἐνῶ θαυμάζουμε τὰ ἔργα τῶν
πολιτικῶν, μουσικῶν, οἰκοδόμων, γεωργῶν, τὰ ἔργα ἡθους ὄχι..., κὶ ἂν παρουσιασθῇ
κάτι καλὸ τυχαῖα (=αὐτομάτως) ἀπὸ τὴν Φύση, χαλαίει (=ἐξαμαυροῦται) ἀπὸ τὸ πε-
ριβάλλον. Κι ὅλα τὰ μαθαίνουμε: ἱππασία, τραγούδι, γράμματα, ἐνῶ τὸ εὖ βιοῦν
τὸ θεωροῦμε ταλέντο (=αὐτοφύες), ἄρα ἀδίδακτον, ἄλογον, ἄτεχνον. Ὅμως ἂν ἡ
μάθησις εἶναι γέννησις, ἢ παρεμπόδισις εἶναι θάψιμο.»

Ἄφησα τελευταῖο τὸ γερο-παπποῦ Ἡράκλειτο, ποὺ ξεκαθαρίζει: «Πόλεμος (=προ-
σπάθεια) πάντων μὲν πατήρ ἐστι, πάντων δὲ βασιλεὺς καὶ τοὺς μὲν (=ἄλλους) θε-
οὺς ἔδειξε τοὺς δὲ ἀνθρώπους, τοὺς μὲν δούλους ἐποίησε τοὺς δὲ ἐλεύθερους (στὸ
νοῦ).» Καὶ ὑπεραισιόδοξα: «τὸ διανοεῖσθαι εἶναι κοινὴ δυνατότητα ὅλων μας» καὶ
«ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μποροῦν νὰ γνωρίσουν τὸν ἑαυτὸ τους καὶ νὰ ζοῦν σωστά».

Πουθενὰ λοιπὸν στοὺς Ἕλληνες ἡ ἐπέμβαση τῶν θεῶν εἴτε πρὸ τῆς γεννήσεως (τα-
λέντο, χάρις, κληρονομικότητα) εἴτε ἀργότερα εἰς ἐκλεκτοὺς (ἐπιφοίτηση, ἐπίθεσις
χειρὸς ἐπὶ κεφαλῆς, ὅρα Παῦλο). Μόνο προσπάθεια ἀλλὰ μὲ ὅλο τὸ εἶναι, μὲ προσή-
λωση σὲ στόχους ὑψηλοὺς. Καὶ διδασκτὰ Τέχνη, Ἐπιστήμη ἀλλὰ καὶ τὸ ἦθος.

Η ΔΙΑΦΩΝΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ. Στὸ θέμα «ικανότητες ἀνθρώπινες» ὑπάρ-
χουν βασικὰ δύο σχολές: Ἡ προέλευσις **Α** γενετικὴ (ταυτίζεται μὲ τὴ θεολογικὴ ἀπο-
ψη) καὶ **Β** πολιτισμικὴ. Σημ.: Σχεδὸν ὅλες οἱ ἐπιστῆμες εἶναι χωρισμένες σὲ δύο στρα-
τόπεδα: Τὸ ἐξουσιαστικὸ/κατεστημένο καὶ τῆς πρωτοποριακῆς ἔρευνας.

Δὲν εἶναι τυχαῖο, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔχουν τὶς λέξεις «εὐ-χέρεια» καὶ «δεξιότης» σχε-
τιζόμενες μὲ τὴν ικανότητα. Εὐχέρεια < εὐ+χεῖρ = καλὸ χέρι δηλώνει τὴν διδασκτὴ
ἄσκησις καὶ χρῆσις τοῦ χειροῦ. Καὶ δεξιότης = δεξι χέρι = ἐπιδέξιος.

Ἐκπληκτικὴ ἦταν ἡ παρατήρησις τοῦ Α. Πουλιανού⁶, ὅτι ὁ Ἀρχάνθρωπος τῶν Πε-
τραλώνων (700 χιλ. ἐτῶν) ἦταν δεξιόχειρ, ὁπότε σίγουρα ὠμιλοῦσε (πρόφερε συλ-
λαβές) λόγῳ τῆς γειτνιάσεως τῶν κέντρων τῆς δεξιοχειρίας καὶ τῆς ὁμιλίας τοῦ ἐγ-

κεφάλου. Ὡς γνωστόν, κανένα ζῷο δὲν εἶναι δεξιόχειρο.

Τὸ πείραμα τῶν βασιλέων Γαλλίας καὶ Γερμανίας -νομίζω- περὶ τῆς πρώτης καὶ «ἔμφυτης» γλώσσας ἀπέτυχε παταγωδῶς: Τὸ πλήρως ἀπομονωμένο νεογέννητο μετὰ διετία δὲν μίλησε καμμία γλῶσσα καὶ ποτέ!

Στὴ διαμάχη ἐμπλέκονται πολλὲς εἰδικότητες: βιολόγοι, φυσικοί, χημικοὶ ἐγκεφάλου, νευροφυσιολόγοι, ἀνατόμοι, ἱατροί, ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι κ.ἄ. Ἐνας ἐρευνητὴς-βιολόγος, ὁ καθ. Σ. Ἀλαχιώτης, προβληματίζεται στὸ εἰδικὸ κεφάλαιο «Περὶ γενετικῆς συμπεριφορᾶς»⁷: «ὁ καθεὶς εἶναι μία πολὺπλοκη μοναδικότητα» καὶ προβάλλει τὴ διαμάχη μετὰ τῆς «δύναμης τῆς Φύσης» (ἐνστικτο, κληρονομικότητα) καὶ τῆς «ἀνατροφῆς» (μάθηση, περιβάλλον).

Ἡ Νοημοσύνη (Λόγος)⁸ εἶναι καὶ διανοητικὴ (I.Q.) καὶ συναισθηματικὴ (E.Q.). Ἡ πρώτη εἶναι μνήμη συνδυαστικὴ, κριτικὴ, ιδέες. Ἡ δεύτερη, δραστηριότητα, φιλικότητα, αὐτοπεποίθηση, προσαρμογὴ, σέβας.

Τὸ ζῷο ἐκφράζεται μὲ τὸ ἐνστικτο καὶ νοεῖ ἢ μὲ τὴν μίμηση ἢ μὲ δοκιμὴ (σωστό-λάθος). Ὁ Ἄνθρωπος (H.S.) λόγῳ ποιιοτικῆς ἀλλαγῆς προχωρεῖ στὴν ἀφηρημένη σκέψη καὶ στὴ δι' ὑποθέσεων ἀντίληψη. Τὸ ἐνστικτο δὲν παίζει σχεδὸν κανένα ρόλο στὸν Ἄνθρωπο. (Ἄν ἀφεθῇ ἀβοήθητο τὸ βρέφος, πεθαίνει. Ἄν δὲν μορφωθῇ τὸ νήπιο, γίνεται ἀπροσάρμοστο, τὸ παιδὶ «βλάξ».)

Τὰ γονίδια ἐλάχιστα ἐπηρεάζουν τὴν νοητικὴ λειτουργία. Καὶ εἶναι τὸ μόνο κοινωνικὸ ὃν, ὅχι ἀγέλαιο. Τὸ κοπάδι ζῶων ἀπλῶς ἐπιβιώνει ὁμαδικά, δὲν βελτιώνεται. Ὁ Ἄνθρωπος μέσα στὴ κοινωνία του μαθαίνει δεξιότητες, ἐμφανίζει κλίσεις, βελτιώνει προσόντα μέσῳ μαθησιακοῦ περιβάλλοντος.

Μαθαίνει μὲ μηνύματα, μὲ πληροφορίες (ἡ μονάς, τὰ μιμίδια τοῦ Dr Dawkins⁷) [ἡ ἐνημέρωση, εἶναι μὴ δημιουργικὲς πληροφορίες, M.M.E.], τέλος μὲ ἐπίγνωση⁹, ποὺ δημιουργεῖ νέες ιδέες, τὸ Ἐξαιρετικόν. Αὐτὸ ποὺ φτύνεις αἷμα, γιὰ νὰ τὸ πετύχῃς.

Ἔτσι καὶ ὁ Τσαρούχης ἔδωξε νεοαποκτηθέντα μαθητὴ του λέγοντας: Δὲν κάνεις γιὰ ζωγράφος· ἔχεις εὐχέρεια!

Βιβλιογραφία

1. Σ. Σταματάκου + Liddel-Scott, «Λεξικὸν Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς».
2. Κ. Καρμιράντζος, «Πνεῦμα καὶ Ψυχὴ», «Δ», τ. 284.
3. Κ. Καρμιράντζος, «Λόγια Ἰησοῦ», «Δ», τ. 232.
4. «Ἡ Καινὴ Διαθήκη τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου», ἔκδ. Ἀποστ. Διακ. Ἐκκλ. Ἑλλάδος.
5. Κ. Καρμιράντζος, «Ἦθος Ἑλλήνων», «Δ», τ. 242.
6. Α. Πουλιανός, Συνεντεύξεις στὸν «Δαυλὸ».
7. Σ. Ἀλαχιώτης, «Εἰσαγωγὴ στὴ Γενετικὴ».
8. Lawrence-Chapiro, «Πῶς νὰ μεγαλώσετε παιδιὰ μὲ ὑψηλὸ E.Q.», ἔκδ. Δωρικὸς.
9. Κ. Καρμιράντζος, «Ἐπίγνωσης», «Δ», τ. 228.

Κωστῆς Καρμιράντζος

ΟΨΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΕΥΣΕΒΕΙΑΣ

Βησσαρίων και τέρατα της Φινλανδίας

Τὸ διαβάσαμε στὴν «Αὐγή», καὶ εἶναι ὡραῖο. Ἡ ἐλληνικὴ ἀντιπροσωπεῖα στὸ διαγωνισμό τῆς Γιουροβίζιον ἀντελήφθη ἔστω καὶ ἀργὰ τὴν ἀνθελληνικὴ συνωμοσίαν, πού, προκειμένον νὰ μεπιδέψη τὸ κοινό, φρόντισε νὰ ἐμφανισθοῦν στὴ σκηνὴ ἀμέσως μετὰ τὴν Ἑλληνίδα τραγουδίστρια τὰ τέρατα τῆς Φινλανδίας. Προσπάθησε νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν, φέροντας ἄρον-ἄρον στὸ Ο.Α.Κ.Α. τὸν Βησσαρίωνα, πὸν δὲ χρειάζεται οὔτε μάσκες, οὔτε μακιγιάζ, γὰρ νὰ λάμπῃ πάνω στὴ σκηνή. Δυστυχῶς ὅμως ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ζήτησε γιὰ τὸ δανεισμὸ τοῦ σκηνώματος περισσότερα ἀπ' ὅσα ζήτησε ἡ Τζένιφερ Λόπεζ, γιὰ νὰ τραγουδήσῃ στὸ Καραϊσκάκη, προβάλλοντας τὸ κάτωθι θεολογικὸ ἐπιχείρημα: «Πουλáει ρε ἡ Τζένιφερ 7.000 κερία τὴν ἡμέρα;»

Γ. Ἀν.

Μεταφυσικὴ ἐπαιτεία

«Ἡ προσευχὴ εἶναι ζητιανία –μὴ προσπάθεια νὰ πάρῃς κάτι, χωρὶς νὰ δώσῃς τίποτα. Ἡ ἐργασία εἶναι ἡ ἐντιμὴ προσευχή.»

«Governor Rollin's Fast Day Proclamation», τόμος XI

“Ἐφαγες ποτὲ Ποντικοφάρμακον;

Ἡξεύρομεν ὅτι τὸ ποντικοφάρμακον εἶναι ἓνα ἐπικίνδυνον δηλητήριον. Ἄλλ' ἐν τούτοις πρέπει νὰ τὸ φάγῃ κανεὶς διὰ νὰ γνωρίσῃ τὰς συνεπείας του. Ὅποιος ὁμιλεῖ ἔτσι εἶναι τόσον ἄφρων ὅσον καὶ ὅποιος διαβάξῃ ἓνα κακὸ βιβλίον διὰ νὰ γνωρίσῃ τί εἶναι τὸ κακόν.

ΜΙΑ ΚΑΛΗ ΣΥΜΒΟΥΛΗ: ΜΗ ΦΑΓΗΣ ΠΟΤΕ ΠΟΝΤΙΚΟ-
ΦΑΡΜΑΚΟΝ

Μὴ συγκεντρῶνῃς εἰς τὸ σπίτι σου κατώτερα βιβλία, ἀλλὰ διάβαζε μόνον καλὰ βιβλία.

Διάβαζε τὰ βιβλία ἀνθρώπων ποὺ ἐπέτυχαν ἓνα ὑψηλὸν σκοπὸν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ποὺ ὑπῆρξαν ἥρωες τῆς πίστεως. Ἐπίσης διάβαζε ὅ,τι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἐγραψαν περὶ τῆς Βίβλου. Ἀλλὰ πρόσεχε, οὔτε αὐτὰ τὰ καλὰ βιβλία δὲν πρέπει νὰ πάρουν τὴν θέσιν ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ· διότι ἡ Βίβλος ὀφείλει νὰ ἔχῃ πάντοτε τὴν πρώτην θέσιν!

**Ἡ φωτοτυπία εἶναι ἀπὸ φυλ-
λάδιον τῶν «Ἐκδόσεων Χρι-
στιανῶν Ἀδελφῶν», Γραβιάς
9-13, Ἀθήνα καὶ προσφέρε-
ται δωρεὰν σὲ κεντρικὰ ση-
μεῖα τῶν Ἀθηνῶν (σταθμοὶ
ΜΕΤΡΟ, ΗΣΑΠ κ.λπ.).**

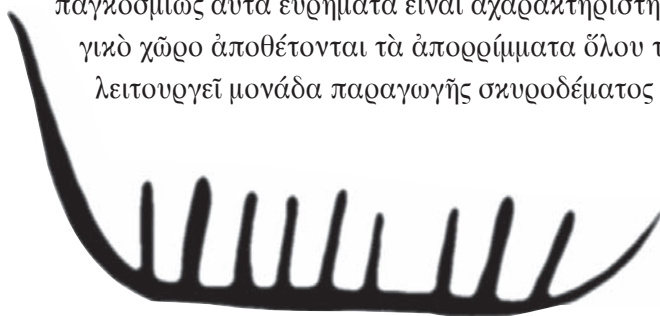
Α.Γ.

ΣΤΟ ΣΠΑΣΤΗΡΑ ΤΟΥ ΛΑΤΟΜΕΙΟΥ ΒΡΑΧΟΓΡΑΦΙΕΣ ΤΟΥ 5.000 π.Χ.!

Συμβαίνει στο Στρόφιλα Άνδρου

σημαντικώτατη αρχαιολογική ανακάλυψη αποτελεί ο οικισμός της 5.000 π.Χ., που ανασκάφηκε στο Στρόφιλα της Άνδρου. Πλήθος οικοδομημάτων, τείχος, άγγεια, χάλκινα αντικείμενα, καθώς και πολλά τ.μ. βραχογραφιών με διάφορα σχέδια, όπως γεωμετρικά σχήματα, ζώα και πλοία, που αποδεικνύουν την εκτέλεση πανάρχαιων ποντοπόρων ταξιδιών, ήλθαν στο φως. Δυστυχώς ή συμπεριφορά κάποιων απέναντι στα μοναδικά παγκοσμίως αυτά εύρηματα είναι άχαρη. Μέσα στον αρχαιολογικό χώρο αποθέτονται τα απορρίμματα όλου του νησιού κι επί πλέον λειτουργεί μονάδα παραγωγής σκυροδέματος και τσιμεντοπλίνθων!

*Βραχογραφία πλοίου
λαξευμένον σὲ δόμο
τοῦ νεολιθικοῦ τείχους.
(Δρ Χ. Τελεβάντου.)*

Ἡ ἱστορία τῆς Ἀνδρου χάνεται στὸ βάθος τοῦ χρόνου. Σύμφωνα μὲ τὴ Μυθολογία πρῶτος οἰκιστὴς τοῦ νησιοῦ ἦταν ὁ θεϊκῆς καταγωγῆς Ἄνδρος, γυιὸς τοῦ Ἄνιου (γυιοῦ τοῦ Ἀπόλλωνα) καὶ τῆς Κρέουσας, κόρης τοῦ Στάφυλου, γυιοῦ τοῦ Διονύσου. Ἀρκετοὶ συγγραφεῖς τῆς Ἀρχαιότητος ἀναφέρονται στὸ νησί, ὅπως ὁ Στράβων, ὁ Ἡρόδοτος, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Πανσανίας, ὁ Διόδωρος Σικελιώτης κ.ἄ. Ἡ Ἀνδρος, τὸ δεύτερο σὲ μέγεθος –μετὰ τὴ Νάξο– νησὶ τῶν Κυκλάδων, διαθέτει μίαν σειρὰ πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα τὴν καθιστοῦν ἰδανικὴ γιὰ κατοίκηση σὲ ὁποιαδήποτε χρονικὴ περίοδο.

Ἡ ἀνυπαρξία πληροφοριῶν γιὰ τὴν Προϊστορικὴ -λεγόμενη- Ἑποχὴ σὲ συνδυασμὸ καὶ μὲ τὸ κρατοῦν δόγμα τοῦ «ἐξ ἀνατολῶν τὸ φῶς» «ἐπέτρεπε» στοὺς στρατευμένους ἐπίδοξους διαστρεβλωτὲς καὶ συρρικνωτὲς τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας νὰ ὑποστηρίζουν, ὅτι ἡ Ἄνδρος ἦταν ἀμέτοχη στὴ γέννηση, τὴν ἐξέλιξη καὶ τὴ διαμόρφωση τοῦ προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ τῶν Κυκλάδων, κι ὅτι οἱ πρῶτοι κάτοικοι τοῦ χώρου ἦταν οἱ Φοίνικες τὸν 11 αἰ. π.Χ.! (Οἱ ἱστορικοὶ κι οἱ ἀρχαιολόγοι πρέπει ὅπωςδὴποτε νὰ ἀναθεωρήσουν ὠρισμένους χρησιμοποιούμενους ὅρους, ὅπως Ἱστορικὴ καὶ Προϊστορικὴ Ἑποχὴ. Σὰν χρονικὸ ὄριο μεταξὺ Ἱστορίας καὶ Προϊστορίας θεωροῦν τὴν ἐφεύρεση τῆς γραφῆς, ἡ ὁποία τοποθετεῖται -τελείως λανθασμένα κι αὐθαίρετα- τὸν 11 αἰ. π.Χ..)

Τὰ τελευταῖα δεκαπέντε χρόνια νέες ἀνασκαφὲς στὸ νησί ἔφεραν καινούργια δεδομένα, ποὺ ἀλλάζουν ἄρδην τὴν ὥς τώρα ἐπικρατοῦσα εἰκόνα, κυρίως γιὰ τὴ Νεολιθικὴ Ἑποχὴ, ὅχι μόνον στὴν Ἄνδρο, ἀλλὰ καὶ σὲ ὁλόκληρο τὸν Αἰγαῖο-κὸ χῶρο. Συγκεκριμένα ἔχουν ἀνασκαφῇ τρεῖς σημαντικώτατοι νεολιθικοὶ οἰκισμοὶ στὸ νησί, τὸ Μικρογιάλι, τὸ Βριόκαστρο καὶ ὁ Στρόφιλας, καθὼς κι ὁ οἰκισμὸς τῆς πρώιμης Ἑποχῆς τοῦ Χαλκοῦ Πλάκα. Στὸ ἄρθρο αὐτὸ θὰ ἐξεταστοῦν τὰ εὐρήματα τοῦ μεγαλύτερου καὶ σημαντικώτερου ἀπὸ τοὺς οἰκισμοὺς αὐτοὺς, τοῦ Στρόφιλα, καθὼς καὶ ἡ σημερινὴ τραγικὴ κατάσταση στὴν ὁποία ἔχει περιέλθει ὁ χῶρος ἐξ αἰτίας τῆς ἄθλιας συμπεριφορᾶς φορέων τῆς Ρωμοσύνης.

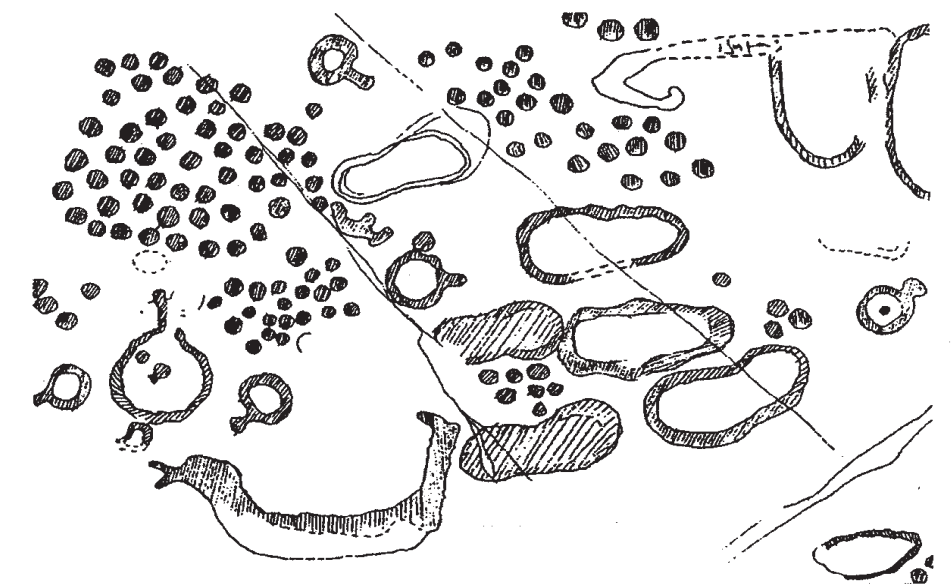
Κύπελλα ἀπὸ τὸ νεολιθικὸ οἰκισμὸ τοῦ Στρόφιλα Ἄνδρου.

Τὰ πᾶσι τῆς πανάρχαιης ποντοπορίας

Στρόφιλας καλύπτει ἑκτασὴ 25-30 περίπου στρεμμάτων στὴν περιοχὴ τῆς Σταυροπέδας, στὴ δυτικὴ ἀκτὴ τοῦ νησιοῦ, στὸ κέντρο τοῦ ὁμώνυμου ὄροπεδίου. Ἡ θέσις εἶναι φύσει ἰσχυρά, καθὼς περιβάλλεται ἀπὸ ψηλὰ κατακόρυφα βράχια, ἐνῶ ἓνα διπλὸ ἀσφαλὲς λιμάνι προσφέρει προστασία ἀπὸ τὶς τραχιὲς θάλασσες καὶ τὶς κακὲς καιρικὲς συνθήκες. Εἶναι ἐπίσης ἰδιαίτερα προνομιούχος ἀπὸ στρατηγικὴ ἄποψη, καθὼς διαθέτει μεγάλο πεδίο ἐλέγχου πρὸς τὴ θάλασσα ἀπὸ τὴν Εὐβοία, τὴν Ἀττικὴ, τὴν Κέα, τὴ Γυάρο μέχρι τὴ Σύρο.

Τὸν οἰκισμὸ ἔφεραν στὸ φῶς οἱ ἀνασκαφὲς τῆς ΚΑ' Ε.Π.Κ.Α. (Ἐφορείας Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων) μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὴν ἀρχαιολόγο Δρ Χριστίνα Τελεβάντου. Μέχρι στιγμῆς ἔχουν ἀνακαλυφθῇ λείψανα μεγάλων οἰκοδομημά-

Έπάνω εικονίζονται σχεδιαστικές αποτυπώσεις βραχογραφίας με διάφορα σχέδια.
(Δρ Χ. Τελεβάντου.)

Αριστερά: Άποψη του όροπεδίου του Στρόφιλα. Έμπρός διακρίνεται η μονάδα παραγωγής σκυροδέματος και τσιμεντο-πλίνθων.

των άψιδωτών, τετράπλευρων και ίερού, που σφίζονται σε ύψος μέχρι ενός μέτρου, ανασκάφηκε τείχος σε μήκος 100 μ., ύψους μέχρι 2 μ. και πάχους 1,60-2,00 μ., και βρέθηκαν έντυπωσιακά πήλινα άγγεϊα, πίθοι, χύτρες, λίθινα έργαλεια, ειδώλια, κοσμήματα, αϊχμές βελών, πόρπες και άλλα χάλκινα αντικείμενα, που μαρτυρούν, ότι ή μεταλλουργία στις Κυκλάδες ήταν σε πιο εξελιγμένο στάδιο απ' ό,τι έδειχναν τὰ μέχρι τώρα λιγοστά εύρήματα από ανασκαφές σε άλλα νησιά. (Οί άρχαιολόγοι θα πρέπει να αναθεωρήσουν επίσης και τις χρονολογήσεις των περιόδων, που χαρακτηρίζονται ως «του Λίθου», «του Χαλκού» κ.λπ.. Στη συγκεκριμένη περίπτωση άνακαλύφθηκε ένας νεολιθικός οικισμός με άξιοσημείωτα χάλκινα εύρήματα, αν και ο χαλκός -σύμφωνα με τη συμβατική Άρχαιολογία- δεν είχε έφευρεθί ακόμα.) Ο οικισμός χρονολογείται περίπου το 4.500 π.Χ. και χαρακτηρίζεται σαν ο μεγαλύτερος και καλύτερα σφζόμενος νεολιθικός οικισμός του Αιγαίου, έξαιρετικά πυκνοδομημένος, με πρώιμες αστικές δομές, που προϋποθέτουν ανάλογη κοινωνική οργάνωση. Η όχύρωση του αποτελεί το άρχαιότερο τεκμηριωμένο δείγμα άμυντικής αρχιτεκτονικής, με πύλη προστατευμένη από καμπυλόσχημους προμαχώνες. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον

στοιχείο, πού θέτει σὲ ἀμφισβήτηση σημαντικὲς παραδοχὲς τῆς Ἱστορίας, ἀποτελοῦν τὰ λαξευμένα σὲ βράχους, στὰ τεῖχη καὶ στὴν πλατεῖα τοῦ οἰκισμοῦ σχήματα, πού ἀναπαριστοῦν ζῶα, ψάρια, σπεῖρες καὶ ἄλλα, μὲ κυριώτερες τὶς ἀναπαραστάσεις πλοίων, πού ἀποδεικνύουν, ὅτι οἱ Κυκλαδίτες ποντοποροῦσαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη.

Οἱ συνολικῆς ἔκτασης 250 τ.μ. βραχογραφίες αὐτὲς σύμφωνα μὲ τὴν κ. Τελεβάντου «κρατοῦν τὸ σκῆπτρο τῆς μοναδικότητος στὸν ἑλληνικὸν χῶρον». Ὅπως τὸ πλοῖο, πού εἰκονίζεται στὸ σχέδιο τῆς ἀνασκαφῆς, μὲ τὸ ὁποῖο οἱ ἄνθρωποι στὸ Αἰγαῖο ποντοποροῦσαν πρὶν ἀπὸ 6.500 περίπου χρόνια. Βραχογραφίες ἔχουν βρεθῇ καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας, δὲν μποροῦν ὅμως νὰ χρονολογηθοῦν, ὅπως οἱ ἐνταγμένες στὸν χρονολογημένο οἰκισμὸ βραχογραφίες τοῦ Στρόφιλα.

Ἀνακεφαλαιώνοντας, ὁ οἰκισμὸς τοῦ Στρόφιλα ἀνήκει στὸν πολιτιστικὸ ὀρίζοντα Κεφάλας Κέας, Αἴγινας καὶ Ἀττικῆς τῆς περιόδου 4.500 - 3.300 π.Χ. καὶ παρουσιάζει πρῶμες ἀστικὲς δομές, τὸ ὁποῖο σημαίνει, ὅτι ἀπὸ τὴν 4^η χιλιετία π.Χ. στὸ νησιώτικο σύμπλεγμα τῶν Κυκλάδων ὑπῆρχαν πολυπληθεῖς ὁργανωμένες κοινωνίες μὲ ὑψηλὸ πολιτισμὸ καὶ ἀναπτυγμένη τεχνολογία σὲ πολλοὺς τομεῖς, ὅπως Ἀρχιτεκτονική, Μεταλλουργία, Ναυπηγική κ.ἄ.. Ἦταν μία συγκροτημένη εὐημεροῦσα κοινωνία μὲ δομὲς –τὰ τεῖχη εἶναι ἀποτέλεσμα συλλογικῆς ἐργασίας– καὶ μὲ ὑψηλὸ ἐπίπεδο διαβίωσης, ὅπως δείχνουν τὰ μεγάλα οἰκοδομήματα τοῦ οἰκισμοῦ καὶ τὰ ἄλλα εὐρήματα.

Ἄν σὲ κάποιον μέρος τῆς Εὐρώπης βρεθῇ ἓνα σχέδιο σὲ κάποιο βράχο ἐνὸς βουνοῦ, τότε κατασκευάζεται ὁλόκληρο πολιτιστικὸ πάρκο. Στὴν Ἄνδρο βρέθηκε αὐτὴ ἡ καταπληκτικὴ ὑπαίθρια νεολιθικὴ πινακοθήκη τῶν 250 τ.μ. μέσα στὸν πανάρχαιον οἰκισμὸ τοῦ Στρόφιλα. Θὰ ἔπρεπε ὁ πολιτιστικὸς αὐτὸς θησαυρὸς νὰ ἀναδειχθῇ διεθνῶς καὶ νὰ ἀποτελέσῃ φάρο γιὰ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Νὰ δημιουργηθοῦν οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς περιοχῆς μὲ προσέλκυση περιηγητῶν ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμον, οἱ ὁποῖοι θὰ προσέρχωνται στὸ νησί, γιὰ νὰ δοῦν λιμάνια, πλοῖα, τεῖχη κ.λπ. τῆς 4^{ης} χιλιετίας π.Χ. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο θὰ δημιουργηθοῦν ἐπὶ πλέον ἑκατοντάδες νέες θέσεις ἐργασίας. Ἀντὶ νὰ γίνουν ὅλα αὐτά, τὰ αὐτονόητα, ἡ Ρωμιοσύνη κατάφερε νὰ κἀνῃ κάτι, πού φαίνεται ἀπίστευτο, ἐξωπραγματικὸ καὶ δύσκολο νὰ τὸ χωρέσῃ ὁ νοῦς. Μέσα σὲ αὐτὸν τὸν τεράστιος σημασίας ἀρχαιολογικὸν χῶρον ρίπτονται τὰ σκουπίδια ὅλου τοῦ νησιοῦ, κι ἐπὶ πλέον λειτουργεῖ μονάδα παραγωγῆς σκυροδέματος καὶ τσιμεντοπλίνθων!

Σ.Τ.Ε.: «Ένας ἀχανὲς σκουπιδότοπος»

τὸν εὐρύτερο ἀρχαιολογικὸν χῶρον Ζαγοράς - Σταυροπέδας - Στρόφιλα, ἐκτὸς τοῦ νεολιθικοῦ οἰκισμοῦ τοῦ Στρόφιλα ὑπάρχουν κι ἄλλα πολὺ σημαντικὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, ὅπως ὁ γεωμετρικὸς οἰκισμὸς τῆς Ζαγοράς, τὰ ἐρείπια ἀρχαῖου ἱεροῦ στὴ θέση Σταυροπέδα καὶ ρωμαϊκὰ ἐρείπια. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ὁλόκληρη ἡ περιοχὴ Σταυροπέδας - Πλάκας - Ἀγ. Γεωργίου - Παντου-

Ὁ ἀρχαιολογικὸς χώρος τοῦ νεολιθικοῦ οἰκισμοῦ Στρούφιλα Ἰνδρου, ὅπου ἐναποτίθενται τὰ σκουπίδια ὁλόκληρου τοῦ νησιοῦ.

καὶ ὑπάγεται στὸ Κ.Ν. 5351/1932 γιὰ τὴν προστασία τῶν ἀρχαιοτήτων. Μὲ τὰ ΦΕΚ 434/Β/9-6-1994 καὶ 43/Β/28-1-1998 ὁριοθετήθηκαν καὶ χαρακτηρίστηκαν ὡς ἀρχαιολογικοὶ οἱ χώροι αὐτοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἡ θέση «Στρούφιλα».

Στὸν χώρο αὐτὸ ἐναπόθετε τὰ σκουπίδια τοῦ ἀπὸ τὸ 1970 μόνο ὁ Δήμος τῆς Ἰνδρου. Ἀπὸ τὴ σύσταση τριῶν δήμων στὸ νησί τῆς Ἰνδρου βάσει τοῦ νόμου «Καποδίστρια» ἡ ἐν λόγω περιοχή δέχεται ἐπὶ πλέον καθημερινὰ τὰ σκουπίδια καὶ ἀπὸ τοὺς τρεῖς δήμους τοῦ νησιοῦ (Ἰνδρου, Ὑδρούσας καὶ Κορθίου).

Τὸ Συμβούλιο τῆς Ἐπικρατείας μὲ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 4426/1997 ἀπόφασή του ζήτησε τὴν ἀπαγόρευση ρίψης ἀπορριμμάτων στὴν ὡς ἄνω ἀρχαιολογικὴ περιοχή, ἀναφέροντας χαρακτηριστικά, ὅτι «ὁ χώρος ἐκ τῆς φύσης του εἶναι παντελῶς ἀκατάλληλος γιὰ χωματερή. Δεδομένου δὲ ὅτι δὲν ἔχει γίνῃ καμμία σχετικὴ μελέτη μὲ ἀνάλογες προδιαγραφὲς προστασίας τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, ὅπως ἄλλωστε προβλέπεται ἀπὸ τὴν ἰσχύουσα νομοθεσία, τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι νὰ ἔχῃ μετατραπῇ ἡ ὅλη περιοχή καὶ ἡ ἰδιαίτερης ὁμορφιάς παραλία σὲ ἓναν ἀχανὲς σκουπιδότοπο, ποὺ προσβάλλει κάθε οἰκολογικὴ ἔννοια, καὶ σὲ ἐστία μόλυνσης ἐπικίνδυνη γιὰ τὴν υἰγεία, εἶναι δὲ ἀπαράδεκτο, νὰ ἐξακολουθῇ ἡ κατάσταση αὐτή, ποὺ πέρα ἀπὸ κάθε νομοθεσία προσβάλλει βάνανυσα τόσο τὴς ἀρχαιότητες τοῦ νησιοῦ ὅσο καὶ τὸ ἄμεσο φυσικὸ τους περιβάλλον».

Ύστερα ἀπὸ διαμαρτυρίες, διαβουλεύσεις καὶ τὴν ἐμπλοκὴ διαφόρων φορέων τοῦ κράτους, ποὺ διήρκεσαν ἀρκετὰ χρόνια, ἀποφάσισε τελικὰ τὸ Ὑπουργεῖο Πο-

Μια άλλη άποψη του αρχαιολογικού χώρου Στροφιλα Άνδρου, όπου εικονίζονται οί δύο επιχειρήσεις (μονάδα παραγωγής έτοιμου σκυροδέματος και τσιμεντοπλίνθων, λατομείο), που, ενώ προξενούν ανεπανόρθωτες καταστροφές στο χῶρο, συνεχίζουν να λειτουργούν υπό την άνοχη διαφόρων φορέων του ρωμιοσυνιστικού κράτους.

λιτισμοῦ νὰ ἐκδώσῃ ἐντολὴ γιὰ τὴν ἀπομάκρυνση τῆς χωματερῆς μὲ ἔγγραφο, ποὺ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν Γ.Γ. Περιφερείας Ν. Αἰγαίου, τὸ Νομάρχῃ Κυκλάδων καὶ τοὺς τρεῖς δήμους τῆς Ἀνδρου (Α.Π. 6339/8-8-05/ΚΑ΄ Ε.Π.Κ.Α.). Προκειμένου νὰ ὑπάρξῃ χρόνος γιὰ τὴ χωροθέτηση καὶ ἐγκατάσταση χώρου ὑγειονομικῆς ταφῆς τῶν ἀπορριμμάτων σὲ ἄλλῃ θέσῃ τοῦ νησιοῦ, δόθηκε παράταση ἑνὸς ἔτους, ἡ ὁποία ἔληξε τὸν Αὐγούστου 2006. Παράλληλα ζητήθηκε νὰ ὑποβληθῇ πρὸς ἔγκριση ἀπὸ τὸ Κεντρικὸ Ἀρχαιολογικὸ Συμβούλιο μελέτῃ ἀξιοποίησης καὶ ἀνάδειξης τοῦ χώρου τῆς χωματερῆς.

Μετὰ τὴν παρέλευση ἑξαμήνου καὶ δεδομένου ὅτι ἡ ΚΑ΄ Ε.Π.Κ.Α. διαπίστωσε ἐπὶ τόπου, ὅτι οὐδεμία ἐνέργεια εἶχε γίνῃ γιὰ τὴν ὑλοποίηση τῆς ἀπόφασης ἀπομάκρυνσης τῆς χωματερῆς, ζήτησε μὲ τὸ εἰκονιζόμενο ἔγγραφο ἀπὸ τὴν Περιφέρειαν Ν. Αἰγαίου καὶ τοὺς τρεῖς δήμους τοῦ νησιοῦ ἐνημέρωση γιὰ τὴν πρόοδο τῶν ἐνεργειῶν. Παρ' ὅτι πέρασαν ἤδη ἀπὸ τότε ἄλλοι ἑξὶ μῆνες, οὐδεμία ἀπάντηση ἔλαβε ἀπὸ κανένα. Ὁ χῶρος τῆς χωματερῆς ἀνήκει στὴν Ἐκκλησία (Μονὴ Παναχράντου), ἡ ὁποία οὐδόλως ἀνησυχεῖ, οὔτε διαμαρτύρεται, καθ' ὅτι ἔχει νοικιασμένο τὸ χῶρο καὶ εἰσπράττει κανονικὰ τὸ ἐνοίκιο.

Δίπλα στὴ χωματερὴ λειτουργοῦν δύο ἐπιχειρήσεις. Ἡ χωματερὴ καὶ ἡ μία ἀπὸ τὶς ἐπιχειρήσεις (μονάδα παραγωγῆς ἐτοιμοῦ σκυροδέματος καὶ τσιμεντοπλίνθων)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑ' ΕΦΟΡΕΙΑ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ
ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ
ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ 10 – ΑΘΗΝΑ
ΤΑΧ. ΚΩΔΙΚΑΣ: 105 55
ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 3250148
FAX: 3215897
Α.Φ.Μ. 090283815
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ: ΧΡ. ΤΕΛΕΒΑΝΤΟΥ

ΑΘΗΝΑ, 2-7-06

Αριθ. Πρωτ. 3497

ΠΡΟΣ: ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ

ΚΟΙΝ: ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΔΕΚΤΩΝ

ΘΕΜΑ: Απομάκρυνση της χωματερής από τον κηρυγμένο αρχαιολογικό χώρο
«Στρόφιλας – Σταυροπέδας – Αγίου Γεωργίου Παντουκίων» της νήσου
Ανδρου.

ΣΧΕΤ: α) ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α1/Φ21/64453/3210/1-8-05
β) ΚΑ' ΕΠΚΑ αρ. πρωτ. 6339/1-8-05

Σε συνέχεια του (α) σχετικού, που σας κοινοποιήθηκε με το (β) σχετικό παρακαλούμε να μας ενημερώσετε για τα εξής:

1. Για τον τρόπο απόθεσης των απορριμμάτων και για τα μέτρα που λαμβάνονται ώστε να μην αλλοιώνεται ή να καταστρέφεται το άμεσο φυσικό περιβάλλον του αρχαιολογικού χώρου Σταυροπέδας – Αγ. Γεωργίου Παντουκίων δεδομένου ότι σύμφωνα με το (α) σχετικό παρ. 1. για οποιαδήποτε ενέργεια πλησίον ή εντός του αρχ/κού χώρου θα πρέπει να υπάρχει προηγούμενη έγκριση της Υπηρεσίας μας.
2. Για τη χωροθέτηση και την εγκατάσταση χώρου Υγιεινομικής Ταφής Απορριμμάτων σε άλλη θέση του νησιού (α' σχετ. παρ. 3) δεδομένου ότι η υπάρχουσα χωματερή θα πρέπει να απομακρυνθεί εντός ενός έτους από την έκδοση της (α) σχετικής Υπουργικής Απόφασης δηλαδή μέχρι την 1/8/2006.

Επίσης παρακαλούμε το συντομότερο να υποβάλλετε στην Υπηρεσία μας προς έγκριση από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο μελέτη αξιοποίησης και ανάδειξης του χώρου της χωματερής (α' σχετ., παρ. 4).

Η Διευθύντρια της ΚΑ' Εφορείας
Προϊστορικών και Κλασικών
Αρχαιοτήτων
Μαρία Μαραθή
Αρχαιολόγος

Παρ' όλο που η ΚΑ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων ζήτησε να πληροφορηθῇ ἀπὸ τὴν Περιφέρεια Ν. Αἰγαίου καὶ τοὺς τρεῖς δήμους τῆς Ἀνδρου γιὰ τὶς τυχόν ἐνέργειες, σὺν ὁποῖες ἔχουν προβῇ, προκειμένου νὰ χωροθετηθῇ νέος χώρος γιὰ τὴ χωματερὴ τοῦ νησιοῦ, δεδομένου ὅτι ἡ προθεσμία ἀπομάκρυνσης τοῦ σκουπιδότοπου ἀπὸ τὸν ἀρχαιολογικὸν ὡρο τοῦ Στρόφιλα ἐλλῆξε τὸν Αὐγουστο 2006, οὐδεὶς προθυμοποιήθηκε νὰ τῆς δώσῃ κάποια ἀπάντηση καὶ οἱ ἀθλιότητες στὸν ἀρχαιολογικὸν ὡρο συνεχίζονται ἀμείωτες.

βρίσκονται ἐντὸς τοῦ κηρυγμένου ἀρχαιολογικοῦ χώρου, ἐνῶ ἡ ἄλλη ἐπιχείρηση (λατομεῖο ἀδρανῶν ὑλικῶν) βρίσκεται ἀκριβῶς στὰ ὅριά του κι ἔξω ἀπὸ αὐτόν. Τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ μὲ τὰ Φ. 21/63192/3135/28-7-05 καὶ Φ.21/64452/3209/1-8-05 ἔγγραφά του ἐνημέρωσε τὶς δύο ἐπιχειρήσεις, ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ σταματήσουν ἄμεσα τὶς ἐξορυκτικὰς ἐργασίες καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τὸ χῶρο ἐντὸς ἐνὸς ἔτους (μέχρι τὸν Αὐγούστο 2006)· τὸ ἴδιο ποῦ ἀποφασίστηκε καὶ γιὰ τὴ χωματερή. Ἔως τότε θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἀποκατασταθῇ οἱ ἤδη ἐξορυγμένες ἐκτάσεις καὶ νὰ ἔχη ὑποβληθῇ στὸ Ὑπουργεῖο πλήρης μελέτη διαμόρφωσης τοῦ κρατήρα ἐξόρυξης.

Ὁ κ. Δημήτριος Χέλμης, μέλος τῆς συντονιστικῆς ἐπιτροπῆς τριῶν συλλόγων τῆς Ἀνδρου γιὰ τὴν ἀνάδειξη καὶ διάσωση τοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου στὴν περιοχή Σταυροπέδα τῆς Ἀνδρου, δήλωσε στὸ «Δαυλό», ὅτι οἱ ἐργασίες τῶν δύο ἐπιχειρήσεων συνεχίζονται κανονικὰ κι ἀμείωτα παρὰ τὶς ἐντολές, ποὺ τοὺς δόθηκαν ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ, καὶ παρὰ τὶς τελευταῖες καταγγελίες, ποὺ ἔγιναν ἀπὸ ὑπαλλήλους τοῦ ἴδιου Ὑπουργείου στὸν Εἰσαγγελέα Σύρου καὶ στὸ Ἀστυνομικὸ Τμήμα Ἀνδρου. Ἡ καταληκτικὴ ἡμερομηνία τῆς 1ης Αὐγούστου 2006 γιὰ τὴν ἀπομάκρυνση τῆς χωματερῆς καὶ τῶν δύο λατομικῶν ἐπιχειρήσεων πέρασε, κι οὐδεὶς ἔχει προβῇ στὴν παραμικρὴ ἐνέργεια πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση. Σὲ ἐπιστολὴ τοὺς πρὸς τοὺς Ὑπουργοὺς Περιβάλλοντος, Χωροταξίας καὶ Δημοσίων Ἔργων, Ἐσωτερικῶν, Ἀνάπτυξης, Δημόσιας Τάξης, Δικαιοσύνης, Αἰγαίου, τὸ Νομάρχη Κυκλάδων, τὸν Εἰσαγγελέα Σύρου καὶ τὸ Ἀστυνομικὸ Τμήμα Ἀνδρου, οἱ τρεῖς σύλλογοι ἐρωτοῦν: «γιατί δὲν σταματᾶτε ἐπὶ τέλους τὴν προκλητικὴ παρανομία»;

Οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς, μὲ ψήφισμα ποὺ ὑπέγραψαν στὶς 25 Ἀπριλίου 2006, τὸ ὁποῖο ἀπέστειλαν σὲ ὅλα τὰ ἀρμόδια ὑπουργεῖα, στὴ Νομαρχία Κυκλάδων, στοὺς δημάρχους τῆς Ἀνδρου, στὸν Εἰσαγγελέα Σύρου, στὸ Ἀστυνομικὸ Τμήμα Ἀνδρου, στὰ Μ.Μ.Ε., στὰ πολιτικὰ κόμματα, ἀκόμα καὶ στὴν ΟΥΝΕΣΚΟ, ζητοῦν «ἐπὶ τέλους τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἤδη ὑπάρχουσας νομοθεσίας, τὴν ἄμεση διακοπὴ τῆς λειτουργίας τῶν παρὰ νόμῳ λειτουργούντων ἐπιχειρήσεων μὲ ταυτόχρονη πλήρη ἐξασφάλιση τῶν ἐργαζομένων σὲ αὐτές, τὴν ἀπομάκρυνση τοῦ χώρου τῶν ἀπορριμμάτων, τὴν προστασία καὶ ἀνάδειξη τῶν μνημείων καὶ τοῦ ἄρρηκτα συνδεδεμένου μὲ αὐτὰ φυσικοῦ τοὺς περιβάλλοντος, τὴν προστασία τῆς δημόσιας ὑγείας, ἀποκαθιστῶντας τὴν καταρρακωμένη ἀξιοπιστία τῆς λειτουργίας τῶν θεσμῶν τοῦ κράτους σταματῶντας τὴν προκλητικὴ παρανομία, ἢ διατήρηση τῆς ὁποίας ἐκτρέφει καὶ ἐνισχύει τὶς ὑπάρχουσες ἀπόψεις διαφθορᾶς καὶ διαπλοκῆς».

Ἡ σωτηρία, ἡ προστασία κι ἡ ἀνάδειξη ἐνὸς τόσο σημαντικοῦ ἀρχαιολογικοῦ χώρου, ὅπως τοῦ Στροφίλα τῆς Ἀνδρου, ἀγγίζει τὶς εὐαισθησίες τοῦ «Δαυλοῦ», ὅπως καὶ κάθε λογικὰ σκεπτόμενου ἀνθρώπου ἄλλωστε, καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο προβάλλουμε τὸ θέμα σὲ τόση ἔκταση. Ἐπὶ πλέον συμφωνοῦμε μὲ τὸ παραπάνω ψήφισμα τῶν κατοίκων, μὲ μία ἐπιφύλαξη: Δὲν θέλουμε νὰ ὑποθέσουμε, ὅτι ὁ νεολιθικὸς οἰκισμὸς

Φωτογραφίες από τις κινητοποιήσεις των κατοίκων της περιοχής. Έπάνω άρμα, που παρέλασε τις Άποκριές, και κάτω διαμαρτυρίες με πανώ.

χρησιμοποιείται σάν μοχλός πίεσης, κι ή ευαισθητοποίηση των κατοίκων γίνεται μόνο και μόνο, για νά φύγουν τὰ σκουπίδια από την περιοχή τους, αλλά ότι γίνεται και για τη διάσωση του αρχαιολογικού χώρου.

Ευελπιστούμε, ότι οι προθέσεις των κατοίκων της περιοχής, που διαμαρτύρονται σήμερα, είναι αγαθές –κι έφ’ όσον απομακρυνθούν ή χωματερή και τὰ λατομεία, κι άναδειχθί ή αρχαιολογικός χώρος– ή Ρωμιοσύνη δέν θά μᾶς δείξει ένα ακόμη πρόσωπό της γεμίζοντας τὸ χῶρο με αὐθαίρετα κτήρια, έξοχικὲς κατοικίες, κέντρα διασκέδασης, ένοικιαζόμενα δωμάτια κ.λπ..

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δρ Χ. Τελεβάντον, «Ορίζων. A Colloquium on the prehistory of the Cyclades», Mc Donald Institute for Archaeological Research, University of Cambridge, Μάρτιος 2004.
- Έφημερίδα «Άρχιπέλαγος», άρ. φύλ. 142, 30 Ίουν. 05.
- Έφημερίδα «Άρχιπέλαγος», άρ. φύλ. 330, 11 Άπρ. 06.

Ιωάννης Λάζαρης

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΘΕΑΤΡΟ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

γκαταλελειμμένο έντελως στην τύχη του βρίσκεται ένα από τα μεγαλύτερα και αντιπροσωπευτικώτερα μνημεία του Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, τὸ ἀρχαῖο Θέατρο τῆς Μυτιλήνης. Τὸ θέατρο διαθέτει πεταλόσχημο «κοῖλον» χωρητικότητας 25.000 θέσεων (τὸ ἀρχαῖο Θέατρο τῆς Ἐπιδάουρου ἔχει μόλις 14.000 θέσεις).

Σύμφωνα μὲ τὸν Πλούταρχο ὁ Ρωμαῖος στρατηγὸς Πομπήιος, ποὺ ἐπισκέφθηκε τὸ νησί τὸ 62 π.Χ., ἐντυπωσιασμένος ἀπὸ τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ θεάτρου, τὸ χρησιμοποίησε ὡς πρότυπο γιὰ τὸ περίφημο «Πομπήιο Θέατρο» τῆς ρωμαϊκῆς πρωτεύουσας, ποὺ οἰκοδομήθηκε τὸ 55 π.Χ. Τὸ μέγεθος, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ του φυσιογνωμία καὶ ἡ θαυμάσια ἀκουστικὴ του –ἄμεσα αἰσθητὴ στὸν σημερινὸ ἐπισκέπτη– προσδίδουν στὸ θέατρο μοναδικὰ χαρακτηριστικά. Ἰδιαίτερη ἀξία ἔχει καὶ ὁ περιβάλλον τὸ θέατρο ἀρχαιολογικὸς χώρος, στὰ ἀνασκαφικὰ εὐρήματα τοῦ ὁποῖου συγκαταλέγονται ἐρείπια ναοῦ ἀφιερωμένου στὴν ἱέρεια Ποταμίλλη, τμήματα ἀκέφαλης προτομῆς της, σύστημα ἀποχέτευσης μὲ πῆλινους σωλῆνες καὶ διάφορα ἱστορικά, πολύτιμα ἐπιγράμματα.

Παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι τόσο ὁ χώρος τοῦ ἀρχαίου θεάτρου ὅσο καὶ ἡ ἴδια ἡ πόλη τῆς Μυτιλήνης ἔχουν κηρυχθῇ ἀρχαιολογικοὶ χώροι –ἤδη ἀπὸ τὴ δεκαετία τοῦ '60 –καὶ παρὰ τὴν εἰσήγηση τῆς Κ' Ἐφορίας Προϊστορικῶν καὶ Κλασικῶν Ἀρχαιοτήτων (1994) γιὰ τὴν ἀπαλλοτρίωση τῶν ἐρείξ τοῦ θεάτρου οἰκοπέδων, καμμία πρωτοβουλία δὲν ἔχει ἀναληφθῇ. Κάθε προσπάθεια γιὰ τὴ διάσωση, ἀναστήλωση καὶ ἀνάδειξη τοῦ ἀρχαίου θεάτρου καὶ τοῦ περιβάλλοντος αὐτοῦ χώρου προσέκρουε πάντα στὴ δίνη τῆς γραφειοκρατίας, τῶν πολιτικῶν ἀντιπαλοτήτων καὶ τῶν προσωπικῶν σκοπιμοτήτων. Σήμερα, τριάντα ἑπτὰ χρόνια μετὰ τὴν τελευταία προσπάθεια, τὸ θέατρο, ἐρειπωμένο, πλημμελῶς περιφραγμένο καὶ ἀνεπαρκῶς φυλασσόμενο, ἀποτελεῖ «μνημεῖο» ἐγκατάλειψης καὶ ἀδιαφορίας.

Σὲ αὐτὴ τὴν ἀπαράδεκτη κατάσταση καί, πολὺ περισσότερο, στὴ νοοτροπία τοῦ ἐφησυχασμοῦ καὶ τῆς ἀδράνειας, ἀντέδρασε τὸ κοινωφελὲς μὴ κερδοσκοπικὸ ἴδρυμα «Νικόλαος Γ. Παπαδημητρίου». «Θεωροῦμε ἀδιανόητο νὰ συνεχίζουμε μὲ τὴ σιωπὴ μας νὰ καταδικάζουμε στὴν ἀφάνεια τὸ σημαντικώτερο ἀρχαιολογικὸ μνημεῖο τῆς Λέσβου, σύμβολο καὶ σημεῖο ἀναφορᾶς στὴν ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ της», ἀναφέρει σὲ ἀνακοίνωσή του τὸ ἴδρυμα.

«Θεωροῦμε προσβολὴ τῆς ἱστορίας τοῦ τόπου μας τὴν περιφρόνηση καὶ τὴν

ἀδιαφορία τοῦ ἐπίσημου κράτους καὶ τὲς πάσης μορφῆς σκοπιμότητες, ποὺ ἐμποδίζουν τὴν ἀναστήλωσή του.

» Θεωροῦμε πέραν πάσης λογικῆς ἓνα σπάνιο μνημεῖο, ποὺ ἀνήκει ἐξ ὀρισμοῦ στὴν ἑλληνικὴ ἀλλὰ καὶ τὴν παγκόσμια κληρονομιά, ἓνα πολιτιστικὸ καὶ ἐν δυνάμει ἰσχυρότατο τουριστικὸ κεφάλαιο, νὰ παραμένῃ ἀδρανές, καθηλωμένο στὴν ἀπραξία, ἐμποδίζοντας τὴν ὁλοκλήρωση τῆς πολιτιστικῆς φυσιογνωμίας τοῦ νησιοῦ καὶ μαζί τὴν τουριστικὴ καὶ οἰκονομικὴ του ἀνάπτυξη.»

Ἡ διάσωση, ἀναστήλωση καὶ ἀνάδειξη τοῦ ἀρχαίου Θεάτρου Μυτιλήνης μπορεῖ νὰ ἀποτελέσῃ γιὰ τὴ Λέσβο, τὸ Αἰγαῖο καὶ τὴν Ἑλλάδα ἓνα ἀκόμη κέντρο πολιτιστικῆς ἀναφορᾶς, μὲ τὴ μελλοντικὴ διοργάνωση σὲ αὐτὸ διεθνoῦς φεστιβάλ ἀρχαίου δράματος, ἀναλόγου ἐκείνου τῆς Ἐπιδαύρου, ἢ νὰ ἀποτελέσῃ μόνιμο χῶρο ἄλλων πολιτιστικῶν ἐκδηλώσεων ὑψηλοῦ ἐπιπέδου, κατὰ τὸ πρότυπο ἐκείνων τοῦ Ἡρωδείου τῶν Ἀθηνῶν.

Τὸ ἴδρυμα ξεκινῶντας μία μεγάλῃ ἐκστρατεία ἐνημέρωσης σὲ τοπικὴ καὶ πανελλαδικὴ κλίμακα προσβλέπει στὴ συμπαράσταση ὅλων ὅσοι ἐκτιμοῦν τὴ σημασία τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὴ διάσωση ἐνὸς τέτοιου μνημείου. Ἐνὸς μνημείου, ποὺ βρίσκεται στὴ Μυτιλήνη, ἀλλὰ ἀνήκει σὲ κάθε Ἑλληνα καὶ κάθε Ἑλληνίδα παντοῦ στὴν Ἑλλάδα, παντοῦ στὸν Κόσμο.

Ω.

ΕΝΑΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΝΑΔΗΜΙΟΥΡΓΟΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ

**Ὁ κ. Δ. Σταθόπουλος μιᾷ
γιά τὸ θαῦμα τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης**

Ἀγγειογραφία εἶναι μία ἀπὸ τὶς πολλὰς τέχνες, ποὺ ἀνεκάλυψαν καὶ τελειοποίησαν οἱ Ἕλληνες, καὶ ποὺ ταξίδεψε ἕως τὰ πέρατα τῆς Γῆς χάρις στὶς ἐμπορικὲς δραστηριότητες τῶν κεραμέων καὶ ναυτικῶν τῆς ἐποχῆς, ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες εἶχαν διεθνὲς ἐμπόριο καὶ διεθνῇ πελατεία καὶ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς παραγωγῆς τῶν ἀριστουργημάτων τοὺς προωριζόταν γιὰ ἐξαγωγές, ἀλλὰ ἡ τέχνη αὐτὴ καταδιώχθηκε μετὰ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ μὲ αὐτοκρατορικὰ διατάγματα καὶ βαρύντατες ποινές, ἀκόμη καὶ μὲ θάνατο. Ἀπὸ τὶς καρδιὲς τῶν Ἑλλήνων ὅμως δὲν μπόρεσαν νὰ τὴν σβήσουν. Καὶ σήμερα ἐμφανίζονται πάλι ἀγγειογράφοι, ποὺ ζωντανεύουν πιστὰ τὴν ἐκπληκτικὴ αὐτὴ τέχνη, ποὺ κατέχει μιὰ ξεχωριστὴ θέση στὰ μουσεῖα καὶ ὁμοίᾳ τῆς δὲν ὑπάρχει στὴν Γῆ.

Η ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΙΚΗ ΤΟΥ κ. Δ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΥ

κ. Δ. Σταθόπουλος ἀπὸ τὸ ἔτος 1974 ἀσχολεῖται μὲ τὴν κατασκευὴ ἀρχαίου τύπου ἐρυθρόμορφων καὶ μελανόμορφων ἀμφορέων, καθὼς καὶ μὲ τὴν ἀναδημιουργία δεκάδων ἀριστουργημάτων τῆς Ἀρχαιότητος «κατ' ὅψιν καὶ καθ' ὕλην», χρησιμοποιῶντας μόνον πρωτογενῆ ὑλικά, ὅπως οἱ πρόγονοί μας, χωρὶς χημικὴ ἐπεξεργασία. Εἶναι τόση ἡ πιστότητα καὶ ὁ

σεβασμὸς ὡς πρὸς τὴν ἐμφάνιση καὶ τὴν ὕλη, ποὺ ἀκόμη καὶ ἓνας ἔμπειρος ἀρχαιολόγος ἴσως νὰ μὴν διακρίνῃ τὴν διαφορὰ, ἐνῶ τὰ διάφορα εὐρωπαϊκὰ καὶ ἀμερικανικὰ μουσεῖα συνεργάζονται μαζί του ἐκτιμῶντας τὴν ποιότητα καὶ τὴν συνέπεια τῆς ἀγγειοπλαστικῆς του. **(Ὅλες οἱ φωτογραφίες τοῦ παρόντος ἄρθρου παρουσιάζουν ἀναδημιουργίες ἀρχαιοελληνικῶν ἀγγείων ἀπὸ τὸν κ. Δ. Σταθόπουλο.)**

ΕΡ.: Κύριε Σταθόπουλε, τί σᾶς ὥθησε στὴν ἀναδημιουργία τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀγγείων;

– Ἀσχολήθηκα ἀπὸ πολὺν νεαρὴ ἡλικία μὲ σκίτσα, ὕδατογραφίες καὶ ἐλαιογραφίες, ἀλλὰ καθοριστικὸ ρόλο ἔπαιξε ἡ ἐγκατάστασή μου στοὺς Δελφοὺς τὸ 1975. Ἦταν ἡ κορυφαία στιγμή, ποὺ ἦρθα σὲ ἐπαφὴ μὲ τὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ Τέχνη καὶ κυρίως μὲ τὰ ἐλληνικὰ ἰδεώδη. Εὐγνώμονῳ τοὺς προγόνους μου, ποὺ μοῦ δίνουν τὴν εὐκαιρία

νὰ ἀναδημιουργῶ καὶ ἐγὼ τὰ δικά τους ἀριστουργήματα στὴν πραγματική, αὐτοῦσια καὶ ἀρχαία δομὴ τους.

ΕΡ.: Τί ὑλικά χρησιμοποιεῖτε, γιὰ νὰ δημιουργήσετε ἀμφορεῖς, πινάκια, κύπελλα καὶ δεκάδες ἀντικείμενα «κατ' ὄψιν καὶ καθ' ὕλην», ὅπως αὐτὰ ποὺ κατασκεύαζαν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες;

– Τὸ ὑλικὸ εἶναι ἡ ἀπτική ἄργιλος βεβαίως ἀλλὰ καὶ μερικά ἄλλα εἶδη γιὰ διακόσμηση, ὅπως ἡ λευκὴ ἄργιλος γιὰ τὰ γυναικεῖα κεφάλια καὶ χέρια. Ἐπίσης χρησιμοποιῶ χρυσὸ γιὰ τὰ κοσμήματα καὶ τὰ χρυσὰ φτερὰ τῶν ἐρώτων, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, καὶ ὁ ὁποῖος βγαίνει στὸ δεύτερο «ψήσιμο», ἐνῶ τὰ ἀγγεῖα εἶναι μονόπυρα, τίθενται δηλαδὴ μία φορὰ στὴν φωτιά.

Συνδυασμοὶ Μαθηματικῶν καὶ Χημείας

ΕΡ.: Πῶς οἱ Ἕλληνες δημιούργησαν τὸ μοναδικὸ ἀγγεῖο στὸν κόσμο ποὺ ἔχει τὴν μιά ὄψη στιλπνὴ καὶ τὴν ἄλλη μάτ;

– Πράγματι, μόνον ἐμεῖς ἔχουμε τὸ μοναδικὸ στὸν κόσμο ἀγγεῖο «δύο ποιότητων» μὲ μιά ὄψη στιλπνὴ καὶ μιά ὄψη «μάτ». Καὶ αὐτὸ εἶναι μονόπυρο, ἀλλὰ ἡ διαφορετικὴ ποιότητα σὲ κάθε ὄψη ὀφείλεται στὸ «ἀναγωγικὸ» ψήσιμο, ποὺ ἀνεκάλυψαν οἱ Ἕλληνες μὲ τὴν αὐτομεύωση τῆς θερμοκρασίας. Οἱ φοῦρνοι τότε εἶχαν ἀνοικτὴ θόλο καὶ ἡ κυκλοφορία τοῦ ὀξυγόνου ἔκανε τὰ ἀγγεῖα κατακόκκινα. Ἐν συνεχείᾳ, θέτοντας ἡλωρὰ ξύλα, ἀνέβαζαν τὴν θερμοκρασία καὶ ἔκλειναν τὴν θόλο, ἐνῶ τὸ διοξειδίου τοῦ ἀνθρακος, ποὺ γέμιζε τὴν ἀτμόσφαιρα, χάριζε τὸ μαῦρο χρῶμα στὰ ἀγγεῖα. Στὴν τρίτη φάση ἀνοίγαν πάλι τὴν θόλο, καὶ μόλις τὸ φρέσκο ὀξυγόνο ἐρχόταν σὲ ἐπαφὴ μὲ τὰ ἀγγεῖα, τότε τὰ χρώματα ξεχώριζαν αὐτόματα. Μαῦρα παρέμεναν ὅσα σχέδια εἶχε καλύψει ὁ ἀγγειογράφος μὲ τὴν ἀραιωμένη ἄργιλο, ἐνῶ ὅσα ἦταν ἀκάλυπτα ξαναγίνονταν κόκκινα. Ἡ στιλπνότης τῶν ἀγγείων, ποὺ διατηρεῖται ἐκπληκτικὰ μέχρι σήμερα, ὀφείλεται μόνον στὸ ψήσιμο καὶ ὄχι σὲ πρόσθετα ὑλικά. Γιὰ τὰ ἐρυθρόμορφα ἀγγεῖα χρησιμοποιοῦσαν ραφινάρισμένο πηλὸ, δηλαδὴ τὴν «κρέμα» τοῦ πηλοῦ καὶ σὲ μερικά σημεία χρησιμοποιοῦσαν ὀξειδία μετάλλων, ἐνῶ στὰ λευκὰ χρησιμοποιοῦσαν ἐπίθετα φυτικά χρώματα μετὰ ἀπὸ τὸ ψήσιμο. Οἱ ὑπόλοιποι λαοὶ ζωγράφιζαν μόνον ἐρυθρόμορφα ἢ μελανόμορφα ἀγγεῖα καὶ αὐτὰ μετὰ δυσκολίας.

ΕΡ.: Ὑπάρχει μίᾳ πανδαισία συνδυασμῶν καὶ σχημάτων στὰ ἑλληνικὰ ἀγγεῖα, ὥστε νὰ ἐξυπηρετοῦν κάθε ἀνάγκη καὶ κάθε χρῆση. Εἶχαν καὶ ἀντιοξειδωτικὲς ιδιότητες;

– Ὁ τομέας τῆς κεραμικῆς προϋποθέτει ὑψηλὴ τεχνολογία, ὅπως τὴν χρῆση τοῦ τροχοῦ καὶ τῆς καμίνου, καθὼς καὶ ἄριστη γνώση Χημείας γιὰ τὴν μόνωση τῶν ἀμφορέων. Ἡ συνεχὴς χρῆση τῆς δυναμικῆς καμπύλης γραμμῆς ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων τοὺς ἐπέτρεπε ἀπειρους συνδυασμοὺς καὶ σχέδια πάνω σὲ ἀμφορεῖς, ποὺ προώριζαν γιὰ πολλὰ διαφορετικὰ χρήσεις. Χρησιμοποιοῦσαν μαθηματικὸς τύπους μὲ ἀκρίβεια, σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς δῆθεν «ἐφευρέτες» τῶν Μαθηματικῶν Φοῖνικες,

Χαλδαίους κ.λ.π., πού ούτε παραπλήσια έχουν, αφού άγνοούσαν τὰ Μαθηματικά, πού είναι ανακάλυψη καὶ προνόμιο τῶν Ἑλλήνων. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν ὁμορφιά εἶχαν καὶ ἀντιοξειδωτικὲς ιδιότητες, καὶ τὸ λάδι, τὸ κρασί, τὰ καλλυντικὰ καὶ τὰ ἀρώματα μποροῦσαν νὰ διατηρηθοῦν ἀναλλοίωτα.

ΕΡ.: Πῶς τὸ πέτυχαν αὐτό;

– Ξεκίνησε ἀπὸ τὴν Γεωμετρικὴ Περίοδο, ὅταν οἱ Ἕλληνες ἀνεκάλυψαν τὸ ἀναγωγικὸ ψήσιμο στὴν φωτιά, αὐξομειώνοντας δηλαδὴ τὴν θερμοκρασία τοῦ φούρνου. Μόλις ἡ θερμοκρασία ἔφθανε στοὺς 800 βαθμούς, ἔκλειναν τὸν φούρνο· καὶ καθὼς ἡ θόλωση ἦταν ἀνοικτή, ἐξατμίζονταν τὰ βαρέα μέταλλα, ὅπως τὸ διοξειδίου τοῦ ἄνθρακος καὶ ὁ μόλυβδος, ἀφήνοντας τὰ ἀγγεῖα ἀνόθευτα. Ἐνῶ ἀντίθετα τὸ γυαλὶ τὸ χρησιμοποιοῦσαν μόνο γιὰ ἀρώματα καὶ φάρμακα.

ΕΡ.: Πόσα εἶδη ἀγγείων ἔχουμε;

– Πάρα πολλὰ, σὲ ἀτέλειωτες σειρές. Ἔχουμε «ἀμφορεῖς» γιὰ μεταφορὰ καὶ φύλαξη κρασιοῦ καὶ λαδιοῦ, «κρατῆρες» γιὰ ἀνάμειξη νεροῦ μὲ κρασί στὰ συμπόσια (διότι οἱ Ἕλληνες θεωροῦσαν τὴν μέθη ξεπεσμό, ἀντίθετα μὲ τοὺς Φοῖνικες, Ρωμαίους, Χαλδαίους, πού ἔφθαναν σὲ κατάσταση ἀποκτίνωσης), ἔχουμε «ψυκτῆρες» γιὰ δροσερὸ νερὸ τὰ ζεστὰ βράδυνα, «ὕδριες» γιὰ τὴν μεταφορὰ τοῦ νεροῦ ἀπὸ τὴν κρήνη, «ληκύθους» γιὰ τὰ ἀρώματα, «ἐξάλειπτρα», «λεκανίδες» καὶ «πυξίδες» γιὰ φύλαξη κοσμημάτων καὶ ἀρωματικῶν ἀλοιφῶν, «ρντά» (ἐκ τοῦ ρήματος ρέω) γιὰ τὶς σπονδές, πού ἦσαν γλυπτὰ ἀγγεῖα ἀνθρωπόμορφα ἢ ζωόμορφα καὶ ἀργότερα τὰ μετέτρεψαν σὲ «ἀγγεῖα τοῦ πότου», ὑπάρχουν οἱ «παναθηναῖκοι ἀμφορεῖς», πού περιείχαν τὸ ἱερὸ λάδι γιὰ τὴν βράβευση τῶν νικητῶν, φιάλες γιὰ τὶς σπονδές σὲ θεοὺς καὶ νεκροὺς, κανάτες γιὰ τὸ σερβίρισμα, ὅπως ἡ «οἶνοχόη», ἡ «ὄλπη», ὁ «κύαθος» καὶ ἀτέλειωτη ποικιλία ποτηριῶν, ὅπως ἡ «κοτύλη», ὁ «κάνθαρος», ὁ «μαστός», καὶ ἀκολουθεῖ μία τεράστια ποικιλία «εὐφρόσυνων κυλίκων». Ὑπάρχουν καὶ ξεχωριστά, ὅπως ὁ «γαμικὸς λέόβης» καὶ ὁ «λουτροφόρος» γιὰ τὸ γαμήλιο λουτρὸ τῆς νύφης, τὰ λεγόμενα «ἀγγεῖα λευκοῦ βάθους», οἱ ἀττικοὶ μελανόμορφοι καὶ ἐρυθρο-

μορφοί ἀμφορείς, ποὺ δημιουργήθηκαν στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὸν 6ο π.Χ. αἰῶνα, καί, ὅπως εἴπαμε, τὸ «δίγλωσσον» ἀγγεῖο.

ΕΡ.: Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ἐκπληκτικὴ τους ὁμορφιὰ εἶναι οἰκονομικά;

– Εἶναι πάρα πολὺ οἰκονομικά, καὶ ἤδη ὁ κόσμος ἐπιστρέφει σ' αὐτά. Ἡ κεραμικὴ εἶναι μία μεγάλη τέχνη μὲ μεγάλη προσφορὰ στὴν καθημερινὴ ζωὴ. Εἶναι λάθος νὰ νομίζουμε, ὅτι κάθε τι τὸ ἀρχαῖο φέρει τὴν ταμπέλλα «μὴν ἀγγίζετε», διότι δημιουργήθηκαν, γιὰ νὰ χρησιμοποιοῦνται καθημερινὰ καὶ νὰ μεταφέρονται μὲ ἀσφάλεια. Καλὸ θὰ εἶναι, στὰ μοντέρνα συμπόσια νὰ πίνουμε μέσα ἀπὸ κύλικες, ὅπως οἱ πρόγονοί μας.

Ἡ ὑψηλὴ Παιδεία παρήγαγε τὴν ὑψηλὴ Τέχνη

ΕΡ.: Σὲ περίπτωση πολέμων, ταραχῶν ἢ εἰσβολῆς βαρβάρων οἱ ἀμφορεῖς εἶχαν κώδικα, ὥστε νὰ εἰδοποιοῦν τοὺς Ἕλληνες, ποὺ ζοῦσαν ἔως στὰ πέρατα τῆς Γῆς; Μποροῦσαν νὰ ζητήσουν βοήθεια;

– Ἦταν πολὺ εὐκόλο γιὰ τοὺς Ἕλληνες νὰ γράψουν κώδικα ἐπάνω στὰ ἀγγεῖα, καὶ αὐτὸς ὁ κώδικας νὰ παραμείνῃ ἀπόρητος, μὴ ἀντιληπτός σὲ ἄλλους.

ΕΡ.: Τί σᾶς ἐντυπωσιάζει στοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες; Θεωρεῖτε τὴν Τέχνη τους μοναδική στὸν κόσμος;

– Αὐτὸ ποὺ μὲ ἐντυπωσιάζει στοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες εἶναι τὸ πόσο καλὰ γνώριζαν ὅτι οἱ τέχνες καὶ οἱ ἐπιστῆμες εἶναι πνευματικὰ ἀγαθὰ, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ παραχθοῦν χωρὶς ἰσχυρὸ ἰδεολογικὸ ὑπόβαθρο, χωρὶς νὰ διαπνέωνται ἀπὸ σπάνιες ἀξίες. Ἡ Τέχνη τους ἦταν αὐθεντικὴ καὶ μοναδική, διότι ἦταν ἀποτέλεσμα ἐνὸς ἐξαιρετικοῦ ἰδεολογικοῦ ὑπόβαθρου. Ὅλα αὐτὰ περικλείονται στὶς λέξεις «Ἑλληνικὴ Παιδεία».

ΕΡ.: Πόσο ἐπηρρέασε ἡ Τέχνη μας τοὺς ἄλλους λαούς; Εἶχαν γνώση καὶ ἱκανότητα νὰ μᾶς ἀντιγράψουν;

– Ἡ Τέχνη μας ὅπως καὶ ἡ Ἐπιστήμη μας ἐπηρεάσαν βαθύτατα ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Τοὺς δώσαμε ὅλη μας τὴν γνώση, ἀλλὰ ἡ ἱκανότητα τῆς δημιουργίας εἶναι ἀδύνατον νὰ διδαχθῇ, διότι εἶναι φαινόμενο καθαρὰ ἐλληνικό, εἶναι προτέρημα ἀποκλειστικὸ τῆς φυλῆς μας. Ὁ Ἕλλην, πρὶν καταντήσῃ «δοῦλος Θεοῦ», ἦταν ἐλεύθερος, ἀδέσμευτος καὶ ἀτίθασος, γι' αὐτὸ εἶχε ἀστείρευτη δημιουργικὴ ἔμπνευση. Ὅλα τὰ ἔργα τῶν προγόνων μας εἶναι ἔργα Συμπαντικῆς καταξίωσης, δὲν συγκρίνονται μὲ τῶν ἄλλων λαῶν, ποὺ δημιουργοῦσαν ὑπὸ τὸν φόβον τοῦ «Μεγάλου Βασιλέως», ὅπως κάνουν καὶ σήμερα ὑπὸ τὸν φόβον τοῦ «Κυρίου» ἢ τοῦ «Μεγάλου Ἀδελφοῦ». Ἀκόμη καὶ τέρατα ὅταν ζωγράφιζαν οἱ Ἕλληνες, ἡ μορφὴ τους ἦταν ἥπια, ὄχι τρομακτική.

Χριστιανισμός: Ἡ ταφόπλακα στὴν ἀρχαία Τέχνη

ΕΡ.: Τί συνέβη στὴν Ἑλλάδα καὶ διεκόπη ξαφνικὰ ἡ κατασκευὴ αὐτῶν τῶν ἀριστουργημάτων, καὶ ἐξαφανίσθηκαν οἱ ἰδιοφυεῖς καλλιτέχνες-τεχνῖτες;

– Προέκυψε ἡ βίαιη ἐπιβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ποὺ κατέστρεψε μὲ πρωτοφανῆ μανία κάθε μορφὴ Τέχνης, ἐνῶ οἱ χριστιανοὶ ἐπὶ ποινῇ θανάτου ἀπαγόρευσαν στοὺς Ἕλληνες νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τὴν Ἀγγειογραφία, τὴν Ἱατρική, τὰ Μαθηματικά καὶ σκοτείνιασαν τὴν ψυχὴ τους χωρὶς Μουσική, Χορὸ ἢ Θέατρο. Ἡ βίαιη ὑποδούλωσή μας γιὰ δικό τους ὄφελος, ἡ μετατροπὴ μας σὲ «δούλους Θεοῦ», ὁ ὑπουλός ἀφελληνισμὸς ποὺ μᾶς ἐπέβαλαν, εἶχαν ὀλέθριες συνέπειες πάνω στοὺς Ἕλληνες, ἐνῶ ἐμεῖς, οἱ ἀπόγονοί τους, ὠδηγηθήκαμε στὴν σημερινὴ βίαιη ἐποχὴ, ζώντας ἀπάνθρωπα μέσα σὲ ἀβυσσιακὰ σκοτάδια, σὰν πραγματικοὶ δοῦλοι, χωρὶς Παιδεία, χωρὶς Ἰδεολογία.

ΕΡ.: Βλέπουμε τόσα ἀρχαῖα ἀντικείμενα ἀπλῆς καθημερινῆς χρήσεως καὶ ὅμως εἶναι πανέμορφα, ἔχουν ἐκπληκτικὴ τέχνη καὶ ἀσυνήθιστη ὁμορφιά. Ποῦ στόχευαν οἱ Ἕλληνες κατασκευάζοντας τέτοια ἀριστουργήματα καὶ ὄχι ἀφηρημένη τέχνη;

– Μὰ αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὸ ἰδεολογικὸ ὑπόβαθρο τῆς Τέχνης. Τὰ ἀπαστράπτοντα μάρμαρα, τὰ ὑπέροχα ἀντικείμενα, τὸ ἐκθαμβωτικὸ Κάλλος καὶ ἡ θαυμαστή

Παιδεία τῶν Ἑλλήνων γέμιζαν τὴν ψυχὴ τοὺς μὲ μεγαλεῖο, τὴν ἐξύψωναν πρὸς τὸ Καλὸ, τὸ Ἀγαθὸ καὶ τὴν Ἐλευθερίαν, δηλαδή ιδεώδη καὶ ἀξίες, ποὺ δὲν ἦσαν διατεθειμένοι νὰ χάσουν. Οἱ πολεμιστὲς τοῦ Μαραθῶνα ὠρθώθηκαν πελώριοι ἐναντίον τῶν βαρβάρων, ὑπερασπίζοντας μιὰ ἐκθαμβωτικὴ Ἀθήνα, ποὺ ἔσφυξε ἀπὸ ἀριστουργήματα καὶ τεράστιες βιβλιοθήκες. Πῶς νὰ νικηθοῦν ἄνθρωποι ἐλεύθεροι καὶ ἐμπνευσμένοι, πῶς νὰ ὑποταγοῦν αὐτοὶ οἱ ἥρωες, ποὺ δημιούργησαν μὲ τὸ μυαλὸ καὶ τὰ χέρια τοὺς πράγματα θεϊκά, ἐνῶ ἡ σημερινὴ Ἀθήνα ἴσως σκόπιμα νὰ ἔχη μετατραπῇ σὲ ἓνα φριχτὸ-ἀδηφάγο τέρας, μὲ μιὰ ὑπουλὴ ἀσχήμια, ποὺ καταβροχθίζει τὴν δύναμη καὶ τὴν χαρὰ μας, ὥστε νὰ μὴν δημιουργοῦμε τίποτα, νὰ καταστήσουμε καὶ ἐμεῖς ὑπάκουοι καὶ ἀποκτηνωμένοι βάρβαροι, χωρὶς παιδεία, χωρὶς ἀξίες, χωρὶς ιδανικά.

ΕΡ.: Οἱ ἰδιοφνεῖς Ἕλληνες τεχνίτες, ἀπέφευγαν τότε νὰ κατασκευάσουν «ἐπιθετικά» σερβίτσια γιὰ φαγητό; Εἶναι ἀλήθεια αὐτό;

- Ναί, εἶναι ἀλήθεια. Οἱ πάνσοφοι πρόγονοί μας κατασκεύαζαν μὲν ἐπιτραπέζια μαχαίρια, γιὰ νὰ τεμαχίζουν τὴν τροφή τους,

ἀλλὰ ὄχι πηρούνια, ποὺ τὰ θεωροῦσαν πολὺ «ἐπιθετικά», τὴν ὥρα τοῦ φαγητοῦ. Ἐτρωγαν χρησιμοποιοῦντας κουτάλι καὶ μαχαίρι ἀντὶ τοῦ πηρουνοῦ. Καὶ εἶναι λάθος νὰ πιστεύουμε, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔτρωγαν μὲ τά... χέρια.

ΕΡ.: Σὲ ποιά μουσεῖα ἢ πανεπιστήμια ὑπάρχουν τὰ ἀντίγραφα τῶν ἀμφορέων σας;

- Στὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν στὴν Σπάρτη («Μουσεῖο Ἐλιᾶς καὶ Λαδιοῦ»), στὴν Ἀμερική (Μουσεῖο Καλαμαζοῦ τοῦ Μίτσιγκαν), στὸ Νητρόιτ, στὸ Πουέρτο Ρίκο καὶ στὸ Ἑθνικὸ Μουσεῖο Δανίας.

ΕΡ.: Ποιά ἦταν ἡ ὑποδοχὴ τῶν ἐλληνικῶν ἀμφορέων στὸ εὐρωπαϊκὸ καὶ ἀμερικανικὸ κοινό;

- Ὑπῆρξε πάρα πολὺ θετικὴ. Οἱ Εὐρωπαῖοι καὶ οἱ Ἀμερικανοὶ λατρεύουν τὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Πολιτισμὸ καὶ ἀναγνωρίζουν, ὅτι ἀπὸ ἐμᾶς γεννήθηκαν τὰ πάντα, ἐνῶ ὁ λεγόμενος «Εὐρωπαϊκὸς Πολιτισμὸς» εἶναι καὶ αὐτὸς δικός μας. Παράλληλα

ὅμως οἱ ἴδιοι ἐπιτρέπουν τὴν ἔκδοση περιέργων βιβλίων, ποὺ παραχαράσσουν τὴν Ἱστορία μας, βιβλίων γεμάτων ἀπάτες, χολῆ καὶ φθόνο· ἀλλὰ ἀκόμη καὶ αὐτὴ ἡ δραματική τους ἀντιπαράθεση τονίζει περισσότερο τὴν δική μας δύναμη, τὴν ὁποία ξέρουν, ὅτι δὲν μποροῦν νὰ ἀποκτήσουν.

ΕΡ.: Οἱ Ἕλληνες ἀρχαιολόγοι ὑπῆρξαν θετικοί;

- Ναί, πάρα πολύ. Καθηγητὲς τῆς Ἀρχαιολογίας ὅπως ὁ κ. Τιβέριος, ἡ κ. Ἰωάννα Φωκά, ὁ κ. Πάνος Βαλαβάνης μὲ τίμησαν ἀναγνωρίζοντας τὴν δουλειά μου, κάτι ποὺ ἐπέδρασε πολὺ θετικά τόσο ἐδῶ ὅσο καὶ στὸ ἐξωτερικό.

ΕΡ.: Ἡ νεολαία μας τιμᾷ τίς ἐκθέσεις σας;

- Ναί. Οἱ νέοι σήμερα γνωρίζουν, ὅτι οἱ Ἕλληνες πρόγονοί μας ἔβγαλαν τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὸ πρωτόγονο ἐπίπεδο τοῦ ζώου, διότι ἐφηύραν τὴν Γραφὴ καὶ τὸν Λόγο, γνωρίζουν ἐπίσης, ὅτι τὸ δῶρο τῆς ζωῆς διεσώθη ἀνὰ τὸν πλανήτη μὲ τὴν Ἱατρική μας, ἐνῶ ἡ ψυχὴ τῆς Ἀνθρωπότητος ἐξευγενίσθηκε μὲ τὴν Παιδεία, τὴν Φιλοσοφία καὶ τὴν Μουσική μας. Συγκινοῦμαι, βλέποντας τὴν ἀγάπη ποὺ ἔχουν γιὰ τὴν πατρίδα μας οἱ νέοι καὶ διαπιστώνω, ὅτι ἡ ἐπιστροφὴ τους στὸν Ἑλληνισμό εἶναι ὀριστική. Πιστεύω, ὅτι τὸ φαινόμενο αὐτὸ πολὺ σύντομα θὰ γενικευθῇ, καὶ θὰ εἶναι ἐκπληκτικὴ ἡ ταχύτητα μὲ τὴν ὁποία ὁ Ἑλληνισμὸς θὰ ἐπιβληθῇ.

Ἐπίλογος

διαπίστωση ὅτι πάνω στοὺς ἀμφορεῖς ἐξιστοροῦνται τόσο σημαντικὰ θέματα, ὅπως τὰ δράματα, οἱ ἥρωες, οἱ ἀγῶνες, ὁ χορὸς, ἡ μουσικὴ καὶ ἡ ποίηση, ἐνῶ ἀπεικονίζεται μὲ ἀκρίβεια μιὰ ἐκπληκτικὴ τεχνολογία («τεχνολογία τῶν θεῶν»), ὁδηγεῖ στὴν ἀνάγκη νὰ ἀνιχνεύσῃ κανεὶς τὸ μαγικὸ ὑπόβαθρο καὶ τὴν μαγικὴ ἐπιρροὴ ποὺ εἶχε στὴν ἀνθρωπότητα ἡ τέχνη αὐτή. Κάτι σὰν τὴν Ὀπερα καὶ τὴν Ἀρχαία Τραγωδία. Τὸ μεγαλεῖο, ποὺ ξεπηδοῦσε σὰν χεῖμαρρος μέσα ἀπὸ τὴν Ὀμορφιά, τὴν Τελειότητα καὶ τὴν Συμμετρία τῆς Ἑλληνικῆς Τέχνης, καταστράφηκε ἀπὸ τοὺς ἄξεστους τῆς ἀσιατικῆς θρησκείας. Ξαφνικὰ ὅμως, μετὰ ἀπὸ δύο χιλιάδες χρόνια, ὁ παράγων «Ἑλληνισμός» ἀντικαθιστᾷ τὸν παράγοντα «Πίστη», συντρίβοντας αὐτόματα καὶ τὶς ἀλυσίδες, ποὺ μᾶς κρατοῦν δεμένους. Ἡ ἀνθρωπότητα καταργεῖ τὴν ἐπίπλαστη παντοδυναμία τοῦ Γιαχβέ, ποὺ τολμάει νὰ ὑπερβαίνει τοὺς Νόμους τῆς Φύσεως.

Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ, ποὺ ὁ Παγκόσμιος Νοῦς σκέπτεται τὸ ἴδιο. Ἕνας ἄνεμος φυσάει παρασύροντας ὅτιδήποτε στὸ πέρασμά του. Ὁ Ἀσιατισμὸς ἀγωνίζεται μὲ τὸν «Ἀντίχριστο» (ποὺ εἶναι ὁ Ἑλληνισμὸς), μήπως καὶ περισώσει τὸν «χρισμένο» προμηθευτὴ του. Ἐξαπολύουν «Ἑλληναράδες» καὶ «πολυμαθεῖς βλάκες». Μάταια ὅμως. Ἡ παγκόσμια Ἑλληνικότητα ψιθυρίζει τὶς λέξεις Ἐλευθερία καὶ Ἀλήθεια. Τὸ Ἑλληνικὸ Θαῦμα ἐκτοπίζει τὰ «θαύματα» τοῦ Γιαχβέ, ποὺ μᾶς φόρεσαν φέσι.

Ἀγγελικὴ Ρέτουλα

Η «ΒΛΑΣΦΗΜΗ» ΕΠΙΣΤΗΜΗ: ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΣΤΟΧΟΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

«Η στάση, την οποία ο κοινός άνθρωπος υιοθετεί έναντι της Ἐπιστήμης εἶναι ἀπρόβλεπτη καὶ ποικίλη. Τὴν μιὰ στιγμή χλευάζει τὸν ἐπιστήμονα ὡς κουλουριάρη καὶ τὴν ἄλλη τὸν ἀναθεματίζει, διότι μὲ τὴς «βλασφημίες» του δυναμιτίζει τὴν θρησκεία του· ὡστόσο στὸ ἄκουσμα ἑνὸς ὀνόματος ὅπως τοῦ Ἑντισον κυριεύεται ἀπὸ δέος.» Πέρσυ Μπρίντγκμαν, «Ἡ νέα θέαση τῆς Ἐπιστήμης», 1929, ἀπὸ τὸ βιβλίο «Σκέψεις ἑνὸς φυσικοῦ ἐπιστήμονος», Ν. Ὑόρκη, «Φιλοσοφικὴ βιβλιοθήκη», 1955.

[Τὸ ἄρθρο ποὺ ἀκολουθεῖ εἶναι ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ πιὸ πρόσφατο βιβλίο «Ὑπερα-σπίζοντας τὴν Ἐπιστήμη - Ἐντὸς τοῦ Λόγου: Ἀνάμεσα στὸν ἐπιστημονισμό καὶ τὸν κυνισμό» τῆς Σούζαν Χάακ, φιλόλογου, καθηγήτριας Φιλοσοφίας καὶ Νομικῶν στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μαϊάμι.]

Στὶς μέρες μας εἶναι λίαν σύνθηρες νὰ ἀπαξιῶνεται ἡ Ἐπιστήμη· ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ φοβοῦνται, ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ θεώρηση μᾶς στερεῖ τὴν μαγεία τῶν μυστηρίων τοῦ κόσμου καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀπὸ ἐκείνους ποὺ εἶναι πεπεισμένοι, ὅτι ἡ Ἐπιστήμη φέρει εὐθύνη γιὰ τὰ δεινὰ τοῦ ρατσισμοῦ ἢ τοῦ σεξισμοῦ, ποὺ παρατηροῦνται στὸν ἱμπεριαλιστικὸν κόσμον τῆς Δύσης.

Ἀνάμεσα σὲ ἐκείνους ποὺ φοβοῦνται τὴν ἔλλειψη μυστηρίου συγκαταλέγονται καὶ ἄνθρωποι ὅπως ὁ Τζῶν Κίτς, ποὺ εἶπε κάποτε, ὅτι «ὁ Νεύτων κατέστρεψε τὴν ποιητικότητα τοῦ οὐράνιου τόξου, περιορίζοντάς το σὲ ἓνα πρῶσμα». Καὶ βέβαια εἶναι ἀπολύτως ἀληθὲς ὅτι, ὅταν ἡ Ἐπιστήμη ἐξηγῇ ἓνα φυσικὸ φαινόμενο -τὴν πολυγλωσσία ἑνὸς πουλιοῦ-μίμου, τὴν ὁμορφιὰ μιᾶς ὀρχιδέας, τὴν ἀγριότητα μιᾶς θύελλας-, τότε τὸ φαινόμενο αὐτὸ παύει νὰ ἀποτελῇ μυστήριον. Φυσικὰ ὁ «Θεός» δὲν σχεδίασε τὸ πουλί μῖμο, τὴν ὀρχιδέα καὶ τὸ οὐράνιον τόξον γιὰ τὴν εὐχαρίστησίν μας, οὔτε στέλνει θύελλες, γιὰτὶ εἶναι θυμωμένος μ' ἐμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Ὅμως τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτὰ δὲν κάνει τὸ πουλί-μῖμον λιγώτερον χαριτωμένο, τὴν ὀρχιδέα λιγώτερον ὑπέροχον, τὸ οὐράνιον τόξον λιγώτερον ὁμορφο ἢ τὴν θύελλα λιγώτερον φοβερὴν.

Τὸ τεράστιο οἰκοδόμημα τῆς ἐπιστημονικῆς γνώσης

πορία καὶ μυστήριο: αὐτὲς εἶναι οἱ λέξεις ποὺ ἔρχονται στὸ μυαλό μας, ὅταν σκεφτώμαστε τὴν Φύση. Ὡστόσο καλὸ θὰ ἦταν νὰ διαχωρίσουμε τὶς δύο ἔννοιες. Ὅτιδήποτε ἐξαίσιον εἶναι «πηγὴ ἑκπληξης καὶ θαυμασμοῦ». Τὸ οὐράνιο τόξο εἶναι ὁμορφο, ὅμως αὐτὸ ποὺ προκαλεῖ τὸν θαυμασμό εἶναι ὁ τρόπος ποὺ σχηματίζεται, ἡ **ἐξήγηση** δηλαδὴ αὐτοῦ τοῦ φαινομένου. Φῶς εἰσέρχεται σὲ μία σταγόνα βροχῆς · στὸ σημεῖο ποὺ ἐφάπτεται τὸ νερὸ μὲ τὸν ἀέρα διαθλάται, καὶ οἱ κυματισμοὶ σχηματίζουν διαφορετικὰς γωνίες, ὅπως ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ τὸ πρίσμα τοῦ Νεύτωνα. Μόλις τὸ φῶς εἰσέλθῃ στὴν κοιλότητα τῆς σταγόνας τῆς βροχῆς, τὰ χρώματα ἀντανakλῶνται καὶ διαθλῶνται γιὰ δευτέρη φορὰ. Νωρὶς τὸ πρῶν ἢ ἀργὰ τὸ ἀπόγευμα, μία βροχερὴ ἡμέρα, ὅταν ὁ ἥλιος βρίσκεται πίσω καὶ λίγο πὶ πάνω ἀπὸ ἐμᾶς, παρ' ὅλο ποὺ βλέπουμε μόνον ἓνα μικρὸ τμήμα τοῦ φάσματος ποὺ ἀφήνει ἡ κάθε σταγόνα, ἀντικρὺζουμε τὸ οὐράνιο τόξο, καθὼς μία λωρίδα ἀπὸ χιλιάδες σταγόνες μᾶς δίνει τὸ πρᾶσινο χρῶμα, ἄλλη τὸ κόκκινο κ.λπ.

Ἡ ἀπλότητα μέσα στὴν πολυπλοκότητα αὐτῆς τῆς ἐξήγησης εἶναι κάτι τὸ συναρπαστικό. Καὶ τὸ τεράστιο οἰκοδόμημα τῆς Γνώσης, ποὺ οἱ ἐπιστῆμες ἔχουν μέχρι σήμερα κτίσει, –παρ' ὅλο ποὺ ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τὴν ὀλοκλήρωσή του καὶ ὀλόκληρα κομμάτια του θὰ γκρεμιστοῦν, γιὰ νὰ ξανακτισθοῦν ἴσως ξανὰ καὶ ξανά– εἶναι πὶδ ὑπέροχο ἀπὸ τοὺς μεσαιωνικοὺς καθεδρικοὺς ναοὺς μὲ τοὺς ὁποίους ὁ Κάρολ Πόππερ τὸ συγκρίνει. Καὶ ἡ τεράστια ἀνάπτυξη, ἐνδυνάμωση τῶν νοητικῶν ἱκανοτήτων μέσω τῶν ἐπιστημῶν, ἡ ἀστείρευτὴ ἐπινοητικότητα τῶν γενεῶν ποὺ ἔρχονται καὶ παρέρχονται, ποὺ δὲν διστάζουν νὰ ἀκυρώσουν προηγούμενες προσπάθειες, ποὺ ἀπεδείχθησαν λανθασμένες, εἶναι κατὰ τὴν γνώμη μου τὸ ἴδιο ἐκπληκτικὴ καὶ ἄξια θαυμασμοῦ.

Ἐν τούτοις κατάπληξη μοῦ προκαλεῖ τὸ γεγονός, ὅτι ἡ ἱκανότητά μας γιὰ ἐξήγηση, ἡ ἱκανοποίηση ποὺ ἀντλοῦμε ἀπὸ τὴν γνώση, συννυάρχει μὲ τὴν ἐσωτερικὴ μας ἀσάφεια καὶ τὴν **ἀκατανόητη ἔλξη ποὺ νοιώθουμε γιὰ τὸ «ἀνεξήγητο»**, τὸ ὁποῖο συχνὰ καὶ βεβαίως σκοπίμως ἐρμηνεύεται ἄλλοτε ὡς ἀγγελικὴ παρέμβαση, ἄλλοτε ὡς ὑπαρξὴ φαντασμάτων, δρᾶση ἐξωγήινων ἢ ὅτιδήποτε ἄλλο φαντασιωθῆ κανεῖς. Ἡ εὐχαρίστηση ποὺ μᾶς προσφέρει μία ἀστυνομικὴ ἱστορία εἶναι, ὅτι ἀσκεῖ τὴν φαντασία μας · θὰ πρέπει νὰ προβοῦμε σὲ εἰκασίες, νὰ φαντασθοῦμε ποιὰ θὰ εἶναι ἡ ἐξέλιξίς της. Ἀλλὰ ἡ εὐχαρίστηση ποὺ προκαλεῖται ἀπὸ τὰ σκουπίδια, μὲ τὰ ὁποῖα μᾶς ταΐζουν κάποια ἀπαράδεκτα τηλεοπτικὰ προγράμματα σχετικὰ μὲ μυστηριώδη φαινόμενα, θαύματα κ.λπ., ἐξηγεῖται, ἀπὸ τὸ ὅτι ἄπτεται τῆς σκοτεινῆς πλευρᾶς τῆς ἀνθρώπινης φύσης.

Ἡ Ἐπιστήμη δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ «θρησκεισμα»

ερικὲς φορὲς λέγεται, ὅτι ἡ Ἐπιστήμη ἐγίνε θρησκεία. Ἄτοπο. Ἡ ὑπαρξὴ ἑνὸς κόσμου, ποὺ λειτουργεῖ ἀνεξαρτήτως τῆς δικῆς μας θέασης καὶ ὅμως ὑπόκειται σὲ ἐρευνα ἀπὸ ἐμᾶς, τὰ ἀνθρώπινα ὄντα, εἶναι μία προϋπόθεση ἐπιστημονικῆς ἐρευνας. Ἀντίθετα μὲ τὶς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις ἡ Ἐπι-

στήμη ζητᾷ ἔλλειψη πίστεως καὶ ἐρευνᾷ ἀκόμη καὶ τὰ πιδ ἁπλᾶ, καθημερινὰ πράγματα. Ἴσως ὅσοι ὑποστηρίζουν, ὅτι ἡ Ἐπιστήμη ἐγίνε θρησκεία, ἐννοοῦν ἁπλᾶ, ὅτι σήμερον οἱ ἄνθρωποι ἀποδίδουν στήν Ἐπιστήμη τὴν ἴδια ἀξία, ποὺ κάποτε ἀπέδιδαν στὰ θρησκευτικὰ δόγματα, καὶ δείχνουν στοὺς ἐπιστήμονες τὸν ἴδιο σεβασμό, ποὺ κάποτε ἔδειχναν στοὺς θρησκευτικούς ἡγέτες. Πράγματι ἡ διαρκὴς ἐπιστημολογικὴ τιμητικὴ χρῆσι τῶν ὄρων «Ἐπιστήμη», «ἐπιστημονικός» καὶ «ἐπιστημονικά» παρὰπέμπει ἐνοχλητικὰ στήν λέξι «Εὐαγγέλιον», ὅπου αὐτὸ εἶναι συνώνυμο μὲ τὴν ὑπέρτατη ἀλήθεια. ἐπιπλέον πολλοὶ γνωστοὶ ἐπιστήμονες θεωροῦνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ τοὺς θαυμάζουν αὐθεντίες, ἀκόμη καὶ σὲ θέματα ποὺ δὲν ἔχουν καμμία σχέση μὲ τὴν εἰδικότητά τους. Ἐπειδὴ οἱ ἁπλοῖ ἄνθρωποι ἐνδεχομένως δὲν εἶναι σὲ θέσι νὰ ἐκφέρουν σωστὴ κρίσι ὡς πρὸς τὴν ἰσχὺ μιᾶς ἀπόδειξις ἀναφορικὰ μὲ κάποιον ἐπιστημονικὸ ἰσχυρισμὸ ἢ θεωρίαν, συχνὰ δὲν ἔχουν ἄλλη ἐπιλογὴ ἀπὸ τὸ νὰ βασισθοῦν σὲ ὅ,τι τοὺς λένε οἱ ἐπιστήμονες. Ἔτσι ὁ σεβασμὸς στήν αὐθεντία τῶν ἐπιστημόνων εἶναι λογικὸς καὶ ἀναπόφευκτος. Ὡστόσο ἐκεῖνοι ποὺ θεωροῦν τὰ ἀποφθέγματα τῶν ἐπιστημόνων ὡς «Εὐαγγέλιον», δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴν ἀλήθεια : ἡ Ἐπιστήμη εἶναι τὸ ἀκριβὲς ἀντίθετο τῆς θρησκείας, διαρκῶς προσηλωμένη στήν πιθανότητα ἀναθεώρησης ἀκόμη καὶ τῶν πιδ ἰσχυρῶν καὶ καθιερωμένων ἐπιστημονικῶν ἀπόψεων, ὅταν προκύπτουν νέα στοιχεῖα.

Παρανοῶντας τὴν ἔννοια τῆς Ἐπιστήμης μερικοὶ κριτικάρουν τὴν ἐπιβολὴ τῆς σὲ μὴ Δυτικὲς κοινωνίες ὡς ἑνας εἶδος ἀπεχθοῦς ἀποικιοκρατισμοῦ. Φυσικὰ δὲν τίθεται θέμα νὰ ἀντικαταστήσουμε τίς ἀνόητες προκαταλήψεις τους μὲ τὴν δική μας «Ἀληθινὴ Θρησκεία». Ἡ Ἐπιστήμη εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο ἓνα ἰδιαίτερο πολιτιστικὸ φαινόμενον· ἀναπτύχθηκε σὲ κάποια συγκεκριμένη χρονικὴ στιγμὴ, σὲ συγκεκριμένο τόπο, ὑπὸ συγκεκριμένους συνθῆκες καὶ ὅπωςδήποτε ὄχι τυχαῖα. Ἡ Ἐπιστήμη εἶναι καὶ οἰκουμενικὴ πρόκειται γιὰ ἐκδήλωσι τῶν ἀνθρώπινων γνωστικῶν ἱκανοτήτων καὶ σχετίζεται ἅμεσα μὲ τίς ἀναζητήσεις κάθε κοινωνίας.

Τὸ 1962 ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἰνδίας Τζ. Νεχρὸν μίλησε γιὰ τὴν Ἐπιστήμη ὡς τὴν «μόνη ἐλπίδα τῆς Ἰνδίας νὰ λύσι τὰ προβλήματα τῆς πείνας, τῆς φτώχειας, τῆς ὑγιείας, τοῦ ἀναλφαριθμητισμοῦ, τῶν προκαταλήψεων, τοῦ θανάσιμου ἐναγκαλισμοῦ τῶν ἐθίμων καὶ παραδόσεων καὶ τῆς κατασπατάλησις τῶν ἐνεργειακῶν πηγῶν. Τὸ 1990 ἡ Ἀμερικανίδα ἀνθρωπολόγος Φρέντερικ Ἀπφελ Μάργκλιν ἐπιβεβαίωσε τὰ ἀνωτέρω σημειώνοντας, ὅτι ἡ ἐξάλειψις τῆς εὐλογίας μὲ τὴν χρῆσι ἐμβολίου «ἐρχόταν σὲ μετωπικὴ σύγκρουσι μὲ τὴν τοπικὴ παράδοσι, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία τὸ μοναδικὸ μέσον ἀντιμετώπισις τῆς ἀσθενείας ἦταν ἡ προσευχὴ στήν θεὰ τῆς εὐλογίας». Τὴν στιγμὴ ποὺ φαίνεται ἀδιανόητο, τὸ ὅτι ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ προτιμοῦν παλιὲς συνήθειες ἀπὸ τίς ἐπιστημονικὲς μεθόδους, ἐνδεχόμενη παραδοχὴ ἀπὸ μέρους τους τῆς ἀνωτερότητος τῆς Ἐπιστήμης δὲν συνεπάγεται καὶ πολιτιστικὴ προτίμησις. (Γιὰ τὴν ἀκριβείαν ὑπάρχουν γονεῖς, ποὺ θέλουν νὰ προστατεύσουν τὰ παιδιὰ τους ἀπὸ μία τρομερὴ «ἀσθένεια»: τὴν ἐπιστημονικὴ ἀγαθοεργία, ὅπως τὴν ἀποκαλοῦν.) Ὁφείλουμε βέβαια νὰ ὁμολογήσουμε, ὅτι μερικὲς φορὲς οἱ ἐπιστήμονες ἔσπευσαν νὰ λοιδορήσουν κάποια παραδοσιακὴ ἱατρικὴ πρακτικὴ, ἢ ὁποία ἐνίστε ἔχει ἐνερgeticὰ ἀποτελέσμα-

τα. Φυσικά και γι' αυτό υπάρχει κάποια λογική εξήγηση (πώς δηλαδή λειτουργεί), ή όποια είναι σχετική με τα όσα έχει ήδη ανακαλύψει ή 'Επιστήμη. Οί επιστήμονες μπορούν να μάθουν κάποια πράγματα από παλαιότερες προσπάθειες. Παρά τα όποια λάθη, οί επιστήμες ωδήγησαν τὸν ἄνθρωπο στὴν γνώση τοῦ φυσικοῦ κόσμου καὶ τῆς λειτουργίας του καλύτερα ἀπ' ὅτιδήποτε ἄλλο. **Τὰ λάθη, τὰ ὅποια ἀσφαλῶς ἔχουν σημειωθῇ, δὲν ἀκυρώνουν κατ' οὐδένα τρόπο τὴν ἀξία τῆς 'Επιστήμης.**

Ἡ 'Επιστήμη καὶ οἱ γυναῖκες

ντίστοιχη μετὴν μεταποικιοκρατικὴ κριτικὴ τῆς 'Επιστήμης ὡς ρατσιστικῆς ἐπιχείρησης εἶναι ἡ φεμινιστικὴ κριτικὴ τῆς 'Επιστήμης ὡς ἀνδροκρατούμενης καὶ σεξιστικῆς. Πρόκειται γιὰ ἀγκύλωση ὀφειλόμενη σὲ παλαιὰ στερεότυπα. Ἡ ἔλλογη σκέψη, ἡ ἀντικειμενικότητα, ἡ αἰτιολόγηση, ἡ ἐπιχειρηματολογία, ἡ ἀπόδειξη δὲν ἀποτελοῦν μόνο ἀνδρικὰ προνόμια. Τὸ ἀντίδοτο στὴν ρατσιστικὴ θέαση τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἡ **ἀπόδειξη**. Σὲ περίπτωσι ποὺ οἱ φεμινίστριες θεωροῦν τὴν ἀλήθεια, τὴν ἐπιστημονικὴ σκέψη καὶ τὴν ἀπόδειξη ὡς ἀποκλειστικὰ ἀνδρικὲς ἀρετές, τότε αὐτοαποκλείονται ἀπὸ τὸ πεδίο τοῦ Λόγου καὶ τῆς 'Επιστήμης.

Κάποια ἄλλη κριτικὴ, ποὺ ἀσκεῖται ἀπὸ τὶς φεμινίστριες, κάνει λόγο γιὰ ἐμπλοκὴ τῆς 'Επιστήμης μετὴν Πολιτικὴ καὶ προώθηση τῶν ἀνδρικῶν ἀξιών. Γι' αὐτὸ προτείνουν τὴν υἱοθέτηση προοδευτικῶν ἀξιών τοῦ γυναικείου φύλου, λὲς καὶ δὲν ἔχουμε στὴν διάθεσή μας τὰ θλιβερὰ παραδείγματα τῶν Ναζι καὶ τῶν Σοβιετικῶν, οἱ ὅποιοι ἄσκησαν πιέσεις ἐπὶ τῶν ἐπιστημόνων καὶ ἔθεσαν τὴν 'Επιστήμη στὴν ὑπηρεσία τῆς Πολιτικῆς, προκειμένου νὰ ἔχουν τὰ ἐπιθυμητὰ γι' αὐτοὺς ἀποτελέσματα.

Ἡ θέση τῶν γυναικῶν στὴν κοινωνία θὰ βελτιωθῇ, μόνον ὅταν γίνῃ σαφὲς ποιά εἶναι τὰ πραγματικὰ τοὺς ἐνδιαφέροντα καὶ ποιὲς οἱ κοινωνικὲς ἀλλαγές, ποὺ θὰ τὶς ὠθοῦσαν στὴν πρόοδο. Δὲν μπορούμε νὰ ἀρνηθοῦμε ὅτι τίθενται ἐμπόδια σὲ γυναῖκες-ἐπιστήμονες καί, ἂν καὶ μερικὲς καταφέρνουν νὰ τὰ ξεπεράσουν, τὶς ἀποθαρρύνουν. Ὅμως τὸ θέμα δὲν εἶναι τόσο μελοδραματικό, ὥστε νὰ ἀπαξιώσουμε τὴν 'Επιστήμη ὡς σεξιστικὴ ἐπιχείρηση, ὅπως ἐπιχειροῦν μερικοί. Ὑπάρχουν ἐπιστήμονες, οἱ ὅποιοι χάνονται, ὅπως ἀκριβῶς καὶ εὐκαιρίες, οἱ ὁποῖες χάνονται γιὰ τὶς γυναῖκες.

* * *

Στὸ πῶ ἀκόμη μία φορά. Ἡ 'Επιστήμη εἶναι ἔργο τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ὅπως κάθε τι ἀνθρώπινο ὑπόκειται σὲ λάθη. Ὅμως εἶναι ὅτι σημαντικώτερο ἐπιχείρησε ὁ ἄνθρωπος, ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψιν τὶς ἀνακαλύψεις, τὶς γνώσεις γιὰ τὸν κόσμο, τὰ τεχνολογικὰ ἐπιτεύγματα, ποὺ μᾶς προσέφερε καὶ κυρίως τὸ ὅτι καλλιέργησε τὸ ἔμφυτο ἀνθρώπινο ταλέντο γιὰ ἔρευνα.

Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΗΣ ΑΡΜΕΝΙΑΣ ΑΠΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥΣ

«Γρήγορος τοῖς τρόποις ἀναδεικθεὶς, πρὸς θεογνωσίαν διεγείρεις τὸν φωτισμὸν τοὺς τῇ δυσσεβείᾳ ὑπνώπτοντας ἀθλίως. Γρηγόριε παμμάκαρ, ἀξιοθαύμαστε» («Μεγαλυνάριον»).

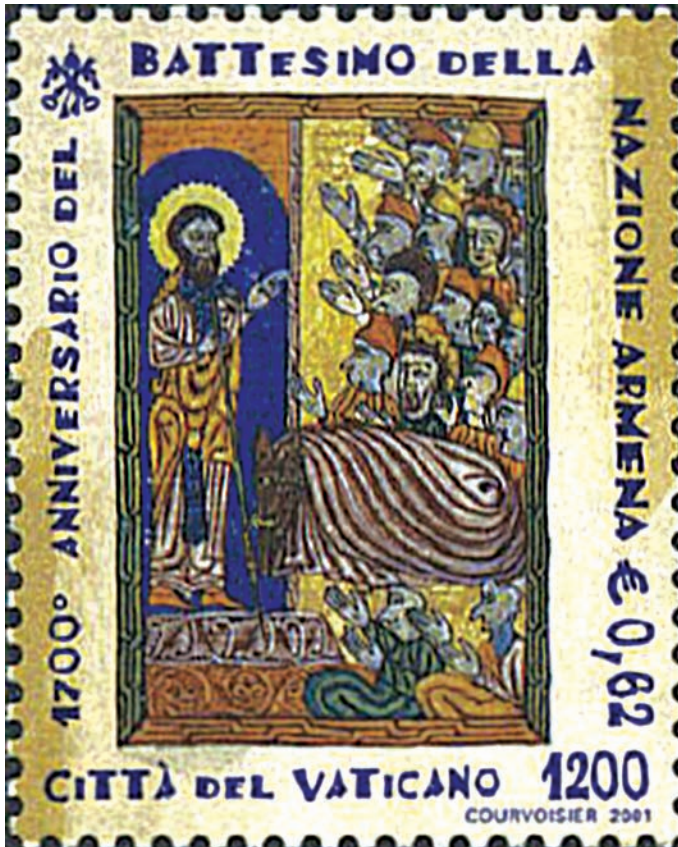
ὁ ἔτος 252 μ.Χ. ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀρμενίας καὶ σύμμαχος τῆς Ρώμης Τιριδάτης ὁ Γ΄ ἐγκατέλειψε τὴ χώρα του μετὰ τὴν κατάληψή της ἀπ' τοὺς Πέρσες εἰσβολεῖς. Ἡ χώρα ποὺ τὸν φιλοξένησε ἦταν ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία τῆς ἐποχῆς τοῦ Διοκλητιανοῦ. Μὲ τὴν βοήθεια τῶν Ρωμαίων ὁ Τιριδάτης Γ΄ ἐξεδίωξε τοὺς Πέρσες καὶ ἀνακατέλαβε τὴν ἀρχὴ τῆς χώρας του. Ὑπόχρεως πρὸς τὸν τότε αὐτοκράτορα Διοκλητιανὸ ἐξεδίωξε μὲ ἐντολὴ του τοὺς χριστιανοὺς τῆς Ἀρμενίας, ποὺ ὅπως καὶ στὴν Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία εἶχαν γίνεи ἐπικίνδυνοι γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῆς χώρας του. Ὅμως οἱ χριστιανοὶ μέσῳ ἐνὸς καλοστημένου σχεδίου θὰ προσηλυτίσουν τὸν Τιριδάτη Γ΄ καὶ μὲ ἓνα αὐτοκρατορικὸ διάταγμα θὰ ἀνακηρυχθοῦν ὡς ἐπίσημη θρησκεία τοῦ κράτους. Ὑπὸ τὴν ἡγεσίᾳ τοῦ πατριάρχου τοῦ Γρηγορίου, τοῦ λεγόμενου καὶ «Φωτιστῆ», θὰ γενοκτονήσουν τοὺς Ἕλληνες τῆς Ἀρμενίας καὶ τῶν γύρω περιοχῶν καὶ θὰ ἰσοπεδώσουν ὅλα τὰ ἐλληνικὰ μνημεῖα καὶ τοὺς ἀρχαίους ναοὺς τῆς χώρας, χτίζοντας ἐπάνω τους ὡς ταφόπλακες τὶς χριστιανικὲς ἐκκλησίες. Πρόκειται γιὰ τὴν βίαιη ἐγκαθίδρυση τοῦ πρώτου θεοκρατικοῦ κράτους στὸν κόσμον καὶ τὴν δοκιμὴ γιὰ τὴν ἰσοπέδωση τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ κόσμου, ποὺ ἀκολούθησε λίγα χρόνια μετὰ.

Ὁ πατέρας τοῦ Γρηγορίου, ποὺ ἦταν πατριάρχης τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀρμενίας, ὠνομαζόταν Ἀνάκ καὶ ἦταν παρθικῆς καταγωγῆς. Ὑπῆρξε σατράπης στὴν ἀνατολικὴ Ἀρμενία καὶ ἦταν φιλικὰ προσηκείμενος πρὸς τοὺς χριστιανοὺς τῆς περιοχῆς του. Σύμφωνα μὲ τὶς ἀρμενικὲς πηγὲς τὸ 238 μ.Χ. ὁ Ἀνάκ μὲ προτροπὴ τοῦ βασιλεῖς τῆς

Περσίας Ἀρταξέρξη κατὰ τὴν διάρκεια συμποσίου εἶχε δολοφονήσει ὕπουλα τὸν βασιλιᾶ τῆς Ἀρμενίας Τιριδάτη Β΄ ἢ Χοσρόη τὸν Μέγαν, τὸν πατέρα τοῦ Τιριδάτη Γ΄, παραδίδοντας τὴν χώρα του στοὺς Πέρσες. Οἱ ὑπόλοιποι σατράπες ἐκδικούμενοι τὸ ἐγκλημα αὐτὸ σκότωσαν τὸν Ἀνάκ καὶ ὅλη τὴν οἰκογένειά του πλὴν τοῦ διετοῦς τότε Γρηγορίου, τὸν ὁποῖο ἡ τροφός του φυγάδευσε στὴν χριστιανικὴ κοινότητα τῆς Καισάρειας στὴν Καππαδοκία. Τὸ γεγονὸς τῆς δολοφονίας ἐξηγεῖται μὲ τὴν πιθανότητα ὁ Ἀνάκ νὰ ἦταν κρυπτοχριστιανός. Ὁ Γρηγόριος ἀνατράφηκε μὲ χριστιανικὴ παιδεία καὶ γαλουχήθηκε μὲ τὰ συνωμοτικὰ σχέδια τῶν χριστιανῶν. Τὴν ἴδια ἐποχὴ στὴν Καισάρεια βρισκόταν ἐξόριστος ὁ γιὸς τοῦ φονευθέντος βασιλιᾶ, ὁ Τιριδάτης Γ΄. Ὁ Γρηγόριος, γνωρίζοντας τὸν φόνο ποὺ εἶχε διαπράξει ὁ πατέρας του, συνδέθηκε φιλικὰ μαζί του, χωρὶς νὰ τοῦ ἀποκαλύψει τὸ ποιὸς ἦταν πραγματικά. Τὸ γιατί θὰ τὸ δοῦμε παρακάτω. Τὸ 287 μ.Χ. ὁ Τιριδάτης Γ΄ μὲ τὴν ὑποστήριξη τῶν Ρωμαίων θὰ ἀνακτήσῃ τὸν θρόνο τῆς Ἀρμενίας, ὅμως μαζί του θὰ ἐπιστρέψῃ καὶ ὁ ὑποκρινόμενος τὸν φίλο του χριστιανὸς Γρηγόριος. Μέσα στὴν βασιλικὴ αὐλὴ καὶ μὲ τὸ θάρρος ποὺ εἶχε μαζί του ὁ Γρηγόριος προσηλύτισε γρήγορα πολλοὺς αὐλικοὺς καὶ τὴν ἀδελφή του Χοσροβιδούκτα.

Οἱ ἱερεῖς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀκολουθώντας τὴν μέθοδο αὐτὴ προσηλύτιζαν ἀρχικὰ τὶς συζύγους, τὶς ἀδελφές καὶ τὶς ἐρωμένες τῶν ἡγεμόνων, γιὰ νὰ προσεγγίσουν τελικὰ καὶ τοὺς ἰδίους. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο οἱ γυναῖκες ἄθελά τους ἀποτέλεσαν τὸν «Δούρειο Ἴππο» γιὰ τὴν παγκόσμια ἐπιβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Κι ἐνῷ οἱ χριστιανοὶ τῆς Ἀρμενίας προωθοῦσαν τὰ συνωμοτικὰ σχέδιά τους, ὁ Τιριδάτης μὲ τὴν προτροπὴ τοῦ Διοκλητιανοῦ ἀποφάσισε νὰ λάβῃ μέτρα ἐναντίον τους. Ὅταν λοιπὸν ἔμαθε ἀπὸ κάποιον σατράπη, ὅτι ὁ Γρηγόριος εἶναι ὁ γιὸς τοῦ Ἀνάκ, τοῦ προδότη καὶ δολοφόνου τοῦ πατέρα του, καὶ πὼς ἐπιβουλεύεται τὸν θρόνο του, διέταξε νὰ τὸν συλλάβουν καὶ νὰ τὸν βασανίσουν. Γράφει ὁ Μέγας Συναξαριστὴς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (τόμος Θ', σελ. 670): «Ἀλλὰ εἷς ἀπὸ τοὺς σατράπας καὶ ἄρχοντας αὐτοῦ τὸν συνεβούλευσε λέγων: “Δὲν εἶναι δίκαιον οὔτε πρέπον, ὦ βασιλεῦ, νὰ ζήσῃ πλέον τοῦτος ὁ ἄνθρωπος, οὔτε νὰ βλέπῃ τὸν ἥλιον, ἐπειδὴ εἶναι νίδς τοῦ Πάρθου Ἀνάκ, ὅστις μὲ δόλον ἐφόνευσε τὸν πατέρα σου, καὶ κατέστησεν τὴν Ἀρμενίαν ὅλην αἰχμάλωτον τῶν Περσῶν.”» Ἀφοῦ τὸν συνέλαβαν, τὸν βασάνισαν καὶ τὸν ἔρριξαν μέσα σ' ἓνα πηγάδι. Τελικὰ ὁ Γιαχβὲ ἐπενέβη καὶ τιμώρησε τὸν Τιριδάτη, ὅπως καὶ τὸν Ἀσσύριο βασιλέα Ναβουχοδονόσορα παλαιότερα: «Ὁ Τιριδάτης ἔχασε τὰς φρένας του καὶ δαιμονισθεὶς ἔτρωγε τὰς σάρκας του, μεταβαλὼν δὲ τὴν ἀνθρωπίνην μορφήν εἰς μορφήν χοίρου, ἐβόσκετο μαζί μὲ τοὺς χοίρους εἰς τὰ βουνά, διὰ νὰ μαρτυρῇται μὲ τὸ ἔξω σχῆμα ἡ ἔσω τῆς ψυχῆς σκληρότης καὶ ὁ βόρβορος αὐτῆς... καὶ ὁ παντοδύναμος Θεὸς ἔκαμε καὶ τοῦτο τὸ θαυματουργήμα καθὼς τὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος καὶ ἄλλα θαυμασιότερα εἰς δόξαν αὐτοῦ καὶ μεγαλοπρέπειαν» (σελ. 671). Σύμφωνα πάντοτε μὲ τὸν Συναξαριστὴ ἢ ἀδελφὴ τοῦ Τιριδάτη Χοσροβιδούκτα, ἓνας σατράπης καὶ ἀρκετοὶ αὐλικοὶ του, ὅλοι χριστιανοί, ἔπεισαν τὸν Τιριδάτη νὰ βγάλῃ ἀπ' τὸ πηγάδι τὸν Γρηγόριο. Ἀφοῦ δῆθεν θεράπευ-

Ὁ Τιριδάτης εἰκονίζεται ὡς ἀγριόχοιρος στὰ πόδια τοῦ ἁγίου Γρηγορίου σὲ γραμματόσημο τῆς Ἀρμενίας.

σε τὸν βασιλιᾶ καὶ τοὺς ἄλλους ἄρρωστους εἰδωλολάτρεις αὐλικούς του, τοὺς κατήχησε στὴν θρησκεία τῆς «ἀγάπης» καὶ τοὺς βάπτισε. Ἀκολουθεῖ καὶ τὸ ἀπαραίτητο ὄραμα καὶ ἡ λύτρωση ἀπ' τὴν αἰώνια κόλαση (τοῦ Ἑλληνισμοῦ): «Διηγῆθι δὲ πρὸς αὐτοὺς καὶ ὀπτασίαν θανιμάσιον, τὴν ὁποίαν εἶδε εἰς τὸν λάκκον, καὶ διὰ τῆς ὁποίας τοῦ ἐφανερώθη, πὼς ἔμελλον νὰ πιστεύσωσιν εἰς τὸν Δεσπότην Χριστὸν ὅλοι οἱ Ἀρμένιοι, πρὸς λύτρωσιν ἀπὸ τῆς αἰωνίου κολάσεως, τὴν ὁποίαν χάριν συντομίας παραλείπομεν» (σελ. 672).

Χρειάστηκε τελικὰ μία ἔντονη περιπέτεια τῆς υἱείας του, γιὰ νὰ γίνη ὁ Τιριδάτης χριστιανὸς καὶ νὰ πεισθῇ, ὅτι θεραπεύτηκε ἀπ' τὸν θεὸ τοῦ Γρηγορίου, τὸν Γιαχβέ-Ἰησοῦ; Ἡ μήπως εἶχε προκύψει ἡ συμφωνία μὲ τὸν νέο αὐτοκράτορα τῆς Ρώμης, τὸν Κωνσταντῖνο Α' τὸν Μέγα, διάδοχο τοῦ Διοκλητιανοῦ καὶ τοὺς συνεργάτες του χριστιανούς τῆς Ρώμης; Ὁ Κωνσταντῖνος ἐπηρεασμένος ἄμεσα ἀπ' τὴν μητέρα του, ποὺ οἱ χριστιανοὶ εἶχαν μὲ τὴν γνωστὴ μέθοδο προσηλυτίσει, ἐτοιμαζόταν νὰ δεχθῇ τὸ σχέδιό τους γιὰ τὸ θεοκρατικὸ χριστιανικὸ κράτος. Ἡ πίεση καὶ ἡ ἐπιρροή τοῦ Μ. Κωνσταντίνου φαίνεται νὰ ἦταν τὸ μυστικὸ τῆς μεταστροφῆς τοῦ Τιριδάτη ἀπὸ διώκτη τῶν χριστιανῶν σὲ εὐεργέτη. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ 301 μ.Χ. ὁ Τιριδάτης

ἀνακήρυξε τὸν Γρηγόριο θρησκευτικὸ ἡγέτη τῆς Ἀρμενίας καὶ τὸν ἔστειλε μὲ τιμητικὴ συνοδεία στὴν Καισάρεια, ὅπου ὁ ἐπίσκοπος Λεόντιος τὸν χειροτόνησε ἀρχιεπίσκοπο ὅλης τῆς Ἀρμενίας μὲ τὸν τίτλο τοῦ καθολικοῦ. Προφανῶς ὁ Γρηγόριος πῆρε τὴν ἐντολὴ ἀπ' τοὺς χριστιανούς τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας καὶ τὸν Μέγα Κωνσταντῖνο γι' αὐτὰ ποὺ ἔμελλαν νὰ συμβοῦν. Ὅταν γύρισε, σὲ συνεννόηση μὲ τὸν βασιλιᾶ, ἐπέβαλε τὸν Χριστιανισμὸ ὡς ἐπίσημη καὶ μοναδικὴ θρησκεία τοῦ κράτους του. Σύμφωνα μὲ τὸν χριστιανὸ ἱστοριογράφο Σωζομενὸ στὸ ἔργο του «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία» 2, 8, «ὁ Τιριδάτης μὲ ἓνα καὶ μοναδικὸ διάταγμα ὑποχρέωσε ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Ἀρμενίας νὰ ἀσπαστοῦν τὸν Χριστιανισμό». Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἔχει ἀποσιωπηθῇ ἀπ' τοὺς λοιποὺς χριστιανούς συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς.

Ἡ γενοκτονία τῶν ἐλληνικῶν πλῆθυσμῶν

αυτόχρονα ξεκίνησαν οἱ ἄγριοι διωγμοὶ κατὰ τῶν «εἰδωλολατρῶν». Οἱ ὀρδὲς τῶν μοναχῶν τοῦ Γρηγορίου καὶ ὁ στρατὸς τοῦ Τιριδάτη μέσα σὲ λίγα ἔτη κατέστρεψαν ὁλοκληρωτικὰ ὅλα τὰ μνημεῖα καὶ τὰ ἔργα τέχνης τῆς Ἀρμενίας, ἰσοπεδώνοντας ὅλους τοὺς ναοὺς καὶ χτίζοντας ἐπάνω τοὺς ἐκκλησίες. Τὸ χριστιανικὸ σχέδιο προέβλεπε τρόμο, θάνατο καὶ καταστροφή, καταλήστευση τῶν περιουσιῶν τῶν ναῶν, δημεύσεις τῶν περιουσιῶν, κινητῶν καὶ ἀκινήτων, τῶν «εἰδωλολατρῶν», φυλακίσεις, ἐκτελέσεις, βασανιστήρια: «Οἵτινες ὅλοι (καὶ μάλιστα καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ πρόκριτοι), ἵνα φανερώσουν, ὅτι ἐπίστευσαν ὁλοψύχως εἰς τὸν Χριστόν, ἐχάλασαν ἀπὸ τὰ θεμέλια ὅλους τοὺς ναοὺς τῶν εἰδώλων καὶ λαβόντες ἀπ' τὰ σκευοφυλάκια ὅλους τοὺς θησαυροὺς, ἥτοι χρυσίον, ἀργύριον, σκευὴ ἀργυρᾶ καὶ χρυσοῦφαντα ἱμάτια, τὰ ἀφιέρωσαν εἰς τὰς Ἐκκλησίας, τὰς ὁποίας εἰς δόξαν Χριστοῦ οἰκοδόμησαν, καὶ ὄχι μόνον τὰ κινητὰ ἀλλὰ καὶ τὰ ἀκίνητα, ἥτοι χωράφια καὶ ἄλλα ὅμοια, καὶ ἔκαμαν τὴν ἄτιμον ὕλην καὶ ἀνωφελῆ, ὕλην ψυχοφελῆ καὶ πολύτιμον.» («Συναξαριστής», σελ. 673.) Στὴν ἱερὴ πόλη καὶ πρωτεύουσα τῆς Ἀρμενίας Ἀρταξάτα οἱ ναοὶ τοῦ Βαχάνκ (Ἡρακλῆ), τῆς Ἀστικ (Ἀφροδίτης), τῆς Ἀναχίτ (Ἀρτέμιδος) καὶ τῶν ἄλλων θεῶν τῆς ἀρχαίας θρησκείας ἐκθεμελιώθηκαν. Ἐκεῖ χτίσθηκε ἡ ἐντυπωσιακὴ μητρόπολις τοῦ Χριστοῦ καὶ δίπλα της τὸ χλιδάτο παλάτι τοῦ Γρηγορίου: «Ὅτε δ' ἔφθασεν εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἀρμενίας, τοῦ ἀνήγγειλαν οἱ ἐγγῶριοι, ὅτι ἦτο ἐκεῖ παρὰ τὸν ποταμὸν Εὐφράτην λαὸς εἰδωλολατρικός, ἔχων βωμὸν τῶν εἰδώλων εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἡρακλέους, εἰς τὸν ὁποῖον ἐθυσίαζον εἰς τοὺς δαίμονας, καὶ ὅτι οἱ χριστιανοὶ δὲν ἠδύναντο νὰ κρημνίσωσι τὸν βωμὸν τοῦτον κωλυόμενοι ὑπὸ τῶν διαφόρων φαντασιῶν καὶ μηχανορραφιῶν τοῦ σατανᾶ. Τότε ὁ Ἅγιος, ζήλῳ θεῷ κινούμενος, παρευθὺς ἐπῆγεν ἐκέῃσε καὶ ἔκαμε πρὸς τὸν παντοδύναμον Θεὸν δέησιν, καὶ ἔπεσεν ἐκ θεμελίων ὁ ναὸς ὁ εἰδωλολατρικός, χωρὶς νὰ ἐγγίση χεὶρ ἀνθρώπου τελείως, καὶ κτίσας Ἐκκλησίαν εἰς τὸν Κύριον» (σελ. 674).

Οἱ Ἀρμένιοι ὑπὸ τὶς εὐλογίες πλεόν τῆς Ἐκκλησίας διεξήγαγαν τοὺς πρώτους ἱεροὺς-θρησκευτικὸς πολέμους τῆς Παγκοσμίου Ἱστορίας, μὲ σκοπὸ τὸν βίαιο ἐκχριστιανισμὸ τῶν γύρω λαῶν καὶ εἰδικὰ στὰ ἐδάφη ποὺ κατοικοῦσαν οἱ τόσο μισητοὶ

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἐνθ' ἐκχριστιανίζει τοὺς Ἀρμενίους.

γὰ τὸν χριστιανὸν, οἱ «εἰδωλολάτρεις» Ἕλληνες. Ὁ χριστιανὸς συγγραφεὺς Φαῦστος ὁ Βυζάντιος στὴν «Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία», κεφ. 3, παρ. 20, ἀναφέρει, ὅτι οἱ ἐκχριστιανισμένοι Ἀρμένιοι «κατέστρεφαν γὰ ἑξὶ συναπτὰ ἔτη ὅλη τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπικράτεια, σφάζοντας ὅλους τοὺς Ἕλληνες, μὴν ἀφήνοντας κανέναν νὰ τοὺς ξεφύγῃ», καὶ πὺς «ἦταν ἀπερίγραπτο τὸ μέγεθος τῶν θησαυρῶν ποὺ λεηλάτησαν ἀπ' αὐτοὺς» (κεφ. 4, παρ. 11). «Κι ὅχι μόνον ἡ Ἀρμενία ὅλη ἐπίστευσεν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἔθνη γειτνιάζοντα ἐγνώρισαν τὴν ἀλήθειαν κι ἐμίσησαν τὴν προτέραν πλάνην κι ἐβαπτίσθησαν, χάριν ὅχι μόνον τοῦ Μεγάλου Γρηγορίου ἀλλὰ καὶ τοῦ βασιλέως Τιριδάτου» («Συναξαριστής», σελ. 673). Ἡ γενοκτονία γινόταν ὑπὸ τὴν ἐπιβλεψὴ καὶ τὴν συνεργίᾳ τοῦ κράτους: «Ἀφοῦ ἐτακτοποιήσεν ὅλους αὐτοὺς ὁ θεὸς Γρηγόριος ἐπῆγεν καὶ εἰς τὰς ἄλλας πόλεις καὶ χώρας τῆς Ἀρμενίας, εἰς τὰς ὁποίας ἐκτίξεν ἐκκλησίας, καὶ ἐλητούργει ἀπανταχοῦ καὶ ἐβάπτιζε καὶ ἐχειροτόνει ἱερεῖς καθ' ἑκάστην, καὶ ὠκοδόμει μοναστήρια, ἡσυχαστήρια καὶ ἄλλα ψυχοσωτήρια οἰκήματα, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχε τὸν βασιλέα Τιριδάτην ἐπιμελητὴν καὶ ἀντιλήπτορα βοηθόν» (σελ. 675).

Ὅλοι οἱ Ἀρμένιοι μέχρι τὴν ἐποχὴ τοῦ Γρηγορίου ἔγραφαν καὶ μιλοῦσαν Ἑλληνικὰ («τὴν προτέραν πλάνην»), ἀφοῦ κυρίως τὰ δύο δυτικὰ κρατίδια τῆς χώρας ἐπηρεασμένα ἀπ' τὸ ἀπώτατο ἑλληνικὸ παρελθόν τους καὶ τὴν ἐπιρροὴ τῶν Ἀντιόχων κατὰ τὰ Ἑλληνιστικὰ χρόνια εἶχαν ἀκραιφνῶς ἑλληνικὴ συνείδηση. Μόνο ἓνα πολὺ μικρὸ ποσοστὸ Ἀρμενίων στὸ ἀνατολικὸ κράτος χρησιμοποίησε ὡς γλῶσσα διοικήσεως τὴν Περσικὴ Γλῶσσα καὶ ὡς καθομιλουμένη τὴν Ἑλληνικὴ. Λίγα χρόνια μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυση τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸ 405 μ.Χ., ἐπὶ ἡγεσίᾳ τοῦ βασιλιᾶ Βραμσαπούχ, ὁ μοναχὸς Μεσρὼπ Μαστὸς μὲ τὴν προτροπὴ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σαχὰκ ἐφτείαξε ἓνα νέο ἀλφάβητο, τὸ ὠνόμασε Ἀρμενικὸ καὶ τὸ καθιέρωσε στὸν λαό του. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀφελληνίσθηκε ὀριστικὰ καὶ ἀμετάκλητα ἡ ἑλληνικὴ Ἀρμενία. Ἡ πρώτη δοκιμὴ γιὰ τὴν ἱερὴ γενοκτονία τῶν Ἑλλήνων ἀπ' τὴν θρησκεία τῆς «ἀγάπης» εἶχε ὀλοκληρωθῇ ἐπιτυχημένα.

Ἡ χριστιανικὴ συνωμοσίᾳ καὶ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος

Ξίζει ἐδῶ νὰ διαβάσουμε τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἔργου τοῦ πατριάρχῃ Ἱεροσολύμων Δοσιθέου ἀπ' τὴν «Δωδεκάβιβλον», σελ. 1218. Ὁ Δοσίθεος ἀναφέρεται στὴν στιγμὴ ποὺ ὁ Γρηγόριος καὶ ὁ Τιριδάτης πῆγαν νὰ ἐπισκεφθοῦν στὴν Κωνσταντινούπολη τ' ἀφεντικὸ τους, τὸν Μέγα Κωνσταντῖνο, καὶ ν' ἀνακοινώσουν ἐπίσημα στὴν Ἀ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο τ' ἀποτελέσματα τῆς ἑλληνικῆς γενοκτονίας καὶ τῆς ὀλοκληρωτικῆς πολιτιστικῆς καταστροφῆς τῆς Ἀρμενίας, σχέδιο ποῦ, ὅπως φαίνεται, εἶχαν μελετήσει καὶ συμφωνήσει ἀπὸ κοινοῦ πρὸ ὀλίγων χρόνων: «Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτοῦ, ὃ τε Γρηγόριος καὶ ὁ Τιριδάτης ἐπῆγαν εἰς Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον καὶ ἐφιλοξενήθησαν παρ' αὐτοῦ ἱκανῶς. Γενομένης δὲ τῆς Ἀγίας Α' Συνόδου, ἐπέμφθη πρὸς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Τιριδάτου ὁ Ἀριστάνης, ἀγωνισάμενος δὲ μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ συνελθόντων ἀγίων τῇ (318) Θεοφόρων Πατέρων κατὰ τοῦ Ἀρείου, ἐπέστρεψεν εἰς Ἀρμενίαν, φέρων καὶ τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου.»

Στὴν Ἀ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ἀποφασίσθηκε ἀπὸ κοινοῦ, ὅπως ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδείχθηκε, ἡ ὀλοκληρωτικὴ πολιτισμικὴ καταστροφὴ καὶ γενοκτονία τοῦ Ἑλληνισμοῦ σὲ ὅλα τὰ ἐδάφη τῆς Ρωμαϊκῆς Αὐτοκρατορίας. Ἡ ἐπιβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς ἐπισήμου θρησκείας τῆς Ἀρμενίας ἀποτελεῖ τὴν δημιουργία τοῦ πρώτου θεοκρατικοῦ κράτους στὸν κόσμο, ἀλλὰ καὶ τὴν πρώτη παγκοσμίως ὀργανωμένη καταστροφὴ καὶ ἐκθμελίωση ἐνὸς ὀλόκληρου πολιτισμοῦ, τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἀπ' τὴν ἰουδαιοχριστιανικὴ θρησκεία. Κατὰ τὰ ἐπόμενα χρόνια ἡ πλήρης ὑποταγὴ ὅλων τῶν λαῶν τῆς αὐτοκρατορίας στὴν Θεοκρατία καὶ στὸν αὐτοκράτορα θὰ ἐπιτευχθῇ ἀπόλυτα καὶ ὀλοκληρωτικά. Ἡ γέννηση τοῦ καισαροπαπικοῦ καὶ τοῦ βυζαντινοῦ ἱμπεριαλισμοῦ μὲ τὴν στήριξη καὶ τὴν εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι πλέον ἱστορικὸ γεγονός.

Βασίλειος Μαυρομμάτης

Ο ΗΛΙΟΣ ΣΤΟ ΣΤΟΧΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΚΕΡΑΙΑΣ «ΑΡΤΕΜΙΣ IV»

Ένας έλληνικῆς κατασκευῆς
φασματογράφος στὶς θερμοπύλεις

Μία έρευνα, πού έστιάζεται στὶς χιλιάδες εκρήξεις πού συμβαίνουν ανά δευτερόλεπτο στὴν επιφάνεια τοῦ Ἡλίου καὶ πού επηρεάζουν τὴ θερμοκρασία τῆς Γῆς, τὴν αναπαραγωγή τοῦ ζωικοῦ βασιλείου, τὴν εμφάνιση καρδιακῶν προβλημάτων στὸν ἄνθρωπο ἀκόμη καὶ τὴν πορεία τῶν ἀεροπλάνων, βρίσκεται σὲ εξέλιξη στὸ Τμήμα Φυσικῆς, τοῦ Τομέα Ἀστροφυσικῆς, Ἀστρονομίας καὶ Μηχανικῆς, τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὁ ἡλιακὸς ραδιοφασματογράφος «Ἀρτεμις IV», ὅπως ἀποκαλεῖται, έχει κατασκευαστῇ ἐξ ὀλοκλήρου ἀπὸ τὸ Τμήμα Φυσικῆς τοῦ Π.Α. καὶ τοποθετήθηκε στὶς θερμοπύλεις, ὅπου πραγματοποιεῖ συνεχεῖς λήψεις καὶ επεξεργασία φασμάτων ραδιοεκπομπῶν τοῦ Ἡλίου. Λειτουργεῖ σὲ εκατοντάδες συχνότητες καὶ λαμβάνει 110 φάσματα κάθε δευτερόλεπτο, ἀπὸ τὴν ἀνατολὴ μέχρι τὴ δύση τοῦ Ἡλίου, ἀκόμη καὶ ὅταν ὁ οὐρανὸς ἔχη σύννεφα, παρέχοντας πληροφορίες, πού ἀποκωδικοποιοῦνται ψηφιακά, γιὰ νὰ ἐρμηνευτοῦν στὴ συνέχεια ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονες. Οἱ πληροφορίες, ἀφοῦ ἐκτιμηθοῦν, βρίσκουν πολλαπλὴ ἐφαρμογὴ στὴν Ὑγεία, τὴν Ἀεροπορία, τὸ Στρατό, τὴ Μετεωρολογία καὶ ὅπου ἄλλοῦ χρειαστῇ.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἐργαστηρίου Ἀστροφυσικῆς καὶ ἀναπληρωτῆς καθηγητῆς Φυσικῆς Διαστήματος Ξενοφῶν Μουσᾶς μίλησε στὸ «Δαυλὸ» γιὰ τὸ πρωτοποριακὸ σύστημα ARTEMIS IV, καθὼς ἐπίσης καὶ γιὰ τὴ συμμετοχὴ στὸ πείραμα WAVES, μὲ τὸ ὁποῖο γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ φέτος μελετᾶται στερεοσκοπικὰ ὁ Ἡλῖος καὶ τὸ Πλανητικὸ Σύστημα.

«Δ»: Κύριε Μουσαῖ, πῶς λειτουργεῖ ὁ ἡλιακὸς ραδιοφασματογράφος «Ἀρτεμις IV» καὶ ποιά εἶναι ἡ ἀποστολή του;

Ξ.Μ.: Πρόκειται γιὰ ἓνα ραδιοτηλεσκόπιο, ποὺ κατασκευάστηκε στὴν Ἑλλάδα, βρίσκεται ἐγκατεστημένο στὶς Θερμοπύλες καὶ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ παίρνουμε μετρήσεις τῶν ἐκπομπῶν τοῦ Ἡλίου σὲ ραδιοσυχνότητες. Ὁ Ἡλιος, ὅπως καὶ κάθε ἀστέρι ἄλλωστε, δὲν ἐκπέμπει μόνο στὴν ὀπτική περιοχή τῆς ἠλεκτρομαγνητικῆς ἀκτινοβολίας. Ἐκπέμπει καὶ σὲ ἄλλες συχνότητες τοῦ ἰδίου φάσματος. Αὐτὸ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ λαμβάνουμε χρήσιμες πληροφορίες, ποὺ συμπληρώνουν τὴν ὀπτική εἰκόνα ποὺ ἔχουμε γιὰ τὸν Ἡλιο. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸν ἄνθρωπο, πού, γιὰ νὰ ἔχουμε πληρέστερες πληροφορίες γιὰ τὴν υἰεία του, τὸν ὑποβάλλουμε σὲ ἀκτινογραφίες ἢ ὑπερήχους. Αὐτὸ ποὺ συμβαίνει μὲ τὸν Ἡλιο εἶναι, χρησιμοποιώντας τρόπους ποὺ ἔχει ἀναπτύξει ἡ Σεισμολογία, νὰ λαμβάνουμε πληροφορίες γιὰ τὸ ἐσωτερικὸ του καθὼς καὶ γιὰ τὴν πίσω πλευρά του. Τὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν λοιπὸν σὲ συνεργασία μὲ τὸ Τμῆμα Διαστημικῆς τοῦ Ἀστεροσκοπείου τοῦ Παρισιοῦ κατασκεύασε ἓνα σύστημα, ποὺ τὸ ὀνομάζουμε ἡλιακὸ ραδιοφασματογράφο. Τὸ συγκεκριμένο σύστημα ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο κεραίες, ἡ μία ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ἐφωδιασμένη μὲ ἓναν παραβολικὸ ἀνακλαστήρα, διαμέτρου 7 μέτρων.

Αὐτὸ ποὺ κάνει εἶναι, νὰ κινῆται στὴ διάρκεια τῆς ἡμέρας ἀκολουθώντας τὸν Ἡλιο. Ξεκινáει λοιπὸν κάθε πρωὶ μὲ τὴν ἀνατολή τοῦ Ἡλίου, παίρνοντας ἐντολή ἀπὸ ὑπολογιστὴ, μέσω προγραμμαμάτων ποὺ ἐμεῖς ἔχουμε κατασκευάσει. Βρέξει-χιονίσει ἐμεῖς μὲ τὴν κεραία μας μπορούμε νὰ βλέπουμε σὲ ραδιοσυχνότητες, ἀκόμη καὶ μέσα ἀπὸ τὰ σύννεφα, τὴν ἠλεκτρομαγνητικὴ ἀκτινοβολία, ποὺ στέλνει ὁ Ἡλιος. Σκοπὸς αὐτῆς τῆς ἐπιστημονικῆς ἐφαρμογῆς εἶναι, νὰ μελετᾶμε τὶς ἐκρήξεις τοῦ Ἡλίου, μὲ δεδομένο μάλιστα ὅτι ὡς ἓνα ἄστρο ἐνεργὸ ἀλλάζει σχεδὸν ὅλη ἡ ἐπιφάνειά του ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα. Οὐσιαστικὰ ἐκεῖνο ποὺ μεταβάλλεται εἶναι οἱ μαγνητικὲς δομές, ποὺ ὀδηγούμενες σὲ ἀστάθειες προκαλοῦν τὶς ἐκρήξεις.

Ὁ Ἡλιος «βομβαρδίζει» συνεχῶς τὴ Γῆ

«Δ»: Πρακτικὰ πῶς ἀξιοποιοῦνται ὅλες αὐτὲς οἱ πληροφορίες, ποὺ λαμβάνονται μὲ τὸ ραδιοτηλεσκόπιο;

Ξ.Μ.: Τὸ μαγνητισμένο ὑλικὸ ἔρχεται ἀπὸ τὸν Ἡλιο στὴ Γῆ μὲ μεγάλη ταχύτητα, τῆς τάξεως τῶν 500 χιλιομέτρων τὸ δευτερόλεπτο ἢ καὶ περισσότερο, ἐνῶ ἡ ἴδια ἢ ἐκρηξὴ ὑπολογίζεται, ὅτι στιγμιαῖα μπορεῖ νὰ προσεγγίσῃ ταχύτητα 4 χιλιάδων χιλιομέτρων! Τὸ 1% αὐτῶν τῶν ἐκρήξεων ἔρχεται πρὸς τὴ Γῆ, καὶ μερικὲς ἀπὸ αὐτὲς εἶναι ποὺ χτυπᾶνε τὴ μαγνητόσφαιρά της. Ἡ κοσμικὴ ἀκτινοβολία ποὺ ἐκτοξεύεται ἐπηρεάζει τὶς καιρικὲς συνθῆκες, προκαλώντας βροχοπτώσεις καὶ τὴ δημιουργία νεφῶν. Ἐπιπλέον πολὺ μεγάλη ἐπίδραση ἀπὸ τὶς ἐκρήξεις τοῦ Ἡλίου δέχονται τὰ διαστημόπλοια.

«Δ»: *Πώς γίνεται αυτό;*

Ξ.Μ.: Τὰ ἠλεκτρόνια καὶ τὰ πρωτόνια, ποὺ ἔρχονται μὲ μεγάλη ταχύτητα, μπορεῖ νὰ καταστρέψουν ἓνα διαστημόπλοιο. Εἶναι πολὺ σημαντικό νὰ γνωρίζουμε τὴν πορεία τους, προκειμένου νὰ σβήσουμε κάποια μηχανήματα, ποὺ δουλεύουν πάνω στὸ διαστημόπλοιο, διαφορετικὰ θὰ καταστραφοῦν. Τὰ διαστημόπλοια ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα, τὴν ἰονόσφαιρα ἢ τὴν ἐξώσφαιρα, οἱ ὁποῖες ξεσταίνονται ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ Ἥλιου περισσότερο ἀπὸ τὸ συνηθισμένο, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ «φουσκώνη» ἡ ἀτμόσφαιρα, νὰ ξεσταίνεται καὶ νὰ διογκώνεται.

Ὅταν διογκωθῇ ἡ ἀτμόσφαιρα, τὰ διαστημόπλοια, ποὺ κυκλοφοροῦν μέσα στὴν ἀραιὰ ἀλλὰ πραγματικὴ ἀτμόσφαιρα, ἀναγκάζονται νὰ ἀλλάζουν τροχιά. Ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ ἀλλάζουν τροχιά, μπορεῖ νὰ τὰ χάσουμε καὶ νὰ μὴν ξέρομε ποῦ βρίσκονται. Ἐπίσης μὲ τὴν πληροφορία ποὺ μᾶς παρέχει τὸ σύστημα, οἱ ἀστροναῦτες, ποὺ μπορεῖ νὰ βρίσκονται στὸ διαστημικὸ σταθμό, μπορεῖ νὰ ἀποφύγουν προβλήματα, καὶ βεβαίως προφυλάσσονται ἀεροπλάνα κατὰ τὴ διάρκεια τῆς διαδρομῆς τους, ἀφοῦ ἐνημερώνεται ἐγκαίρως τὸ πλήρωμα νὰ ἀλλάξῃ τροχιά.

Ὁ ἡλιακὸς ραδιοφασματογράφος «Ἀρτεμις IV», ἔργο Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, στὶς Θερμοπύλες.

Ὁ Ἥλιος ἐπηρεάζει τὴν ὑγεία μας

«Δ»: *Ὅλες αὐτὲς οἱ πληροφορίες ἀποστέλλονται καθημερινὰ ἀπὸ τὸ σύστημα;*

Ξ.Μ.: Καθημερινὰ καὶ βρίσκουν ἐφαρμογὴ καὶ στὸ στρατό, ποὺ ἐνδιαφέρεται νὰ γνωρίξῃ, ποιὰ εἶναι ἡ δραστηριότητα τοῦ Ἥλιου, γιὰ νὰ καθορίξῃ τὶς συχνότητες τῶν τηλεπικοινωνιῶν του. Θὰ πρέπει νὰ σᾶς πῶ, ὅτι ὁ Ἥλιος δὲν εἶναι ἴδιος κάθε μέρα, οὔτε κἂν κάθε λεπτό. Ἡ μορφολογία του ἀλλάζει μὲ τὶς ἐκρήξεις. Ἀθροιστικά,

ἀν ἐρμηνεύσουμε ὅλα τὰ τεκταινόμενα στὸν ἥλιο, αὐτὰ ἀκολουθοῦν μία περίοδο 11 ἐτῶν. Διαπιστώνουμε περιόδους, ποὺ λόγω χαμηλῆς δραστηριότητος στὸν ἥλιο, ἔχουμε χαμηλὴ θερμοκρασία στὴ Γῆ ὅχι γιὰ μία ἢ δύο μέρες ἀλλὰ γιὰ 50 χρόνια ἢ 100! Ἔτσι ἡ Γῆ μπορεῖ νὰ περάσῃ ἀπὸ περιόδους παγετώνων.

Εἴχαμε γιὰ παράδειγμα μία χρονικὴ περίοδο 50 ἐτῶν, στὸ δεύτερο ἥμισυ τοῦ 17ου αἰῶνα, ποὺ ἡ Γῆ ἦταν ἀρκετὰ παγωμένη, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀλλάξῃ ἡ παραγωγή τοῦ σταριοῦ. Ἐπίσης ἔχει παρατηρηθῇ, ὅτι τὰ ἀγριοκύνελα αὐξομειώνονται περιοδικὰ ἀνὰ 11 ἔτη ἀκολουθώντας περίπου τὸν ἥλιο. Ἐπιπλέον ἔχει παρατηρηθῇ, ὅτι κάποιες ἀσθένειες ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὴν δραστηριότητα τοῦ ἥλιου. Γιὰ παράδειγμα τὰ καρδιακὰ καὶ ἐγκεφαλικά ἐπεισόδια αὐξάνονται λίγο μετὰ τὶς ἐκρήξεις. Ὑπάρχουν στατιστικὲς μελέτες γι' αὐτό.

Μάλιστα τρεῖς ἀπὸ τοὺς σημαντικώτερους Ρώσους ἐρευνητές, ποὺ μελετοῦν αὐτὸ τὸ θέμα, τὴν ἐπίδραση δηλαδὴ στὴ Γῆ ἀπὸ τὶς ἡλιακὲς ἐκρήξεις, ἔρχονται συχνὰ στὴν Ἑλλάδα καὶ μᾶς ἐνημερώνουν γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς ἔρευνας. Ἡ ἔρευνα ἐφαρμόζεται σὲ ἓνα μεγάλο ἀριθμὸ Ρώσων, ποὺ ἔχουν πάντοτε ἐπάνω τους μηχανήματα, γιὰ νὰ μελετοῦν τὴν πίεσή τους. Καταγράφουν τὴ συμπεριφορὰ 10 σωματικῶν ὀργάνων, διαπιστώνοντας ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὶς ἡλιακὲς ἐκρήξεις μὲ δύο ἢ τρεῖς τρόπους. Οἱ ὑγιεῖς ἄνθρωποι διεγείρονται ἀπὸ τὶς ἐκρήξεις τοῦ ἥλιου θετικά. Ἄνθρωποι ὅμως ποὺ εἶναι κάποιας ἡλικίας καὶ ἔχουν μία προδιάθεση γιὰ καρδιακὰ ἢ ἐγκεφαλικά ἐπεισόδια ἐπηρεάζονται ἀρνητικά. Τὸ πὼς θὰ ἐπηρεαστοῦν εἶναι καὶ συνάρτηση τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πίεσης καὶ πὶο σωστὰ τῆς μεταβολῆς τῆς ἀτμοσφαιρικῆς πίεσης στὴ διάρκεια τῶν ἐκρήξεων τοῦ ἥλιου.

«Δ»: *Ἡ θέση, ἀπὸ ὅπου λαμβάνονται οἱ πληροφορίες, παίζει ρόλο;*

Ξ.Μ.: Πράγματι ἔτσι συμβαίνει ἀλλὰ ὅχι γιὰ λόγους μεταφυσικοῦς. Στὶς Θερμοπύλες ὁ χώρος, ὅπου βρίσκεται τὸ ραδιοτηλεσκόπιο, ἔχει μειωμένο θόρυβο καὶ ἐπιρροὴ ἀπὸ ἐκπομπὴ ραδιοσταθμῶν, γι' αὐτὸ καὶ οἱ μετρήσεις ποὺ λαμβάνουμε εἶναι πολὺ καλές. Σὲ ἄλλες χώρες, ποὺ εἶναι περισσότερο βιομηχανικὲς, εἶναι δύσκολο νὰ λάβῃ κανεὶς τόσο καλὲς μετρήσεις. Φανταστῆτε, ὅτι καθημερινὰ λαμβάνουμε πληροφορία τῆς τάξεως τῶν 1,2 μὲ 1,4 GB!

«Δ»: *Πῶς ἔρχεται αὐτὴ ἡ πληροφορία; Σὲ ποιά μορφή;*

Ξ.Μ.: Λαμβάνουμε τὴν ἔνταση τῆς ἀκτινοβολίας ἀπὸ τὸν ἥλιο σὲ συχνότητες ἀπὸ 20 MHz μέχρι 650. Καταγράφουμε ἀνὰ δευτερόλεπτο 110 φάσματα τοῦ ἥλιου. Τὰ 100 ἀπὸ αὐτὰ εἶναι σὲ 128 συχνότητες καὶ τὰ ὑπόλοιπα σὲ 630 συχνότητες. Τὶς μετρήσεις αὐτὲς τὶς μετατρέπουμε σὲ ψηφιακὸ σῆμα, γιὰ νὰ μπορούμε νὰ τὶς διαβάσουμε καὶ νὰ βγάλουμε συμπεράσματα, γιὰ τὸ ποιά ἔνταση εἶχε ἡ ἀκτινοβολία τοῦ ἥλιου σὲ κάθε μία ἀπὸ τὶς ἑκατοντάδες συχνότητες ποὺ δουλεύουμε.

Ταξιαρχούλα Λαδᾶ

ΜΙΑΛΑ ΣΤΟΝ «Δ» ΕΝΑΣ ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΦΩΡΙΣΜΕΝΟΣ

**Ν. Καηογερόπουλος: «Ἐπινα
οὔζο, ὅταν μὲ ἀφώριζαν.»**

ἀφορισμὸς ἢ ἀνάθεμα εἶναι ποινὴ τῆς ἰουδαϊκῆς θρησκείας, ἢ ὁποία ἐπιβάλλεται σ' αὐτούς, ποὺ παραβαίνουν τὶς ἐντολὰς τοῦ Γιαχβέ. «Πᾶς, ὃς ἂν μὴ ἔλθῃ εἰς τρεῖς ἡμέρας, ὥς ἡ βουλὴ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀναθεματισθήσεται πᾶσα ἡ ὑπαρξὺς αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς διασταλήσεται ἀπὸ ἐκκλησίας τῆς ἀποικίας.» («Ἑσδρας Β », ι 8.) Ἡ ποινὴ διακρίνεται σὲ τρεῖς βαθμοὺς: ❶ Ἀποχωρισμὸς τῶν παραβατῶν ἀπὸ τὴν οἰκογένειά τους, τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἀλλὰ ὄχι καὶ ἀπὸ τὴ συναγωγὴ. ❷ Ἀποχωρισμὸς καὶ ἀπὸ τὴ συναγωγὴ γιὰ ὠρισμένο χρόνον. ❸ Ἰσόβιος ἀποχωρισμὸς καὶ ἀπώλεια τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων. («Κατὰ Ματθαῖον», ιη 17.)

Στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησίᾳ ἀκολουθήθηκε ἡ ἴδια ἀκριβῶς ὁρολογία καὶ πρακτικὴ. Στὸ ἐβραϊκὸν κείμενον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης χρησιμοποιεῖται ἡ λέξις *χιρέμ*, ἢ ὁποία στὴν ἐλληνικὴ μετάφραση τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀποδόθηκε ὡς *ἀνάθεμα*. Σύμφωνα με τὴν διαστρεβλωμένη ἔννοια ποὺ ἔδωσαν οἱ χριστιανοὶ στὴν ἐλληνικὴ αὐτὴ λέξι, ἢ ὁποία προέρχεται ἐκ τοῦ ἀνατίθῃμι, ἀνάθεμα σημαίνει, ὅτι ὁ ἀναθεματισμένος εἶναι χωρισμένος ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους καὶ συνεπῶς καταραμένος. Πάντως ἀφορισμὸς καὶ ἀνάθεμα εἶναι ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ πράγμα καὶ ἀποτελοῦν τὶς βαρύτερες τῶν ἐκκλησιαστικῶν ποινῶν, με τὸν ἀφορισμὸ νὰ ἔχη τὴν ἔννοια τῆς ἐλαφρύτερης.

Ἡ μεσαιωνικὴ τελετὴ τοῦ ἀφορισμοῦ

ποινὴ τοῦ ἀφορισμοῦ συνοδεύεται ἀπὸ τελετὴ, κατὰ τὴν ὁποία μαυροφορεμένοι ἱερεῖς κρατοῦν μαῦρα κεριά, ψάλλουν τροπάρια σχετικὰ με τὸν Ἰοῦδα καὶ ὁ προεξάρχων διαβάζει τὸ «ἐπιτίμιο», τὴν γραπτὴ δηλαδὴ ἀπόφαση περὶ ἐπιβολῆς τοῦ ἀφορισμοῦ, συνοδευόμενη ἀπὸ φοβερὸς κατάρες. Τέτοιες κατάρες εἶναι, ὁ ἀφορισθεὶς νὰ τρέμῃ ὡς ὁ Κάιν, τὸ σῶμα του νὰ

Στην έβραϊκή παράδοση εκτός από τὸν ἀφορισμὸ ὑπάρχει κι ὁ λιθοβολισμός. («Λευιτικόν», κ 2.) Μέσω τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ συνήθεια αὐτὴ πέρασε παραλλαγμένη στοὺς Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι σὲ τέτοιες περιπτώσεις χώνουν ἓνα καμμένο κούτσουρο στὴ γῆ, ποὺ ὑποκαθιστᾷ τὸν ἀναθεματισμένο. Ὁ παπᾶς ἀπαγγέλλει τὸ ἐγκλημα καὶ ρίχνει τὴν πρώτη πέτρα. Ἀκολουθῶς περνάει ὅλο τὸ «ποίμνιο» ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ρίχνει ὁ καθένας ἀπὸ μία πέτρα. Στὴν εἰκόνα φαίνεται ὁ σωρὸς τῶν λίθων, ποὺ συσσωρεύτηκαν στὸ Πεδίῳ τοῦ Ἄρεως στὶς 12 Δεκεμβρίου 1916, ὅταν κατὸ πιν ἀποφάσεως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κληρικοὶ καὶ πιστοὶ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀναθεμάτισαν τὸν Ἐλευθέριο Βενιζέλο, πρωθυπουργὸ τῆς χώρας. (Βλ. «Δ», τ. 252.)

μὴν διαλυθῇ εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη καὶ διάφορα ἄλλα παρόμοια, τὰ ὁποῖα κάνουν τὴν ποινὴ νὰ φαίνεται τρομερὴ καὶ νὰ ἐμπνέη φόβο καὶ φρίκη στὸ ἐκκλησίασμα, ποὺ παρακολουθεῖ τὴν ἀποτροπιαστικὴ ἀκολουθία. Ὁ ἀφωρισμένος ἀπαγορεύεται νὰ ἔχη κάθε ἐπαφὴ μὲ τὴν Ἐκκλησία κι ἐπὶ πλέον στερεῖται τὰ «ἁγιαστικά μέσα» ἀκόμα καὶ μετὰ θάνατον (ταφή, μνημόσυνο).

Οἱ συνέπειες τῆς ποινῆς τοῦ ἀφορισμοῦ ὅμως εἶναι βαρύτερες κυρίως στὴν κοινωνικὴ ζωὴ τοῦ ἀφωρισμένου. Ἀπαγορεύεται κάθε δικαστικὴ κοινωνία μὲ τὸν ἀφωρισμένο καὶ στοὺς πιστοὺς ἀπαγορεύεται νὰ ἔχουν σχέσεις μαζί του μὲ τὴν ἀπειλὴ ὅτι θὰ ἀφορίζωνται κι ἐκεῖνοι. Σὲ μία βυζαντινοῦ τύπου θεοκρατούμενη κοινωνία ὁ ἀφωρισμένος ὄχι μόνον δὲν δύναται νὰ παραμείνῃ ἢ νὰ διεκδικήσῃ κρατικὴ θέση αὐτὸς ἢ τὰ παιδιά του, ἀλλὰ κι ὡς ἐλεύθερος ἐπαγγελματίας, ἂν ἐργάζεται, θὰ καταστραφῇ οἰκονομικῶς, δεδομένου ὅτι τὸ φοβισμένο «ποίμνιο» θὰ διακόψῃ τὶς συναλλαγές μαζί του.

Σὲ παλαιότερα τεύχη τοῦ «Δαυλοῦ» ἔχουν παρουσιασθῇ οἱ ἀφορισμοὶ τῆς Ἐπανάστασης τοῦ '21 (207, 219, 264, 267, 278 κ.ἄ.) καθὼς κι ἀνθρώπων τοῦ πνεύματος, ποὺ τόλμησαν νὰ ἐκφράσουν ἀπόψεις, οἱ ὁποῖες δὲν συνταυτίζονταν μὲ τὶς θέσεις τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ὅπως γιὰ παράδειγμα τοῦ Ρώσου συγγραφέα Λέοντος Τολστόι (βλ. «Δ» τ. 285, <http://www.davlos.gr/pdf/19200.pdf>).

Ὁ Νίκος Καλογερόπουλος με τὸν συνεργάτη τοῦ «Δαυλοῦ» Ἴωνα Λάμπρου.

«Αὐτοὶ μὲ ἀφώριζαν κι ἐγὼ ἔπινα οὐζο»

Περισσότερο γνωστοὶ ἀφορισμοὶ ἀνθρώπων τοῦ πνεύματος στὴν Ἑλλάδα εἶναι τοῦ Λασκαράτου (βλ. «Δ», τ. 239), τοῦ Ροΐδη καὶ τοῦ Καζαντζάκη. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτοὺς σᾶς παρουσιάζουμε τώρα ἕναν ἀκόμη ἀφορισμό, ὁ ὁποῖος ἔγινε τὰ τελευταῖα χρόνια, ἀλλὰ παρέμεινε ἄγνωστος στὸ εὐρύτερο κοινό. Ὁ ἀφορισμὸς ἔγινε σ' ἕναν καταξιωμένο στὸ πανελλήνιο καλλιτέχνη, τὸν Νίκο Καλογερόπουλο.

«Δ»: *Κύριε Καλογερόπουλε, εἶσθε ἕνας ἄνθρωπος τῆς Τέχνης, ὁ ὁποῖος τὰ περισσότερα ἀπὸ 30 χρόνια, πὺν βρῖσκεσθε στὸ προσκήνιο, οὐδέποτε τροφοδοτήσατε τὰ Μ.Μ.Ε. με σκάνδαλα, ἀντιθέτως ἡ μέχρι τώρα πορεία σας ἔχει δείξει, ὅτι εἶσθε ἕνας καλλιτέχνης μὲ ἥθος. Τί ἦταν αὐτὸ τὸ τρομερό, πὺν κάνατε κι ἐξωργίσατε τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία, ὥστε νὰ προχωρήσῃ στὸν ἀφορισμὸ σας;*

– Τὸ 1976 ἀνέβασα τὸ πρῶτο μου θεατρικὸ ἔργο μὲ τίτλο: «Ὁ Μπαμπούλας». Τὸ ἔπαιξα στὸ θέατρο «Κάβα» καὶ σὲ περιοδεῖα. Τότε λοιπόν, ἂν θυμᾶσαι, στὴν Εὐβοία εἶχαν ξεσηκωθῇ οἱ Εὐβοιώτες ἐναντίον ἑνὸς Ἀγγλου, τοῦ Μπέκερ, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀγοράσει μία τεράστια ἔκταση μὲ 1,5 δρχ. τὸ στρέμμα στὸ Μαντουδί καὶ στὸ Προκόπι. Σὲ μιὰ τέτοια κινητοποίηση μὲ φώναξε ὁ πολιτιστικὸς σύλλογος καὶ πῆγα κι ἔπαιξα τὴν παράσταση κάτω στὰ πλατάνια στὸ Προκόπι, στὸν Ἀγιάννη τὸν Ρῶσσο.

Στὴν παράσταση παρουσιάζονταν οἱ δύο «μπαμποῦλες» τοῦ ἀγρότη. Ἡ Ἀγροτική Τράπεζα ἀπὸ τὴ μία κι ὁ παπᾶς –ἡ Ἐκκλησία– ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ὁ πρωταγωνιστής, ὁ ἥρωας τοῦ ἔργου, βρισκόταν μεταξὺ τῆς τράπεζας καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ποὺ καὶ οἱ δύο τὰ ἤθελαν ὅλα δικὰ τους. Ἐπρεπε κάπου νὰ ὑποχωρήσῃ, γιατί, προκειμένου νὰ γλυτώσῃ, ἡ Ἐκκλησία τοῦ ἔλεγε, ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ τοῦ πάρῃ τὸ ἀμπέλι, γιατί ὅλος ὁ κάμπος ἀπὸ τὸ ποτάμι ἦταν τῆς Ἐκκλησίας ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κομματάκι τὸ δικό του. Τοῦ ἔλεγαν: «Φέρτο νὰ τὰ κάνουμε ἓνα, νὰ μεγαλώσῃ, νὰ γίνῃ τὸ κομμάτι τοῦ ἁγίου» καὶ ἄλλα τέτοια. Ὅπως καταλαβαίνεις, τοῦ κόσμου δὲν τοῦ ἄρρεσαν οἱ πρακτικὲς αὐτὲς τῆς Ἐκκλησίας. Τοῦ κόσμου τοῦ ἄρρεσε ἡ παράσταση, ἦταν ἡ ἐποχὴ ποὺ κατὰ ἄρχιζε καὶ γινόταν, ποὺ ὁ κόσμος ξεσηκωνόταν· τώρα ξανακοιμηθήκαμε.

Σηκώνεται λοιπὸν ὁ παπᾶς στὶς 11 ἡ ὥρα –ἦταν κι ὁ παπᾶς στὴν παράσταση– καὶ ἀρχίζει νὰ βαρᾷ τὴν καμπάνα. Τρόμαξε ὁ κόσμος, νόμισε ὅτι ἦταν γιὰ πυρκαϊά, ὅτι κάπου πῆρε φωτιά. Πῆρε τὰ μεγάφωνα κι ἄρχισε νὰ φωνάζῃ: «*Επαναστατήστε, χωριανοί, καὶ διώχτε τὰ δαιμόνια ἀπὸ τὸ χωριό.*» Τὴν ἄλλη ἡμέρα ὁ τότε μητροπολίτης Παῦλος μάζεψε κι ἔφερε πέντε-ἕξι λεωφορεῖα μὲ κατοίκους τῶν γύρω χωριῶν, ἔκαναν λειτουργία στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἀγιάννη τοῦ Ρώσσου καὶ διαβάσανε τοὺς ἀφορισμοὺς τοῦ μητροπολίτη. Θυμᾶμαι τὸν Γιάννη τὸν Μπούγαρη κι ἄλλα φιλαράκια, ποὺ τοὺς κράζανε. Κινητοποιήθηκε κόσμος καὶ τοὺς κράζανε.

«Δ»: *Θυμᾶστε, τί ἔλεγαν στὴ λειτουργία τοῦ ἀφορισμοῦ;*

Πρέπει νὰ τὴν ἔχω μαγνητοφωνήσει, δὲν ξέρω ποῦ ἔχω βάλει τὴν κασέττα. Διάβαζαν διάφορα. Ἐλεγαν κατάρες κι ἄλλα τέτοια. Ἀνοήσιες.

«Δ»: *Πῶς αἰσθανθήκατε ἐκείνη τὴν στιγμή, πῶς νοιώσατε σὰν ἀφορισμένος;*

– Ἐγὼ ἔπινα οὕζο στὸ ἀπέναντι καφεενεδάκι (γέλια) καὶ κάναμε πλάκα μὲ τὶς βλακείες ποὺ ἀκούγαμε.

«Δ»: *Τὸ θέμα τελείωσε ἐκεῖ ἢ ὑπῆρξε καὶ συνέχεια;*

– Ἐφυγα ἀπὸ ἐκεῖ κι ἀποφάσισα νὰ πάω μακρυνά, πιτσιρικᾶς τότε, στὴ Ζάκυνθο, στὴν ἄλλη μεριά, νὰ μὴν μὲ κυνηγᾶνε πάλι. Εἶχε πέσει ὅμως σύνθημα, ποὺ μοῦ τὸ εἶπε ὁ διοικητὴς τοῦ Τιμήματος: «Ἐχω πάρει σῆμα, νὰ μὴν σὲ ἀφήσω νὰ παῖξῃς· τί ἔχεις κάνει ρε παιδάκι μου;» Βγήκανε κι οἱ παπᾶδες στὴ λειτανία καὶ στὴ λειτουργία, ποὺ ἔκαναν. Ἐκανε καὶ μία παρένθεση ὁ μητροπολίτης κι εἶπε: «Νὰ μὴν πατήσῃ κανένας στὸ θέατρο.» Βγήκαν ἔξω καὶ μάζευαν τὰ «φείγ-βολάν» κι ὅτι ἀφίσεσ εἴχαμε κολλήσει, μάζευαν τὰ πάντα, ὅπως μαζεύει ἡ γάλισσα τὸ καλαμπόκι.

«Δ»: *Ὁ κόσμος ἦρθε τελικὰ στὸ θέατρο;*

– Τελικὰ ἐκεῖ ποὺ περιμέναμε νὰ ἔχουμε 2.000 κόσμο, συνολικὰ δὲν εἴχαμε περισσότερα ἀπὸ 100 ἄτομα.

“Τὴν ἡμέρα τῶν Νεμέσιων ποὺ λέτε, ἀγαπητοί μου ζωντανοί, ὅπου οἱ ψυχὲς ἔχουν ἐλευθερίας καὶ ἀλερετούρ, ποὺ θὰ ἔλεγε καὶ ὁ Ζαμπέτας, αὐτὴ τὴ μέρα διάλεξε ὁ Μένιππος ὁ Κυνικὸς καὶ ἄσημος, νὰ «μετακομίση» στὸν κάτω κόσμον... Ἀηδιασμένος ἀπὸ τὶς ἀνοησίες τοῦ πάνω κόσμου, κρεμιέται μὲ τὴν ἐλληνικὴ σημαία «ἄδοντας καὶ βοῶντας» πρὸς πᾶσα κατεύθυνση τὸ κύκνειον ᾠσμα του. Τὸ τί συνετελέσθη, ζωντανά μου ἀδελφια, στὰ ΔΙΟ-ΔΙΑ, δὲν ἔμπορῶ νὰ σᾶς τὸ περιγράψω, μόνο στὴν παράσταση θὰ τὸ γνωρίσετε ἢ ρωτήσετε αὐτοὺς ποὺ τὸ εἶδαν. Ξεσάλωμα μέγα!

Ἑρμῆς, Χάρων, Χείρων, Ὅρφεας, Μένιππος, Διογένης, Μεγαλέξανδρος, Σωκράτης, Λιαντίνης, Πεισίστρατος, Πυθαγόρας, Κολοκοτρώνης, Ἀλβανοί, χορεύτριες-μουσες, Πατριαρχεῖα, χρηματιστήρια, μίζες, ὑποκλοπές..., ὁ Πολυδύκης ψάχνει τὸν ἀδελφὸ του τὸν Κάστορα ἐκεῖ στὸ τοῦννελ, ἡ Φρύνη, ἡ Λαΐδα ἡ Εὐριδίκη, ἡ Σαπφώ, ἡ Βασιλειάδου... κι ὁ Σίσυφος, ποὺ κυλάει τὸν βράχο ἀνάποδα, κατὰ τὴν ἀνηφόρα...! Κόσμος, κόσμος -πολὺς κόσμος... Ὅλοι οἱ ρεμπέτες τοῦ ντουνιαῖ στὸ ἐπέκεινα καὶ πανηγύρι..., μέγα πανηγύρι. Οὔτε κλάματα οὔτε μοιρολόγια, μπαγλαμάδες καὶ μπουζούκια, βάσανα ποὺ ἔχει ἡ ἀγάπη. Ἄδουν, κροῦν καὶ διονυσιάζονται οἱ Αἰοιοὶ τοῦ Ἄδου, κατὰ κόσμον ἄποροι ἄρχοντες. ”

“Πᾶμε ν’ ἀκούσουμε κι ἐμεῖς νὰ ἰδοῦμε παραμύθια, πᾶμε κι ἂς εἶναι ψέματα, μπορεῖ νᾶναι κι ἀλήθεια, Τσιτσάνη, Μᾶρκο καὶ λοιπούς, Ζαμπέτα, μπάρμπα-Γιάννη, στοῦ κάτω κόσμου τὸν μπαξε ὁ πόνοσ σου θὰ γιάνη... Ἄιντε καὶ φύγαμε! Στοῦ Διονύσου τὴν γιορτὴ ὅλοι οἱ Ἕλληνες μαζί, καὶ στοῦ Ἀπόλλωνα τὴν δῶδα ξαναζῆσε πάλι Ἑλλάδα.”

Ἀπὸ τὴν παράσταση «Οἱ κυνικοὶ ξανάρχονται» (βλ. «Δ», τ. 288), ἡ ὁποία περιοδεύει σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Στὴν φωτογραφία ὁ κυνικὸς φιλόσοφος Διογένης (Δημήτρης Γιαννόπουλος).

«Δ»: Στην παράσταση «Οι Κυνικοί ξανάρχονται» παρουσιάζετε μία σκηνή, όπου σατιρίζετε ένα μητροπολίτη με την κουστωδία του, που κατεβαίνουν στον Άδη κι άλλη μιὰ έκπληκτική σκηνή στο τέλος με την Νέμεσι, ή όποια καταδικάζει τούς έντολεις τού «ἐς ἔδαφος φέρειν», τόν Ἀλάριχο καί τούς φαίᾶ φέροντες, που κατέστρεψαν τούς ναούς κι ἔκαναν ἀσβέστη τὰ ἀγάλματά μας. Στο κράτος τῆς Ρωμιοσύνης, που ζοῦμε, δέν ἔχουμε ξανακούσει στο θέατρο νά λένε τέτοια πράγματα.

– Ἐχουνε γίνει ὅμως. Ἀφοῦ ἔχουν γίνει, δέν πρέπει νά τὰ πῇ κάποιος αὐτά; Ἔ, ἀφοῦ δέν τὰ λένε οἱ ἄλλοι, τὰ λέει ὁ ἀφωρισμένος.

Ἀπόκομμα ἐφημερίδας τοῦ 1976 με κριτική τοῦ πρώτου θεατρικοῦ ἔργου τοῦ Νίκου Καλογερόπουλου με τίτλο: «Ο Μπαμπούλας». Τό ἔργο, ὅπου προβάλλονταν οἱ ἀπαιτήσεις κι οἱ καταπιέσεις τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν ἀγροτῶν, ἀποτελέσε τὴν ἀφορμὴ γιὰ τὸν ἀφορισμὸ τοῦ δημοφιλοῦς καλλιτέχνη ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἱεραρχία.

ΟΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΙ ΤΩΝ ΑΛΥΣΙΔΩΝ

Ἦ ἐσεῖς!

Πόσες φορές ἀκόμη
θ' ἀφήσετε νὰ νικήσουν
τοὺς νικητὲς ἑαυτοὺς σας;
Ἑσεῖς, παιδιὰ,
γυιοὶ τοῦ Προμηθέα
καὶ κληρονόμοι τῶν ἀλυσίδων του,
ποῦ εἶν' οἱ φωτιές σας;
Χρονολογίες καὶ νούμερα
χαμένα

στὰ βάθη τῆς θάλασσας-
συφορὲς καὶ δεινὰ
σφραγισμένα στο φῶς τῆς ἀστραπῆς.
Λαοί, Λαοὶ
γυιοὶ τοῦ Προμηθέα
συμμαχήστε μαζί του
ἐνάντια σὲ θεῖσκους καὶ τυράννους,
νὰ οἱ φωτιές σας
γκρεμίστε τὰ βράχια,
οἱ ἀλυσίδες μετέωρες...,

Κάποιοι στο χώρο της Αρχαιοθωγίας, τής Τέχνης...

«Δ»: Σὲ μιὰ ἄλλη σκηνή, ὅπου ἔχετε τυλιγμένη τὴν ἑλληνικὴ σημαία στὸν λαϊμό σας, σὰν νὰ ἔχετε κρεμαστὴ ἀπὸ αὐτήν, θέλετε νὰ δείξετε, ὅτι ἡ παράδοσή μας εἶναι κι ἡ κρεμάλα μας κατὰ μία ἔννοια;

– Τί λέει ὁ Σεφέρης; «Ὅπου κι ἂν πάω, ἡ Ἑλλάδα μὲ πληγώνει.» Δὲν σὲ πληγώνει ἐσένα ἡ Ἑλλάδα; Ἐμένα μὲ πληγώνει νὰ ἀκούω –γιὰ παράδειγμα– θέλω δὲν θέλω κάθε Κυριακὴ εἶτε τηλεόραση βάλω εἶτε ραδιόφωνο εἶτε ἀπὸ τὰ μεγάφωνα αὐτὲς τὶς μονότονες ψαλμωδίες ἀπὸ τὶς ἐκκλησίες. Μὲ ρώτησε κανένας ἐμένα, ἂν θέλω νὰ τὶς ἀκούω; Νὰ τί θὰ ἤθελα νὰ κάνουν: Στὴν τηλεόραση νὰ βάζουν ἀντὶ γιὰ τὶς λειτουργίες τὰ σπουδαῖα, τὰ σημαντικὰ ἔργα τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλῆ, τοῦ Εὐριπίδη, ποὺ ἔχουν παιχτῇ ἀπὸ παραστάσεις τῶν μεγάλων μας ἡθοποιῶν στὴν Ἐπίδουρο πρὶν ἀπὸ 20 χρόνια, πρὶν ἀπὸ 30 χρόνια, πέρυσι, πρόπερσι. Κατάλαβες;

Νὰ ἀκούῃ ὁ πατέρας κι ἡ μάνα, ποὺ μαγειρεύει καὶ μιλάει μὲ τὸ παιδί, νὰ ἀκοῦν τὸν λόγο τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Ἀριστοφάνη. Τόσο ἀπλὸ δὲν εἶναι; Τὰ ἔχουν στὸ συρτάρι στὴν Ε.Ρ.Τ.. Ποιὸς τὰ ἐμποδίζει; Εἶναι κάποιοι ποὺ τὰ ἐμποδίζουν αὐτά. Κάποιος βρίσκεται εἰδικὰ στὸ χώρο τῆς Αρχαιολογίας, στοὺς χώρους τοῦ Πολιτισμοῦ, τῆς Τέχνης. Τὸ «Χριστὸς ξανασταυρώνεται» τρώμαξε νὰ γίνη. Κι ἂν δὲν ὑπῆρχαν πέντε μάγκες ἐκεῖ κάτω σὰν τὸν Στεφανάκη τὸ Γιώργο, δὲν θὰ εἶχε γίνη.

«Δ»: Ὑπάρχει ὅμως ἡ φλόγα, ποὺ ἄναψε πρὶν ἀπὸ 25 χρόνια ὁ «Δαυλός» κι ἔχει ἀρχίσει τώρα νὰ θεωρεῖται αὐτὴ τὴν φλόγα πῶς τὴν βλέπετε;

– Σπουδαία κίνηση καὶ πολὺ μεγάλο ἔργο. Λειτουργήσε, λειτουργεῖ καὶ θὰ λειτουργεῖ στὸ διηνεχές. Εἶμαι πολὺ αἰσιόδοξος.

«Δ»: Δὲν φοβᾶσθε μὲ αὐτὰ ποὺ λέτε, μήπως σᾶς ἀφορίσουν καὶ πάλι;

– Τώρα ἦρθε ἡ σειρὰ μου νὰ τοὺς «ἀφορίσω» ἐγώ.

Ἰωάννης Λάζαρης

κουνήστε τὰ χέρια λεύτερα,
πιάστε τ' ὄρνιο ἀπ' τὸ κεφάλι,
σπονδὲς τὰ σπλάγχνα του στὴ νύχτα
κι ἡ μυρουδιά τοῦ συνκωτιοῦ του σύγνε-
φο
μὲ ἴδρωτα γνώριμο,
μόν' δώστε τ' ἄντερά του
χορδὲς στοῦ βιολιοῦ μου τὸ δοξάρι,
γιατὶ οἱ δικές μου καίγονται
σπονδὴ κι αὐτές
κι αὐτὸν ἐκεῖ

τὸν οἰσοφάγο καὶ τὸ ράμφος,
οἰκόσημο στοῦ βράχου τὴν ποριὰ
καὶ στὴ φωλιά τοῦ ὄρνιου
πένθος νὰ φέρῃ καὶ θανὴ
στὸ σόι καὶ στοὺς μιμητές του.
Τὸ ἐμβατήριο
στ' ἀκόρντα τοῦ βιολιοῦ μου
πένθιμο γι' αὐτοῦς,
πολεμικὸ καὶ γιορτερὸ γιὰ μᾶς.

Νίκος Καλογερόπουλος

Ο ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ, Η ΑΓΝΟΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ Ο κ. Κ. ΣΑΡΔΕΛΗΣ

Ἀπὸ τὸν δημοσιογράφο καὶ λογοτέχνη κ. Κώστα Σαρδελῆ πήραμε καὶ δημοσιεύουμε τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή.

Κύριε διευθυντά,

Θὰ δῶ τὴν περίπτωση τοῦ συνεργάτη σας κ. Ἰωάννη Λάζαρη, ποὺ γράφει γιὰ τὸν Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλὸ (τεῦχος 290, Ἀπρίλιος 2006), μὲ πολλὴ συμπάθεια καὶ θὰ θεωρήσω τὸ κείμενό του ἀποτελεσματικὸ παντελοῦς ἀγνοίας τῆς Ἱστορίας καὶ τῆς ἱεραποστολῆς (καὶ ἐθναποστολῆς) τοῦ Πατροκοσμᾶ. Διότι μόνο ἄγνοια τῆς Ἱστορίας καὶ ἐπιπολαιότητα μποροῦν νὰ δικαιολογήσουν τὰ γραφόμενα ἀπὸ τὸν κ. Λάζαρη. Κατ' ἀρχὴν ὁ ὑπογράφων τὸ παρὸν δὲν ἔγραψε ποτὲ βιβλίο «Γ' πάτρια», σὺν ὅποιο παραπέμπει ὁ κ. Λάζαρης. Τί θὰ πῇ «Γ' πάτρια», δὲν γνωρίζω, οὔτε ἔχω γράψει ποτέ.

Τὸ κείμενο ἀπὸ τὶς διδαχὲς τοῦ Πατροκοσμᾶ ποὺ παραθέτει –«Ὅσοι ἀδικήσατε ἢ χριστιανοὺς ἢ Τοῦρκους ἢ Ἑβραίους ἢ Φράγκους, νὰ δώσετε τὸ ἄδικον πίσω...»– εἶναι σωστὸ καὶ σοφὸ, χριστιανικώτατο, γιατί ὁ Κοσμᾶς σὰν καλὸς χριστιανὸς ἀγαποῦσε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους ἀνεξαρτήτως φυλῆς, γλώσσας ἢ θρησκείας. Ἀλλὰ ὅταν οἱ Ἑβραῖοι τὸν κατηγορήσαν ὡς πράκτορα τῶν Ρώσων, ὅτι δηλαδή, θὰ λέγαμε σήμερα, πολιτικολογεῖ, ἐστράφη ἐναντίον τους, διότι τὸν ἐξέθεταν ἐπικίνδυνα ἀπέναντι στὴν Ὀθωμανικὴ ἐξουσία. Κυρίως ὅμως ἐξέθεταν τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, τοῦ ὁποῖου ἦταν **ἐπίσημος** ἀπεσταλμένος –γενικὸς ἱεροκλήρυκας τῆς Ἀνατολῆς. Οἱ συνέπειες εἶναι γνωστές, καθὼς καὶ ἡ θέση τοῦ Πατροκοσμᾶ μέσα στὶς «Διδαχές» του εἶναι δικαιολογημένη ἀπόλυτα, διότι οἱ Ἑβραῖοι ἦταν παράλληλη οἰκονομικὴ κατοχὴ μαζί μὲ τὴν ὀθωμανικὴ. Ὅτι τὸν κρέμασαν οἱ Τοῦρκοι πληρωμένοι ἀπὸ τοὺς Ἑβραίους εἶναι ἱστορικὰ τεκμηριωμένο, καὶ παραπέμπω γιὰ ὅλα αὐτὰ στὴ μελέτη μου «Ὁ Προφήτης τοῦ Γένους», ἔκδοση «Ἀστέρως», στὴν ὁποία δίνω ἀπαντήσεις σὲ ὅλα τὰ θέματα τὰ σχετικὰ μὲ τὸν Πατροκοσμᾶ. Παρακαλῶ τὸν κ. Λάζαρη νὰ τὴν διαβάσῃ, καὶ ἂν τοῦ μείνῃ κάποια ἀπορία, ἐδῶ εἵμαστε νὰ τὴν συζητήσουμε.

Εἶναι ἀστεῖο νὰ μιλάῃ ὁ κ. Λάζαρης γιὰ «ἀντεθνικὴ προπαγάνδα» τοῦ Πατριαρχείου καὶ ὅτι ὁ Πατροκοσμᾶς «δὲν ἤθελε νὰ ἔχῃ σχέση μὲ τὴν Ἑλλάδα οὔτε μὲ καμμιά ἄλλη πατρίδα...», διότι ὁ Πατροκοσμᾶς καὶ οἱ σκλάβοι ἀδελφοί μας δὲν εἶχαν πράγματι σχέση μὲ καμμίαν Ἑλλάδα, διότι πατρίδα τους εἶχαν τὴν σκλαβωμένη αὐτοκρατορία, τὴ Ρωμανία, καὶ ὄχι τὴν Ἑλλάδα τοῦ ἐθνικοῦ ἀργότερα κράτους. Αὐτὴ, ἡ Ρωμανία, ἦταν ἡ πατρίδα τους. Καὶ φυσικὰ γιὰ τὸν καλὸ χριστιανὸ μόνιμος στόχος του εἶναι ὁ οὐρανός, ἡ οὐράνια πατρίδα, χωρὶς καθόλου αὐτὸ νὰ σημαίνει, ὅτι δὲν ἀγαπᾷ τὴ γήινη πατρίδα του. Γιὰ τὴν ἀγάπη σ' αὐτὴ τὴ γήινη πατρίδα εἶναι γεμάτη ἡ Βίβλος, ἡ Παλαιὰ καὶ κυρίως ἡ Καινὴ Διαθήκη. (Βλ. Ψαλμὸ 136, Ἱερ. κβ' 20, Ματθ. ιγ' 54, Ματθ. κγ' 37, Πράξ. κα' 39 καὶ κβ' 3 κ.λπ.) ►

Ἀρχίζει ὁ κ. Λάζαρης, γιὰ νὰ ἐντυπωσιάσῃ, μὲ τὴν φράση τοῦ Πατροκοσμᾶ: «Ἔμαθα πὼς μὲ τὴ χάρι τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ δὲν εἶσθene Ἕλληνες, δὲν εἶσθene ἀσεβεῖς αἵρετικοί, ἄθεοι...» Ἀλλὰ πρὸς Θεοῦ, τί ἦταν ὁ Πατροκοσμᾶς, δὲν ἦταν Ρωμῆος, Ἕλληνας; Δὲν γνωρίζει ὁ κ. Λάζαρης, ὅτι μὲ τὸ «Ἕλληνες» ἐννοεῖ εἰδωλολάτρες, γεγονὸς ποὺ ἐπιβεβαιώνεται μὲ τὴ συνέχεια «δὲν εἶσθene ἀσεβεῖς, αἵρετικοί, ἄθεοι»;

Ὁ κ. Λάζαρης εἶναι ἄνθρωπος κακῆς προθέσεως πλὴν τῶν ἄλλων, διότι θὰ γνωρίζῃ ἀσφαλῶς τὸ πολὺν ἀπλό, ὅτι ὁ Πατροκοσμᾶς ἔκανε **πνευματικὴ** ἐπανάσταση καὶ ὄχι μὲ τὰ ὄπλα, καὶ ὅτι ὄπλο του εἶχε τὸ Λόγο, γι' αὐτὸ καὶ ἐπιβίωσε 19 ὁλόκληρα χρόνια.

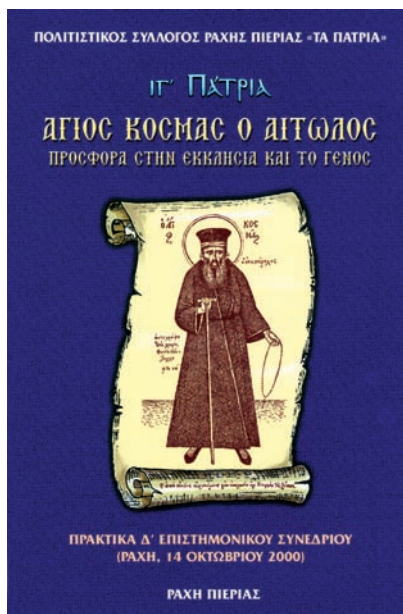
Ἀλλὰ θὰ παρακαλέσω τὸν κ. Λάζαρη νὰ διαβάσῃ τὴ μελέτη μου, ποὺ προανέφερα, καὶ τότε τὰ ξαναλέμε, ἂν τοῦ μείνῃ κάποια ἀπορία. Μὲ προκαταλήψεις ὅμως δὲν θὰ βρῇ ἄκρη ποτέ. Καὶ θὰ πρέπει νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ αὐτές, γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ συνεννοηθοῦμε.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ δημοσίευσή.

Με τιμὴ
Κώστας Σαρδελῆς
Κάτω Πεύκη Ἀττικῆς

Ἀπάντηση τοῦ κ. Ἰ. Λάζαρη

Ἡ ἱερὴ ἀγανάκτηση, ποὺ προφανῶς κυρίευσεν τὸν κ. Κώστα Σαρδελῆ, διαβάζοντας τὸ ἄρθρο: «Ένας "μεγάλος" Ἕλληνας" - ὕβρισής... τῶν Ἑλλήνων. Ἡ ἀνθελληνικὴ ἰδεολογία τοῦ Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ», τοῦ ἐπέφερε σύγχυση καὶ ἐξασθένησε τὴ μνήμη του. Τὸ ἀπόσπασμα τῆς σελ. 19728 (τελευταία παράγραφος) ἕως σελ. 19730 (πρώτη παράγραφος) εἶναι ἀπὸ τὰ «ΙΓ' Πάτρια» (σελ. 51), γιὰ τὰ ὁποῖα ὁ κ. Σαρδελῆς «δὲν γνωρίζει, τί θὰ πῇ». Πρόκειται γιὰ 96 σελίδων βιβλίο, ποὺ ἐξέδωσε ὁ Πολιτιστικὸς Σύλλογος Ράχης Πιερίας «Τὰ Πάτρια». Ὁ πλήρης τίτλος του εἶναι: **«ΙΓ' Πάτρια. Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός. Προσφορά στὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος. Πρακτικὰ Δ' Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου** (Ράχη Πιερίας, 14 Ὀκτ. 2000).» Στὸ συνέδριο αὐτό, στὸ ὁποῖο προέδρευαν στὴν α' συνεδρία ὁ παπα-Ζήσης καὶ στὴν β' ὁ παπα-Μεταλληνός, ὠμίλησε ὁ κ. Σαρδελῆς μὲ θέμα: **«Ὁ ἅγιος Κοσμᾶς, τὸ κολλυβάδικο κίνημα καὶ ἡ ἄνοδος τῆς κεφαλαιοκρατίας τὸ β' μισὸ τοῦ 19' αἰ.»** (14 Ὀκτ. 2000, β' συνεδρία,

Συνεδρία β΄

Πρόεδρος: Πρωτοπρεσβύτερος-Καθηγητής
π. Γεώργιος Μεταλληνός

11.40-12.00 κ. Κώστας Σαρδελής, συγγραφέας: *Ὁ Ἅγιος Κοσμάς, τὸ κολλυβαδικὸ κίνημα καὶ ἡ ἀνοδος τῆς κεφαλαιοκρατίας τὸ β΄ μισό τοῦ ΙΗ΄ αἰ.*

11.40'-12.00΄.) Ἡ ὁμιλία του εἶναι καταγραμμένη στὶς σελίδες 51-56 τοῦ βιβλίου.

Ὅλες οἱ ἐντὸς εἰσαγωγικῶν παραπομπῶν τοῦ ἄρθρου μου εἶναι παρμένες αὐτολεξι ἀπὸ διάφορες χριστιανικὲς πηγές, στὶς ὁποῖες ἀνέτρεξα, προτοῦ τὸ συντάξω. Τὰ ὑπόλοιπα εἶναι ὑποκειμενικὲς μου ἀπόψεις, ἀναλύσεις κι ἐξηγήσεις ἐπὶ τῶν διδασκῶν τοῦ Κοσμά, ὅπως ὑποκειμενικὲς εἶναι κι οἱ ἀπόψεις, ποὺ ἐκθέτει στὴν ἐπιστολή του, ὁ κ. Σαρδελής. Καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἐναπόκεινται στὴν κρίση τῶν ἀναγνωστῶν τοῦ «Δαυλοῦ», καὶ δὲν θεωρῶ σκόπιμο νὰ ἐπανέλθω ἀντικρούοντας τὸν κ. Σαρδελή.

Θὰ θέσω μόνον ὑπ' ὄψη τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ τὸν Ψαλμὸ 136, τὸν ὁποῖο ἐπικαλεῖται ὁ κ. Σαρδελής ὡς ἀπόδειξη τῆς ἀγάπης τοῦ Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ καὶ κάθε «καλοῦ χριστιανοῦ» γιὰ «τὴ γῆνιν πατρίδα, ποὺ εἶναι γεμάτη ἡ Βίβλος»: **«Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθήσαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών. Ἐπὶ ταῖς ἰτέαις ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν· ὅτι ἐκεῖ ἐπληρώτησαν ἡμᾶς οἱ αἰχμαλωτεύσαντες ἡμᾶς λόγους ψδῶν καὶ οἱ ἀπαγαγόντες ἡμᾶς· ὕμνον ᾄσατε ἡμῖν ἐκ τῶν ψδῶν Σιών. Πῶς ᾄσωμεν τὴν ψδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας; Ἐὰν ἐπιλάθωμαί σου, Ἱερουσαλήμ, ἐπιλησθεῖν ἡ δεξιὰ μου· κολληθεῖν ἡ γλῶσσα μου τῷ λάρυγγί μου, ἐὰν μὴ σου μνησθῶ, ἐὰν μὴ προανατάξωμαι τὴν Ἱερουσαλήμ ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς εὐφροσύνης μου. Μνήσθητι, Κύριε, τῶν υἱῶν Ἐδὼμ τὴν ἡμέραν Ἱερουσαλήμ τῶν λεγόντων· ἐκκενοῦτε, ἐκκενοῦτε, ἕως τῶν θεμελίων αὐτῆς. Θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἡ ταλαίπωρος· μακάριος ὃς ἀνταποδώσει σοὶ τὸ ἀνταπόδομά σου, ὃ ἀνταπέδωκας ἡμῖν· μακάριος ὃς κρατήσῃ καὶ ἐδαφιεῖ τὰ νήπιά σου πρὸς τὴν πέτραν.»** Στὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ οἱ Ἑβραῖοι κατὰ τὴ διάρκεια τῆς Βαβυλωνείου αἰχμαλωσίας τοὺς θυμοῦνται τὴ Σιών καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ κλαῖνε.

Σ' αὐτὴ καὶ μόνο τὴν πατρίδα ἀναφέρονται καὶ τὰ ὑπόλοιπα ἀποσπάσματα, ποὺ παραθέτει ὁ κ. Σαρδελής· αὐτὴ ἡ πατρίδα ἐκθειάζεται σ' ὅλη τὴν «Παλαιὰ Διαθήκη», τὴν «Καινή», ἀλλὰ κι ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ στὴ χριστιανικὴ ὕμνογραφία, ὅπως κατ' ἐπανάληψη ἔχουμε δεῖξει μέσα ἀπὸ τὶς στίλβες τοῦ «Δαυλοῦ».

Σ' αὐτὸ θὰ συμφωνήσω μὲ τὸν κ. Σαρδελή. Naί, τόσο ὁ Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς ὅσο κι ὅλη ἡ χριστιανικὴ διδασκαλία κηρύττουν τὴν ἀγάπην πρὸς αὐτὴν τὴν πατρίδα. Πρὸς τὴν πατρίδα τῶν «ἀγίων προπατόρων» τοὺς, αὐτῶν ποὺ ἐπινόησαν, δημιούργησαν κι ἐπέβαλαν τὸ Χριστιανισμό: τὴν «Ἁγία Σιών».

Ἰωάννης Λάζαρης

Η ΠΑΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ αἴσθησις τοῦ Ὁραίου
μποροῦν νὰ δώσουν μία νέα Ἀναγέννησις

Τὶς μέρες μας παρατηρεῖται σφοδρὴ ἀντιπαράθεσις σχετικὰ μὲ τὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ προσωπικὴ ζωὴ. Ὅλοι κόπτονται γιὰ τὴν προσωπικὴ ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου, οἱ δημοκράτες, οἱ φιλελεύθεροι, οἱ συντηρητικοὶ κ.λπ. Ἰσχυρίζονται, ὅτι ἐνδιαφέρονται ὅλοι γιὰ τὴν μὴ καταπάτησις τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν, καὶ ὅτι ἡ μόνη διαφορὰ, ποὺ ὑπάρχει μετὰξὺ τους, εἶναι ἡ ἀντίληψις γιὰ τὸ ποιὲς εἶναι οἱ ἐλευθερίες, ποὺ προέχει νὰ προασπισθοῦμε. Τοὺς συντηρητικοὺς ἀπασχολοῦν ἰδιαιτέρως οἱ ἐπεμβάσεις τῆς κυβερνήσεως στὴν ἰδιωτικὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Οἱ φιλελεύθεροι φοβοῦνται τὸν μεγάλον Ἀδελφόν, ἀπ' ὅπου κι ἂν προέρχεται –τυραννικὲς κυβερνήσεις, μεγάλες ἐταιρεῖες, ἰσχυρὲς θρησκευτικὲς ὁμάδες.

Τὸ δικαίωμα προσωπικῆς ζωῆς ἐπιτρέπει στοὺς πολίτες νὰ ἔχουν τὶς δικές τους ἀξίες, νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ ἐνδιαφέροντά τους ἐλεύθερα, ἀρκεῖ νὰ μὴν βλάπτουν τοὺς ἄλλους καὶ νὰ μὴν τοὺς ἐμποδίζουν ἀπὸ τὸ νὰ πραγματοποιοῦν τὶς δικές τους ἐπιθυμίες. Δὲν πρόκειται ἀπλᾶ γιὰ νομικὸν θεσμόν, ἀλλὰ γιὰ ἐγγενῆ ἀρχὴν τοῦ Οὐμανισμοῦ. Ὅμως ἡ διαφύλαξις αὐτοῦ τοῦ ὑψίστου δικαιώματος τοῦ ἀνθρώπου ἔχει σημαδευτὴ ἀπὸ αἱματηρὲς διαμάχας, ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἐφαρμογὴ του.

Μέχρι ποῦ μπορεῖ ὅμως νὰ φθάσῃ ἡ ἐλευθερία στὴν προσωπικὴ ζωὴ; Ὅπως ἔχει πρὸ πολλοῦ λεχθῆ, «*De gustibus non est disputandum*» («Περὶ ὀρεξέων οὐδεὶς λόγος»), ἀναγνωρίζοντας τὴν διαφορετικότητα τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ὑπερσυντηρητικοὶ ὥστόσο ἔχουν δυναμίσει τὸ δικαίωμα ἐλευθερίας προσωπικῶν ἐπιλογῶν, ἀπὸ τὴν στιγμὴ ποὺ σοκᾶρονται ἀπὸ κάποιους τρόπους συμπεριφορᾶς στὴν κοινωνίαν, ποὺ βρίσκουν ἀποκρουστικούς, ὅπως ἡ σεξουαλικὴ ἐλευθερία, ἡ μουσικὴ ρὰπ κ.λπ. Οἱ φιλελεύθεροι ἀπ' τὴν ἄλλαν μεριὰ ἐνοχλοῦνται ἀπὸ τὶς προσπάθειες ποὺ γίνονται, νὰ τοὺς ἐπιβληθοῦν τὰ πρότυπα μιᾶς συγκεκριμένης θρησκευτικῆς παράδοσης, τὰ κριτήρια μιᾶς προνομιοῦχου τάξεως ἢ οἱ φοβίες ἐνάντια σὲ ὠρισμένα στοιχεῖα τῆς λαϊκῆς κουλτούρας.

Οἱ οὐμανιστὲς ὑπερασπίζονται τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνεκτικότητος, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει, ὅτι ἀποδέχονται ὅποιαδήποτε συμπεριφορὰ ἢ ὅτι ἀπεμπολοῦν τὸ δικαίωμα τῆς κριτικῆς. Παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἐπιθυμοῦν τὴν νομικὴ ἀπαγόρευση ὅποιασδήποτε ἐπιλογῆς.

* * *

Ἦναι ἀνάγκη νὰ προσθέσουμε στὸ δικαίωμα διαφύλαξης τῆς προσωπικῆς ζωῆς μία συνακόλουθη ἀρχή, τὴν *ἐπιδίωξη τοῦ ἄριστου*. Φυσικὰ ὑπάρχουν (καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχουν) διαφορὲς στὶς προτιμήσεις, κάποιες ὅμως ἔχουν μεγαλύτερη ἀξία ἀπὸ τὶς ἄλλες· αὐτὸ σημαίνει, ὅτι οἱ προτιμήσεις τῶν καλλιεργημένων ἀνθρώπων ἔχουν μία ἐγγενῆ εὐγένεια, ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ μὴν ὑπάρχη στὶς προτιμήσεις τῶν ἀκατέργαστων ἀνθρώπων.

Ἐκεῖνοι ποὺ διακηρύσσουν τὴν ἱερότητα τῆς ἀχαλίνωτης ἀτομικῆς ἐλευθερίας, πρέπει νὰ μάθουν νὰ ἐκτιμοῦν τὴν καλλιέργεια πρὸ ἐκλεπτυσμένων ἀπολαύσεων. Ἡ ὑποκειμενικότητα δὲν εἶναι ὁ κυρίαρχος κανόνας. Δὲν μπορούμε νὰ δεχθοῦμε τὴν λογικὴ τοῦ «ὅλα εἶναι καλά». Μερικὲς ἀπολαύσεις ὑπερέχουν, διαρκοῦν περισσότερο, ἐκφράζουν καλύτερα τὶς δημιουργικὲς δυνατότητες τῶν ἐξελιγμένων προσωπικοτήτων. Ὁ Τζὼν Στιούαρτ Μίλλ στὸ γνωστὸ ἔργο του «*On Liberty*» (πρόσφατα προσετέθη στὴν ἄθλια λίστα τῶν 10 χειρότερων βιβλίων τῶν ὑπερσυντηρητικῶν ἐκδόσεων «*Human Events*») προσπάθησε νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἄποψή του, ὅτι «*θὰ προτιμοῦσε νὰ εἶναι ἓνας μὴ ἱκανοποιημένος Σωκράτης παρὰ ἓνα ἱκανοποιημένο γουρούνι*». Αὐτὸ προϋποθέτει ἔνα ἔμφυτο κριτήριον ἀντίληψης τοῦ ωραίου καὶ παραπέμπει στὰ «*Ἡθικὰ Νικομάχεια*» τοῦ Ἀριστοτέλη.

Δὲν πρόκειται γιὰ μία «μάχη» ἀνάμεσα στὶς σαρκικὲς-βιολογικὲς ἀπολαύσεις καὶ τὶς πνευματικὲς-καλλιτεχνικὲς καὶ ἠθικὲς ἀπολαύσεις. Χρειαζονται καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση τοῦ ἀνθρώπου. Ἐμεῖς ὡς οὐμανιστὲς εἴμαστε προσηλωμένοι τόσο στὶς ἐπιστῆμες ὅσο καὶ τὶς τέχνες, «*σ' ὅ,τι καλύτερο δηλαδὴ εἰπώθηκε ἢ συνέλαβε ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου*», ὅπως εἶπε ὁ Μάθιου Ἀρνολντ.

Ἡ καλλιέργεια τοῦ Εὐγενοῦς καὶ τοῦ Ὁραίου

Μία ἀνοικτὴ δημοκρατικὴ κοινωνία ὀφείλει νὰ ἐνθαρρύνῃ τὴν καλλιέργεια τοῦ εὐγενοῦς καὶ τοῦ Ὁραίου, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο ποὺ προστατεύει τὴν προσωπικὴ ζωή, νὰ στοχεύσῃ σὲ μία ἄνοδο τοῦ ἐπιπέδου τῶν ἀνθρώπων. Κι αὐτὸ μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῇ μέσῳ τῆς παιδείας καὶ τοῦ λόγου.

Κατ' ἀρχάς, ὅσον ἀφορᾷ στὸ ἦθος, εἶναι ζωτικῆς σημασίας ζήτημα τὸ χτίσιμο ἑνὸς στέρεου χαρακτήρα, ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὶς ἀνάγκες τῶν συνανθρώπων

του, ἀλλὰ κυρίως διαθέτει αὐτοέλεγχο καὶ κυριαρχεῖ στὰ πάθη του.

Δεύτερον, σημαντικό ζήτημα εἶναι ἡ *καλλιέργεια* τῶν ἀνθρώπων, δηλαδή ἡ ἀνάπτυξη τοῦ αἰσθητικοῦ κριτηρίου καὶ τῆς δυνατότητας ἐκτίμησης τῆς μουσικῆς, τοῦ χοροῦ, τῆς ποίησης, τῆς λογοτεχνίας, τοῦ δράματος, τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ἄλλων τεχνῶν.

Τρίτον, κεντρικὸ ζητούμενο σὲ μία δημοκρατία εἶναι ἡ *ἀνάπτυξη τοῦ πνεύματος*: προγράμματα κατὰ τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ, γνώση τῆς ἀνθρώπινης φύσης καὶ τῆς ἐξέλιξης τοῦ εἴδους, τῆς Φύσης, ἐξάπλωση τῶν ἐπιστημῶν ἀλλὰ καὶ ἄσκηση τῆς κριτικῆς ἱκανότητας τοῦ ἀνθρώπου.

Τὰ θρησκευτικὰ σχολεῖα, ὅπως οἱ μεντρεσέδες (ιεροδιδασκαλεῖα) στὴν Μέση Ἀνατολή, ἀνακατεύουν τὴν γνώση μὲ τὴν κατήχηση, πρᾶγμα τὸ ὁποῖο ἔρχεται σὲ πλήρη ἀντίθεση μὲ ὅ,τι πρεσβεύει ἡ οὐμανιστικὴ παιδεία, ἡ ὁποία ρίχνει τὸ βάρος τῆς στὴν ἀνάπτυξη τῆς καινοτόμου καὶ ἀνεξάρτητης σκέψεως. Ἡ ὑπερβολικὴ ἐνασχόληση μὲ ἀπόκοσμα θρησκευτικὰ «καθήκοντα» μπλοκάρει τὸ ἄνοιγμα σὲ ὑψηλότερες πνευματικὲς καὶ αἰσθητικὲς ἐμπειρίες.

Στοχεύουμε σὲ μία νέα Ἀναγέννηση, ἓνα νέο Διαφωτισμό. Προϋποθέσεις γιὰ κατὰ τέτοιο ὅμως εἶναι ἡ στοιχειώδης κατάρτιση, ἡ ἀνάπτυξη τῶν γνωστικῶν ἱκανοτήτων, ἡ κριτικὴ καὶ δημιουργικὴ σκέψη, ἡ κατανόηση τῶν μεθόδων ἐπιστημονικῆς ἔρευνας καὶ μία ἐπιστημονικὴ θέαση τοῦ κόσμου. Πέραν τῶν ἀνωτέρω ὅμως μία νέα Ἀναγέννηση προϋποθέτει ἀναθεώρηση τῶν ἀξιῶν μας, ἡ ὁποία θὰ μᾶς ἐπιτρέψει νὰ προχωρήσουμε πέρα ἀπὸ τὰ τετριμμένα καὶ τίς χυδαιότητες τῆς λαϊκῆς κουλτούρας.

Στὸ βιβλίο «Βάρβαροι πρὸ τῶν Πυλῶν» ὁ Στήβ Ἄλλεν στηλίτευσε καυστικὰ τὸ «πρόστυχο ραδιόφωνο» καὶ τὴν «σκουπιδοτηλέοραση». Τάχθηκε ὑπὲρ μιᾶς προσπάθειας ἀναβάθμισης τοῦ ἐπιπέδου τῆς λαϊκῆς κουλτούρας καὶ ἐπετέθη μὲ σφοδρότητα ἐναντίον ἐκείνων, ποὺ εἶναι πρόθυμοι ἀνὰ πᾶσα στιγμή νὰ χρησιμοποιήσουν γράμματα καὶ ἀριθμοὺς ἀντὶ γιὰ κανονικὲς λέξεις (π.χ. 4 u = for you κ.λπ.). Στὸν Ἄλλεν ἀσκήθηκε κριτικὴ ἀπὸ «φιλελεύθερους πολίτες», οἱ ὁποῖοι εἶδαν στὶς ἀπόψεις του μιὰ καλυμμένη προσπάθεια λογοκρισίας.

Ὁ Ἄλλεν ἀπάντησε, ὅτι θὰ πρέπει νὰ εἴμαστε ἐλεύθεροι νὰ κριτικάρουμε τὴν ὑπερβολικὴ χυδαιότητα καὶ νὰ ἐπιδιώξουμε τὴν καλαισθησία τοῦ λαοῦ, χωρὶς νὰ ἐπιτρέπουμε πουριτανισμοὺς καὶ λογοκρισίες.

Ἡ παθολογία τῆς σύγχρονης κοινωνίας

ποδοκιμάζουμε τὶς ὑπερβολὲς τῆς λαϊκῆς κουλτούρας. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἄλλες ἐκφάνσεις τῆς κουλτούρας μας, ποὺ διόλου δὲν ὑστεροῦν σὲ χυδαιότητα. Οἱ ὑπερσυντηρητικοὶ συχνὰ τὶς παραβλέπουν, ἐνοχλοῦμενοι κατὰ κύριο λόγο ἀπὸ τὶς σεξουαλικὲς ἀπρέπει-

ες. Όμως υπάρχουν κι άλλες μορφές ξεπεσμού. Έπιτρέψτε μου να αναφέρω μερικές από αυτές:

- **Ἡ βία γιὰ τὴν βία** εἶναι κάτι εὐρέως διαδομένο στὴν κουλτούρα μας. Μ' αὐτὸ ἐννοῶ τὴν ἄνευ ὁρίων βία, ποὺ βλέπουμε στὸν κινηματογράφο, τὴν τηλεόραση, τὰ βιβλία, τὰ παιχνίδια τῶν κομπιούτερς, ὅπου ὁ φόνος, ὁ πόλεμος καὶ ἡ κακοποίηση τῶν γυναικῶν τιμῶνται. Σκοπὸς τους εἶναι νὰ προκαλέσουν φρίκη καὶ τρόμο. Ἕνα ἰδιαίτερος ἀπεχθὲς παράδειγμα, ποὺ ἔρχεται στὸ μυαλό, εἶναι ἡ ταινία «Τὰ ἀπορρίμματα τοῦ Διαβόλου», στὸ ὁποῖο εἰδεχθῇ ἐγκλήματα περιγράφονται μὲ ἀνατριχιαστικὲς λεπτομέρειες (αἷμα καὶ σωθικὰ χυμένα ἔξω ἀπὸ τὸ σῶμα). Δὲν εἰσηγοῦμαι τὴν λογοκρισία ἢ τὴν ἀπαγόρευση μετάδοσης αὐτῶν τῶν προγραμμαμάτων, ἀλλὰ *παρακαλῶ*, ἄς μὴν μεταδίδονται νωρὶς, καὶ ἄς μὴν ἐκτίθενται τὰ παιδιὰ σ' αὐτά. Οὔτε προτείνω νὰ μὴν ὑπάρχουν σκηνὲς βίας γιὰ πραγματικὰ καλλιτεχνικοὺς σκοποὺς σὲ ἀξιόλογες ταινίες. Μποροῦμε νὰ πετάξουμε στὰ σκουπίδια ἓνα φιλμ ὅπως «Τὰ ἀπορρίμματα τοῦ Διαβόλου» καὶ νὰ τιμήσουμε ἀξιόλογα ἔργα ὅπως «Τὸ κουρδιστὸ πορτοκάλι».

- **Ἡ ἀπληστία**: ἡ ἐστίαση στὸ οἰκονομικὸ κέρδος καὶ ἡ ἐπίμονη ἐπίδειξη πλούτου, ὅπως τυποποιεῖται ἀπὸ τὸν Ντόναλντ Τράμπ στὴν τηλεοπτικὴ του σειρὰ «Ἡ μαθητευόμενη», ἢ ἡ ἀπληστία γιὰ πλοῦτο, ὅπως ἐκδηλώνεται ἀπὸ τοὺς παίκτες τοῦ «Survivor», ποὺ εἶναι πρόθυμοι νὰ ὑποταγοῦν καὶ νὰ ὑποστοῦν ὅποια-δήποτε ταπείνωση, προκειμένου νὰ κερδίσουν ἓνα ἑκατομμύριο δολλάρια, δείχνουν σαφῶς ἔκπτωση τῶν ἀξιών. Τέτοιου εἴδους προγράμματα προωθοῦν τὸν ἀθέμιτο ἀνταγωνισμὸ καὶ τὴν «ἐπιτυχία» ἀντὶ ὁποιουδήποτε τιμήματος. Ἴσως αὐτὸ νὰ ἀντανακλᾷ τὶς ἀντιλήψεις τῶν διαφημιστῶν, ποὺ θὰ κάνουν στὴν κυριολεξία ὅτιδήποτε, προκειμένου νὰ τραβήξουν τὴν προσοχὴ τῶν θεατῶν καὶ νὰ πείσουν τοὺς καταναλωτὲς νὰ ἀγοράσουν τὰ προϊόντα τους.

- **Ἡ τρέλλα τῆς πίστωσης**: Οἱ πιστωτικὲς κάρτες τῶν καταναλωτῶν χρεώνονται μὲ φρενητιώδη ρυθμὸ καὶ συχνὰ οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ καλύψουν τὶς ὀφειλές τους. Οἱ πτωχεύσεις πληθαίνουν, παρ' ὅλο ποὺ ἡ νομοθεσία λειτουργεῖ ἀποτρεπτικά. Δύο ἐπιπλέον σημάδια ἀπληστίας: ἡ κυβέρνηση τῶν ΗΠΑ χορηγεῖ τὸ μικρότερο (μετὰ τὴν Ἰταλία) ποσοστὸ ἐξωτερικῆς βοήθειας ἀπὸ ὁποιοδήποτε κράτος τῆς Δύσης. Τὴν ἴδια στιγμὴ συνεχίζεται ἡ περικοπὴ φόρων τῶν πλουσίων, ἐνῶ ἀυξάνεται τὸ δημόσιο ἔλλειμμα.

- **Ἡ χαρτοπαιξία** ἔχει γίνεи τὸ ἐθνικὸ πάθος τῶν ΗΠΑ. Καζίνο ξεφυτρώνουν παντοῦ (ὄχι μόνο στὸ Λὰς Βέγκας ἢ τὸ Ἀτλάντικ Σίτυ). Γιὰ τὴν ἀκρίβεια κάθε μεγάλη πόλη στὶς ΗΠΑ ἀγωνίζεται νὰ παρασύρῃ τοὺς ἀφελεῖς στὶς ρουλέττες.

«Εἶναι μία μορφὴ διασκέδασης», λένε. Δυστυχῶς δὲν πρόκειται ἀπλᾶ γιὰ κάτι τέτοιο. Τόσο οἱ πλούσιοι ὅσο καὶ οἱ φτωχοὶ ἔχουν ἐθιστῇ στὴν χαρτοπαιξία, πιστεύοντας στὴν τύχη, λὲς καὶ δὲν ξέρουν, ὅτι αὐτὸ τὸ πάθος ἔχει καταστρέ-

ψει ζωές και διαλύσει οικογένειες. Τò κράτος αδιαφορεί. Ἡ ὑπόθεση θυμίζει τὶς ἐπενδυτικὲς κερδοσκοπικὲς μεθοδεύσεις καὶ τὴν ἔκρηξη στὶς τιμὲς τῶν ἀκινήτων. Οἱ ἐπενδύσεις σὲ ἀκίνητα καὶ ἀξίες εἶναι ἓνας λογικὸς τρόπος γιὰ τὴν ἐξασφάλιση κερδῶν μὲ ἀσφάλεια.

Σχέδια γιὰ γρήγορο καὶ μεγάλο κέρδος ἔχουν ἐπινοηθῇ ἀπὸ καιροσκόπους καὶ ὁ κόσμος δὲν ἔχει ἐνημερωθῇ γιὰ τοὺς κινδύνους ποὺ ἐνέχουν.

– **Σεξουαλικὴ ἐκμετάλλευση:** Πολλὰ φιλμς προβάλλουν τὴν σεξουαλικὴ βία καὶ τὸν ἐκχυδαϊσμὸ τῆς σεξουαλικῆς συμπεριφορᾶς. Οἱ ἐνήλικες θὰ πρέπει νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ βλέπουν ἢ νὰ διαβάζουν ὅ,τι θέλουν. Ὡστόσο πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε, ὅτι ὑπάρχει μία ὑπερβολικὴ ἐστίαση στὸν ἐκτραχηλισμὸ γιὰ τὸν ἐκτραχηλισμὸ. Εἶναι ἄλλο πράγμα νὰ παρακολουθῇ κάποια ταινία στὸν ἰδιωτικὸ σου χώρο καὶ ἄλλο νὰ περιφρονῇς κάθε κανόνα εὐπρέπειας καὶ καλαισθησίας.

– **Ἡ θρησκευτικὸς ἐξτρεμισμὸς** συνιστᾷ ἐπίσης πρόβλημα. Ὅταν ἡ προσχώρηση σὲ μιὰ θρησκεία ἀπαιτεῖ ὑποταγὴ, ἀπόσυρση ἀπὸ τὸν κόσμο, προσευχὴ γιὰ τὴν ἐπίτευξη στόχων καὶ συντριβή, τὸ ἄτομο ὑποβαθμίζεται, ἀδυνατεῖ νὰ λειτουργήσῃ ὡς μέλος τῆς κοινωνίας. Ἐπιπλέον ἐκεῖνοι ποὺ ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι θρησκευτικοὶ ἡγέτες εἶναι ὑπεράνω κριτικῆς, ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ ἐφαρμόζουν θεραπείες μέσῳ τῆς πίστεως ἢ διαπράττουν ἄλλες ἀπάτες. Ἡ πίστη στὰ θαύματα, «ὁράματα» τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας καὶ ἄλλες μορφὲς προλήψεων πρέπει νὰ καυτηριάζωνται στὴν σύγχρονη κοινωνία. Ὁ μόνος ὁ ὁποῖος τολμᾷ νὰ ἀσκήσῃ κριτικὴ σὲ τέτοιου εἶδους ζητήματα στὶς ΗΠΑ εἶναι ὁ Τζὺ Νίκελ. Οἱ διαστρεβλώσεις, ποὺ παρακολουθήσαμε στὸ φιλμ τοῦ Μέλ Γκίμπσον «Τὰ πάθη τοῦ Ἰησοῦ», δείχνουν καθαρὰ τὸ πρόβλημα ποὺ ἀντιμετωπίζουμε· ἡ θρησκευτικὴ μυθολογία ἐκλαμβάνεται ὡς ἱστορικὴ ἀλήθεια.

– **Ἄλλες μορφὲς ἐθισμού:** Ὁ ξέφρενος ρυθμὸς τῆς σύγχρονης ζωῆς συμβάλλει στὴν ἐκδήλωση ἐθισμού. Οἱ ἄνθρωποι καταναλώνουν ἀλκοόλ, καπνίζουν, παίρνουν ναρκωτικὰ, καταφεύγουν δηλαδὴ σὲ ὅτιδήποτε τοὺς δίνει ἄμεση ἱκανοποίηση χωρὶς μέτρο. Τὸ μεγαλύτερο πρόβλημα τῆς σημερινῆς κοινωνίας εἶναι ἡ κατάθλιψη, ἡ ἔλλειψη χαρᾶς.

– **Ἡ διάλυση τῶν οικογενειῶν:** Οἱ οὐμανιστὲς θὰ πρέπει νὰ προβληματισθοῦν μὲ τὸν μεγάλο ἀριθμὸ διαζυγίων, ποὺ συχνὰ ὀδηγεῖ τὰ παιδιὰ στὴν καταστροφὴ. Πρέπει νὰ ἐπανεκτιμήσουμε τὶς οικογενειακὲς ἀξίες, προσαρμοζόμενοι πάντα στὶς ἐξελίξεις. Δυστυχῶς στὶς ΗΠΑ 18% τῶν παιδιῶν ζοῦν μέσα στὴν ἀνέχεια ἔναντι 5-8% τῶν παιδιῶν στὶς χώρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Πολλοὶ ἀπὸ ἐκείνους, ποὺ διατείνονται ὅτι πιστεύουν στὶς οικογενειακὲς ἀξίες, αδιαφοροῦν γι' αὐτὸ τὸ γεγονός.

- **Ἑξουθενωτικές ποινές:** Είναι κάτι εὐρέως διαδεδомένο στὶς ΗΠΑ. Οἱ μισοὶ ἀπ' τοὺς φυλακισμένους ὅλου τοῦ κόσμου βρίσκονται στὶς ἀμερικανικὲς φυλακές. Οἱ ΗΠΑ ἀποτελοῦν τὴν μοναδικὴ δημοκρατία τῆς Δύσης, ποὺ ἐφαρμόζει τὴν θανατικὴ ποινή. 132.000 κρατούμενοι ἔχουν καταδικασθῇ σὲ ἰσόβια κάθειρξη. Ἕνα μεγάλο μέρος αὐτῆς τῆς ἐκδικητικότητος εἶναι ἀπόρροια τῶν βιβλικῶν διδασχῶν καὶ τῆς νοοτροπίας «ὀφθαλμὸς ἀντὶ ὀφθαλμοῦ».

* * *

κεῖνο τὸ ὁποῖο δὲν πρέπει νὰ μᾶς διαφεύγῃ εἶναι, ὅτι οἱ ΗΠΑ εἶναι ἢ πιὸ θρησκοδόληπτη δημοκρατικὴ χώρα στὸν κόσμον. Ἡ θρησκοδόληψία αὐτὴ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μὴ εὐρυθμὴ λειτουργία τῆς κοινωνίας. Ὁ Γκρέγκορ Σ. Πῶλ ἐπεσήμανε πρόσφατα στὸ «Free Inquiry», καθὼς καὶ στὴν «Ἐφημερίδα τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Κοινωνίας», ὅτι οἱ χώρες, μεγάλο ποσοστὸ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ὁποίων ἐρμηνεύει τὴν Βίβλο (καὶ ἄλλα «ἱερὰ» κείμενα) κατὰ γράμμα, παρουσιάζουν φαινόμενα πουργιανισμοῦ, καταπίεσης καὶ ἔχουν τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ ἐγκλημάτων, σεξουαλικῶς μεταδιδόμενων ἀσθενειῶν, ἐφήβων μὲ ἀνεπιθύμητη ἐγκυμοσύνη καὶ διαζυγίων. Οἱ 5 πολιτεῖες τῶν ΗΠΑ, ποὺ ἔχουν τὸν μεγαλύτερο ἀριθμὸ πιστῶν τῆς Βίβλου ἀλλὰ καὶ ἐγκλημάτων, εἶναι οἱ πολιτεῖες τῆς Λουϊζιάνας, τοῦ Μισισσιππὶ, τῆς Ἀλαμπας, τῆς Γεωργίας καὶ τῆς Νεβάδας.

Οἱ ἀνθρωπιστὲς οἰκτιροῦν τοὺς δέσμιους τῶν προλήψεων, τοὺς θρησκοδόληπτους. Πρέπει νὰ προσφέρουμε στοὺς ἀνθρώπους ἐναλλακτικὲς διεξόδους, ποὺ βοηθοῦν στὴν ἀνοδο τοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἀνθρώπου. Ἀνάμεσα σ' ἄλλα ἀναφέρουμε τὴν δημιουργία, τὴν ὁλοκλήρωση, τὴν αἰσθητικὴ ἀπόλαυση, τὶς σημαντικὲς ἐμπειρίες, τὴν ἀνάπτυξη τῶν γνωστικῶν δεξιοτήτων, τὴν καλλιέργεια τοῦ ἥθους. Τονίζουμε, ὅτι οἱ εὐημεροῦσες κοινωνίες προσφέρουν εὐκαιρίες γιὰ καλὴ ζωή: εὐκαιρίες γιὰ καλλιέργεια, διασκέδαση, ταξίδια... Τονίζουμε ἐπίσης τὴν ἀνάγκη ἥθους, τὸ ὁποῖο καὶ πρέπει νὰ διέπῃ τὶς ἀνθρωπινες σχέσεις.

Πρέπει νὰ ὑπερασπισθοῦμε τὴν ἀρχὴ τοῦ δικαίου. Καίριο σὲ μία κοινωνία ἀνταγωνισμοῦ, ἀπληστίας, φιλαργυρίας καὶ ἀτομισμοῦ. Εἶναι σπουδαῖο νὰ ἐνδιαφερόμαστε γιὰ τοὺς ἄλλους, ὅχι μόνον ἐντὸς τῶν τοπικῶν κοινωνιῶν ἀλλὰ καὶ σὲ οἰκουμενικὴ κλίμακα (κι αὐτὸ δὲν ἔχει καμμία σχέση με τὴν ὑποταγὴ στὶς θρησκευτικὲς ἐντολές).

Ὅλα αὐτὰ ἀποτελοῦν μέρος μιᾶς νέας Ἀναγέννησης, στὴν ὁποία προσβλέπουν οἱ ἀνθρωπιστὲς.

Μετάφραση: Α.Γ.

Paul Kurtz

«ΑΝΑΓΝΩΣΗ» ΚΑΙ «ΔΙΑΒΑΣΜΑ»

**Πόσα είναι τὰ «σκαθοπάτια»
ἀνόδου στὴν ἑλλογὴ συνείδηση;**

ατ' ἀρχὰς συμφωνῶ γενικῶς μὲ τὸν ἐν Μελβούρνη συνεργά-
τη τοῦ «Δ», φιλόλογο κ. Θωμᾶ Ἡλιοπούλου, ποὺ στὸ κείμενό
του μὲ τὸν ὁμώνυμο τίτλο τοῦ τεύχους 282 μᾶς λέει, ὅτι «ἡ
συνωνυμία τῶν δύο οὐσιαστικῶν εἶναι πολὺ μακρινή» κι ὅτι
στὴν οὐσία τους σημαίνουν δύο διαφορετικὰ πράγματα. Ἄλ-
λο δηλαδὴ «ἀνάγνωση» κι ἄλλο «διάβασμα». Θὰ συμφωνήσω καὶ σ' ἄλλα
ἀκόμα, ὅπως π.χ. ὅτι ἀνάγνωση σημαίνει φέρνω ἐπάνω: ἀναγνώριση, ὅτι ἡ
δημιουργία τῆς λέξεως εἶναι ἐπιτυχὴς κ.λπ.

Πράγματι ἀνάγνωση σίγουρα σημαίνει φέρνω ἐπάνω τὴ γνώση. Ὅχι ὅμως τὴν κατανόη-
ση. (Εἶναι πολὺ μεγάλη αὐτὴ ἡ λέξη.) Ἐπίσης ἡ ἀνάγνωση πολὺ δύσκολα γίνεται ἐρμηνεῖα
τοῦ κειμένου –εἶναι πάντως ἓνα στάδιο ἀπαραίτητο– καὶ βεβαίως μόνο μὲ τὴν ἀνάγνωση
δύσκολα ἀνασύρει κανεὶς νοήματα καὶ ιδέες. Καὶ δυσκολώτερα ἀκόμη μετα-βάλλεται ἡ
ἀνάγνωση σὲ νέα δημιουργία. (Ἐχει πολὺ δρόμο καὶ πολλὰ στάδια, καὶ πρέπει κυριολε-
κτικὰ νὰ «γδάρῃ» τὸ μυαλό του κανεὶς μέχρι τὸ ξάγναντο τῆς δημιουργίας– καὶ μόνῃ ἡ
ἀνάγνωση δὲν ἀρκεῖ.)

Παρὰ ταῦτα οἱ ἀντιρρήσεις μου δὲν ἐντοπίζονται τόσο στὴν ἀνάγνωση ὅσο στὴν ἄλλη
λέξη, τὸ «διάβασμα», ποὺ ἐγινε ἀπὸ τὸ διαβάζω, ὅπως λέει ὁ κ. Ἡλιοπούλος, «καὶ σημαί-
νει ἀπλᾶ περνῶ ἀπὸ μέσα, ἀπλὸ πέρασμα μέσα ἀπὸ τὸ κείμενο» καὶ δημιουργήθηκε «μὲ
ἄκριτη εὐκολία» (ἄρα εἶναι ἀνεπιτυχὴς ὡς λέξη), ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν ἀνάγνωση, ποὺ εἶναι
πολὺ πετυχημένη· γιὰ νὰ καταλήξῃ στὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ ὅρος ἀνάγνωση φέρνει στὸ νοῦ
«πολυνσημία», ἐνῶ τὸ διάβασμα εἶναι ἄσημον καὶ «...δὲν ἔχει κανένα ἀπολύτως πνευματι-
κὸ ἐκτόπισμα καὶ παραμένει φτωχὸς» (ὡς ὅρος). Κι ὅτι ἐν τέλει, ὅπως λέει, «ἡ ἀνάγνωση
ποτίζει τὴ σκέψη κι ὄχι τὸ διάβασμα».

Τὰ «βιβάζω», «γινγνώσκω» καὶ ἡ μέθεξι στὸ Λόγο

Ἡ δύο αὐτὲς λέξεις: εἶναι σύνθετες, καὶ ἡ κάθε μία ἀποτελεῖται ἀπὸ ἓνα ρῆμα
καὶ μία πρόθεση. Ἡ ἀνάγνωση, ἀνα+γινγνώσκω καὶ τὸ διάβασμα, δια+βαίνω.
(Ὅχι δια+βιβάζω, ποὺ λέει καὶ ὁ «ἐθνικός μας» γλωσσολόγος κ. Μπαμπινιώτης.)
Καὶ νὰ γιατί: Ἐρευνώντας βρήκα, ὅτι τὸ βιβάζω ἐνέχει ἐν πάσῃ περιπτώσει δι-
αδικασία, διεργασία, ἡ ὁποία ἀναλόγως τῆς προθέσεως (γιὰ τὴς προθέσεις στὴ συνέχεια)
συγκεκριμενοποιεῖται κάθε φορὰ π.χ. συμβιβάζω=ἐπιτυχάνω τὴ σύγκλιση διεστῶτων,
προβιβάζω, μεταβιβάζω, ἐπιβιβάζω, ἀποβιβάζω. Ἐνῶ ὁ ἐπι-βάτης βγαίνει ἀπ' εὐθείας ἀπὸ
τὸ ἐπιβαίνω, γιὰτὶ δὲν μεσολαβεῖ τίποτα. Δὲν ἔχομε ἐδῶ καμμία διαδικασία, ἐνέργειες δη-

λαδὴ ποὺ νὰ ἐκτυλίσσωνται μὲ συγκεκριμένο τρόπο καὶ γιὰ συγκεκριμένο σκοπὸ. Ἐπίσης δὲν λέμε ποτὲ «*ὑπερβίβαση*», ἀλλὰ *ὑπέρβαση*. Ἐνῷ λέμε ὅτι ὁ τόνος *ἀναβιβάζεται*. Φυσικὰ μετὰ ἀπὸ κάποια διαδικασία καὶ γιὰτὶ συντρέχουν κάποιοι (γραμματικοί) λόγοι. Τὸ ἴδιο μὲ τὰ *ἀποβιβάζω*, *ἀποβίβαση* → *διαδικασία*, τελικὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ ἀπόβαση ὅμως εἶναι ἄμεση καὶ ἀπ' εὐθείας ἐνέργεια. Ὁ στρατὸς στὸν πόλεμο καὶ στίς ἀσκήσεις κάνει ἀπόβαση καὶ ἀποβατικὲς ἐπιχειρήσεις καὶ ποτὲ ἀποβίβαση (ἐκτὸς ἂν πηγαίνουν ἐκδρομὴ π.χ. οἱ εὐέλπιδες, ὅποτε ἀποβιβάζονται στήν... Ρόδο). Ἔτσι καὶ τὸ διαβιβάζω καὶ ἡ διαβίβαση. Κι ὁ *διαβιβαστής*, *διαβιβάζων* σήματα, κάνει μία διεργασία. Καὶ μάλιστα πολλές φορὲς ὅλως μηχανικὰ, χωρὶς οὐσιαστικὰ νὰ τὰ διαβάξῃ. Κυρίως ὅμως ἐδῶ (στίς διαβιβάσεις) τὸν κύριο ρόλο παίζει κάποιο ὄργανο, μέσον. Πρᾶγμα ποὺ δὲν συμβαίνει μὲ τὸ διάβασμα, ὅπου ἐκεῖνος ποὺ διαβάξῃ ἔχει ἀπ' εὐθείας (ἄμεση) σχέση μὲ τὸ κείμενο. Καὶ μέσῳ φορητοῦ (ὄχι κινητοῦ) τηλεφώνου διαβιβάζουμε (στέλνουμε) μηνύματα. Ἐκεῖνα ὅμως ποὺ λαμβάνονται, τὰ διαβάζουμε.

Φαίνεται λοιπὸν καθαρά, ὅτι τὸ διάβασμα προέρχεται ἀπὸ τὸ διαβαίνω, κι ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα λειτουργεῖ μὲ τὴ δική της ἀξιοθαύμαστη ἀκρίβεια καὶ ἔνθετη σοφία.*

Ἡ σημασία τώρα τῶν ρημάτων *γιννώσκω* καὶ *βαίνω* εἶναι γνωστὴ, κι ἂς μὴν τὴν ἀναφέρουμε. Ὑστερα, ἂν κάποιος θέλῃ λεπτομέρειες, εὐκόλα τις βροῖσκει σ' ἓνα ἔγκυρο λεξικό. Καὶ ἀναμφισβήτως καὶ τὰ δύο, εὐῆχα καὶ σπουδαῖα ρήματα, ὡς ἐπίσης κι ὅλα τὰ παράγωγά τους. Καὶ μπορεῖ κάποιος νὰ περπατήσει = νὰ διαβῇ μόνο μὲ αὐτὰ μέσα στὴ γνώση. Ἀρκεῖ νὰ βρῇ τὸν σωστὸ δρόμο (τὴν μέθ-οδο).

Ἐδῶ θὰ σημειώσω μόνον, ὅτι καὶ τὰ δύο ρήματα, *ἀναγινώσκω* καὶ *διαβάξω*, φαίνεται νὰ ἔχουν μεταφορικὴ σημασία (καὶ περισσότερο ἢ ἀνάγνωση), ἐνῷ τὸ διάβασμα εἶναι ἐπιπλέον καὶ παρομοίωση. Παρομοιάζεται δηλαδὴ μὲ τὴ διάβαση, τὸ πέρασμα καὶ μάλιστα πέρα-πέρα. (Ὅχι ἓνα ἀπλὸ πέρασμα μέσα ἀπὸ τὸ κείμενο → ἄσκοπη βόλτα.) Ἐπομένως τὸ διάβασμα εἶναι σὰν νὰ περνᾷς, νὰ διαβαίνῃς ἓνα δάσος, ἂς ποῦμε, ἓναν ποταμὸ, μιὰ κοιλάδα, ἓνα φαράγγι καὶ μεταφορικὰ ἓνα βιβλίον ἀπ' τὴν ἀρχὴ μέχρι τὸ τέλος.

Οἱ ἀποκαλυπτικὲς σημασίες τῶν προθέσεων

νάγκη πᾶσα ὅμως νὰ ἰδοῦμε καὶ τίς προθέσεις τους. Μέγα κεφάλαιο ἄλλωστε (κεφάλαιο πράγματι) ἡ λειτουργία τῶν προθέσεων στὸν Ἑλληνα Λόγο. Ἰδίως τὸν ἀρχαῖο, μὰ καὶ στὴ σημερινή μας γλῶσσα, ὅπως διεμορφώθη καὶ σφύζεται στὴν βάση της ἀναλλοίωτη. Καὶ προπαντὸς τῶν 18 κυρίων, ποὺ δὲν εἶναι λέξεις ποὺ ἀπλῶς τίθενται ἐμπρὸς (πρὸ) τοῦ ρήματος, οὐσιαστικοῦ κ.λπ., ἀλλὰ θέτουν σὲ κίνηση, βάζουν μπροστὰ τὴ μηχανὴ τοῦ λόγου καὶ δείχνουν (ἀποκαλύπτουν) καὶ τὴν διάθεση, τὴν πρόθεση τοῦ ὁμιλοῦντος, τὴν εἰδικώτερη σχέση μὲ τὸ δεύτερο συνθετικό.

Πιστεύω βασίμως ὅτι, ἂν οἱ δάσκαλοι καὶ οἱ καθηγητὲς μάθουν στὰ παιδιά μας τὴ λειτουργία τῶν προθέσεων μόνον στὸν Ἑλληνα Λόγον, θὰ τοὺς ἔχουν δώσει ἓνα κλειδί, ν' ἀνοίξουν πολλές πόρτες. Θὰ τοὺς ἔχουν δεῖξει ἓνα δρόμο (μέθοδο), νὰ πᾶνε μακριὰ μὲ σιγουριά καὶ ἀσφάλεια. Πᾶ νὰ πῇ, νὰ στοχαστοῦν σοβαρά, λογικά, ἔμπεδα.

* Πάντως μὲ ὠρισμένες λέξεις, ὅπως *ἀπόβαση-ἀποβίβαση*, *παράβαση-παραβίαση*, *πρόληψη-προκατάληψη*, *ἀσύμβατον-ἀσυμβίβαστον* (πολὺ χαρακτηριστικὸ γιὰ τὸ θέμα μας π.χ. *μίσχευμα συμβατόν, ἀσυμβίβαστον βουλευτῶν*), *πρόβλεψη-πρόγνωση*, *θερμότητα-θερμοκρασία* κ.ἄ., ἀξίζει, νομίζω, ν' ἀσχοληθῇ κάποιος φιλόλογος συστηματικά.

Νά: Λάβετε π.χ. τὴ λέξη *ὁδός*, βάλτε μπροστὰ προθέσεις καὶ ἰδέτε θαύματα λόγου. Ἡ τὴν λέξη *μετά*. Ἄν ξεράμε τὴ λειτουργία μόνον αὐτῆς τῆς προθέσεως, ποτὲ δὲν θὰ λέγαμε οὔτε ἡμεῖς οὔτε ὁ πρῶν πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας –καὶ κυρίως δὲν θὰ μαλώναμε– ἂν, ἐπειδὴ κάποιος Ἀλβανὸς ἢ ἄλλος παρακολουθεῖ τὸ Ἑλληνικὸ σχολεῖο, μετέχῃ κιόλας τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας. Τὸ *μετέχω*, *μέθεξι* καὶ *μέτοχος* τοῦ Ἰσοκράτους σημαίνει τελείως ἄλλα καὶ ὅπωςδήποτε πολὺ βαθύτερα καὶ ἐξαιρετικῆς σημασίας πράγματα. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐκεῖνος ποὺ παρακολουθεῖ τὸ Ἑλληνικὸ σχολεῖο, δὲν σημαίνει, ὅτι μετέχει καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας. Καὶ δίχως τὰ παρακάτω, ποὺ ἔχει ὁ Ἰσοκράτης..., ποὺ νὰ καθήσουμε τώρα νὰ διαβαίνουμε πέρα πέρα τὸν Ἰσοκράτη... Κι ἀπ’ τοὺς σημερινοὺς Ἑλληνες ἐλαχιστότατοι μετέχουν... Σ’ αὐτοὺς δὲ δὲν συμπεριλαμβάνω τὸν ἐαυτό μου. Γενικὰ ἡ λέξις μὲ τὴν πρόθεση *μετά* ἀποκτᾷ ἄλλο περιεχόμενο καὶ δύναμη... *Μεταβολή*, *μεταβολισμός*, *μεταμόρφωση* (ἡ κάμπια γίνεται ψυχὴ), *μετουσίωση*, *μέθοδος*... εἶναι μερικὲς μόνο.

Ἔτσι ἡ *ἀνά*, ἀνα-λόγως καὶ τῆς σύν-ταξης σημαίνει πάρα πολλὰ πράγματα. Μὲ αἰτιατικὴ δέ, ποὺ εἶναι καὶ ἡ πιὸ συνηθισμένη, σημαίνει πρὸς τὰ πάνω. Πρὸς τὰ πάνω ἐπίσης ἡ ἀπλῶς ἐπάνω σημαίνει καὶ ἐν συνθέσει π.χ. *ἀναβαίνω*, *ἀναβλέπω* κ.λπ. Κι ἀπὸ ὅδ’ ἡ πηγάζει καὶ ἡ ἐπανάληψη *ἀνα-διδάσκω*, *ἀνα-γινώσκω*.

Ἐπομένως ἡ ἀνάγνωση εἶναι ἡ ἀνα-γνώριση. Τὸ φέροισι στὴν ἐπιφάνεια, ἡ ἀνάκληση στὴ μνήμη, στὴ συνειδήση.

Ἡ *διά* τώρα ἐπίσης σημαίνει πάρα πολλὰ· ἀναλόγως τῆς σύνταξης καὶ ἐν συνθέσει σημαίνει κυρίως πέρα-πέρα, ἀπ’ ἄκρῃ σ’ ἄκρῃ, στὴ μέση, στὰ δύο χωριστά, σὲ πολλὰ κομμάτια, σ’ ὅλα μαζί, ἀκόμη καὶ ἀμιλλῶμαι μὲ κάποιον. Ἔτσι λέμε *τραῦμα διαμπερές*, *διά-μετρος*, *δια-γώνιος*, *δι-αίρεση*, *δια-νέμω*, *δια-λύω*, *δια-μελίζω*, *δια-καῆς*, *διά-πυρος*, *δι-αγωνίζομαι* κ.λπ.

Ἐπομένως τὸ *διάβασμα* –ποὺ θὰ ἐπαναλάβω, ὅτι εἶναι ὡς λέξις πολὺ πετυχημένη– σημαίνει διέρχομαι διὰ μέσου καὶ περνῶ ἀπέναντι, διασχίζω πέρα-πέρα. Συνεπῶς τὸ *διάβασμα* εἶναι μ’ ἄλλα λόγια διάβαση. Καὶ τὸ *διάβασμα* ἐνὸς βιβλίου, ἐνὸς κειμένου (μεταφορικὰ τώρα) σημαίνει νὰ τὸ διαβῇς, νὰ τὸ διεξέλθῃς πέρα-πέρα, ἀπ’ ἄκρῃ σ’ ἄκρῃ ὁλόκληρο, σὰ νὰ περνᾷς ἓνα δάσος, ἓναν ποταμό, μιὰ κοιλάδα, ὅπως προείπαμε.

Καὶ θὰ πρόσθετα ἀκόμη, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴν ἀνάγνωση (ἀναγνώριση), ποὺ εἶναι κατὰ κάποιον τρόπον ἐνέργεια μίᾱ κι ἔξω, τὸ *διάβασμα* (ἀπὸ γραμματικῆς-γλωσσικῆς πλευρᾶς) εἶναι *κίνηση* συνεχῆς μὲ *διακλαδισμούς*, ποὺ *πολλαπλασιάζει τὴν ἐννοιακὴ παραγωγή τῆς λέξεως* διαποτίζοντάς τὴν καὶ ἀποδίδοντας ἔννοιες, ποὺ δὲν μπορεῖ ν’ ἀποδώσῃ ἡ ἀνάγνωση π.χ. *διάβασα* τὸν πόνο του, θὰ σοῦ διαβάσω τὰ δώδεκα *Εὐαγγέλια* κ.ἄ.).

Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ τὰ δύο δίδουν ἐρεθίσματα. Αὐτὸ εἶναι τὸ κύριο καὶ σίγουρο ὄφελος. Γιὰ νὰ λειτουργήσουν ἡ συνειδήση, ἡ μνήμη, ἡ κρίση, ἡ φαντασία, ἡ νόηση, τὸ συναίσθημα. (Καὶ γι’ αὐτὸ ἔχει καὶ ὁ συγγραφέας τὴ δική του συμ-μετοχὴ καὶ βεβαίως καὶ μερίδιο εὐθύνης.)

Ἡ σχέση Λόγου καὶ πραγματικότητας

ἔχρις ἐδῶ. Ἰσαμὶ ἐδῶ, νομίζω, εἶναι (πάνω-κάτω) ἡ ἔννοια τοῦ καθενὸς ὡς ὄρου. Καὶ θὰ μπορούσαμε νὰ φέρουμε ἅπειρα παραδείγματα. Ἀντὶ πολλῶν ὅμως καὶ ἐνδεικτικὰ μόνον (χωρὶς προσπάθεια ἐπιλογῆς τους) παραθέτομε τὰ κατωτέρω.

Για την ανάγνωση: Δυσκολεύομαι στην ανάγνωση, κάνε μια ανάγνωση στα γρήγορα, εσφαλμένη ανάγνωση, παρανάγνωση, υπογραφή δυσανάγνωστη, ευνάγνωστα γράμματα, αναγνωστήριο, ή πρώτη ανάγνωση, ή ανάγνωση του βιβλίου μου πήρε μέρες, μάθαιναν ανάγνωση και γραφή, τὸν ἔκαναν «ἀναγνώστη» (σιγὰ τό... ἀξίωμα), αὐτὰ ποὺ λὲς εἶναι «σοφίας Σολομῶντος τὸ ἀνάγνωσμα» (τουτέστιν ἀκαταλαβίστικα, ἄμπρα κατὰμπρα) κ.λπ. κ.λπ.

Για τὸ διάβασμα: Διάβασ' το μέσα σου ἢ δυνατά, ν' ἀκοῦμε ὅλοι, διαβάξει μὲ δυσκολία, συλλαβιστά, λέξι-λέξι, ξαναδιάβασ' το προσεκτικὰ ἢ πολλὴ προσεκτικὰ, τὸ ἔχω μαζί μου καὶ τὸ διαβάζω συχνά, ὁ τερματοφύλακας διάβασε τὴ σκέψη του ἢ τὴν φάση, τὰ μάτια του, διαβάξει ἄσχημα, διαβάξει γιὰ νὰ δώση ἐξετάσεις, δὲν σηκώνει κεφάλι ἀπὸ τὸ διάβασμα, ὅτιδήποτε διαβάξει τὸ τυπώνει στὸ μυαλό του, διαβάξει καὶ καταλαβαίνει ἀμέσως, θὰ σὲ διαβάσω (θὰ σὲ μαλώσω), διαβάξει δάσκαλος στὸ (τάδε) χωριό, εἶναι καλὰ διαβασμένος, δὲν ἔμαθε νὰ διαβάξῃ καὶ νὰ γράφῃ, τὸ παιδί τελειώνοντας τὴν πρώτη τάξη ἔχει ἤδη μάθει νὰ διαβάξῃ καὶ νὰ γράφῃ, κ.λπ. κ.λπ., ἀπ' τὰ ὁποῖα καταφανῶς δὲν προκύπτει κάποια διαδικασία περὶ-πλοκῆ, ποὺ ἔχει (ἀκόμα) ὡς ἀποτέλεσμα τὴ γνώση, «τὸ μεγάλο πνευματικὸ ἐκτόπισμα» τέλος πάντων γιὰ τὴν ἀνάγνωση ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου «ἀσημία καὶ φτώχεια» γιὰ τὸ διάβασμα.

Ἀλλὰ βλέπουμε καθαρὰ συγκρίνοντας τὰ παραδείγματα (κι ὅσα ἄλλα ἔχει καθεὶς κατὰ νοῦν, ὅτι μπορεῖ νὰ σκεφθῇ), ὅτι καὶ οἱ δύο λέξεις, μολονότι ξεκινοῦν ἀπὸ πολλὴ μακρυνὰ κ' ἀπὸ διαφορετικὲς πηγές, ἐν τούτοις στὸ διάβα τῆς Ἱστορίας συγκλίνουν καὶ πέφτουν καὶ οἱ δύο στὸ μεγάλο ποτάμι, ποὺ λέγεται Γλῶσσα Ἑλληνική, καὶ τὴν πλουτίζουν ἀρδεύοντας ὁλόκληρη τὴν Ἑλληνική Ἱστορία ὑφ' οἵανδήποτε μορφὴ (γλώσσας καὶ ἱστορίας).

Τὸ ζήτημα, νομίζω, ἀπὸ 'δῶ καὶ πέρα εἶναι «τὸ ἀνάμεσα», «ἡ ἐνδιάμεση σχέση», ὅπως θᾶλεγε καὶ ὁ συνεργάτης σας, μεταξὺ κειμένου καὶ ἀναγνώστη. (Ὅχι συγγραφέα, κειμένου καὶ ἀναγνώστη. Διότι, ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ ὑπάρχει ἔργο, ὁ συγγραφέας ἔχει ἤδη ἀποσυρθῇ. Δὲν ἐνδιαφέρει. Γιατὶ συγγραφέας καὶ κείμενο ἔχουν γίνῃ ἓνα. Ὁ συγγραφέας ἔχει μετα-βολιστῇ σὲ ἔργο. Ἡ, ἂν ἐνδιαφέρῃ, ἐνδιαφέρει τόσο ὅσο ἐγὼ θέλω νὰ καλέσω τὸ ἔργο.)

Δηλαδή ποιᾶς ποιότητος εἶναι αὐτὴ ἡ σχέση. Κατὰ πόσον ἐγὼ ὁ ἀναγνώστης διαβάζω προσεκτικὰ (ἐδῶ ἀνάγνωση καὶ διάβασμα ἔγιναν ἓνα), προσέχω [προσέχω σημαίνει πρός-ἔχω τὸν νοῦν. «Κύττα μπροστά σου», λέμε σήμερα ἢ «ἀνοίχτε τὰ μάτια, γιατί σᾶς φάγανε.» Καὶ οἱ ἀρχαῖοι Σπαρτιάτες πρός-εἶχον τὸν νοῦν → πρόσεχαν καὶ δὲν φοβοῦνταν. Ἡ μᾶλλον τὸ μόνο ποὺ φοβοῦνταν ἦταν ἡ σκουντούφλα, τὸ στραβοπάτημα, ἡ καταισχύνῃ]. Καὶ κατὰ πόσον μὲ τὸν συγγραφέα-κείμενο θὰ ταυτιστῶ. Θὰ μετάσχω (μεθέξω) τῶν δρωμένων καὶ διαλαμβανομένων στὸ κείμενο. Θὰ γίνω μέτοχος.

Καὶ γιὰ νὰ γίνῃ κατανοητό, θὰ τὸ δώσω μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ δάσους, ποὺ ἀναφέραμε ἥδη. Διαβαίνουμε ἓνα δάσος. Τί βλέπουμε; Τί ἀκοῦμε κατὰ τὴ διάβασή του; Πόσο ἐκείνα ποὺ συναντοῦμε τὰ παίρνουμε ὡς τὴν ψυχὴ μας καὶ τὰ χαιρόμαστε; Πόσο βαθιὰ μέσα μας φτάνει ἡ μελωδία τους ἀπ' τὸ θρόισμα, τίς πηγές, τὰ δέντρα τιτάνες, τὸ ὁμαδικὸ τραγοῦδι τέλος πάντων αὐτῶν μὲ τοῦ κορυδαλλοῦ καὶ τῆς πέριδικας... ἴσαμε τὴ ζωγραφιὰ ἀπ' τὸ ζῦγισμα τοῦ γερακιού; ἴσαμε... ἴσαμε τὴν οἰκολογικὴ συνειδηση, τὴν φυσικὴ πραγματικότητα, τὴ λειτουργία τοῦ αἰώνιου φυσικοῦ νόμου τοῦ σύμπαντος... Καὶ νὰ παρακαλῇς αὐτὸ τὸ ταξίδι νὰ μὴν τελειώσῃ ποτέ. Καὶ κοντολογίῃς: Πόσο τὸ λαχταρήσαμε αὐτὸ τὸ ταξίδι; Αὐτὴ τὴν ἐκδρομὴ; (Γιατὶ αὐτὸ τὸ βιβλίον, γιὰ νὰ τὸ διαβάσῃς, πρέπει νὰ τὸ πληρώ-σῃς. Νὰ εἶσαι πλήρης ἐπιθυμίας μελέτης του, ὥστε προθυμία νὰ καταβάλλῃς καὶ τὸ ἀντίτιμό του, γιὰ νὰ τ' ἀποκτήσῃς. Ὅσα χαρίζονται συνήθως δὲν διαβάζονται.) Καὶ πραγματοποιώντας

το, πόσο τὸ χαρήκαμε, καλλιεργηθήκαμε, ὠφεληθήκαμε, ἤρθαμε στὰ μέτρα μας ὡς ἄνθρωποι, γίναμε χρήσιμοι;

Πῶς «διαβάζεται» ἓνα ἀπόσπασμα τοῦ Ἡροδότου

Ἡ ἐπειδὴ τὸ παράδειγμα αὐτὸ μπορεῖ νὰ σηκώσει ἀντιρροήσεις, ἰδοὺ ἄλλο ἓνα μὲ κανονικὸ διάβασμα. (Ὅπως ἀντιλαμβάνεσθε, ἐδῶ «ὕπερασπίζομαι» ἀνοιχτὰ τὸ διάβασμα, μὲ τὸ ὁποῖο δείχνει νὰ ἔχη προκατάληψη ὁ κ. Ἡλιόπουλος, καὶ τὸ ὁποῖο ἐπίσης θεωρῶ μεγάλης βαρύτητος καὶ μεγάλου εἰδικοῦ βάρους, ἀν' ὃχι με-γαλύτερου, ἴσου τοὐλάχιστον μὲ τὴν ἀναγνώσεως. Ἄλλωστε καὶ τὰ δύο, ἀνάγνωσι, ἀνα-γνώρισι, ξανα-γνώριζω καὶ διάβασμα, διάβασι πέρα-πέρα εἶναι τρόποι, νὰ γνωρίσῃ κανεὶς ἀπὸ κοντά. Ἡ καλύτερα καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο μέθοδοι, δρόμοι γι' αὐτὸν τὸν σκοπὸ.)

Προχθὲς μόλις διάβαζα (διάβαινα) τὸν Ἡρόδοτο. Κι ἔφθασα στὸ σημεῖο, ποὺ ὁ ἡμεροδρό-μος Φειδιππίδης ἐρχόταν στὴ Σπάρτη. «Καὶ πρῶτον οἱ στρατηγοὶ ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον... Τότε πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης, οὗτος δευτεραίος ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἄστεος ἦν ἐν Σπάρτῃ, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε: Ὡ Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι, ὑμέων δέονται σφίσι βοηθήσαι καὶ μὴ περιδεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτων ἐν τοῖσι Ἑλλήσι δουλοσύνην περιπεσοῦσαν πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων.» (Ἑρατῶ 105-106.) [Καὶ πρῶτον οἱ στρατηγοὶ στέλλουν στὴ Σπάρ-τη κήρυκα τὸν Φειδιππίδη, ἄνδρα Ἀθηναῖον, ὁ ὁποῖος εἶχε τὸ ἐπάγγελμα νὰ κάμνῃ τὸν ἡμεροδρόμο... Ὁ Φειδιππίδης, πεμφθεὶς ἀπὸ τοὺς στρατηγούς, ἔφθασε εἰς δύο ἡμέρας ἀπὸ τὰς Ἀθήνας εἰς τὴν Σπάρτη, παρουσιασθεὶς δὲ εἰς τοὺς ἄρχοντας εἶπε: Ὡ Λακεδαιμόνιοι, οἱ Ἀθηναῖοι σᾶς παρακαλοῦν νὰ τοὺς βοηθήσετε καὶ νὰ μὴν ἀφήσετε νὰ πέσῃ στὰ χεῖρα τῶν βαρβάρων πόλις ἀρχαιοτάτη τῆς Ἑλλάδος.]

Κάτι ἄστραψε μέσα μου -κι ἂς τὸ εἶχα διαβάσει ἅπειρες φορὲς στὸ παρελθόν- κι ἄρχι-σα νὰ ἀναρωτιέμαι: Πότε διάβασα προσεκτικὰ; Ποιὸς ἀπ' ὅλους μας (τίμια ν' ἀπαντήσου-με) διαβάσαμε προσεκτικὰ; Μὲ ἐγρήγορη; Ὡλοκληρωμένα (πέρα πέρα τὸν Ἡρόδοτο)

Εἴσιμα Ἑλλάδος **Κανονική:** 53 € ☐ Εἴσιμα Ἑλλάδος **Φοιτητική:** 43 € ☐ Εἴσιμα **Ἐξωτερικῶ:** 80 € ☐

(ΟΝΟΜΑ)		(ΕΠΩΝΥΜΟ)		Πληρωμὴ μὲ Τραπεζ. Κατάθεση ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ 146/40417714 Ταχυδρομική Ἐπιταγὴ ΕΛΤΑ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΑΜΠΡΟΥ POST RESTANTE 175 01 Π. ΦΑΛΗΡΟ
(ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ)		(Τ.Κ.)	(ΠΟΛΗ)	
(ΧΩΡΑ)	(Τηλ.)	(E-mail)		
Πληρωμὴ μὲ Πιστωτικὴ Κάρτα		VISA ☐	MasterCard ☐	
ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΡΤΑΣ: _ _ _ _ _				
ΤΡΙΨΗΦΙΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ἀναγράφεται στὸ πίσω μέρος τῆς κάρτας): _ _ _				
ΗΜΕΡ. ΛΗΞΗΣ: _ _ / _ _		Υπογραφή: _____		

ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΜΕ **ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ:** Περιοδικὸ «ΔΑΥΛΟΣ», Κυδαθηναίων 29, 105 58, Ἀθῆνα **ΦΑΧ:** (+30) 210 3314997

καὶ μὲ νοῦν καὶ καρδιὰ προσέχοντας; Πότε σταματήσαμε στὰ βάσανα τῶν ἡρώων του; Πότε μετ-εἶχαμε τῶν πράξεων τῶν ἱστορικῶν προσώπων;

Ὑπάρχει πιὸ πεζὸ κείμενο ἀπ' αὐτό; Ἔως ἀνιαρὸ θάλεγα. Κι ὅμως μεγαλειοδέστερο δὲν βρήκα, ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ ξαφνικὰ ἀντίκρουσα μπροστὰ μου κατακουρασμένο, ἰδρωμένο μέσα στὴν κάψα τοῦ καλοκαιριοῦ, νησιτικὸ (κι ἀναρρωτιόμουν, ἂν εἶχε τίποτα στὸ σακ-κιδιό του, ψωμί, μήνυμα;) τὸν Φειδιππίδη κι «ἔπιασα» τὸν ἑαυτό μου νὰ τρέχει μαζί του διαβαίνοντας βουνά, πεδιάδες, προσπαθώντας νὰ διαβάσω τὴ σκέψη του, τὸ πρόσωπό του. Φοβόταν; Δὲν φοβόταν; (Ἦδη οἱ Πέρσες εἶχαν καταστρέψει τὴν Ἑρέτρια κι εἶχαν ἀποβιβα-στὴ στὸν Μαραθῶνα.) Τί ὁδηγίες τοῦδωσε ὁ Μιλτιάδης κι οἱ ἄλλοι στρατηγοί; Καὶ πῶς θὰ παρουσιάση τὴν ὅλη κατάσταση στὴ Σπάρτη, στοὺς ἐφόρους; Θὰ διαβάση ψήφισμα; Εἶναι προετοιμασμένος; Τί νᾶχη στὸ νοῦ του νὰ τοὺς πῇ, γιὰ νὰ πείσῃ; Πῶς θ' ἀρχίσῃ;...

Καὶ προσπαθοῦσα νὰ τὸν ἀκολουθῶ. Νὰ τρέχω μαζί του ἀπὸ τὴν Ἀθήνα μέσω τῆς Ἱε-ρᾶς Ὀδοῦ στὴν Ἐλευσίνα, στὶς Σκυρωνίδες πέτρες, τὰ Μέγαρα, τὴν Κόρινθο, τὴ Νεμέα, τὸ Ἄργος, χώρες καὶ χωριά, τὸ Ἀρτεμῖσιον, βουνὰ καὶ λόγγους -νὰ καὶ ἡ συνάντησή μὲ τὸν θεόν, τὸν Πᾶνα, στὸν ὁποῖον ἀργότερα προσευχήθηκε κι ὁ Σωκράτης-, τὴν Τεγέα..., καὶ μετὰ θεόρατος μπροστὰ ἄλλος θεός, ὁ Ταῦγετος. Καὶ ποῦ νὰ τὸν φτάσω, ἔτσι ἄνεμος ποὺ ἔτρεχε...

Καὶ πῶς; Μέχρι στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες διάβαινε ὁ νοῦς μου, κι ἔβλεπα τὸν Μαρα-θῶνιο δρόμο... Τὸ Σπάρταθλο... Κι ἂν ἔλειπε τὸ ἀφελέστατο αὐτὸ κείμενο (ποὺ μπορεῖ νὰ ὀδηγήσῃ ἕναν λογοτέχνη νὰ γράψῃ ὁλόκληρο ἱστορικὸ μυθιστόρημα), τί θὰ ἦταν ἐκεῖνο, ποὺ θάκανε ἐμᾶς νὰ γυρέψουμε τὴν Ἱστορία ἀπὸ τότε μέχρι σήμερα; Καὶ οἱ ἀθλητὲς τοῦ «Σπάρταθλου», γιατί δὲν ξαναγυρίζουν στὴν Ἀθήνα, ὅπως ὁ Φειδιππίδης, παρὰ τερματί-ζον στὴ Σπάρτη, τρέχοντας τὴ μισὴ διαδρομὴ;

Καί, γιὰ νὰ ἐντάξουμε τὸ «Σπάρταθλο» στὰ Ὀλυμπιακὰ ἀγωνίσματα, πάνω σὲ βήματά του θὰ βαδίσουμε. Αὐτὸν θὰ ἐπικαλεστοῦμε. Δὲν γίνεται ἀλλιῶς. Κι ὁπότε γίνῃ, οἱ ἀθλη-

ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΑ ΕΤΗΣΙΩΝ ΤΟΜΩΝ & ΤΕΥΧΩΝ

ΔΑΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΙ ΔΑΥΛΟΥ 58 €

_____ (ΟΝΟΜΑ) _____ (ΕΠΩΝΥΜΟ)

_____ (ΑΝΑΓΡΑΨΤΕ ΕΤΟΣ)

_____ (ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ)

ΤΕΥΧΗ ΔΑΥΛΟΥ 6 €

_____ (Τ.Κ.)

_____ (ΠΟΛΗ)

_____ (ΑΝΑΓΡΑΨΤΕ ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ)

_____ (ΧΩΡΑ)

_____ (Τηλ.)

Οἱ τιμὲς ἐπιβαρύνονται μὲ κόστος ταχυδρόμησης μέσῳ ΕΛΤΑ, ποὺ γιὰ ἀποστολὲς ἐντὸς Ἑλλάδος εἶναι 2,80 €.

Πιστωτικὴ Κάρτα

ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΡΤΑΣ: _____

 VISA ☐

ΤΡΙΨΗΦΙΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ (ἀναγράφεται στὸ πίσω μέρος τῆς κάρτας): _____

 MasterCard ☐

ΗΜΕΡ. ΛΗΞΗΣ: ____ / ____ ΥΠΟΓΡΑΦΗ: _____

ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ ΜΕ ΤΑΧΥΔΡΟΜΕΙΟ: Περιοδικὸ «ΔΑΥΛΟΣ», Κυδαθηναίων 29, 105 58, Ἀθήνα FAX: (+30) 210 3314997

τὲς δὲν θὰ πρέπει νὰ τρέχουν καὶ τὴν ἀπόσταση τοῦ γυρισμοῦ, ὅπως ἐκεῖνος; (Πρόταση αὐτή.) Καὶ πῶς νὰ τὸν ἀντικρύσω ἐκεῖ ψηλὰ ποὺ εἶναι! Καὶ κανεὶς μὴν εἰπῇ, τί ἦταν αὐτό, διάβασμα ἢ ἀνάγνωση. Ὅνειρο τὸ ὀνομάζω, ποὺ τὸ βλεπα διαβάζοντας.

Ὅσο γιὰ τὴν ἀνάγνωση τοῦ ἔργου τοῦ Σεφέρη ἢ τῶν ποιητῶν, τοῦ Καβάφη κ.λπ., δὲν θεωρῶ ὅτι τὰ παραδείγματα εἶναι εὐστοχα. Γιατὶ κάλλιστα μποροῦμε νὰ εἰποῦμε, ὅτι αὐτὰ χρειάζονται διάβασμα προσεκτικὸ ἢ μελέτη προσεκτική, κι ὅτι μίᾳ ἢ δύο ἢ πολλὰς ἀναγνώσεις δὲν ἀρκοῦν γιὰ τὴν κατανόηση τῶν ἔργων τῶν μεγάλων αὐτῶν ποιητῶν. Εἰδικὰ γιὰ τὸν Καβάφη, κι ἓνα κόμμα του νὰ παραβλέψῃ κανεὶς, κακοπαιθαίνει ἢ πλάσῃ. Ἐνῶ καὶ γιὰ ἓνα μόνο ποίημά του μὴν ὀκτῶς στίχων, γιὰ νὰ τὸ κατανόησουν οἱ ἄνθρωποι («τὰ ὄντα τῆς στιγμῆς» καὶ μάλιστα «βιαστικὰ καὶ ἄπειρα», ὅπως λέει, «Διακοπή»), πρέπει νὰ γνωρίζουν καλὰ τὴ μισὴ τοῦλάχιστον Ἑλληνικὴ Μυθολογία καὶ νάχουν προσεκτικὰ διαβῇ ὁλόκληρη τὴν Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία. Καὶ πάλι δὲν ἀρκοῦν...

Καὶ γιὰ ν' ἀλαφρώσουμε κάπως τὸ λόγο: Νὰ ἐδῶ μπροστά μου βρέθηκε ὁ δαιμόνιος Λασκαράτος. Τὸν ἄνοιξα κι ἔπessa τυχαῖα σὲ κάτι γκαρίσματα γαϊδάρου. Πιστέψτε με. Ἄκουσα τὴ φωνὴ τοῦ συγγραφέα: «Ὡ γαῖδαροι τῆς γῆς» νὰ ἐλέγχῃ τὴν ἀτέλειωτη... δυναστεία τῶν ὑποκριτῶν ὅλων τῶν ἐποχῶν –ἀδικοῦνται φυσικὰ φανερά τὰ συμπαθῆ τετράποδα. Καὶ γέλαγα μὲ τὴν καρδιά μου... Καὶ λυπήθηκα βαθιά... γιὰ τὴ «γαϊδουρινὴ ὑπόληψη μὲ τὴ χαριτωμένη ζωή».

Τοῖς τὸ συμπέρασμα, ποὺ ἀβίαστα, νομίζω, προκύπτει, εἶναι, ὅτι καὶ οἱ δύο αὐτὲς λέξεις: «ἀνάγνωση» καὶ «διάβασμα», ὠραιότατα δημιουργήματα τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας καὶ πολὺ ἐπιτυχεῖς, μὲ τεράστιο νόημα, περιεχόμενο καὶ εἰδικὸ βάρος, πραγματικὰ κοσμήματα ὁμορφιάς λόγου, ἰσοδύναμες καὶ ἰσοῦντες, ἀποδίδουσα ἢ κάθε μίᾳ ξεχωριστὲς κάθε φορὰ ἔννοιες καὶ ἀποχρώσεις –ἀδιάφορο ἂν τὸ διάβασμα εἶναι μεταγενέστερο– μέσα στὴν πλαστικότητα, τὴν πολυσημία καὶ τὴ δυναμικὴ τοὺς θέλουν μόνο τὴ δική μας καρδιά καὶ τὸ νοῦ νὰ βρίσκουν ἀνοιχτά, πρόθυμα καὶ σὲ ἐγρήγορη, γιὰ νὰ ἀποκαλύπτουν τὰ κείμενα μέσῳ αὐτῶν τὰ μυστικά τους.

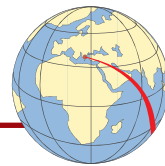
Κι ἂς μὴν σπεύδουμε ἄκριτα τὴ μίᾳ νὰ στεφανώνουμε καὶ τὴν ἄλλη νὰ καταδικάζουμε. Τὸ ἄσπρο-μαῦρο στὴν ἀστείρευτη ἱστορία τῆς γλώσσας ἐνὸς λαοῦ, γεμάτη πρωτοβουλίες, κίνηση, λυγερὰδα, δημιουργία, σοφία, φῶς («Ἑλλήν ὄφεις, ὁ ποικίλος»: Πλούταρχος) δὲν ἰσχύει. Ἀνάμεσά τους ὑπάρχουν πολλὰ χρώματα. Οἱ βυζαντινοὶ Πράσινοι καὶ Βένετοι, τὸ ἄσπρο-μαῦρο εἶναι γιὰ τὶς ἀρρένες, τὰ ποδόσφαιρα, τὰ κόμματα καὶ τὰ δόγματα.

[Καὶ σήμερα, μέσ' τὸ χαλασμό, δημιουργοῦνται ὠραῖες λέξεις. Νά, θυμᾶμαι πρὸ ἐτῶν εἶχα διαβάσει σὲ ἐφημερίδα τοῦ Πύργου, νομίζω, τὴ λέξη «προπαγανδοφωνεῖον» γιὰ τὴν τηλεόραση. (Τὸ φῶ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ γράψῃ καὶ μὲ ὀμικρον.) Καὶ γιὰ τοὺς δημοσιογράφους τῆς καὶ τοὺς καλεσμένους τους, ποὺ φωνάζουν ὅλοι μαζί συνεχῶς στὰ «παράθυρα», τὴ λέξη «γανυσιτέες» παλαιότερα τὴν καθιερωμένη πλέον «φρικιό», κάπου ἄλλου «φανλοκράτορας» κ.ἄ., πραγματικὰ ὑπέροχες. Καὶ τελευταῖα, σὲ ἐφημερίδα τῆς Σπάρτης, τὴ λέξη «παπαφάσκελας», πλασμένη ἀπ' τὸν φίλο Θ. Πατσιλίβα, γιὰ τοὺς φάσκελους ἱερωμένους τῶν Ἱεροσολύμων, τῶν ὁποίων τοὺς ἄθλους εἶδαμε ἀπὸ τηλεοράσεως.]

Ἀθανάσιος Σπρίκος

Ταξίαρχος ἐ.ἂ. - ἐκπαιδευτικὸς

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

NIKOLAOS ASPIOTES, *Prosopographia Musica Graeca*

Ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος τοῦ Βερολίνου Frank & Timme ἐξέδωσε στὰ Γερμανικὰ τὴν σπουδαιότατη αὐτὴ ἐργασία τοῦ Ἑλλήνα μουσικοῦ κ. Νικολάου Ἀσπιώτη, ποὺ ζῇ καὶ ἐργάζεται στὴ Γερμανία. Ὁ κ. Ν.Α., παλαιὸς συνεργάτης τοῦ «Δαυλοῦ», μετὰ πολλὰ ἄρθρα του συμπεριλαμβανόμενα στοὺς τόμους του, ὑπῆρξε ὁ συγγραφέας τοῦ ἔργου «Ἀρχαῖοι Ἑλληνες Μουσικοὶ καὶ Σφωζόμενα Μουσικὰ Ἀποσπάσματα μετὰ Μεταγραφὴν τους εἰς τὴν Σύγχρονη Εὐρωπαϊκὴν Μουσικὴ Σημειολογίαν», ποὺ ἐξέδωσε ὁ «Δαυλός» τὸ 1997. Τὸ νέο ἔργο τοῦ κ. Ἀσπιώτη ἀποτελεῖ συνέχεια τοῦ προηγούμενου.

Πρόκειται γιὰ ἓνα λεξικὸ 550 σελίδων, ποὺ περιέχει ὅλες τὶς πληροφορίες 2.350 ἀρχαιοελληνικῶν μουσικῶν ἀπὸ τοὺς προοιμηριοὺς χρόνους μέχρι τὸν ἔκτον αἰῶνα μ.Χ. (ὄχι χριστιανῶν). Ἀποτελεῖ τὸ μοναδικὸ παγκοσμίως ἐγχειρίδιό μετὰ τὴν μεγαλύτερη συλλογὴ Ἀρχαιοελληνικῶν μουσικῶν, καὶ αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος ποὺ ὁ καθηγητὴς Dr Dietmar Najock (γνώστης τῆς ἀρχαίας Μουσικῆς καὶ ἐκδότης Teubner) ἔγραψε ὅτι εἶναι ἓνα βιβλίό ποὺ ἔλειπε ἀπὸ τὴν διεθνή βιβλιογραφία καὶ ἀποτελεῖ ἓνα βασικὸ ἐργαλεῖο γιὰ τοὺς ἀρχαιολόγους, φιλόλογους καὶ τοὺς μουσικοὺς ἐπιστήμονες. Τὸ ὕλικο ἔχει ληφθῇ ἀπὸ ὅλες τὶς πρωτεύουσες καὶ δευτερεύουσες πηγὲς ἀρχαιοελληνικῶν καὶ λατινικῶν συγγραμμάτων, παπύρους, ἐπιγραφές, ἀγγεῖα, ἀγάλματα, νομίσματα, σαρκοφάγους, μωσαϊκὰ κ.λπ., μετὰ ὅλες τὶς παραπομπὰς ἀρχαίων συγγραφέων, μουσείων καὶ ἀρχαιολογικῶν χώρων, ἀριθμὸ ἀγγείου, ἀγάλματος, κ.λπ., κατάλογο ἀρχαιολογικῶν πηγῶν μετὰ βιβλιογραφία καὶ μετὰ ὅλες τὶς σχετικὰς ἐκδόσεις ἀπὸ τὸν 19ο αἰῶνα μέχρι σήμερα, στατιστικὰ διαγράμματα, περιεχόμενα βραχυγραφικῶν πηγῶν, μουσείων καὶ πίνακα τῶν μουσικῶν

ΤΟ ΑΥΓΟ ΤΟΥ ΚΟΥΚΚΟΥ

Μὰς ἀνησυχεῖ ὁ κουλτουριάρικος ἀντιρατσιστικὸς οἶστρος, ὅταν στὰ σχολεῖα ἢ σὲ ἐκπομπὰς τῆς Τ.Β. βλέπουμε πολλοὺς νὰ κόπτονται χωρὶς καμμία ἐπιφύλαξη γιὰ τὶς ἀρνητικὲς πλευρὰς τῆς «ἐγχρωμολαγνείας». Βέβαια θὰ πρέπει νὰ ξέρουν ὅλοι αὐτοί, ὅτι ὅσο ὀφείλομε νὰ εἴμαστε ἀντιρατσιστές, ἄλλο τόσο καὶ περισσότερο ἔχομε ἱερὸ καθήκον νὰ προστατευώμαστε. Γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο ὅτι οἱ διεθνεῖς σχέσεις τοῦ οἰκουμενισμοῦ κάθε ἄλλο παρὰ ἀνθρωπιστικὲς εἶναι. Εἶναι δὲ ἀπροκάλυπτη ἡ ὑποκρισία, ὅταν τὰ περὶ ρατσισμοῦ τὰ χρησιμοποιοῦν δι' ἴδιον ὄφελος, δεδομένου ὅτι ὁ Ἰουδαϊσμός τοῦ θεοκεντρισμοῦ των δὲν ἔχει καμμία ἀγαθὴ πρόθεση, ὅπως ἀπέδειξε ἄλλωστε ἡ 2.000 ἐτῶν ἱστορικὴ του στάση ἀπέναντί μας. Βεβαίως ἡ εἰσβολή, ἡ ἀπρόσκλητη σὲ ἐμᾶς καὶ τὴν Εὐρώπῃ, εἶναι προγραμματισμένη ἀπὸ Ἀσιᾶτες, τώρα ποὺ ἀπέχουμε παρασάγγας ἀπὸ τοὺς Περσικοὺς πολέμους. Ὅσο γιὰ ἐμᾶς εἶναι ξεκάθαρη ἡ ἀμερικάνικη (σὺν τὸ γνωστὸ λόμπυ) πολιτισμικὴ ἐπέμβαση ἐναντίον τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Πνεύματος μετὰ τὴν θεοκρατικὴ ὑστερία ποὺ τοὺς διακατέχει, ὅταν ὁ πρόεδρος... συνομιλεῖ μετὰ τὸν Θεό.

Βεβαίως, ὅταν ἡ ἀνθρωπότητα ἦταν (καὶ εἶναι) στὰ μαῦρα σκοτάδια, ἐδῶ ὑπῆρ-

κατὰ εἰδικότητα, κατὰ τόπο γεννήσεως καὶ κατάλογο γυναικῶν.

Ὁ «Δαυλός» συγχαίρει τὸν κ. Ν.Α. γιὰ τὸ θαυμάσιο αὐτὸ ἔργο, ποὺ καὶ μόνο τὸ ξεφύλλισμά του ἀρκεῖ, γιὰ νὰ μείνῃ κανεὶς κατάπληκτος ἀπὸ τὴν τεράστια ἀνάπτυξη τῆς Μουσικῆς καὶ τῆς Μουσικολογίας στὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Κόσμο –κάτι ποὺ οἱ Ἕλληνες ἀγνοοῦν ἢ συγχέουν μὲ μία μουσικὴ παράδοση ἐντελῶς ξένη καὶ διαφορετικὴ, τὴ βυζαντινοχριστιανική.

Ω.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, *Τὸ Θέατρο τῆς Σωτηρίας*

Ὁ Θεσσαλονικὸς συγγραφέας καὶ συνεργάτης τοῦ «Δαυλοῦ» Μιχάλης Καλόπουλος ἔρχεται μὲ τὸ «Θέατρο τῆς Σωτηρίας» νὰ συνεχίσῃ τὸ πρωτοποριακὸ του ἔργο στὸν τομέα τῆς θεολογικῆς μηχανικῆς.

Ἐδῶ καὶ χρόνια ὁ κ. Καλόπουλος ἔχει ἐγκαινιάσει μία σειρὰ πρωτότυπων ἐρευνῶν στὸ πλαίσιο τῶν βιβλικῶν μελετῶν. Ἀναπτύσσοντας ἕναν μηχανιστικὸ τρόπο σκέψης δὲν σταματᾷ στὴν ἐπιφανειακὴ προσέγγιση τῶν βιβλικῶν κειμένων, παρὰ διεισδύει στὸ παρασκηνιακὸ ὑπόβαθρο ἐξαπάτησης τῶν πιστῶν. Μὲ τὴν ἀξιοποίηση τῆς λογικῆς καὶ τῆς Ἐπιστήμης ὁ συγγραφέας καταφέρει νὰ ξεσκεπᾷ ἐσώτερα γρανάζια δόλου καὶ ἀπάτης, τὰ ὁποῖα δυστυχῶς ἐπηρεάζουν ἐν πολλοῖς τὴν διαμόρφωση τῶν κέντρων ἐξουσίας σὲ βάρος τῆς ἀνθρωπότητας ἕως σήμερα.

Ὅπως δηλώνει ὁ τίτλος τοῦ νέου του βιβλίου, ὁ Μιχάλης Καλόπουλος καταπιάνεται μὲ τὴν παράσταση ποὺ καταφέρει νὰ συντηρῇ τὸν θεοκρατικὸ ἐξουσιασμό, καθιστώντας τοὺς ἀνθρώπους ποιμένα ἀντὶ γιὰ πολῖτες. Εἶναι ἡ θεατρικὴ παράσταση μὲ κεντρικὸ θέμα τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν. Πρόκειται γιὰ μία παράσταση, ποὺ τὸ μόνο ποὺ ἔχει σίγουρα καταφέρει εἶναι νὰ ἀπομακρύνῃ κάθε ἐνδεχόμενο ἀληθινῆς σωτηρίας –ὅχι τῶν «ψυχῶν»– ἀλλὰ τῶν κοινωνιῶν μας, τοῦ περιβάλλοντος καὶ τοῦ πλανήτη μας.

χε ὁ Ξένιος Ζεύς. Τώρα πῶς εἶναι δυνατὸν μὲ περισσότερους τῶν δύο ἑκατομμυρίων μετανάστες νὰ αὐτοκαταγγελώμεθα γιὰ ρατσισμό, δὲν τὸ καταλαβαίνω, τὴν στιγμή ποὺ ἡ Ἱστορία διδάσκει στὰ σχολεῖα μας μόνον σὲ ἑπτὰ σειρὲς τοὺς Περσικοὺς Πολέμους (ὅταν μᾶς ἐπιτέθηκαν δύο φορὲς μὲ συμβουλᾶτορες Μαρδόνιους-Μαρδοχαίους). Μήπως καὶ τότε ἤμαστε ρατσιστές; Εἶναι τὸ αἰώνιο κόλπο τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ (γιατὶ αὐτὸν ἐκπροσωποῦν) νὰ πιάνῃ μία σωστὴ ἰδέα, τὴν ὁποία ὅμως χρησιμοποιεῖ δολωματικά, ὑποῦλα, ψεύτικα, προκειμένου νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σκοπὸ του. Σιγὰ νὰ μὴν τοὺς πῆρε ὁ πόνος γιὰ τοὺς Ἀσιᾶτες, οἱ ὁποῖοι, ἂν ἔχουν πρόβλημα, θὰ τὸ λύσουν στὴν καμπούρα μας; Ἔτσι κάνει ὁ κοῦκκος ἀφήνει τὸ αὐγὸ του σὲ ἄλλες φωλιές, ὅπου τελικὰ τρέφεται ὁ δικὸς του νεοσσός, καὶ πετᾷ ἔξω τοὺς κανονικοῦς. Εἶναι δὲ εἰρωνεία καὶ χοντρὴ βλακεία ἄνθρωποι ποὺ ἐπιδεικνύουν ἀκραῖο ρατσισμό, νὰ μᾶς μιλάνε γιὰ ρατσισμό, κι ἐμεῖς κουλτουριάρικα νὰ τοὺς ἀκοῦμε. Δὲν ἔχομε τίποτε μὲ τοὺς μετανάστες, μὲ αὐτὸ ποὺ ἐπιδιώκουν κάποιοι μὲ αὐτοὺς ἔχομε, κάποιοι ποὺ ἐκμεταλλεύονται τὴν ἀνάγκη των καὶ πολλὲς φορὲς τὴν δημιουργοῦν.

Παντελῆς Γλᾶρος

Ὁ Βορειοελλαδίτης συγγραφέας σὲ αὐτὸ τὸ βιβλίο του δὲν περιορίζεται ἀποκλειστικὰ στὸν σχολιασμὸ καὶ στὸ ξεσκέπασμα τῆς «Παλαιᾶς Διαθήκης», ἀλλὰ εἰσέρχεται πλέον καὶ στὴν «Καينὴ Διαθήκη», ὅπου διεξάγει λεπτομερῆ κριτικὴ στὴν θεματολογία τῆς. Ἡ ὁπτικὴ του μένει ἀδέσμευτη ἀπὸ θρησκευτικὰ συμπλέγματα καὶ ἀπομυθοποιεῖ πολλὰ «θαύματα», εἰδικὰ αὐτὰ ποὺ ἔχουν ἀνελεύθερο καὶ ἀνθελληνικὸ χαρακτήρα.

Τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον αὐτὸ βιβλίο ἀποσκοπεῖ πρωτίστως στὴν καλλιέργεια τῆς κριτικῆς ικανότητος τοῦ σύγχρονου Ἑλλήνα ἀναγνώστη, εἰδικὰ σὲ θέματα θρησκείας καὶ θρησκευολογίας.

Ἀλέξανδρος Χ. Μήτσιου

Γ. ΜΕΓΑΣ-Μ. ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗΣ, *Θεσσαλονίκη 1896-Ἡ χρονιὰ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων*

Τὸ 1896 ἀπετέλεσε ἔτος ὁρόσημο γιὰ τὸν ἀπανταχοῦ Ἑλληνισμό λόγῳ τῆς πρώτης τέλεσης τῶν νεώτερων Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων στὴν Ἀθήνα, στὸ πνευματικὸ κέντρο ἀναφορᾶς τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ. Ἡ ἔμπνευση τοῦ Βικέλα ἐνέπνευσε καὶ τοὺς ὑπόδουλους Ἑλληνες. Ἡ Θεσσαλονίκη ἦταν τὸ ἐπίκεντρο τοῦ ἐνδιαφέροντος ἑλληνικῶν καὶ ἀνθελληνικῶν κέντρων, ὥσπου ὑπὸ τὴν ἡγεσία τοῦ Βενιζέλου ἀπελευθερώθηκε ἐπιτέλους στὰ 1912.

Ὁ Γιάννης Μέγας εἶναι συλλέκτης καρτῶν καὶ φωτογραφιῶν τῆς παλαιᾶς Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Μανώλης Ἀνδριωτάκης ἐπιστήμων ἐρευνητής. Μαζὶ ἀνασυνθέτουν τὴν φυσιογνωμίαν τῆς Θεσσαλονίκης τοῦ παρελθόντος τοῦ τέλους τοῦ 19ου αἰῶνα μὲ ἄξονα τὸ Ὀλυμπιακὸ ἔτος 1896. Μέσα ἀπὸ τὸ φωτογραφικὸ ὕλικὸ καὶ τὴν εἰδησεογραφίαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης φωτίζεται ἐκτενῶς ἡ περιβόητη πολυπολιτισμικότητα τῆς κατοπινῆς συμπρωτεύουσας τοῦ ἐλεύθερου Ἑλληνικοῦ Κράτους.

Ἔτσι παρακολουθοῦμε μέσα ἀπὸ ντοκουμέντα τὴν παρουσία τοῦ ἑλληνικοῦ, τοῦ ἀρμενικοῦ, τοῦ ἐβραϊκοῦ, τοῦ τουρκικοῦ, τοῦ βουλγαρικοῦ καὶ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ στοιχείου στὴν πόλιν ποὺ κάποτε ἐπανίδρυσε ὁ Κάσσανδρος, τὴν ἐθνικιστικὴ κινητικότητά τους, τὴν οἰκονομικὴ τους δραστηριοποίηση, τὴν δράση τῶν ὁργανώσεών τους, τὶς θρησκευτικὰς διαφορὰς καὶ διενέξεις μεταξὺ χριστιανῶν, μουσουλμάνων καὶ Ἰσραηλιτῶν, τὶς ἐντάσεις μεταξὺ πατριαρχικῶν, ἐξαρχικῶν, καθολικῶν καὶ οὐνιτῶν χριστιανῶν κ.λπ.

Μέσα ἀπὸ τὴν μελέτη αὐτοῦ τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ ἀρχαικοῦ ὕλικου κατανοεῖ κανεὶς εὐκόλα, πόσο δυσκατόρθωτη εἶναι ἡ εἰρηνικὴ συνύπαρξις διαφορετικῶν πολιτισμικῶν ὄντοτήτων μέσα στὸ ἴδιο διοικητικὸ πλαίσιο. Φανερῶναι πόσο ἐπισημὰ εἶναι τὸ μάντρωμα λαῶν στὴν στρουγγα τῶν αὐτοκρατοριῶν καὶ καθιστᾷ εὐλόγη τὴν ἀπαίτηση τῶν λαῶν σήμερον γιὰ ἀντιπαγκοσμιοποίηση καὶ σεβασμὸ τοῦ δικαιώματος γιὰ τὴν διαφορετικότητα τοῦ ἐθνισμοῦ.

Πέρα ἀπὸ τὰ πολιτικὰ καὶ ἐθνοτικὰ θέματα ὁ ἀναγνώστης μπορεῖ νὰ γνωρίσῃ τὴν παλαιὰ τοπογραφίαν καὶ ἀρχιτεκτονικὴν τῆς πόλης, τὴν ὑποδομὴν ποὺ εἶχε, τὴν πολιτιστικὴν τῆς ρίζαν, τὴν κοσμικὴν τῆς ζωὴν, τὴν ἐμπορικὴν τῆς δραστηριότητα, τὴν κοινωνικὴν καθημερινότητα, βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ πρόσωπα ποὺ σημάδεψαν τὴν Ἱστορίαν, ὅπως ὁ ντον-μὲς Κεμάλ, ὁ βαρῶνος Χίρς, ὁ βαρῶνος Ρόθτσιλντ κ.ἄ.

Ἀλέξανδρος Χ. Μήτσιου